

GUJARAT BILL NO. 17 OF 2026.

GUJARAT UNIFORM CIVIL CODE, 2026.

Clauses	Content	Page No.
	PRELIMINARY	
1.	Short title, commencement and extent.	1
2.	Non-applicability of Code to Scheduled Tribes and other groups of persons.	2
3.	Definitions.	2
	Part – 1 Marriage and Divorce	
	Chapter – 1 Conditions for Solemnizing/Contracting Marriage	
4.	Conditions for a valid marriage.	6
5.	Ceremonies for marriage.	7
	Chapter – 2 Registration of Marriage and Divorce	
6.	Compulsory registration of marriage solemnized/contracted after the commencement of Code.	7
7.	Registration of marriage solemnized/contracted before commencement of code.	8
8.	<i>Registration of decree of divorce or nullity which has attended finality after commencement of Code.</i>	8
9.	Registration of decree of divorce or nullity which has attended finality before commencement of Code.	9
10.	Period and procedure for registration of marriage under section 6 and 7.	9

11.	Period and procedure for registration of decree of divorce or nullity under sections 8 and 9.	10
12.	Appointment of Registrar General and Register.	11
13.	Action on receipt of memorandum under section 10 or section 11.	11
14.	Cancellation of registration and appeal against registration.	12
15.	Inspection of Registers.	13
16.	Evidentiary value of certain documents.	13
17.	Penalty for neglect and punishment for false statement.	13
18.	Procedure in case of non-registration.	14
19.	Penalty for inaction by Registrar and appeal against penalty.	14
20.	Non-registration not to invalidate marriage.	15
21.	Responsibility of employer etc. regarding verification of marriage registration certificate.	15
22.	Punishment for secreting, destroying or altering register.	15
23.	Registrar to be public servant.	15
24.	Indemnity to persons acting under the Code.	15
25.	Power of State Government to give directions.	15
	Chapter – 3	
	Restitution of Conjugal Rights and Judicial Separation	
26.	Restitution of conjugal rights.	16
27.	Judicial separation.	16
	Chapter – 4	
	Nullity of Marriage and Divorce	
28.	Void marriages.	16
29.	Voidable marriages.	17
30.	Limitation on filing a petition for decree of nullity of marriage	17
31.	Divorce.	18
32.	Alternate relief in divorce proceedings.	20

33.	Divorce by mutual consent.	20
34.	Restriction on petition for divorce within one year of marriage.	21
35.	Prohibition on dissolution of marriage.	22
36.	Right of person to remarry where a decree of divorce or nullity of marriage is passed.	22
37.	Legitimacy of children of divorce and voidable marriages.	22
38.	Punishment for contravention of certain provisions.	22
Chapter – 5		
Incidental Proceedings		
39.	Maintenance <i>pendent lite</i> and expenses of proceedings.	23
40.	Permanent alimony and maintenance.	24
41.	Custody and care of children.	24
42.	Disposal of estate.	25
Chapter – 6		
Jurisdiction and Procedure		
43.	Courts to which petition shall be presented.	25
44.	Pleadings under this Part.	26
45.	Procedure for proceedings in the court under this Part.	26
46.	Power to transfer petitions in certain cases.	26
47.	Special provisions relating to trial and disposal of petitions under this Part.	27
48.	Documentary evidence.	27
49.	Decree in proceedings.	27
50.	Relief to respondent in divorce and other proceedings.	29
51.	Power to punish and procedure therefor.	29
Chapter – 7		
Supplemental Provisions		
52.	Appeals from decrees and orders.	29
53.	Enforcement of decrees and orders.	29

54.	Power to make rules.	30
Part – 2		
Succession		
Chapter – 1		
Intestate Succession		
55.	General rules of succession.	30
56.	Manner of succession.	31
57.	Distribution of estate amongst Class- I heirs.	31
58.	Distribution of estate amongst the Class – 2 heirs.	32
59.	Distribution of estate amongst other relatives.	32
60.	Computation of degrees.	33
61.	Right of child in womb.	33
62.	Presumption in cases of simultaneous deaths.	33
63.	Disqualification upon remarriage.	33
64.	Murderer disqualified.	33
65.	Succession when heir disqualified.	34
66.	Disease, defect or deformity not to disqualify.	34
Chapter – 2		
Testamentary Succession		
67.	Person capable of making Wills.	34
68.	Will obtained by fraud, coercion or importunity.	35
69.	Will may be revoked or altered.	36
70.	Execution of Wills.	36
71.	Incorporation of papers by reference.	39
72.	Witness not disqualified by interest or by being executor.	39
73.	Revocation of Will or codicil.	39
74.	Effect of obliteration, interlineation or alteration of unprivileged Will.	40

75.	Revival of unprivileged Will.	40
76.	Wording of Wills.	41
77.	Inquiries to determine questions as to object or subject of Will.	41
78.	Misnamer or mis-description of object.	41
79.	When words may be supplied.	42
80.	Rejection of erroneous particulars in description of subject.	43
81.	When part of description may not be rejected as erroneous.	43
82.	Extrinsic evidence admissible in cases of patent ambiguity.	44
83.	Extrinsic evidence inadmissible in case of patent ambiguity or deficiency.	44
84.	Meaning of clause to be collected from entire Will.	45
85.	When words may be understood in restricted sense, and when in sense wider than usual.	45
86.	Which of two possible constructions preferred.	46
87.	No part rejected, if it can be reasonably construed.	46
88.	Interpretation of words repeated in different parts of Will.	46
89.	Testator's intention to be effectuated as far as possible.	46
90.	The last two inconsistent clauses prevails.	47
91.	Will or bequest void for uncertainty.	47
92.	Words describing subject refer to estate answering description at testator's death.	47
93.	Power of appointment executed by general bequest.	47
94.	Implied gift to objects of power in default of appointment.	48
95.	Bequest to heirs, etc. of particular person without qualifying terms.	48
96.	Bequest to 'representatives' etc. of particular person.	49
97.	Bequest without words of limitation.	49
98.	Bequest in alternative.	49
99.	Effect or words describing a class added to person.	50

100.	Bequest to class of persons under general description only.	51
101.	Construction of terms.	51
102.	Rules of construction where Will purports to make bequests to same person.	52
103.	Constitution of residuary legatee.	53
104.	Estate to which residuary legatee entitled.	54
105.	Time of vesting legacy in general terms.	54
106.	In what case legacy lapses.	54
107.	Legacy does not lapse if one of two joint legatees dies before testator.	55
108.	Effect of words showing testator's intention to give distinct shares.	55
109.	When lapsed share goes as undisposed of.	56
110.	When bequest to testator's child or lineal descendant does not lapse on his death in testator's lifetime.	56
111.	Bequest to A for benefit of B does not lapse by A's death.	56
112.	Survivorship in case of bequest to described class.	57
113.	Bequest to person by particular description, who is not in existence at testator's death.	58
114.	Bequest to person not in existence at testator's death subject to prior bequest.	59
115.	Rule against perpetuity.	60
116.	Bequest to a class some of whom may come under rules in sections 114 and 115.	62
117.	Bequest to take effect on failure of prior bequest.	62
118.	Effect of direction for accumulation.	63
119.	Date of vesting of legacy when payment or possession postponed.	64
120.	Date of vesting when legacy contingent upon specified uncertain event.	65
121.	Vesting of interest in bequest to such members of a class as shall have attained particular age.	67
122.	Onerous bequests.	67

123.	One of two separate and independent bequests to same person may be accepted and other refused.	67
124.	Bequest contingent upon specified uncertain event, no time being mentioned for its occurrence.	68
125.	Bequest to such of certain persons as shall be surviving at some period not specified.	68
126.	Bequest upon impossible condition.	69
127.	Bequest upon illegal or immoral condition.	69
128.	Fulfilment of condition precedent to vesting of legacy.	70
129.	Bequest to 'A' and on failure of prior bequest to 'B'.	71
130.	When second bequest not to take effect on failure of first.	71
131.	Bequest over, conditional upon happening or not happening of specified uncertain event.	72
132.	Condition must be strictly fulfilled.	73
133.	Original bequest not affected by invalidity of second.	73
134.	Bequest conditioned that it shall cease to have effect in case of specified uncertain event shall happen, or not happen.	74
135.	Such condition must not be invalid under section 120.	74
136.	Result of legatee rendering impossible or indefinitely postponing act.	74
137.	Performance of condition precedent or subsequent, within specified time.	75
138.	Direction that fund may be employed in particular manner following absolute bequest of same to or for benefit of any person.	75
139.	Direction that mode of enjoyment of absolute bequest to be restricted, to secure specified benefit for legatee.	76
140.	Bequest of fund for certain purpose, some of which cannot be fulfilled.	76
141.	Legatee named as executor cannot take away unless he shows intention to act as executor.	77
142.	Specified legacy defined.	77

143.	Bequest of certain sum where stocks etc. in which invested are described.	79
144.	Bequest of stock where testator had, at date of Will, equal or greater amount of stock of same kind.	80
145.	Bequest of money where not payable until part of testator's estate disposed of in certain way.	80
146.	When enumerated articles not deemed specifically bequeathed.	81
147.	Retention, in form, of specific bequest to several persons in succession.	81
148.	Sale and investment of proceeds of estate bequeathed to two or more persons in succession.	81
149.	Where deficiency of assets to pay legacies, specific legacy not to abate with general legacies.	82
150.	Demonstrative legacy not defined.	82
151.	Order of payment when legacy directed to be paid out of fund subject to specific legacy.	83
152.	Ademption explained.	83
153.	Non-ademption of demonstrative legacy.	84
154.	Ademption of specific bequest of right to receive something from third party.	85
155.	Ademption <i>pro tanto</i> by testator's receipt of entire thing specifically bequeathed.	85
156.	Ademption <i>pro tanto</i> by testator's receipt of entire fund of which portion has been specifically bequeathed.	86
157.	Order of payment where portion of fund specifically bequeathed to one legatee and legacy charged on same fund to another.	86
158.	Ademption where stock, specifically bequeathed does not exist at testator's death.	86
159.	Ademption <i>pro tanto</i> where stock, specifically bequeathed, exists in part only at testator's death.	87
160.	Non-ademption of specific bequest of goods described as connected with certain place, by reason of removal.	87
161.	When removal of thing bequeathed does not constitute ademption.	88

162.	When thing bequeathed is a valuable to be received by testator from third person.	88
163.	Change by operation of law of subject of specific bequest between date of Will and testator's death.	89
164.	Change of subject without testator's knowledge.	89
165.	Stock specifically bequeathed lent to third party on condition that it be replaced.	90
166.	Stock specifically bequeathed sold but replaced, and belonging to testator at his death.	90
167.	Non-liability of executor to exonerate specific legatees.	90
168.	Completion of testator's title to things bequeathed to be at the cost of his estate.	91
169.	Exoneration of legatee's immovable estate for which land revenue or rent payable periodically.	91
170.	Exoneration of specific legatee's stock in joint stock company.	91
171.	Bequest of thing described in general terms.	93
172.	Bequest of interest or produce of fund.	93
173.	Annuity created by Will payable for life only unless contrary intention appears by Will.	94
174.	Period of vesting where Will directs that annuity be provided out of proceeds of estate.	94
175.	Abatement of annuity.	95
176.	Where gift of annuity and residuary gift, whole annuity to be first satisfied.	95
177.	Creditor <i>prima facie</i> entitled to legacy as well as debt.	95
178.	Child <i>prima facie</i> entitled to legacy as well as portion.	95
179.	No ademption by subsequent provision for legatee.	96
180.	Circumstances in which election takes place.	96
181.	Devolution of interest relinquished by owner.	96
182.	Testator's belief as to his ownership immaterial.	96
183.	Bequest for person's benefit how regarded for purpose of election.	97

184.	Person deriving benefit indirectly not put to election.	98
185.	Person taking in individual capacity under Will may in other character elect to take in opposition.	98
186.	Exception to provisions of last six sections.	98
187.	When acceptance of benefit given by Will constitutes election to take under Will.	99
188.	Circumstances in which knowledge or waiver is presumed or inferred.	100
189.	When testator's representatives may call upon legatee to elect.	100
190.	Postponement of election in case of disability.	100
191.	Estate transferable by gif made in contemplation of death.	100
Chapter – 3		
Protection of Estate of Deceased		
192.	Person claiming right by succession to estate of deceased may apply for relief against wrongful possession.	102
193.	Inquiry made by Judge.	102
194.	Procedure.	102
195.	Appointment of curator pending determination of proceedings.	103
196.	Powers conferrable on curator.	103
197.	Prohibition of exercise of certain powers by curator.	103
198.	Curator to give security and may receive remuneration.	104
199.	Report from Collector where estate includes revenue paying land.	104
200.	Institution and defence of suits.	104
201.	Allowances to apparent owners pending custody by curator.	105
202.	Accounts to be filed by curator.	105
203.	Inspection of accounts and right of interested party to keep duplicate.	105
204.	Bar to appointment of second curator for same estate.	105
205.	Limitation of time for application for curator.	106

206.	Bar to enforcement of the Chapter against public settlement or legal directions by deceased.	106
207.	Saving of right to bring suit.	106
208.	Effect of decision of summary proceeding.	106
209.	Appointment of public curators.	106
Chapter – 4		
Representative Title to Estate of Deceased on Succession		
210.	Character and estate of curator or administration as such.	107
211.	Proof of representative title a condition precedent.	107
212.	Effect on certificate of subsequent probate or letters of administration.	107
213.	Grantee of probate or administration alone to sue etc. until same revoked.	108
Chapter – 5		
Probate, Letters of Administration and Administration of Assets of Deceased		
214.	Application of this Chapter.	108
215.	To whom administration may be granted.	108
216.	Effect of letters of administration.	109
217.	Acts not validated by administration.	109
218.	Probate only to appointed executor.	109
219.	Persons to whom probate cannot be granted.	109
220.	Grant of probate to several executors simultaneously or at different times.	110
221.	Separate probate of codicil discovered after grant of probate.	110
222.	Accrual of representation to surviving executor.	110
223.	Effect of probate.	110
224.	Administration with copy annexed, of authenticated copy of Will proved abroad.	110

225.	Grant of administration where executor has not renounced.	110
226.	Form and effect of renunciation of executorship.	111
227.	Procedure where executor renounces or fails to accept within time limited.	111
228.	Grant or administration to universal or residuary legatees.	111
229.	Right to administration of representative of deceased residuary legatee.	111
230.	Grant of administration where no curator nor residuary legatee nor representative of such legatee.	112
231.	Citation before grant of administration to legatee other than universal or residuary.	112
232.	To whom administration may not be granted.	112
233.	Laying of rules before the State Legislature.	112
234.	Probate of copy or draft of lost Will.	112
235.	Probate of contents of lost or destroyed Will.	112
236.	Probate of copy where original exists.	113
237.	Administration until Will produced.	113`
238.	Administration, with Will annexed to attorney of absent executor.	113
239.	Administration, with Will annexed to attorney of absent person who, if present would be entitled to administer.	113
240.	Administration to attorney of absent person entitled to administer in case of intestacy.	113
241.	Administration during minority of sole executor or residuary legatee.	114
242.	Administration during minority of several executors or residuary legatees.	114
243.	Administration for use and benefit of lunatic or minor.	114
244.	Administration <i>pendente lite</i> .	114
245.	Probate limited to purpose specified in Will.	114
246.	Administration with Will annexed, limited to particular purpose.	115

247.	Administration limited to estate in which person has beneficial interest.	115
248.	Administration limited to suit.	115
249.	Administration limited to purpose of becoming party to suit to be brought against administrator.	115
250.	Administration limited to collection and preservation of deceased's estate.	116
251.	Appointment as administrator, of persons other than one in ordinary circumstances, would be entitled to administration.	116
252.	Probate or administration with Will annexed, subject to exception.	116
253.	Administration with exception.	116
254.	Probate or administration of rest.	116
255.	Grant of effects unadministered.	117
256.	Rules as to grants of effects unadministered.	117
257.	Administration when limited grant expired and still some part of estate unadministered.	117
258.	What errors may be rectified by court.	117
259.	Procedure where codicil discovered after grant of administration with Will annexed.	117
260.	Revocation or annulment for just cause.	117
261.	Jurisdiction of District Judge in granting and revoking probates etc.	119
262.	Power to appoint delegate of District Judge to deal with non-contentious cases.	119
263.	District Judge's powers as to grant of probate and administration.	119
264.	District Judge may order person to produce testamentary papers.	119
265.	Proceedings of District Judge's court in relation to probate and administration.	120
266.	When and how District Judge to interfere for protection of estate.	120
267.	When probate or administration may be granted by District Judge.	120
268.	Disposal of application made to Judge of District in which deceased had no fixed abode.	120

269.	Probate and letters of administration may be granted by Delegate.	120
270.	Conclusiveness of probate or letters of administration.	121
271.	Transmission to High Courts of certificate of grants under proviso to section 270.	121
272.	Distribution of estate amongst other relatives.	122
273.	Petition for probate.	122
274.	In what cases translation of Will to be annexed to petition.	123
275.	Petition for letters of administration.	123
276.	Addition to statement in petition etc.	124
277.	Petition for probate etc. to be signed and verified.	124
278.	Verification of petition for probate, b one witness to Will.	124
279.	Punishment for false averment in petition or declaration.	124
280.	Powers of District Judge.	125
281.	Caveats against grant of probate or administration.	125
282.	After entry of caveat, no proceeding taken on petition until after notice to caveator.	126
283.	District Delegate when not to grant probate or administration.	126
284.	Power to transmit statement to District Judge in doubtful cases where no contention.	126
285.	Procedure where there is contention or District Judge thinks probate or letters of administration should be refused.	126
286.	Grant of probate to be under seal of court.	127
287.	Grant of letters of administration to be under seal of court.	127
288.	Administration Bond.	127
289.	Assignment of administration bond.	127
290.	Time for grant of probate and administration	127
291.	Filing of original Wills of which probate or administration with Will annexed granted.	128
292.	Procedure in contentious cases.	128

293.	Surrender of revoked probate or letters of administration.	128
294.	Payment to executor or administrator before probate or administration revoked.	128
295.	Power to refuse letters of administration.	129
296.	Appeals from orders of District Judge.	129
297.	Removal of executor or administrator and provision for successor.	129
298.	Directions to executor or administrator.	129
299.	Executor of his own wrong.	129
300.	Liability of executor of his own wrong.	130
301.	In respect of causes of action surviving deceased and debts due at death.	130
302.	Demands and rights of action of or against deceased survive and against executor or administrator.	131
303.	Power of executor or administrator to dispose of estate.	131
304.	General powers of administration.	132
305.	Purchase by executor or administrator of deceased's estate.	133
306.	Powers of several executors or administrators exercisable by one.	133
307.	Survival of powers on death of one of several executors or administrators.	133
308.	Powers of administrator of effects unadministered.	133
309.	Powers of administrator during minority.	134
310.	Powers of married executrix or administratrix.	134
311.	As to deceased's funeral.	134
312.	Inventory and account.	134
313.	Inventory to include estate in any part of India in certain cases.	135
314.	As to estate of, and debts owing to, deceased.	135
315.	Expenses to be paid before all debts.	135
316.	Expenses to be paid next after such expenses.	135
317.	Wages for certain services to be next paid, and then other debts.	135

318.	Save as aforesaid, all debts to be paid equally and rateably.	135
319.	Application of moveable estate to payment of debts where domicile not in India.	136
320.	Debts to be paid before legacies.	136
321.	Executor or administrator not bound to pay without indemnity.	136
322.	Abatement of general legacies.	136
323.	Non-abatement of specific legacy when assets sufficient to pay debts.	137
324.	Rights under demonstrative legacy when assets sufficient to pay debts and necessary expenses.	137
325.	Rateable abatement of specific legacies.	137
326.	Legacies treated as general for purpose of abatement.	137
327.	Assent necessary to complete legatee's title.	138
328.	Effect of executor's assent to specific legacy.	138
329.	Conditional assent.	139
330.	Assent of executor to his legacy.	139
331.	Effect of executor's assent.	140
332.	Executor when to deliver legacies.	140
333.	Commencement of annuity when no time fixed by Will.	140
334.	When annuity, to be paid quarterly or monthly, first falls due.	141
335.	Dates of successive payments when first payment directed to be paid within given period.	141
336.	Investment of sums bequeathed, when legacy, not specific, given for life.	141
337.	Investment of general legacy, to be paid at future time and disposal of intermediate interest.	141
338.	Procedure when no fund charged with, or appropriated to, annuity.	141
339.	Transfer to residuary legatee of contingent bequest.	142
340.	Investment of residue bequeathed for life, without direction to invest in particular securities.	142

341.	Investment of residue bequeathed for life, with direction to invest in specified securities.	142
342.	Time and manner of conversion and investment.	142
343.	Procedure when minor entitled to immediate payment or possession of bequest, and no direction to pay to person on his behalf.	142
344.	Legatee's title to produce specific legacy.	143
345.	Residuary legatee's title to produce of residuary fund.	144
346.	Interest when no time fixed for payment of general legacy.	144
347.	Interest when time fixed.	145
348.	Rate of interest.	145
349.	No interest on arrears of annuity within first year after testator's death.	145
350.	Interest on sum to be invested to produce annuity.	145
351.	Refund of legacy paid under court's orders.	145
352.	No refund if not paid voluntarily.	145
353.	Refund when legacy has become due on performance of condition within time allowed under section 137.	146
354.	When each legatee compellable to refund in proportion.	146
355.	Distribution of assets.	146
356.	Creditor may call legatee to refund.	146
357.	When legatee, not satisfied or compelled to refund under section 356 cannot oblige one paid in full in refund.	147
358.	When unsatisfied legatee must first proceed against executor, if solvent.	147
359.	Limit to refunding of one legatee to another.	147
360.	Refunding to be without interest.	147
361.	Residue after usual payments to be paid to residuary legatee.	147
362.	Transfer of assets from India to executor or administrator in country of domicile for distribution.	148
363.	Liability of executor or administrator for devastation.	148

364.	Liability of executor or administrator for neglect to get part of estate.	149
Chapter – 6		
Succession Certificates		
365.	Court having jurisdiction to grant certificate.	149
366.	Application for certificate.	149
367.	Procedure on application.	150
368.	Contents of certificate.	151
369.	Requisition of security from grantee of certificate.	151
370.	Extension of certificate.	151
371.	Forms of certificate and extended certificate.	152
372.	Amendment of certificate in respect of powers as to securities.	152
373.	Modes of collecting court-fees on certificate.	152
374.	Local extent of certificate.	152
375.	Effect of certificate.	152
376.	Revocation of certificate.	153
377.	Appeal.	153
378.	Effect on certificate of previous certificate, probate or letters of administration.	154
379.	Validation of certain payments made in good faith.	154
380.	Effect of decisions under this Part, and liability of holder of certificate thereunder.	154
381.	Investiture of inferior courts with jurisdiction of District Court for purposes of this Part.	154
382.	Surrender of superseded and invalid certificates.	155
Chapter – 7		
Miscellaneous		
383.	Savings.	155
Part – 3		

	Live-in Relationship	
384.	Submission of statement by partners to a live-in relationship.	156
385.	Children of a live-in relationship.	156
386.	When live-in relationships not to be registered.	156
387.	Procedure for registration of live-in relationship.	157
388.	Registration under this Part only for record.	157
389.	Empowerment of Registrar under this Part, and maintenance of registers.	157
390.	Submission of statement of termination of live-in relationship.	158
391.	Duties of Registrar.	158
392.	Notice for registration of live-in relationship.	158
393.	Offences and punishment.	159
394.	Maintenance.	160
395.	Power to make rules.	160
	Part – 4	
	Miscellaneous	
396.	Repeal and Savings.	160
397.	Power to make rules.	160
398.	Power to remove difficulties.	161
	Schedule-1	162
	Schedule-2	165
	Schedule-3	167
	Schedule-4	167
	Schedule-5	167
	Schedule-6	168
	Schedule-7	168

GUJARAT UNIFORM CIVIL CODE, 2026.

GUJARAT BILL NO. 17 OF 2026.

A BILL

*to govern and regulate the laws relating to marriage and divorce,
succession, live-in relationship and matters related thereto.*

It is hereby enacted in the Seventy-seventh Year of the Republic of India as follows: -

PRELIMINARY

1. (1) This Act may be called the Gujarat Uniform Civil Code, 2026.
- (2) It shall come into force on such date as the State Government may, by notification in the Gazette, appoint.
- (3) It extends to the whole of the State of Gujarat and applies also to the residents of Gujarat who reside outside the territories to which this Code extends.

**Short title,
commencement
and extent.**

**Non-applicability
of Code to
Scheduled Tribes
and other group
of persons.**

2. Nothing contained in this Code shall apply to-
- (1) the members of Scheduled Tribes within the meaning of clause (25) of Article 366 read with Article 342 of the Constitution of India; and
 - (2) the persons and group of persons whose customary rights are protected under Part XXI of the Constitution of India.

Definitions.

3. (1) In this Code, unless the context otherwise requires-
- (a) “child”, in relation to parents, married or unmarried, means their biological child, an adopted child, or a child born through surrogacy or assisted reproductive technology;
 - (b) “court” means a court of original civil jurisdiction and includes a family court established under the Family Courts Act, 1984 or any court upon which the powers and jurisdiction of a family court are conferred;
 - (c) “custom and usage” signify any rule which, having been continuously and uniformly observed for a long time, has obtained the force of law among persons in any local area, tribe or community:

66 of 1984.

Provided that the rule is certain and not unreasonable or opposed to public policy or morality or to both;

- (d) “degrees of prohibited relationship” - a man and any of the persons mentioned in List-1 of the Schedule-1 and a woman and any of the persons mentioned in List-2 of the said Schedule are within the degrees of prohibited relationship.

Explanation 1 - Relationship includes-

- (i) relationship by half or uterine blood as well as by full blood, adoption, surrogacy or assisted reproductive technology,
 - (ii) blood relationship established by procreation through marriage or without marriage,
- and all terms of relationship in this Code shall be construed accordingly;

Explanation 2 -

“full blood” - two persons are said to be related to each other by full blood when they are descended from a common ancestor by the same wife;

Explanation 3 -

“half blood” - two persons are said to be related to each other by half blood when they are descended from a common ancestor but by different wives;

Explanation 4 -

“uterine blood” - two persons are said to be related to each other by uterine blood when they are descended from a common ancestress but by different husbands;

Explanation 5 -

in Explanations 2, 3 and 4, “ancestor” includes the father and “ancestress” includes the mother;

- (e) “estate” means property of any kind, whether movable or immovable, self-acquired or ancestral/coparcenary/joint, tangible or intangible and includes a share, interest or right in such property;
- (f) “High Court” means the High Court of Gujarat;
- (g) “minor” means a person who has not attained the age of eighteen years;
- (h) “notification” means a notification published in the Gujarat Government Gazette and the expression “notified” shall be construed accordingly;
- (i) “parent” means father or mother of a child;
- (j) “person” means an individual, whether female or male, and the expressions “she/he”, “her/his”, “her/him” and “herself/himself” shall be construed accordingly;
- (k) “prescribed” means prescribed by rules made under this Code;
- (l) “Registrar” means the Registrar appointed by the State Government under this Code;

- (m) “Registrar General” means the Registrar General appointed by the State Government under this Code;
 - (n) “resident”, for the purpose of this Code, means a citizen of India, whether residing within or outside the territories of the State of Gujarat, who –
 - (i) is eligible to be a resident under the notification issued by the State Government in this regard, or
 - (ii) is a permanent employee of the State Government or its undertakings/entities, or
 - (iii) is a permanent employee of the Central Government or its undertakings/entities, employed within the territory of the State, or
 - (iv) is a beneficiary of any scheme of the State Government or the Central Government applicable in the State and notified by the State Government for this purpose, or
 - (v) was born in Gujarat, and has parents who are residents of Gujarat, or owns immovable property within the State of Gujarat, provided that such person does not have domicile in any other State, or
 - (vi) has been continuously residing in the State for the last ten years.
 - (o) “spouse” means either husband or wife in a marriage;
 - (p) “State” means the State of Gujarat; and
 - (q) “State Government” means the Government of Gujarat.
- (1) In Part - 1 of this Code, unless the context otherwise requires-
- (a) “maintenance” includes provision for food, clothing, residence, education, medical attendance and treatment, and special needs, if any; and
 - (b) “parties to the marriage” means a man and a woman between whom marriage has been solemnized/contracted.
- (2) In Part - 2 of this Code, unless the context otherwise requires –

- (a) “administrator” means a person appointed by the competent authority to administer the estate of a deceased person when there is no executor;
- (b) “bequest” means the act of assigning specific estates of a person to others after the death of that person, and its grammatical variations and cognate expressions shall be construed accordingly;
- (c) “caveat” means the notice for allowing the applicant to be heard by a court before granting a probate or administration;
- (d) “codicil” means an instrument made in relation to a Will, and explaining, altering or adding to its dispositions, and shall be deemed to form part of the Will;
- (e) “District Judge” means the Judge of a principal civil court of original jurisdiction in a district, and includes an Additional District Judge;
- (f) “executor” means a person to whom the execution of the last Will of a deceased person is, by the testator's appointment, confided;
- (g) “heir” means any person who is entitled to succeed to the estate of an intestate;
- (h) “intestate” - a person is said to die intestate in respect of estate belonging to such person for which no testamentary disposition capable of taking effect has been made;
- (i) “legacy” signifies the estate which may pass on from one person to other/others in accordance with the provisions contained in Chapter-2 of Part-2 of this Code;
- (j) “probate” means the copy of a Will certified under the seal of a court of competent jurisdiction with a grant of administration to the estate of the testator;
- (k) “testator” means the person who executes a Will; and
- (l) “Will” means the legal declaration of the intention of a testator with respect to her/his estate which she/he desires to be carried into effect after her/his death.

Explanation - Words and expressions used in Part-2 and not defined in this sub-section but defined in the Indian Succession Act, 1925, shall have, in Part-2, the same meanings assigned to them in that Act. 39 of 1925.

- (3) In Part-3 of this Code, unless the context otherwise requires –
- (a) “live-in relationship” means a relationship between a man and a woman (hereinafter referred to as “partners”), who cohabit in a shared household through a relationship in the nature of marriage, provided that such relationship is not prohibited under Part - 3 of the Code;
 - (b) “shared household” means a household where a man and a woman, not being minors, live under one roof in a rented accommodation or in a house owned jointly or by any one of them or in any other accommodation;
 - (c) “statement of live-in relationship” means a jointly signed statement to the effect that a man and a woman are in a live-in relationship or intend to enter into such a relationship, and submitted to the Registrar in the manner prescribed for registration of such a relationship; and
 - (d) “statement of termination” means a signed statement by any or both partners to an existing live-in relationship that such relationship has been terminated, and submitted to the Registrar in the prescribed manner.

Part – 1

Marriage and Divorce

Chapter – 1

Conditions for Solemnizing/Contracting Marriage

Conditions for a valid marriage.

4. A marriage may be solemnized/contracted between a man and a woman if the following conditions are fulfilled, namely –
- (1) neither party has a spouse living at the time of the marriage;
 - (2) at the time of the marriage, neither party –

- (a) is incapable of giving valid consent in consequence of unsoundness of mind; or
 - (b) though capable of giving valid consent, has been suffering from a mental disorder of such a kind or to such an extent so as to be unfit for marriage; or
 - (c) has been subject to recurrent attacks of insanity;
- (3) the man has completed the age of twenty-one years and the woman the age of eighteen years;
- (4) the parties are not within the degrees of prohibited relationship, unless the custom and usage governing at least one of them permits marriage between the two;
- (5) the marriage is not prohibited under any law in force.

5. A marriage may be solemnized/contracted between a man and a woman in accordance with their customary practices, religious beliefs, ceremonies, rites and rituals, including but not limited to “*Saptapadi*”, “*Ashirvad*”, “*Nikah*”, “*Holy Union*”, “*Anand Karaj*” “*Arya Samaji Vedic Vidhi*”, “*Nissuin*” and “*Mangal Fera*”.

**Ceremonies
for
marriage.**

Chapter – 2

Registration of Marriage and Divorce

6. Notwithstanding anything contained in any other law for the time being in force or in any custom and usage to the contrary, a marriage solemnized/contracted in the State or outside the territory thereof, after the commencement of this Code, where at least one party to the marriage is a resident of the State, shall be registered in accordance with the procedure mentioned in sub-section (1) of section 10:

**Compulsory
registration
of marriage
solemnized/
contracted
after the
commencem
ent of Code.**

Provided that the conditions under section 4 and requirements of section 5 are fulfilled.

Registration of marriage solemnized/contracted before commencement of code.

7. (1) Unless already registered under the Gujarat Registration of Marriages Act, 2006, a marriage solemnized/contracted in the State between 31.03.2006¹ and the date of commencement of this Code, where at least one party to the marriage was a resident of the State at the time of the marriage, shall be registered in accordance with the procedure mentioned in sub-section (2) of section 10:

Guj. 16 of 2006.

Provided that any marriage registered under the Gujarat Registration of Marriages Act, 2006 shall be deemed registered under this Code.

Guj. 16 of 2006.

- (2) Any marriage solemnized/contracted in the State before 31.03.2006, or outside the State before the commencement of the Code, where at least one party to the marriage was/is a resident of the State at the time of the marriage/registration, may be registered in accordance with the procedure mentioned in sub-section (3) of section 10:

Provided that a marriage may be registered under this section only if the following conditions are fulfilled –

- (a) a ceremony of marriage has been performed between the parties and they have been living together as spouses ever since;
- (b) neither party has, at the time of registration, more than one spouse living, unless otherwise permitted under any statute or custom and usage of any of the parties at the time of marriage;
- (c) at the time of registration, the male has completed the age of twenty-one years and the female the age of eighteen years;
- (d) the parties are not within the degrees of prohibited relationship:

Provided that the prohibitions will not apply to person(s) who were permitted to marry under her/his/their custom and usage or under any law.

Registration of decree of divorce or nullity which has attained finality after commencement of Code.

8. (1) Any decree of divorce or nullity of marriage passed by any court in the State, which has attained finality after the commencement of this Code, shall be registered in accordance with the procedure mentioned in clause (a) of sub-section (1) of section 11.

¹ The date on which the Gujarat Registration of Marriages Act, 2006 (Act No. 16 of 2006) was notified in the Gujarat Government Gazette.

(2) Any decree of divorce or nullity of marriage passed by any court outside the State, which has attained finality after the commencement of this Code, where at least one party to the decree is a resident of the State, shall be registered in accordance with the procedure mentioned in clause (b) of sub-section (1) of section 11.

9. (1) Any decree of divorce or nullity of marriage passed by any court in the State, which has attained finality before the commencement of this Code, may be registered in accordance with the procedure mentioned in clause (a) of sub-section (2) of section 11.

Registration of decree of divorce or nullity which has attained finality before commencement of Code.

(2) Any decree of divorce or nullity of marriage passed by any court outside the State, which has attained finality before the commencement of this Code, where at least one party to the decree is a resident of the State, may be registered in accordance with the procedure mentioned in clause (b) of sub-section (2) of section 11.

10. (1) In case of a marriage solemnized/contracted after the commencement of this Code, which is required to be registered under section 6, the parties to the marriage shall submit a memorandum in the prescribed manner within a period of sixty days from the date of marriage,

Period and procedure for registration of marriage under section 6 and 7.

(a) in case of a marriage solemnized/contracted in the State, to the Registrar within whose jurisdiction (i) the marriage was solemnized/contracted, or (ii) both or either of the parties to the marriage reside(s), and

(b) in case of a marriage solemnized/contracted outside the State, to the Registrar who has jurisdiction over the place to which both or either of the parties belong(s).

(2) In case of a marriage solemnized/contracted in the State between 31.03.2006 and the date of commencement of this Code, which is required to be registered under sub-section (1) of section 7, the parties to the marriage shall submit a memorandum in the prescribed manner within a period of one year from the date of commencement of this Code to the Registrar within whose jurisdiction (i) the marriage was solemnized/contracted, or (ii) both or either of the parties to the marriage reside(s).

(3) In case of a marriage solemnized/contracted in the State before 31.03.2006, or outside the State before the commencement of this Code, which may be registered under sub-section (2) of section 7, the parties to the marriage seeking registration may submit a memorandum in the prescribed manner within a period of one year from the date of commencement of this Code,

- (a) in case of a marriage solemnized/contracted in the State, to the Registrar within whose jurisdiction (i) the marriage was solemnized/contracted, or (ii) both or either of the parties to the marriage reside(s), and
- (b) in case of a marriage solemnized/contracted outside the State, to the Registrar within whose jurisdiction both or either of the parties belong(s):

Provided that the Registrar may entertain a memorandum presented beyond the period prescribed under this sub-section on being satisfied that there are sufficient grounds for the same.

Period and procedure for registration of decree of divorce or nullity under sections 8 and 9.

- 11.** (1) In case of any decree of divorce or nullity of marriage that is required to be registered under section 8, both or either of the parties to the decree shall submit a memorandum in the prescribed manner within a period of sixty days from the date on which the decree has attained finality,
- (a) in case of a marriage solemnized/contracted in the State, to the Registrar within whose jurisdiction (i) the marriage was solemnized/contracted, or (ii) both or either of the parties to the marriage reside(s), and
 - (b) in case of a marriage solemnized/contracted outside the State, to the Registrar who has jurisdiction over the place to which both or either of the parties belong(s).
- (2) In case of any decree of divorce or nullity of marriage that may be registered under section 9, both or either of the parties to the decree seeking registration may submit a memorandum in the prescribed manner within a period of one year from the date of commencement of this Code,

- (a) in case of a decree of divorce or nullity of marriage passed by any court in the State, to the Registrar within whose jurisdiction (i) the marriage was solemnized/contracted, or (ii) both or either of the parties to the marriage reside(s), and
- (b) in case of a decree of divorce or nullity of marriage passed by any court outside the State, to the Registrar who has jurisdiction over the place to which both or either of the parties belong(s):

Provided that the Registrar may entertain a memorandum presented beyond the period prescribed under sub-section (2) on being satisfied that there are sufficient grounds for the same.

- 12.** The State Government shall, by notification in the official gazette, appoint such person as it considers appropriate to be the Registrar General for the State and shall also, by notification, appoint Registrar(s) for any area(s) as it considers appropriate.

**Appointment
of Registrar
General and
Register.**

- 13.** (1) Every memorandum presented under section 10 or section 11 shall be accompanied with a prescribed fee.
- (2) Within fifteen days of the receipt of a memorandum of marriage or of divorce or nullity of marriage in the prescribed manner, as the case may be, the Registrar shall either –

**Action on
receipt of
memorandum
under section 10
or section 11.**

- (a) enter the particulars in the register of marriage and divorce and issue, in the case of registration of marriage, a certificate of marriage and, in the case of registration of decree of divorce or nullity of marriage, an acknowledgement thereof, in such form and manner as may be prescribed. While issuing the certificate of marriage or acknowledgement of divorce or nullity of marriage, as the case may be, the Registrar shall satisfy herself/himself that the marriage has been duly solemnized/contracted in accordance with the provisions of this Part or that the decree of divorce or nullity of marriage has been duly passed by a court; or

(b) reject the memorandum of marriage or of divorce or nullity of marriage after providing an opportunity of hearing to the parties in the manner prescribed, and pass an order by recording the reasons in writing.

(3) If the Registrar fails to act under sub-section (2), the aggrieved person shall be entitled to file a complaint regarding the inaction of the Registrar to the Registrar General.

**Cancellation
of
registration
and appeal
against
registration.**

14. (1) Power to cancel registration – The power to cancel any registration relating to marriage or divorce shall lie with the Registrar General appointed under Section 12, or with any officer designated by the Registrar General in this behalf. Before cancelling such registration, the applicant shall be given opportunity of being heard by the Registrar General or the designated officer.

(2) Appeal against rejection of registration –

(a) Where the Registrar rejects a memorandum presented under section 10 or section 11, both or either party to the marriage or decree of divorce or nullity of marriage, as the case may be, may within a period of thirty days from the date of receipt of such rejection order, prefer an appeal to the Registrar General or to an official designated by the State Government to decide such appeals, whose decision shall be final and binding:

Provided that the Registrar General or the designated official may entertain an appeal presented beyond the period prescribed under sub-section (2) on being satisfied that there are sufficient grounds for the same.

(b) An appeal under clause (a) shall be accompanied with a duly authenticated copy of the rejection order and shall be in such form and manner as may be prescribed

(c) While deciding the appeal, the Registrar General or the designated official to whom the appeal under clause (a) has been preferred shall, after having regard to all the attendant circumstances and upon recording the reasons in writing,

either direct the Registrar to enter the particulars in the register of marriage and divorce and issue certificate of marriage or acknowledgement of divorce or nullity of marriage, or confirm the order of the Registrar:

Provided that no order confirming the order of the Registrar shall be passed without giving the party concerned an opportunity of being heard.

(d) An appeal under sub-section (2) shall, as far as possible, be disposed of within sixty days from the date of filing thereof.

- 15.** The registers of marriage and divorce, the registers of appeals and such other registers as may be prescribed, which are maintained under this Part, shall, at all reasonable times, be open for inspection, and certified extracts therefrom shall, on application, be issued by such officer as may be authorized by the Registrar or the Registrar General, as the case may be, on payment of the prescribed fee and in the prescribed manner;
- 16.** (1) Any extract issued under section 15 shall be signed by such officer as may be authorised by the Registrar concerned or the Registrar General, as the case may be, and shall be admissible in evidence in any court of law or any other authority for the purpose of establishing the factum of marriage or divorce or nullity of marriage to which such extract relates.
- (2) Certificate of marriage or any extract of the register issued under sub-section (1) shall be presumed to be correct unless the contrary is proved.
- 17.** (1) Any person who wilfully omits or neglects to deliver the memorandum, in a case where it is compulsory to do so under section 10 or section 11, shall be liable to pay penalty not exceeding ten thousand rupees, as may be imposed by the Registrar.
- (2) Any person who makes any statement in the memorandum which is false and which she/he knows or has reason to believe to be false, or delivers a forged or a fabricated document, shall be punishable
- Inspection of Registers.**
- Evidentiary value of certain documents.**
- Penalty for neglect and punishment for false statement.**

according to the provisions contained in the Bharatiya Nyay Sanhita, 2023. 45 of 2023.

Procedure in case of non-registration.

- 18.** (1) Where it is compulsory to deliver the memorandum under Section 10 or Section 11 and the parties to a marriage or to a decree of divorce or nullity of marriage, as the case may be, have failed to do so, the Registrar, either *suo motu* or on receipt of a complaint or information in this regard, shall by notice, require such parties to present a memorandum within thirty days from the date of receipt of the notice. On such memorandum being filed, the Registrar shall register the marriage or the decree of divorce or nullity of marriage, as the case may be, on payment of (a) penalty prescribed under sub-section (1) of Section 17 and (b) late fee, as may be prescribed.
- (2) On failure of the parties to approach the Registrar for registration of marriage, divorce or nullity of marriage, as the case may be, on being required by a notice to do so under sub-section (1), such persons shall, upon conviction, be punishable with fine not exceeding twenty-five thousand rupees.

Penalty for inaction by Registrar and appeal against penalty.

- 19.** (1) On coming to know that a Registrar has wilfully failed to act in accordance with sub-section (2) of section 13, the Registrar General shall issue a show-cause notice to the Registrar and, provide an opportunity of hearing to her/him. Upon examining the presentation made by the Registrar, if the Registrar General finds that the Registrar has indeed wilfully failed to act, she/he may impose a penalty not exceeding twenty-five thousand rupees on the Registrar.
- (2) Where a penalty has been imposed on a Sub-Registrar under section 19, he may prefer an appeal within thirty days before the competent appellate authority as notified by the State Government.
- (3) An appeal under sub-section (2) shall be presented along with certified copy of the order of penalty in the prescribed form and manner, as determined by the State Government.
- (4) The appellate authority may, confirm, modify or annul such order as it deems necessary.

20. No marriage shall be deemed to be invalid solely by reason of the fact that it was not registered under this Part or that the memorandum was not delivered to the Registrar or that the certificate of marriage was not issued by the Registrar or that the particulars in such memorandum or certificate of marriage were defective, irregular or incorrect. **Non-registration not to invalidate marriage.**
21. No employer or a Government or Semi-Government Authority or Company or Public Sector Undertaking or Local Authority shall carry out any change in their office record regarding marital status of its employees or of any person dealing with them, unless the person applying for carrying out such a change, submits a certified copy of the registration certificate of marriage granted under this Code. **Responsibility of employer etc. regarding verification of marriage registration certificate.**
22. Any person secreting, destroying or dishonestly or fraudulently altering any register maintained under this Code or any part thereof shall, on conviction, be punishable with imprisonment for a term which may extend to two years or with fine which may extend to ten thousand rupees or with both. **Punishment for secreting, destroying or altering register.**
23. Every Registrar, while acting or purporting to act in pursuance of the provisions of this Code or rules made thereunder, shall be deemed to be a public servant within the meaning of sub-section (28) of section 2 of the Bharatiya Nyay Sanhita, 2023. **Registrar to be public servant.**
- 45 of 2023.
24. No suit, prosecution or other legal proceeding shall lie against the Registrar General, the Registrar or any employee subordinate to them for anything which is done in good faith under this Code or rules made thereunder. **Indemnity to persons acting under the Code.**
25. The State Government may, from time to time, issue such directions not inconsistent with the provisions of this Code, to the Registrar and to the Registrar General, as it may think fit in this regard, for the effective and **Power of State Government to give directions.**

smooth implementation of the provisions of this Code, and the Registrar and the Registrar General shall comply with such directions.

Chapter – 3

Restitution of Conjugal Rights and Judicial Separation

Restitution of conjugal rights.

26. When either the husband or the wife has, without reasonable excuse, withdrawn from the society of the other, the aggrieved party may apply, by petition to the court, for restitution of conjugal rights and the court, on being satisfied of the truth of the statements made in such petition and that there is no legal ground for rejection, may decree restitution of conjugal rights accordingly.

Explanation - Where a question arises whether there has been reasonable excuse for withdrawal from the society of the other, the burden of proving such reasonable excuse shall be on the person who has withdrawn from the society.

Judicial separation.

27. (1) Either party to a marriage, whether solemnized/contracted before or after the commencement of this Code, may present a petition to the court praying for a decree for judicial separation on any of the grounds specified in sub-section (1) of section 31, and in the case of a wife, also on any of the grounds specified in sub-section (3) thereof, as grounds on which a petition for divorce might have been presented.

(2) Where a decree for judicial separation has been passed, it shall no longer be obligatory for the petitioner to cohabit with the respondent, but the court may, on a petition by either party and on being satisfied of the truth of the statement made in such petition, rescind the decree if it considers it just and reasonable to do so.

Chapter – 4

Nullity of Marriage and Divorce

Void marriages.

28. Any marriage solemnized/contracted after the commencement of this Code shall be null and void, and may, on a petition presented to the court

by either party thereto against the other party, be so declared by a decree of nullity, if it contravenes any one of the conditions specified in sub-sections (1), (2), (4), and (5) of section 4.

29. Any marriage solemnized/contracted, whether before or after the commencement of this Code, shall be voidable and may be annulled by a decree of nullity on a petition presented to the court on any of the following grounds, namely –

Voidable marriages.

- (1) that the marriage has not been consummated owing to the impotence or wilful refusal of the respondent; or
- (2) that the marriage is in contravention of the condition specified in sub-section (3) of section 4; or
- (3) that the consent of the petitioner was obtained by force, coercion or fraud; or
- (4) that the wife was, at the time of the marriage, pregnant by a man other than the husband or that the husband had, at the time of the marriage, impregnated a woman other than the wife; or
- (5) that at the time of the marriage one of the parties to the marriage had misrepresented her/his identity.

30. Notwithstanding anything contained in section 29, no petition for annulling a marriage shall be entertained by the court on the ground specified in –

Limitation on filing a petition for decree of nullity of marriage.

- (1) sub-section (2) of section 29 if the proceedings have been instituted after the expiry of one year from the date of attaining the age of twenty-one years by the petitioner;
- (2) sub-section (3) of section 29 if –
 - (a) the petition is presented more than one year after the force or coercion had ceased to operate or, as the case may be, the fraud had been discovered; or
 - (b) the petitioner has, with her/his free consent, lived with the other party to the marriage as spouse after the force or coercion had

ceased to operate or, as the case may be, the fraud had been discovered;

- (3) sub-section (4) of section 29 unless the court is satisfied that -
- (a) the petitioner was at the time of the marriage ignorant of the facts alleged;
 - (b) the proceedings have been instituted, in the case of a marriage solemnized/contracted before the commencement of this Code, within one year of such commencement, and in the case of a marriage solemnized/contracted after such commencement, within one year from the date of the marriage; and
 - (c) marital intercourse with the consent of the petitioner has not taken place since the discovery by the petitioner of the existence of the said ground.

Divorce. **31.** (1) Any marriage solemnized/contracted, whether before or after the commencement of this Code, may, on a petition presented to the court by either party to the marriage, be dissolved by a decree of divorce on the ground that the other party has –

- (a) after the solemnization/contracting of the marriage, had voluntary sexual intercourse with any person other than the petitioner; or
- (b) after the solemnization/contracting of the marriage, treated the petitioner with cruelty; or
- (c) deserted the petitioner for a continuous period of not less than two years immediately preceding the presentation of the petition;

Explanation - In this clause, the expression “desertion” means the desertion of the petitioner by the other party to the marriage, without reasonable cause and without the consent or against the wish of such party, and includes the wilful neglect of the petitioner by the other party to the marriage, and its grammatical variations and cognate expressions shall be construed accordingly; or

- (d) converted to a religion other than the one to which the petitioner belonged; or
- (e) been incurably of unsound mind, or has been suffering continuously or intermittently from mental disorder of such a kind and to such an extent that the petitioner cannot reasonably be expected to live with the respondent;

Explanation - In this clause-

- (i) the expression “mental disorder” means mental illness, arrested or incomplete development of mind, psychopathic disorder or any other disorder or disability of mind and includes schizophrenia;
- (ii) the expression “psychopathic disorder” means a persistent disorder or disability of mind (whether or not including sub-normality of intelligence) which results in abnormally aggressive or seriously irresponsible conduct on the part of the other party, and whether or not it requires or is susceptible to medical treatment; or
- (f) been suffering from incurable form of communicable venereal disease; or
- (g) renounced the world by entering any religious order or otherwise; or
- (h) not been heard of as being alive for a period of seven years or more by those persons who would naturally have heard of it, had that party been alive; or
- (i) solemnized/contracted another marriage in contravention of sub-section (1) of section 4; or
- (j) failed to comply with an order of maintenance passed in favour of the petitioner and against the respondent by a competent court under any law in force, for a period of not less than one year immediately preceding the presentation of the petition.

(2) Either party to a marriage, whether solemnized/contracted before or after the commencement of this Code, may also present a petition to the court for dissolution of marriage by a decree of divorce on the ground that –

- (a) there has been no resumption of cohabitation between the parties to the marriage for a period of one year or upwards after the passing of a decree for judicial separation in a proceeding to which they were parties, or
- (b) there has been no restitution of conjugal rights as between the parties to the marriage for a period of one year or upwards after the passing of a decree for restitution of conjugal rights in a proceeding to which they were parties.

(3) A wife may also present a petition to the court for the dissolution of marriage by a decree of divorce on the additional ground that –

- (a) the husband has, since the solemnization/contracting of the marriage, been guilty of rape or any other kind of unnatural sexual offence; or
- (b) the husband had more than one wife from marriages solemnized/contracted before the commencement of this Code.

Alternate relief in divorce proceedings.

32. In any proceeding under this Part, on a petition for dissolution of marriage by a decree of divorce, except in so far as the petition is founded on any of the grounds mentioned in clauses (f), (g) and (h) of sub-section (1) or in sub-section (2) or in sub-section (3) of section 31, the court may, if it considers it just so to do having regard to the circumstances of the case, pass instead a decree for judicial separation.

Divorce by mutual consent.

33. (1) Subject to the provisions of this Part, a petition for dissolution of marriage by a decree of divorce may be presented to the court by both the parties to a marriage together, whether such marriage was solemnized/contracted before or after the commencement of this Code, on the ground that they have been living separately for a period of one year or more, that they are not able to live together and that they have mutually agreed that the marriage should be dissolved.

(2) On the motion of both the parties made not earlier than six months after the date of presentation of the petition referred to in sub-section (1) and not later than eighteen months after the said date, if the petition is

not withdrawn in the meantime, the court shall, on being satisfied, after hearing the parties and after making such inquiry as it thinks fit, that a marriage has been solemnized/contracted and that the averments in the petition are true, pass a decree of divorce declaring the marriage to be dissolved with effect from the date of the decree.

(3) Where the court is of the opinion that due to the case being one of exceptional hardship suffered by any of the parties to the marriage or of exceptional depravity on the part of any such party, there is no possibility of reconciliation between the parties, it may waive off the requirement of one year of separation for filing petition under sub-section (1) as well as the time limit of six months for filing of motion under sub-section (2) and proceed with passing of a decree of divorce declaring the marriage to be dissolved with effect from the date of the decree.

34. (1) No petition for divorce shall be presented to the court unless at the date of the presentation of the petition, one year has elapsed since the date of marriage:

Restriction on petition for divorce within one year of marriage.

Provided that the court may, upon application being made to it, allow a petition to be presented before the expiry of one year on the ground that the case is one of exceptional hardship suffered by the petitioner or of exceptional depravity on the part of the respondent.

(2) Where the court has allowed the petition to be presented before the expiry of one year and it is discovered that such permission has been obtained by any misrepresentation or concealment of facts, the court may reject the petition without prejudice to the right of the petitioner to present a petition after the expiry of one year upon the same or substantially the same facts and grounds.

(3) In allowing any petition for divorce to be presented within one year of marriage under proviso to sub-section (1), the court shall have regard to the best interest and welfare of children of the marriage, if any, and matters related thereto.

- Prohibition on dissolution of marriage.**
- 35.** No marriage solemnized/contracted before or after the commencement of this Code shall be dissolved in any manner except in accordance with the provisions of this Part, notwithstanding any usage, custom, tradition, personal law of any party to the marriage or any enactment to the contrary.
- Right of person to remarry where a decree of divorce or nullity of marriage is passed.**
- 36.** (1) When a decree for divorce or nullity of marriage has been passed and has attained finality, it shall be lawful for either party to the decree to marry again.
(2) Right to remarry under sub-section (1) includes the right to remarry the divorced spouse without any condition, such as marrying a third person before such remarriage.
- Legitimacy of children of divorce and voidable marriages.**
- 37.** Notwithstanding the fact that a marriage has been declared null and void, any child of such marriage shall be deemed to be legitimate.
- Punishment for contravention of certain provisions.**
- 38.** (1) Any person who –
- (a) having a husband or wife living, marries another person after the commencement of the Code in contravention of sub-section (1) of section 4, shall be punishable under the Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023; **45 of 2023.**
 - (b) contracts a marriage in contravention of sub-section (3) of section 4 shall be punishable under the Prohibition of Child Marriage Act, 2006; **6 of 2007.**
 - (c) procures a marriage in contravention of sub-section (4) of section 4 shall be punishable with simple imprisonment for a term which may extend to six months and with fine not exceeding rupees fifty thousand, and in default of fine, to undergo further imprisonment for a term which may extend to one month;
 - (d) dissolves a marriage in contravention of section 35 shall be punishable with imprisonment for a term which may extend to three years and shall also be liable to fine;

(e) compels, abets or induces a person to observe any condition as is referred to in sub-section (2) of section 36 before remarriage shall be punishable with imprisonment for a term which may extend to three years and shall also be liable to fine of rupees one lakh, and in default of fine, to undergo further imprisonment for a term which may extend to six months;

(f) obtains the consent of a person for marriage by force, coercion or fraud shall be punishable with imprisonment for a term which may extend to seven years and shall also be liable to fine;

46 of 2023. (2) Notwithstanding anything contained in the Bharatiya Nagarik Suraksha Sanhita, 2023 –

(a) an offence punishable under clause (b) or clause (c) of sub-section (1) shall be cognizable;

(b) an offence punishable under clause (b) and clause (c) of sub-section (1) shall be compoundable at the instance of the aggrieved person with the permission of the Judicial Magistrate, on such terms and conditions as the Judicial Magistrate may impose.

Chapter – 5

Incidental Proceedings

39. Where in any proceeding under this Part, it appears to the court that either the wife or the husband, or in case a man having more than one wife prior to the commencement of this Code, each of the petitioner/respondent wives has no independent income sufficient for her/his support and the necessary expenses of the proceeding, it may, on the application of the wife or the husband, order the respondent to pay to the applicant, during the pendency of the proceeding, the expenses of the proceeding and such monthly sum as, having regard to the applicant's own income and the income of the respondent, it may seem to the court to be just and reasonable:

**Maintenance
pendente lite and
expenses of
proceedings.**

Provided that the application for the payment of the expenses of the proceeding and such monthly sum during the proceeding, shall,

as far as possible, be disposed of within sixty days from the date of service of notice on the respondent.

Permanent alimony and maintenance.

40. (1) Any court exercising jurisdiction under this Part may, at the time of passing any decree or at any time subsequent thereto, on application made by any of the parties to the decree, order that the other party shall pay to the applicant for her/his maintenance and support such gross sum or such monthly or periodical sum for a term not exceeding the life of the applicant as, having regard to the respondent's income and estate, the income and estate of the applicant, any mutual agreement/settlement between the parties, if any, the conduct of the parties and other circumstances of the case, it may seem to the court to be just, and such payment may be secured, if necessary, by a charge on the immovable property of the other party:

Provided that *mahr*, dower, *streedhan* or any other property presented to the wife shall be in addition to her claim for maintenance.

- (2) If the court is satisfied that there is a change in the circumstances of either party at any time after it has made an order under sub-section (1), it may, at the instance of either party, vary, modify or rescind any such order in such manner as the court may deem just and proper.

Custody and care of children.

41. (1) In any proceeding under this Part, the court may, from time to time, pass such interim orders and make such provisions in the decree as it may deem just and proper with respect to the custody, care, maintenance and education of minor children consistently with their wishes, wherever possible, and may, after the decree, upon application for the purpose, make from time to time, all such orders and provisions with respect to the custody, care, maintenance and education of such children as might have been made by such decree or interim orders in case the proceeding for obtaining such decree were still pending, and the court may also from time to time revoke, suspend or vary any such orders and provisions previously made:

Provided that the application with respect to the custody, care, maintenance and education of such children shall, as far as possible, be

disposed of within sixty days from the date of service of notice on the respondent;

(2) In arriving at a decision under sub-section (1), the paramount consideration of the court shall be the best interest and welfare of the child:

Provided that the custody of a minor child who has not completed the age of five years shall ordinarily be with the mother.

42. (1) In any proceeding under this Part, the court may, for the benefit of the wife or the husband or their children, make such provisions in the decree as it deems just and proper with respect to any estate which may belong, either individually or jointly, to the parties whose marriage is the subject of the decree.

Disposal of estate.

(2) In making any such provisions in the decree under sub-section (1), the court shall have regard to the existence of any mutual agreement/settlement between the parties to the marriage and may vary or modify any such agreement/settlement so made for the benefit of the wife or the husband or their children as may be deemed just and proper.

Chapter – 6

Jurisdiction and Procedure

43. Every petition under this Part shall be presented to the court within the local limits of whose jurisdiction –

Courts to which petition shall be presented.

- (1) the marriage was solemnized/contracted, or
- (2) the respondent, at the time of the presentation of the petition, resides, or
- (3) the parties to the marriage last resided together, or
- (4) in case the wife is the petitioner, where she is residing on the date of presentation of the petition; or
- (5) the petitioner is residing at the time of the presentation of the petition, in a case where the respondent is, at that time, residing outside the territories to which this Code extends, or has not been

heard of as being alive for a period of seven years or more by those persons who would naturally have heard of it, had the respondent been alive.

**Pleadings
under this
Part.**

- 44.** (1) Every petition presented and written statement filed under this Part shall state as distinctly as the nature of the case permits, the facts on which the claim to relief and the objection thereto are founded and, except in a petition under section 28, shall also state that there is no collusion between the petitioner and the other party to the marriage.
- (2) The statements contained in every petition, written statement and any other pleading filed under this Part shall be verified by the petitioner or the respondent, as the case may be, or by some other competent person in the manner prescribed for the verification of pleadings under the Code of Civil Procedure, 1908.

5 of 1908.

**Procedure for
proceedings
in the court
under this
Part.**

- 45.** Subject to the other provisions contained in this Part, all proceedings in the court under this Part shall be regulated as per the procedure prescribed under the Family Courts Act, 1984 and the rules made thereunder.

66 of 1984.

**Power to
transfer
petitions in
certain cases.**

- 46.** (1) Where-
- (a) a petition under this Part has been presented to the court having jurisdiction by a party to a marriage praying for a decree for restitution of conjugal rights, nullity of marriage, judicial separation or divorce under this Part, and
 - (b) another petition under this Part has been presented thereafter by the other party to the marriage praying for a decree for any of the reliefs contemplated under clause (a) on any ground, whether in the same court or in a different court,
- the petitions shall be dealt with as specified in sub-section (2).

(2) In a case where sub-section (1) applies –

- (a) if the petitions are presented to the same court, both the petitions shall be tried and heard together by that court;

(b) if the petitions are presented to different courts, the petition presented later shall be transferred to the court in which the earlier petition was presented and both the petitions shall be heard and disposed of together by the court in which the earlier petition was presented.

(3) Notwithstanding anything contained in clause (b) of sub-section (2), the High Court may, on an application by any of the parties or on its own motion, assign and transfer all the petitions to one of the courts hearing the petitions or any other court as may be considered just and proper.

47. (1) The hearing of a petition under this Part shall, as far as practicable, be continued from day-to-day, unless otherwise directed for reasons to be recorded.

(2) Every petition under this Part shall be heard as expeditiously as possible, and endeavour shall be made to conclude the hearing within six months from the date of service of notice of the petition on the respondent.

(3) Every appeal under this Part shall be heard as expeditiously as possible, and endeavour shall be made to conclude the hearing within three months from the date of service of notice of appeal on the respondent.

Special provisions relating to trial and disposal of petitions under this Part.

48. Notwithstanding anything in any enactment to the contrary, no document shall be inadmissible in evidence in any proceeding at the hearing of a petition under this Part on the ground that it is not duly stamped or registered.

Documentary evidence.

49. (1) Whether any mediation agreement between the spouses exists or not, the parties, before filing any suit or proceedings under Part-1 of this Code, may try to settle the disputes through the prescribed pre-litigation mediation process.

Decree in proceedings.

(2) In any proceeding under this Part, whether defended or not, if the court is satisfied that-

- (a) any of the grounds for granting relief exists and the petitioner, except in cases where the relief is sought by her/him on the ground specified in clauses (a), (b) or (c) of sub-section (2) of section 4, is not in any way taking advantage of her/his own wrong or disability for the purpose of such relief; and
- (b) where the ground of the petition is the ground specified in clause (a) of sub-section (1) of section 31, the petitioner has not in any manner been accessory to or connived at or condoned the act or acts complained of, or where the ground of the petition is as specified in clause (b) of sub-section (1) of section 31, the petitioner has not willingly condoned the cruelty; and
- (c) when a divorce is sought on the ground of mutual consent under section 33, such consent has not been obtained by force, fraud or undue influence;

the court shall decree such relief accordingly.

(3) Before proceeding to grant any relief under this Part, it shall be the duty of the court in the first instance, in every case where it is possible so to do consistently with the nature and circumstances of the case, to make every endeavour to bring about reconciliation between the parties:

Provided that nothing contained in this sub-section shall apply to any proceeding wherein relief is sought on any of the grounds specified in clauses (e), (f), (g) and (h) of sub-section (1) of section 31.

(4) For the purpose of aiding the court in bringing about such reconciliation, the court may, if the parties so desire or if the court thinks it just and proper so to do, adjourn the proceedings for a reasonable period not exceeding thirty days and refer the matter to any person named by the parties in this behalf or to any person nominated by the court, if the parties fail to name any person. On such reconciliation being successful, a report to that effect shall be filed with the court for appropriate orders. However, on failure of the reconciliation, no record of the reconciliation proceedings shall be maintained and only the failure of reconciliation shall be communicated to the court.

50. In any proceeding for divorce or judicial separation or restitution of conjugal rights, the respondent may not only oppose the relief but also seek relief on any of the grounds permissible under this Part and if proved, the court may grant such relief to the respondent under this Part to which she/he would have been entitled, if she/he had presented a petition seeking such relief on that ground.

Relief to respondent in divorce and other proceedings.

51. Any Judicial Magistrate within whose jurisdiction any offence under this Part is committed may, on a complaint made to it, try and impose such punishment as is prescribed under the provisions of this Part in accordance with the Bharatiya Nagarik Suraksha Sanhita, 2023.

Power to punish and procedure therefor.

46 of 2023.

Chapter – 7

Supplemental Provisions

52. (1) All decrees, except consent decrees, made by the court in proceedings under this Part shall, subject to the provisions of sub-section (3), be appealable to the High Court.

Appeals from decrees and orders.

(2) Orders made by the court under section 40, section 41 or section 42 shall, subject to the provisions of sub-section (3), be appealable if they are not interim orders, and every such appeal shall lie to the High Court.

(3) There shall be no appeal under this section on the subject of costs only.

(4) Every appeal under this section shall be preferred within a period of ninety days from the date of the decree or order:

Provided that if the court is satisfied that the appellant was prevented by sufficient cause from preferring the appeal within the said period of ninety days, it may entertain the appeal within a further period not exceeding sixty days.

53. All decrees and orders made by the court in any proceeding under this Part shall be enforced in the like manner as the decrees and orders under

Enforcement of decrees and orders.

the Code of Civil Procedure, 1908 and the Bharatiya Nagarik Suraksha Sanhita, 2023.

5 of 1908.
46 of 2023.

Power to
make
rules.

54. The State Government may, by notification in the *official Gazette*, make rules for carrying out the purposes of this Part.

Part – 2

Succession

Chapter – 1

Intestate Succession

Order of Preference and Distribution of Shares

General rules
of succession.

55. The estate of a person dying intestate shall devolve according to the provisions of this Chapter in the following order of preference –
- (i) firstly, upon the heirs being the relatives specified in Class-1 of Schedule-2 of this Code;
 - (ii) secondly, if there is no heir of Class-1, then upon the heirs being the relatives specified in Class-2 of Schedule-2 of this Code;
 - (iii) thirdly, if there is no heir of the two classes mentioned in clauses (i) or (ii), then upon the other relatives;
 - (iv) lastly, if there is no heir belonging to any of the clauses above, then by escheat upon the Government; and the Government shall take the estate subject to all the obligations and liabilities to which an heir would have been subject.

Explanation - In this Chapter, any reference to –

- (a) “Class-1 heirs”, in relation to the intestate, shall mean the spouse(s); the children; the children and the spouses of predeceased children; the children and the spouses of predeceased children of predeceased children; and the parents, limited to the relatives enumerated in Schedule-2;
- (b) “Class-2 heirs”, in relation to the intestate, shall mean the step parents; the siblings; the children and the spouses of

predeceased siblings; the siblings of parents; the paternal grandparents; and the maternal grandparents, limited to the relatives enumerated in Schedule - 2;

- (c) “Other relatives”, in relation to the intestate, shall mean the persons who are related to the intestate, other than the Class-1 and Class-2 heirs enumerated in Schedule-2;
- (d) “branch of a predeceased child of a predeceased child of an intestate” shall mean her/his surviving spouse(s) and children, and “branch of a predeceased child of an intestate” shall mean her/his surviving spouse(s), children and each branch of a predeceased child of a predeceased child of the intestate which directly descends from that predeceased child:

Provided that the heirs included in such a branch shall be limited to the relatives specified in the list of Class-1 heirs of Schedule-2 of this Code.

56. The heirs specified in each of the clauses (i), (ii) or (iii) of section 55 shall succeed to the estate of the intestate and shall take such shares as are specified hereinafter.

Manner of succession.

57. Class-1 heirs shall succeed simultaneously and the estate of an intestate shall be divided amongst them in accordance with the following rules –

Distribution of estate amongst Class- I heirs.

Rule 1 - Every surviving spouse of the intestate shall take one share each.

Rule 2- Every surviving child of the intestate shall take one share each.

Rule 3 - The heirs in the branch of each predeceased child of the intestate shall take one share together.

Rule 4 - The share devolving upon the branch of a predeceased child shall be divided equally amongst every surviving spouse, surviving child and branch of a predeceased child of the predeceased child.

Rule 5 - The share devolving upon the branch of a predeceased child of a predeceased child shall be divided equally amongst every surviving spouse and child.

Rule 6 - Surviving parents of the intestate shall together take one share in equal proportion, and in case of only one of the parents surviving the intestate, such parent shall alone take one share:

Provided that in case both the parents have together taken one share and one of them subsequently dies, her/his interest in that one share shall devolve upon the other.

Distribution of estate amongst the Class – 2 heirs.

58. The estate of an intestate shall be divided amongst Class-2 heirs in accordance with the following rules –

Rule 1 - The heirs in the first entry in Class-2 shall be preferred to those in the second entry; those in the second entry shall be preferred to those in the third entry; and so on in succession.

Rule 2 - The estate of an intestate shall be divided among the heirs specified in any one entry in Class-2 of the Schedule-2 so that they share equally.

Distribution of estate amongst other relatives.

59. The relatives of the nearest degree shall succeed together to the estate of an intestate to the exclusion of all other relatives in accordance with the following rule –

Rule - Each one of the ‘other relatives’ of the nearest degree shall take one share each.

Illustration

A dies intestate and is survived by his two grandnephews. *A1* and *A2*, and a child of a predeceased grandnephew, *A3*. The estate of *A* shall be divided equally between *A1* and *A2*; *A3* shall not take any share.

General Provisions

60. For the purposes of computing degrees under this Part, relationship shall be reckoned such that every generation in ascent or descent constitutes one degree, exclusive of the person whose relatives are to be reckoned.

Computation of degrees.

Illustration

A dies intestate and is survived by his father A_1 , grandchild A_2 , nephew A_3 and a first cousin A_4 .

A_1 , A_2 , A_3 and A_4 are removed from *A* by one, two, three and four degrees respectively.

61. For the purposes of intestate succession, there is no distinction between an heir who was actually born in the lifetime of an intestate and an heir who at the time of her/his death was only conceived in the womb, but who has been subsequently born alive, and such a child shall be deemed to be the successor of the intestate with effect from the time of the death of the intestate.

Right of child in womb.

62. Where two persons have died in circumstances rendering it uncertain whether either of them, and if so which, survived the other, then, for all purposes affecting succession to estate, it shall be presumed, until the contrary is proved, that the younger survived the elder.

Presumption in cases of simultaneous deaths.

Disqualifications

63. Where a widow or widower of any predeceased relative of an intestate has married again in the lifetime of the intestate, such widow or widower shall not succeed to the estate of the intestate.

Disqualification upon remarriage.

64. A person who commits murder or abets the commission of murder shall be disqualified from succeeding to the estate of the person murdered,

Murderer disqualified.

or any other estate in furtherance of the succession to which she/he committed or abetted the commission of the murder.

Succession when heir disqualified.

65. If any person is disqualified from succeeding to any estate under this Code, it shall devolve as if such person had died before the intestate.

Disease, defect or deformity not to disqualify.

66. No person shall be disqualified from succeeding to any estate on the ground of any disease, defect or deformity, or save as provided in this Code, on any other ground whatsoever.

Chapter – 2

Testamentary Succession

Wills and Codicils

Person capable of making Wills.

67. Every person of sound mind not being a minor may dispose of her/his estate by Will.

Explanation 1 - Persons who are deaf or dumb or blind are not thereby incapacitated for making a Will if they are able to know what they do by it.

Explanation 2 - A person who is ordinarily insane may make a Will during interval in which she/he is of sound mind.

Explanation 3 - No person can make a Will while she/he is in such a state of mind, whether arising from intoxication or from illness or from any other cause, that she/he does not know what she/he is doing.

Illustrations

- (i) A can perceive what is going on in his immediate neighbourhood, and can answer familiar questions, but has not a competent understanding as to the nature of his estate, or the persons who are of kindred to him, or in whose favour it would be proper that he should make his Will. A cannot make a valid Will.

- (ii) A executes an instrument purporting to be his Will, but he does not understand the nature of the instrument, nor the effect of its provisions. This instrument is not a valid Will.
- (iii) A, being very feeble and debilitated, but capable of exercising a judgment as to the proper mode of disposing of his estate, makes a Will. This is a valid Will.

68. A Will or any part of a Will, the making of which has been caused by fraud or coercion, or by such importunity as takes away the free agency of the testator, is void.

Will obtained by fraud, coercion or importunity.

Illustrations

- (i) A, falsely and knowingly represents to the testator, that the testator's only child is dead, or that he has done some undutiful act and thereby induces the testator to make a Will in his favour; such Will has been obtained by fraud, and is void.
- (ii) A, by fraud and deception, prevails upon the testator to bequeath a legacy to him. The bequest is void.
- (iii) A, being a prisoner by lawful authority, makes his Will. The Will is not invalid by reason of the imprisonment.
- (iv) A threatens to shoot B, or to burn his house or to cause him to be arrested on a criminal charge, unless he makes a bequest in favour of C. B, in consequence, makes a bequest in favour of C. The bequest is void, the making of it having been caused by coercion.
- (v) A, being of sufficient intellect, if undisturbed by the influence of others, to make a Will yet being so much under the control of B that he is not a free agent, makes a Will, dictated by B. It appears that he would not have executed the Will but for fear of B. The Will is invalid.
- (vi) A, being in so feeble a state of health as to be unable to resist importunity, is pressed by B to make a Will of a certain purport and does so merely to purchase peace and in submission to B. The Will is invalid.
- (vii) A being in such a state of health as to be capable of exercising his own judgment and volition, B uses urgent intercession and persuasion with

him to induce him to make a Will of a certain purport. A, in consequence of the intercession and persuasion, but in the free exercise of his judgment and volition makes his Will in the manner recommended by B. The Will is not rendered invalid by the intercession and persuasion of B.

- (viii) A, with a view to obtaining a legacy from B, pays him attention and flatters him and thereby produces in him a capricious partiality to A. B, in consequence of such attention and flattery, makes his Will, by which he leaves a legacy to A. The bequest is not rendered invalid by the attention and flattery of A.

**Will may be
revoked or
altered.**

- 69.** A Will is liable to be revoked or altered by the maker of it at any time when she/he is competent to dispose of her/his estate by Will.

Execution of Wills

**Execution of
Wills.**

- 70. (1) Execution of unprivileged Wills** - Every testator, not being a soldier employed in an expedition or engaged in actual warfare, or an airman so employed or engaged, or a mariner at sea, shall execute her/his Will according to the following rules –
- (a) The testator shall sign or shall affix her/his mark to the Will, or it shall be signed by some other person in her/his presence and by her/his direction.
 - (b) The signature or mark of the testator, or the signature of the person signing for her/him, shall be so placed that it shall appear that it was intended thereby to give effect to the writing as a Will.
 - (c) The Will shall be attested by two or more witnesses, each of whom has seen the testator sign or affix her/his mark to the Will or has seen some other person sign the Will, in the presence and by the direction of the testator, or has received from the testator a personal acknowledgment of her/his signature or mark, or of the signature of such other person; and each of the witnesses shall sign the Will in the presence of the testator, but it shall not be necessary

that more than one witness be present at the same time, and no particular form of attestation shall be necessary.

(2) **Privileged Wills.**- Any soldier being employed in an expedition or engaged in actual warfare, or an airman so employed or engaged, or any mariner being at sea, may, if she/he has completed the age of eighteen years, dispose of her/his estate by a Will made in the manner provided in sub-section (3). Such Wills are called privileged Wills.

Illustrations

- (i) A, a medical officer attached to a regiment is actually employed in an expedition. He is a soldier actually employed in an expedition, and can make a privileged Will.
- (ii) A is at sea in a merchant-ship, of which he is the purser. He is a mariner, and, being at sea, can make a privileged Will.
- (iii) A, a soldier serving in the field against insurgents, is a soldier engaged in actual warfare, and as such can make a privileged Will.
- (iv) A, a mariner of a ship, in the course of a voyage, is temporarily on shore while the ship is lying in harbour. He is, for the purposes of this section, a mariner at sea, and can make a privileged Will.
- (v) A, an admiral who commands a naval force, but who lives on shore, and only occasionally goes on board his ship, is not considered as at sea, and cannot make a privileged Will.
- (vi) A, a mariner serving on a military expedition, but not being at sea, is considered as a soldier, and can make a privileged Will.

(3) **Mode of making, and rules for executing, privileged Wills.**-

- (a) Privileged Wills may be in writing, or may be made by word of mouth.
- (b) The execution of privileged Wills shall be governed by the following rules –
 - (i) The Will may be written wholly by the testator, with her/his own hand. In such case it need not be signed or attested.

- (ii) It may be written wholly or in part by another person, and signed by the testator. In such case it need not be attested.
- (iii) If the instrument purporting to be a Will is written wholly or in part by another person and is not signed by the testator, it shall be deemed to be her/his Will, if it is shown that it was written by the testator's directions or that she/he recognised it as her/his Will.
- (iv) If it appears on the face of the instrument that the execution of it in the manner intended by the testator was not completed, the instrument shall not, by reason of that circumstance, be invalid, provided that her/his non-execution of it can be reasonably ascribed to some cause other than the abandonment of the testamentary intentions expressed in the instrument.
- (v) If the soldier, airman or mariner has written instructions for the preparation of her/his Will, but has died before it could be prepared and executed, such instructions shall be considered to constitute her/his Will.
- (vi) If the soldier, airman or mariner has, in the presence of two witnesses, given verbal instructions for the preparation of her/his Will, and they have been reduced into writing in her/his lifetime, but she/he has died before the instrument could be prepared and executed, such instructions shall be considered to constitute her/his Will, although they may not have been reduced into writing in her/his presence, nor read over to her/him.
- (vii) The soldier, airman or mariner may make a Will by word of mouth by declaring her/his intentions before two witnesses present at the same time.
- (viii) A Will made by word of mouth shall be null at the expiration of one month after the testator, being still alive, has ceased to be entitled to make a privileged Will.

71. If a testator, in a Will or codicil duly attested, refers to any other document then actually written as expressing any part of her/his intentions, such document shall be deemed to form a part of the Will or codicil in which it is referred to.

Incorporation of papers by reference.

Attestation, Revocation, Alteration and Revival of Wills

72. No person, by reason of interest in, or of her/his being an executor of, a Will, shall be disqualified as a witness to prove the execution of the Will or to prove the validity or invalidity thereof.

Witness not disqualified by interest or by being executor.

73. **(1) Revocation of unprivileged Will or codicil** - No unprivileged Will or codicil, nor any part thereof, shall be revoked otherwise than by another Will or codicil, or by some writing declaring an intention to revoke the same and executed in the manner in which an unprivileged Will is hereinbefore required to be executed, or by the burning, tearing, or otherwise destroying the same by the testator with the intention of revoking the same.

Revocation of Will or codicil.

Illustrations

- (i) A has made an unprivileged Will. Afterwards, A makes another unprivileged Will which purports to revoke the first. This is a revocation.
- (ii) A has made an unprivileged Will. Afterwards, A, being entitled to make a privileged Will, makes a privileged Will, which purports to revoke his unprivileged Will. This is a revocation.

(2) Revocation of privileged Will or codicil - A privileged Will or codicil, may be revoked by the testator by an unprivileged Will or codicil, or by any act expressing an intention to revoke it and accompanied by such formalities as would be sufficient to give validity to a privileged Will, or by the burning, tearing or otherwise

destroying the same by the testator, or by some person in her/his presence and by her/his direction, with the intention of revoking the same.

Explanation - In order to the revocation of a privileged Will or codicil by an act accompanied by such formalities as would be sufficient to give validity to a privileged Will, it is not necessary that the testator should at the time of doing that act be in a situation which entitles her/him to make a privileged Will.

**Effect of
obliteration,
interlineation or
alteration of
unprivileged Will.**

74. No obliteration, interlineation or other alteration made in any unprivileged Will after the execution thereof shall have any effect, except so far as the words or meaning of the Will have been thereby rendered illegible or undiscernible, unless such alteration has been executed in like manner as hereinbefore is required for the execution of the Will:

Provided that the Will, as so altered, shall be deemed to be duly executed if the signature of the testator and the subscription of the witnesses is made in the margin or on some other part of the Will opposite or near to such alteration, or at the foot or end of or opposite to a memorandum referring to such alteration, and written at the end or some other part of the Will.

**Revival of
unprivileged
Will.**

75. (1) No unprivileged Will or codicil, nor any part thereof, which has been revoked in any manner, shall be revived otherwise than by the re-execution thereof, or by a codicil executed in manner hereinbefore required, and showing an intention to revive the same.

(2) When any Will or codicil, which has been partly revoked and afterwards wholly revoked, is revived, such revival shall not extend to so much thereof as has been revoked before the revocation of the whole thereof, unless an intention to the contrary is shown by the Will or codicil.

Construction of Wills

76. It is not necessary that any technical words or terms of art be used in a Will, but only that the wording be such that the intentions of the testator can be known therefrom.

Wording of Wills.

77. For the purpose of determining questions as to what person or what estate is denoted by any words used in a Will, a court shall inquire into every material fact relating to the persons who claim to be interested under such Will, the estate which is claimed as the subject of disposition, the circumstances of the testator and of her/his family, and into every fact knowledge of which may conduce to the right application of the words which the testator has used.

Inquiries to determine questions as to object or subject of Will.

Illustrations

- (i) A, by his Will, bequeaths 100,000 rupees to his eldest son or to his youngest grandchild, or to his cousin, Divya. A court may make inquiry in order to ascertain to what person the description in the Will applies.
- (ii) A, by his Will, leaves to B “my estate called Maha Farms”. It may be necessary to take evidence in order to ascertain what the subject-matter of the bequest is; that is to say, what estate of the testator is called Maha Farms.
- (iii) A, by his Will, leaves to B “the estate which I purchased of C”. It may be necessary to take evidence in order to ascertain what estate the testator purchased of C.

78. (1) Where the words used in a Will to designate or describe a legatee or a class of legatees sufficiently show what is meant, an error in the name or description shall not prevent the legacy from taking effect.

Misnamer or mis-description of object.

(2) A mistake in the name of a legatee may be corrected by a description of her/him, and a mistake in the description of a legatee may be corrected by the name.

Illustrations

- (i) A bequeaths a legacy to “Sanjay, the second son of my brother Mohan”. The testator has an only brother named Mohan, who has no son named Sanjay, but has a second son whose name is Mahesh. Mahesh will have the legacy.
- (ii) A bequeaths a legacy to “Sanjay, the second son of my brother Mohan”. The testator has an only brother, named Mohan, whose first son is named Sanjay and whose second son is named Mahesh. Sanjay will have the legacy.
- (iii) The testator gives his residuary estate to be divided among “my seven children” and, proceeding to enumerate them, mentions six names only. This omission will not prevent the seventh child from taking a share with the others.
- (iv) The testator, having six grandchildren, makes a bequest to “my six grandchildren” and, proceeding to mention them by their names, mentions one twice over omitting another altogether. The one whose name is not mentioned will take a share with the others.
- (v) The testator bequeaths “100,000 rupees to each of the three children of A”. At the date of the Will, A has four children. Each of these four children will, if she/he survives the testator, receive a legacy of 100,000 rupees.

**When words
may be
supplied.**

79. Where any word material to the full expression of the meaning has been omitted, it may be supplied by the context.

Illustration

The testator gives a legacy of “50,000” to his daughter A and a legacy of “50,000 rupees” to his daughter B. A will take a legacy of 50,000 rupees.

80. If the thing which the testator intended to bequeath can be sufficiently identified from the description of it given in the Will, but some parts of the description do not apply, such parts of the description shall be rejected as erroneous, and the bequest shall take effect.

Rejection of erroneous particulars in description of subject.

Illustration

A bequeaths to B “my marsh-lands lying in L and in the occupation of X”. The testator had marsh-lands lying in L but had no marsh-lands in the occupation of X. The words “in the occupation of X” shall be rejected as erroneous, and the marsh-lands of the testator lying in L will pass by the bequest.

81. If a Will mentions several circumstances as descriptive of the thing which the testator intends to bequeath, and there is any estate of her/his in respect of which all those circumstances exist, the bequest shall be considered as limited to such estate, and it shall not be lawful to reject any part of the description as erroneous, because the testator had other estate to which such part of the description does not apply.

When part of description may not be rejected as erroneous.

Explanation - In judging whether a case falls within the meaning of this section, any words which would be liable to rejection under section 80 shall be deemed to have been struck out of the Will.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B “my marsh-lands lying in L and in the occupation of X”. The testator had marsh-lands lying in L, some of which were in the occupation of X, and some not in the occupation of X. The bequest will be considered as limited to such of the testator’s marsh-lands in L as were in the occupation of X.
- (ii) A bequeaths to B “my marsh-lands lying in L and in the occupation of X, comprising 1,000 bighas of lands”. The testator had marsh-lands

lying in L some of which were in the occupation of X and some not in the occupation of X. The measurement is wholly inapplicable to the marsh-lands of either class, or to the whole taken together. The measurement will be considered as struck out of the Will, and such of the testator's marsh-lands lying in L as were in the occupation of X shall alone pass by the bequest.

Extrinsic evidence admissible in cases of patent ambiguity.

82. Where the words of a Will are unambiguous, but it is found by extrinsic evidence that they admit of applications, one only of which can have been intended by the testator, extrinsic evidence may be taken to show which of these applications was intended.

Illustrations

- (i) A man, having two cousins of the name of Geeta, bequeaths a sum of money to "my cousin Geeta". It appears that there are two persons, each answering the description in the Will. That description, therefore, admits of two applications, only one of which can have been intended by the testator. Evidence is admissible to show which of the two applications was intended.
- (ii) A, by his Will, leaves to B "my estate called Gir Farmhouse". It turns out that he had two estates called Gir Farmhouse. Evidence is admissible to show which estate was intended.

Extrinsic evidence inadmissible in case of patent ambiguity or deficiency.

83. Where there is an ambiguity or deficiency on the face of a Will, no extrinsic evidence as to the intentions of the testator shall be admitted.

Illustrations

- (i) A man has an aunt, Geeta, and a cousin, Radha, and has no aunt of the name of Radha. By his Will, he bequeaths 100,000 rupees to "my aunt, Geeta" and 100,000 rupees to "my cousin, Radha" and afterwards bequeaths 200,000 rupees to "my before-mentioned aunt, Radha". There is no person to whom the description given in the Will can apply, and evidence is not admissible to show who was meant by "my

before-mentioned aunt, Radha”. The bequest is, therefore, void for uncertainty under section 91.

- (ii) A bequeaths 100,000 rupees to leaving a blank for the name of the legatee. Evidence is not admissible to show what name the testator intended to insert.
- (iii) A bequeaths to B rupees, or “my estate of”. Evidence is not admissible to show what sum or what estate the testator intended to insert.

84. The meaning of any clause in a Will is to be collected from the entire instrument, and all its parts are to be construed with reference to each other.

Meaning of clause to be collected from entire Will.

Illustrations

- (i) The testator gives to B a specific fund or estate at the death of A, and by a subsequent clause gives the whole of his estate to A. The effect of the several clauses taken together is to vest the specific fund or estate in A for life, and after his decease in B; it appearing from the bequest to B that the testator meant to use in a restricted sense the words in which he describes what he gives to A.
- (ii) Where a testator having an estate, one part of which is called Gir Farm, bequeaths the whole of his estate to A, and in another part of his Will bequeaths Gir Farm to B, the latter bequest is to be read as an exception out of the first as if he had said “I give Gir Farm to B, and all the rest of my estate to A”.

85. General words may be understood in a restricted sense where it may be collected from the Will that the testator meant to use them in a restricted sense; and words may be understood in a wider sense than that which they usually bear, where it may be collected from the other words of the Will that the testator meant to use them in such wider sense.

When words may be understood in restricted sense, and when in sense wider than usual.

Illustrations

- (i) A testator gives to A “my farm in the occupation of B”, and to C “all my marsh-lands in L”. Part of the farm in the occupation of B consists of marsh-lands in L, and the testator also has other marsh-lands in L. The general words, “all my marsh-lands in L”, are restricted by the gift to A. A takes the whole of the farm in the occupation of B, including that portion of the farm which consists of marsh-lands in L.
- (ii) The testator (a sailor on ship-board) bequeathed to his mother his gold ring, buttons and chest of clothes, and to his friend, A (a shipmate) his red box, clasp-knife and all things not before bequeathed. The testator’s share in a house does not pass to A under this bequest.
- (iii) A, by his Will, bequeathed to B all his household furniture, plate, linen, books, pictures and all other goods of whatever kind; and afterwards bequeathed to B a specified part of his estate. Under the first bequest B is entitled only to such articles of the testator’s as are of the same nature with the articles therein enumerated.

Which of two possible construction preferred.

86. Where a clause is susceptible of two meanings according to one of which it has some effect, and according to the other of which it can have none, the former shall be preferred.

No part rejected, if it can be reasonably construed.

87. No part of a Will shall be rejected as destitute of meaning if it is possible to put a reasonable construction upon it.

Interpretation of words repeated in different parts of Will.

88. If the same words occur in different parts of the same Will, they shall be taken to have been used everywhere in the same sense, unless a contrary intention appears.

Testator’s intention to be effectuated as far as possible.

89. The intention of the testator shall not be set aside because it cannot take effect to the full extent, but effect is to be given to it as far as possible.

90. Where two clauses of gifts in a Will are irreconcilable, so that they cannot possibly stand together, the last shall prevail.

The last two inconsistent clauses prevails.

Illustrations

- (i) The testator by the first clause of his Will leaves his estate of Surat “to A”, and by the last clause of his Will leaves it “to B and not to A”. B will have it.
- (ii) If a man, at the commencement of his Will gives his house to A, and at the close of it directs that his house shall be sold and the proceeds invested for the benefit of B, the latter disposition will prevail.

91. A Will or bequest not expressive of any definite intention is void for uncertainty.

Will or bequest void for uncertainty.

Illustration

If a testator says “I bequeath goods to A”, or “I bequeath to A”, or “I leave to A all the goods mentioned in the Schedule” and no Schedule is found, or “I bequeath ‘money’, ‘wheat’, ‘oil’” or the like, without saying how much, this is void.

92. The description contained in a Will of estate, the subject of gift, shall, unless a contrary intention appears by the Will, be deemed to refer to and comprise the estate answering that description at the death of the testator.

Words describing subject refer to estate answering description at testator’s death.

93. Unless a contrary intention appears by the Will, a bequest of the estate of the testator shall be construed to include any estate which she/he may have power to appoint by Will to any object she/he may think proper, and shall operate as an execution of such power; and a bequest of estate described in a general manner shall be construed to include any estate to which such description may extend, which she/he may have power to appoint by Will to

Power of appointment executed by general bequest.

any object she/he may think proper, and shall operate as an execution of such power.

Implied gift to objects of power in default of appointment.

94. Where estate is bequeathed to or for the benefit of certain objects as a specified person may appoint or for the benefit of certain objects in such proportions as a specified person may appoint, and the Will does not provide for the event of no appointment being made; if the power given by the Will is not exercised, the estate belongs to all the objects of the power in equal shares.

Illustration

A, by his Will bequeaths a fund to his wife, for her life, and directs that at her death it shall be divided among his children in such proportions as she shall appoint. The widow dies without having made any appointment. The fund will be divided equally among the children.

Bequest to heirs, etc. of particular person without qualifying terms.

95. Where a bequest is made to the “heirs” “own heirs” or “relatives” or “nearest relatives” or “family” or “kindred” or “nearest of kin” or “next-of-kin” of a particular person without any qualifying terms, and the class so designated forms the direct and independent object of the bequest, the estate bequeathed shall be distributed as if it had belonged to such person and she/he had died intestate in respect of it, leaving assets for the payment of her/his debts independently of such estate.

Illustrations

- (i) A leaves his estate “to my own nearest relatives”. The estate goes to those who would be entitled to it if A had died intestate, leaving assets for the payment of his debts independently of such estate.
- (ii) A bequeaths 10,000 rupees “to B for his life, and, after the death of B, to my own heirs”. The legacy after B’s death belongs to those who would be entitled to it if it had formed part of A’s unbequeathed estate.

- (iii) A leaves his estate to B; but if B dies before him, to B's next-of kin; B dies before A; the estate devolves as if it had belonged to B, and he had died intestate, leaving assets for the payment of his debts independently of such estate.
- (iv) A leaves 10,000 rupees "to B for his life, and after his death to the heirs of C". The legacy goes as if it had belonged to C, and he had died intestate, leaving assets for the payment of his debt independently of the legacy.

96. Where a bequest is made to the "representatives" or "legal representatives" or "personal representatives" or "executors or administrators" of a particular person, and the class so designated forms the direct and independent object of the bequest, the estate bequeathed shall be distributed as if it had belonged to such person and she/he had died intestate in respect of it.

Bequest to 'representatives' etc. of particular person.

Illustration

A bequest is made to the "legal representatives" of A. A has died intestate and insolvent. B is his administrator. B is entitled to receive the legacy, and will apply it in the first place to the discharge of such part of A's debt as may remain unpaid. If there be any surplus, B will pay it to those persons who at A's death would have been entitled to receive any estate of A's which might remain after payment of his debts, or to the representatives of such persons.

97. Where estate is bequeathed to any person, she/he is entitled to the whole interest of the testator therein, unless it appears from the Will that only a restricted interest was intended for her/him.

Bequest without words of limitation.

98. Where an estate is bequeathed to a person with a bequest in the alternative to another person or to a class of persons, then, if a contrary intention does not appear by the Will, the legatee first named shall be entitled to the legacy if she/he is alive at the time when it takes effect; but if she/he

Bequest in alternative.

is then dead, the person or class of persons named in the second branch of the alternative shall take the legacy.

Illustrations

- (i) A bequest is made to A or to B. A survives the testator. B takes nothing.
- (ii) A bequest is made to A or to B. A dies after the date of the Will, and before the testator. The legacy goes to B.
- (iii) A bequest is made to A or to B. A is dead at the date of the Will. The legacy goes to B.
- (iv) Estate is bequeathed to A or his heirs. A survives the testator. A takes the estate absolutely.
- (v) Estate is bequeathed to A or his nearest of kin. A dies in the lifetime of the testator. Upon the death of the testator, the bequest to A's nearest of kin takes effect.
- (vi) Estate is bequeathed to A for life, and after his death to B or his heirs. A and B survive the testator. B dies in A's lifetime. Upon A's death the bequest to the heirs of B takes effect.
- (vii) Estate is bequeathed to A for life, and after his death to B or his heirs. B dies in the testator's lifetime. A survives the testator. Upon A's death, the bequest to the heirs of B takes effect.

Effect or words describing a class added to person.

99. Where estate is bequeathed to a person, and words are added which describe a class of persons but do not denote them as direct objects of a distinct and independent gift, such person is entitled to the whole interest of the testator therein, unless a contrary intention appears by the Will.

Illustrations

- (i) A bequest is made –
to A and his children,
to A and his children by his present wife,
to A and his heirs,
to A and the heirs of his body,

to A and the heirs male of his body,
 to A and the heirs female of his body,
 to A and his issue,
 to A and his family,
 to A and his descendants,
 to A and his representatives,
 to A and his personal representatives,
 to A, his executors and administrators.

In each of these cases, A takes the whole interest which the testator had in the estate.

- (ii) A bequest is made to A and his brothers. A and his brothers are jointly entitled to the legacy.
- (iii) A bequest is made to A for life and after his death to his issue. At the death of A, the estate belongs in equal shares to all persons who then answer the description of issue of A.

100. Where a bequest is made to a class of persons under a general description only, no one to whom the words of the description are not in their ordinary sense applicable shall take the legacy.

Bequest to class of persons under general description only.

101. In a Will-

- (1) the word “children” applies only to lineal descendants in the first degree of the person whose “children” are spoken of;
- (2) the word “grandchildren” applies only to lineal descendants in the second degree of the person whose “grandchildren” are spoken of;
- (3) the words “nephews” and “nieces” apply only to children of brothers or sisters;
- (4) the word “descendants” applies to all lineal descendants whatever of the person whose “descendants” are spoken of;
- (5) words expressive of collateral relationship apply alike to relatives of full and of half-blood; and

Construction of terms.

- (6) all words expressive of relationship apply to a child in the womb who is afterwards born alive.

Rules of construction where Will purports to make bequests to same person.

102. Where a Will purports to make two bequests to the same person, and a question arises whether the testator intended to make the second bequest instead of or in addition to the first; if there is nothing in the Will to show what she/he intended, the following rules shall have effect in determining the construction to be put upon the Will –

- (1) If the same specific thing is bequeathed twice to the same legatee in the same Will or in the Will and again in the codicil, she/he is entitled to receive that specific thing only.
- (2) Where one and the same Will or one and the same codicil purports to make, in two places, a bequest to the same person of the same quantity or amount of anything, she/he shall be entitled to one such legacy only.
- (3) Where two legacies of unequal amount are given to the same person in the same Will, or in the same codicil, the legatee is entitled to both.
- (4) Where two legacies, whether equal or unequal in amount, are given to the same legatee, one by a Will and the other by a codicil, or each by a different codicil, the legatee is entitled to both legacies.

Explanation- In clauses (1) to (4) of this section, the word “Will” does not include a codicil.

Illustrations

- (i) A, having ten shares, and no more, in the State Bank of India, made his Will, which contains near its commencement the words “I bequeath my ten shares in the State Bank of India to B”. After other bequests, the Will concludes with the words “and I bequeath my ten shares in the State Bank of India to B”. B is entitled simply to receive A’s ten shares in the State Bank of India.
- (ii) A, having one diamond ring, which was given to him by B, bequeaths to C the diamond ring which was given by B. A afterwards made a codicil to his Will, and thereby, after giving other legacies, he

bequeathed to C the diamond ring which was given to him by B. C can claim nothing except the diamond ring which was given to A by B.

- (iii) A, by his Will, bequeaths to B the sum of 50,000 rupees and afterwards in the same Will repeats the bequest in the same words. B is entitled to one legacy of 50,000 rupees only.
- (iv) A, by his Will, bequeaths to B the sum of 50,000 rupees and afterwards in the same Will bequeaths to B the sum of 60,000 rupees. B is entitled to receive 110,000 rupees.
- (v) A, by his Will, bequeaths to B 50,000 rupees and by a codicil to the Will he bequeaths to him 50,000 rupees. B is entitled to receive 100,000 rupees.
- (vi) A, by one codicil to his Will, bequeaths to B 50,000 rupees and by another codicil bequeaths to him, 60,000 rupees. B is entitled to receive 110,000 rupees.
- (vii) A, by his Will, bequeaths “50,000 rupees to B because she was my nurse”, and in another part of the Will bequeaths 50,000 rupees to B “because she went to England with my children”. B is entitled to receive 100,000 rupees.
- (viii) A, by his Will, bequeaths to B the sum of 50,000 rupees and also, in another part of the Will, an annuity of 4000 rupees. B is entitled to both legacies.
- (ix) A, by his Will, bequeaths to B the sum of 50,000 rupees and also bequeaths to him the sum of 50,000 rupees if he shall attain the age of 18. B is entitled absolutely to one sum of 50,000 rupees, and takes a contingent interest in another sum of 50,000 rupees.

103. A residuary legatee may be constituted by any words that show an intention on the part of the testator that the person designated shall take the surplus or residue of her/his estate.

**Constitution
of residuary
legatee.**

Illustrations

- (i) A makes her Will, consisting of several testamentary papers, in one of which are contained the following words: - “I think there will be something left, after all funeral expenses, etc., to give to B, now at

school, towards equipping him to any profession he may hereafter be appointed to." B is constituted residuary legatee.

- (ii) A makes his Will, with the following passage at the end of it: - "I believe there will be found sufficient in my banker's hands to defray and discharge my debts, which I hereby, desire B to do, and keep the residue for her own use and pleasure." B is constituted the residuary legatee.
- (iii) A bequeaths all his estate to B, except certain stock and funds, which he bequeaths to C. B is the residuary legatee.

Estate to which residuary legatee entitled.

104. Under a residuary bequest, the legatee is entitled to all estate belonging to the testator at the time of her/his death, of which she/he has not made any other testamentary disposition which is capable of taking effect.

Illustration

A by his Will bequeaths certain legacies, of which one is void and another lapses by the death of the legatee. He bequeaths the residue of his estate to B. After the date of his Will, A purchases a house, which belongs to him at the time of his death. B is entitled to the two legacies and the house as part of the residue.

Time of vesting legacy in general terms.

105. If a legacy is given in general terms, without specifying the time when it is to be paid, the legatee has a vested interest in it from the day of the death of the testator, and, if she/he dies without having received it, it shall pass to her/his representatives.

In what case legacy lapses.

106. (1) If the legatee does not survive the testator, the legacy cannot take effect, but shall lapse and form part of the residue of the testator's estate, unless it appears by the Will that the testator intended that it should go to some other person.

(2) In order to entitle the representatives of the legatee to receive the legacy, it must be proved that she/he survived the testator.

Illustrations

- (i) The testator bequeaths to B “50,000 rupees which B owes me”. B dies before the testator; the legacy lapses.
- (ii) A bequest is made to A and his children. A dies before the testator, or happens to be dead when the Will is made. The legacy to A and his children lapses.
- (iii) A legacy is given to A, and, in case of his dying before the testator, to B. A dies before the testator. The legacy goes to B.
- (iv) A sum of money is bequeathed to A for life, and after his death to B. A dies in the lifetime of the testator; B survives the testator. The bequest to B takes effect.
- (v) A sum of money is bequeathed to A on his completing his eighteenth year, and in case he should die before he completes his eighteenth year, to B. A completes his eighteenth year, and dies in the lifetime of the testator. The legacy to A lapses, and the bequest to B does not take effect.
- (vi) The testator and the legatee perished in the same ship-wreck. There is no evidence to show who died first. The legacy lapses.

107. If a legacy is given to two persons jointly, and one of them dies before the testator, the other legatee takes the whole.

Legacy does not lapse if one of two joint legatees dies before testator.

Illustration

The legacy is simply to A and B. A dies before the testator. B takes the legacy.

108. If a legacy is given to legatees in words which show that the testator intended to give them distinct shares of it, then, if any legatee dies before the testator, so much of the legacy as was intended for her/him shall fall into the residue of the testator’s estate.

Effect of words showing testator’s intention to give distinct shares.

Illustration

A sum of money is bequeathed to A, B and C, to be equally divided among them. A dies before the testator, B and C will only take so much as they would have had if A had survived the testator.

When lapsed share goes as undisposed of.

109. Where a share which lapses is a part of the general residue bequeathed by the Will, that share shall go as undisposed of.

Illustration

The testator bequeaths the residue of his estate to A, B and C, to be equally divided between them. A dies before the testator. His one-third of the residue goes as undisposed of.

When bequest to testator's child or lineal descendant does not lapse on his death in testator's lifetime.

110. Where a bequest has been made to any child or other lineal descendant of the testator, and the legatee dies in the lifetime of the testator, but any lineal descendant of her/his survives the testator, the bequest shall not lapse, but shall take effect as if the death of the legatee had happened immediately after the death of the testator, unless a contrary intention appears by the Will.

Illustration

A makes his Will, by which he bequeaths a sum of money to his son, B, for his own absolute use and benefit. B dies before A, leaving a son, C, who survives A, and having made his Will whereby he bequeaths all his estate to his widow, D. The money goes to D.

Bequest to A for benefit of B does not lapse by A's death.

111. Where a bequest is made to one person, for the benefit of another, the legacy does not lapse by the death, in the testator's lifetime, of the person to whom the bequest is made.

112. Where a bequest is made simply to a described class of persons, the thing bequeathed shall go only to such as are alive at the testator's death.

Survivorship in case of bequest to described class.

Exception - If estate is bequeathed to a class of persons described as standing in a particular degree of kindred to a specified individual, but their possession of it is deferred until a time later than the death of the testator by reason of a prior bequest or otherwise, the estate shall at that time go to such of them as are then alive, and to the representatives of any of them who have died since the death of the testator.

Illustrations

- (i) A bequeaths 100,000 rupees to "the children of B" without saying when it is to be distributed among them. B had died previous to the date of the Will, leaving three children, C, D and E. E died after the date of the Will, but before the death of A. C and D survive A. The legacy will belong to C and D, to the exclusion of the representatives of E.
- (ii) A lease for years of a house, was bequeathed to A for his life, and after his decease to the children of B. At the death of the testator, B had two children living, C and D, and he never had any other child. Afterwards, during the lifetime of A, C died, leaving E, his executor. D has survived A. D and E are jointly entitled to so much of the leasehold term as remains unexpired.
- (iii) A sum of money was bequeathed to A for her life, and after her decease to the children of B. At the death of the testator, B had two children living, C and D, and, after that event, two children, E and F, were born to B. C and E died in the lifetime of A, C having made a Will, E having made no Will. A has died, leaving D and F surviving her. The legacy is to be divided into four equal parts, one of which is to be paid to the executor of C, one to D, one to the administrator of E and one to F.
- (iv) A bequeaths one-third of his lands to B for his life, and after his decease to the sisters of B. At the death of the testator, B had two sisters living, C and D, and after that event another sister E was born.

C died during the life of B. D and E have survived B. One-third of A's land belong to D, E and the representatives of C, in equal shares.

- (v) A bequeaths 100,000 rupees to B for life and after his death equally among the children of C. Up to the death of B, C had not had any child. The bequest after the death of B is void.
- (vi) A bequeaths 100,000 rupees to “all the children born or to be born” of B to be divided among them at the death of C. At the death of the testator, B has two children living, D and E. After the death of the testator, but in the lifetime of C, two other children, F and G, are born to B. After the death of C, another child is born to B. The legacy belongs to D, E, F and G, to the exclusion of the after-born child of B.
- (vii) A bequeaths a fund to the children of B, to be divided among them when the eldest shall attain majority. At the testator’s death, B had one child living, named C. He afterwards had two other children, named D and E. E died, but C and D were living when C attained majority. The fund belongs to C, D and the representatives of E, to the exclusion of any child who may be born to B after C’s attaining majority.

Void Bequests

Bequest to person by particular description, who is not in existence at testator’s death.

113. Where a bequest is made to a person by a particular description, and there is no person in existence at the testator’s death who answers the description, the bequest is void.

Exception - If estate is bequeathed to a person described as standing in a particular degree of kindred to a specified individual, but her/his possession of it is deferred until a time later than the death of the testator, by reason of a prior bequest or otherwise; and if a person answering the description is alive at the death of the testator, or comes into existence between that event and such later time, the estate shall, at such later time, go to that person, or, if she/he is dead, to her/his representatives.

Illustrations

- (i) A bequeaths 100,000 rupees to the eldest son of B. At the death of the testator, B has no son. The bequest is void.
- (ii) A bequeaths 100,000 rupees to B for life, and after his death to the eldest son of C. At the death of the testator, C had no son. Afterwards, during the life of B, a son is born to C. Upon B's death the legacy goes to C's son.
- (iii) A bequeaths 100,000 rupees to B for life, and after his death to the eldest son of C. At the death of the testator, C had no son. Afterwards, during the life of B, a son, named D, is born to C. D dies, then B dies. The legacy goes to the representative of D.
- (iv) A bequeaths his estate of Surat Farms to B for life, and at his decease, to the eldest son of C. Up to the death of B, C has had no son. The bequest to C's eldest son is void.
- (v) A bequeaths 100,000 rupees to the eldest son of C, to be paid to him after the death of B. At the death of the testator C has no son, but a son is afterwards born to him during the life of B and is alive at B's death. C's son is entitled to the 100,000 rupees.

114. Where a bequest is made to a person not in existence at the time of the testator's death, subject to a prior bequest contained in the Will, the later bequest shall be void, unless it comprises the whole of the remaining interest of the testator in the thing bequeathed.

Bequest to person not in existence at testator's death subject to prior bequest.

Illustrations

- (i) Estate is bequeathed to A for his life, and after his death to his eldest son for life, and after the death of the latter to his eldest son. At the time of the testator's death, A has no son. Here the bequest to A's eldest son is a bequest to a person not in existence at the testator's death. It is not a bequest of the whole interest that remains to the testator. The bequest to A's eldest son for his life is void.

- (ii) A fund is bequeathed to A for his life, and after his death to his daughters. A survives the testator. A has daughters some of whom were not in existence at the testator's death. The bequest to A's daughters comprises the whole interest that remains to the testator in the thing bequeathed. The bequest to A's daughters is valid.
- (iii) A fund is bequeathed to A for his life, and after his death to his daughters, with a direction that, if any of them marries under the age of eighteen, her portion shall be settled so that it may belong, to herself for life and may be divisible among her children after her death. A has no daughters living at the time of the testator's death, but has daughters born afterwards who survive him. Here the direction for a settlement has the effect in the case of each daughter who marries under eighteen of substituting for the absolute bequest to her a bequest to her merely for her life; that is to say, a bequest to a person not in existence at the time of the testator's death of something which is less than the whole interest that remains to the testator in the thing bequeathed. The direction to settle the fund is void.
- (iv) A bequeaths a sum of money to B for life, and directs that upon the death of B the fund shall be settled upon his daughters, so that the portion of each daughter may belong to herself for life, and may be divided among her children after her death. B has no daughter living at the time of the testator's death. In this case the only bequest to the daughters of B is contained in the direction to settle the fund, and this direction amounts to a bequest to persons not yet born, of a life-interest in the fund, that is to say, of something which is less than the whole interest that remains to the testator in the thing bequeathed. The direction to settle the fund upon the daughters of B is void.

**Rule against
perpetuity.**

115. No bequest is valid whereby the vesting of the thing bequeathed may be delayed beyond the life-time of one or more persons living at the testator's death and the minority of some person who shall be in existence at the expiration of that period, and to whom, if she/he attains full age, the thing bequeathed is to belong.

Illustrations

- (i) A fund is bequeathed to A for his life and after his death to B for his life; and after B's death to such of the sons of B as shall first attain the age of 25. A and B survive the testator. Here the son of B who shall first attain the age of 25 may be a son born after the death of the testator; such son may not attain 25 until more than 18 years have elapsed from the death of the longer liver of A and B; and the vesting of the fund may thus be delayed beyond the lifetime of A and B and the minority of the sons of B. The bequest after B's death is void.
- (ii) A fund is bequeathed to A for his life, and after his death to B for his life, and after B's death to such of B's sons as shall first attain the age of 25. B dies in the lifetime of the testator, leaving one or more sons. In this case the sons of B are persons living at the time of the testator's decease, and the time as when either of them will attain 25 necessarily falls within his own lifetime. The bequest is valid.
- (iii) A fund is bequeathed to A for his life, and after his death to B for his life, with a direction that after B's death it shall be divided amongst such of B's children as shall attain the age of 18, but that, if no child of B shall attain that age, the fund shall go to C. Here the time for the division of the fund must arrive at the latest at the expiration of 18 years from the death of B, a person living at the testator's decease. All the bequests are valid.
- (iv) A fund is bequeathed to trustees for the benefit of the testator's daughters, with a direction that, if any of them marry under age, her share of the fund shall be settled so as to devolve after her death upon such of her children as shall attain the age of 18. Any daughter of the testator to whom the direction applies must be in existence at his decease, and any portion of the fund which may eventually be settled as directed must vest not later than 18 years from the death of the daughters whose share it was. All these provisions are valid.

**Bequest to a class
some of whom
may come under
rules in sections
114 and 115.**

116. If a bequest is made to a class of persons with regard to some of whom it is inoperative by reason of the provisions of section 114 or section 115, such bequest shall be void in regard to those persons only, and not in regard to the whole class.

Illustrations

- (i) A fund is bequeathed to A for life, and after his death to all his children who shall attain the age of 25. A survives the testator, and has some children living at the testator's death. Each child of A's living at the testator's death must attain the age of 25 (if at all) within the limits allowed for a bequest. But A may have children after the testator's decease, some of whom may not attain the age of 25 until more than 18 years have elapsed after the decease of A. The bequest to A's children, therefore, is inoperative as to any child born after the testator's death; and in regard to those who do not attain the age of 25 within 18 years after A's death, but is operative in regard to the other children of A.
- (ii) A fund is bequeathed to A for his life, and after his death to B, C, D and all other children of A who shall attain the age of 25. B, C, D are children of A living at the testator's decease. In all other respects the case is the same as that supposed in illustration (i). Although the mention of B, C and D does not prevent the bequest from being regarded as a bequest to a class, it is not wholly void. It is operative as regards any of the children B, C or D, who attain the age of 25 within 18 years after A's death.

**Bequest to take
effect on failure of
prior bequest.**

117. Where by reason of any of the rules contained in sections 114 and 115, any bequest in favour of a person or of a class of persons is void in regard to such person or the whole of such class, any bequest contained in the same Will and intended to take effect after or upon failure of such prior bequest is also void.

Illustrations

- (i) A fund is bequeathed to A for his life, and after his death to such of his sons as shall first attain the age of 25, for his life, and after the decease of such son to B. A and B survive the testator. The bequest to B is intended to take effect after the bequest to such of the sons of A as shall first attain the age of 25, which bequest is void under section 115. The bequest to B is void.
- (ii) A fund is bequeathed to A for his life, and after his death to such of his sons as shall first attain the age of 25, and, if no son of A shall attain that age, to B. A and B survive the testator. The bequest to B is intended to take effect upon failure of the bequest to such of A's sons as shall first attain the age of 25, which bequest is void under section 115. The bequest to B is void.

118. (1) Where the terms of a Will direct that the income arising from any estate shall be accumulated either wholly or in part during any period longer than a period of eighteen years from the death of the testator, such direction shall, save as hereinafter provided, be void to the extent to which the period during which the accumulation is directed exceeds the aforesaid period, and at the end of such period of eighteen years the estate and the income thereof shall be disposed of as if the period during which the accumulation has been directed to be made had elapsed.

**Effect of
direction for
accumulation.**

(2) This section shall not affect any direction for accumulation for the purpose of-

- (a) the payment of the debts of the testator or any other person taking any interest under the Will, or
- (b) the provision of portions for children or remoter issue of the testator or of any other person taking any interest under the Will,
or
- (c) the preservation or maintenance of any estate bequeathed;

and such direction may be made accordingly.

Vesting of Legacies

Date of vesting of legacy when payment or possession postponed.

119. Where by the terms of a bequest the legatee is not entitled to immediate possession of the thing bequeathed, a right to receive it at the proper time shall, unless a contrary intention appears by the Will, become vested in the legatee on the testator's death, and shall pass to the legatee's representatives if she/he dies before that time and without having received the legacy, and in such cases the legacy is from the testator's death said to be vested in interest.

Explanation - An intention that a legacy to any person shall not become vested in interest in her/him is not to be inferred merely from a provision whereby the payment or possession of the thing bequeathed is postponed, or whereby a prior interest therein is bequeathed to some other person, or whereby the income arising from the fund bequeathed is directed to be accumulated until the time of payment arrives, or from a provision that, if a particular event shall happen, the legacy shall go over to another person.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B 10,000 rupees, to be paid to him at the death of C. On A's death the legacy becomes vested in interest in B, and if he dies before C, his representatives are entitled to the legacy.
- (ii) A bequeaths to B 10,000 rupees, to be paid to him upon his attaining the age of 18. On A's death the legacy becomes vested in interest in B.
- (iii) A fund is bequeathed to A for life, and after his death to B. On the testator's death the legacy to B becomes vested in interest in B.
- (iv) A fund is bequeathed to A until B attains the age of 18 and then to B. The legacy to B is vested in interest from the testator's death.
- (v) A bequeaths the whole of his estate to B upon trust to pay certain debts out of the income, and then to make over the fund to C. At A's death the gift to C becomes vested in interest in him.
- (vi) A fund is bequeathed to A, B and C in equal shares to be paid to them on their attaining the age of 18, respectively, with a proviso that, if all of them die under the age of 18, the legacy shall devolve upon D. On

the death of the testator, the shares vested in interest in A, B and C, subject to be divested in case A, B and C shall all die under 18, and, upon the death of any of them (except the last survivor) under the age of 18, his vested interest passes, so subject, to his representatives.

- 120.** (1) A legacy bequeathed in case a specified uncertain event shall happen does not vest until that event happens.
- (2) A legacy bequeathed in case a specified uncertain event shall not happen does not vest until the happening of that event becomes impossible.
- (3) In either case, until the condition has been fulfilled, the interest of the legatee is called contingent.

Date of vesting when legacy contingent upon specified uncertain event.

Exception - Where a fund is bequeathed to any person upon her/his attaining a particular age, and the Will also gives to her/him absolutely the income to arise from the fund before she/he reaches that age, or directs the income, or so much of it as may be necessary, to be applied for her/his benefit, the bequest of the fund is not contingent.

Illustrations

- (i) A legacy is bequeathed to D in case A, B and C shall all die under the age of 18. D has a contingent interest in the legacy until A, B and C all die under 18, or one of them attains that age.
- (ii) A sum of money is bequeathed to A “in case he shall attain the age of 18”, or “when he shall attain the age of 18”. A’s interest in the legacy is contingent until the condition is fulfilled by his attaining that age.
- (iii) An estate is bequeathed to A for life, and after his death to B if B shall then be living; but if B shall not be then living to C. A, B and C survive the testator. B and C each take a contingent interest in the estate until the event which is to vest it in one, or in the other has happened.
- (iv) An estate is bequeathed as in the case last supposed. B dies in the lifetime of A and C. Upon the death of B, C acquires a vested right to obtain possession of the estate upon A’s death.

- (v) A legacy is bequeathed to A when she shall attain the age of 18 with a proviso that if she does not attain the age of 18, the legacy shall go to C. A and C each take a contingent interest in the legacy. A attains the age of 18. A becomes absolutely entitled to the legacy.
- (vi) An estate is bequeathed to A until he shall marry and after that event to B. B's interest in the bequest is contingent until the condition is fulfilled by A's marrying.
- (vii) An estate is bequeathed to A until he shall take advantage of any law for the relief of insolvent debtors, and after that event to B. B's interest in the bequest is contingent until A takes advantage of such a law.
- (viii) An estate is bequeathed to A if he shall pay 50,000 rupees to B. A's interest in the bequest is contingent until he has paid 50,000 rupees to B.
- (ix) A leaves his farm of Saputara to B, if B shall convey his own farm of Junagadh to C. B's interest in the bequest is contingent until he has conveyed the latter farm to C.
- (x) A fund is bequeathed to A if B shall not marry C within five years after the testator's death. A's interest in the legacy is contingent until the condition is fulfilled by the expiration of the five years without B's having married C, or by the occurrence within that period of an event which makes the marriage of B and C impossible.
- (xi) A fund is bequeathed to A if B shall not make any provision for him by Will. The legacy is contingent until B's death.
- (xii) A bequeaths to B 50,000 rupees a year upon his attaining the age of 18, and directs that the interest, or a competent part thereof, shall be applied for his benefit until he reaches that age. The legacy is vested.
- (xiii) A bequeaths to B 50,000 rupees when he shall attain the age of 18 and directs that a certain sum, out of another fund, shall be applied for his maintenance until he arrives at that age. The legacy is contingent.

121. Where a bequest is made only to such members of a class as shall have attained a particular age, a person who has not attained that age cannot have a vested interest in the legacy.

Vesting of interest in bequest to such members of a class as shall have attained particular age.

Illustration

A fund is bequeathed to such of the children of A as shall attain the age of 18, with a direction that, while any child of A shall be under the age of 18, the income of the share, to which it may be presumed he will be eventually entitled, shall be applied for his maintenance and education. No child of A who is under the age of 18 has a vested interest in the bequest.

Onerous Bequests

122. Where a bequest imposes an obligation on the legatee, she/he can take nothing by it unless she/he accepts it fully.

Onerous bequests.

Illustration

A, having shares in X, a prosperous joint stock company and also shares in Y, a joint stock company in difficulties, in respect of which shares heavy calls are expected to be made, bequeaths to B all his shares in joint stock companies; B refuses to accept the shares in Y. He forfeits the shares in X.

123. Where a Will contains two separate and independent bequests to the same person, the legatee is at liberty to accept one of them and refuse the other, although the former may be beneficial and the latter onerous.

One of two separate and independent bequests to same person may be accepted and other refused.

Illustration

A, having a lease for a term of years of a house at a rent which he and his representatives are bound to pay during the term, and which is higher than the house can be let for, bequeaths to B the lease and a sum of money. B refuses to accept the lease. He will not by this refusal forfeit the money.

Contingent Bequests

Bequest contingent upon specified uncertain event, no time being mentioned for its occurrence.

124. Where a legacy is given if a specified uncertain event shall happen and no time is mentioned in the Will for the occurrence of that event, the legacy cannot take effect, unless such event happens before the period when the fund bequeathed is payable or distributable.

Illustrations

- (i) A legacy is bequeathed to A, and, in case of his death, to B. If A survives the testator, the legacy to B does not take effect.
- (ii) A legacy is bequeathed to A, and, in case of his death without children, to B. If A survives the testator or dies in his lifetime leaving a child, the legacy to B does not take effect.
- (iii) A legacy is bequeathed to A when and if he attains the age of 18, and, in case of his death, to B. A attains the age of 18. The legacy to B does not take effect.
- (iv) A legacy is bequeathed to A for life, and, after his death to B, and, “in case of B’s death without children”, to C. The words “in case of B’s death without children” are to be understood as meaning in case B dies without children during the lifetime of A.
- (v) A legacy is bequeathed to A for life, and, after his death to B, and, “in case of B’s death”, to C. The words “in case of B’s death” are to be considered as meaning “in case B dies in the lifetime of A”.

Bequest to such of certain persons as shall be surviving at some period not specified.

125. Where a bequest is made to such of certain persons as shall be surviving at some period, but the exact period is not specified, the legacy shall go to such of them as are alive at the time of payment or distribution, unless a contrary intention appears by the Will.

Illustrations

- (i) Estate is bequeathed to A and B to be equally divided between them, or to the survivor of them. If both A and B survive the testator, the legacy is equally divided between them. If A dies before the testator, and B survives the testator, it goes to B.
- (ii) Estate is bequeathed to A for life, and, after his death, to B and C, to be equally divided between them, or to the survivor of them. B dies during the life of A; C survives A. At A's death, the legacy goes to C.
- (iii) Estate is bequeathed to A for life, and after his death to B and C, or the survivor, with a direction that, if B should not survive the testator, his children are to stand in his place. C dies during the life of the testator; B survives the testator, but dies in the lifetime of A. The legacy goes to the representative of B.
- (iv) Estate is bequeathed to A for life, and, after his death, to B and C, with a direction that, in case either of them dies in the lifetime of A, the whole shall go to the survivor. B dies in the lifetime of A. Afterward C dies in the lifetime of A. The legacy goes to the representative of C.

Conditional Bequests

126. A bequest upon an impossible condition is void.

Bequest upon impossible condition.

Illustrations

- (i) An estate is bequeathed to A on condition that he shall walk 100 miles in an hour. The bequest is void.
- (ii) A bequeaths 50,000 rupees to B on condition that he shall marry A's daughter. A's daughter was dead at the date of the Will. The bequest is void.

127. A bequest upon a condition, the fulfilment of which would be contrary to law or to morality, is void.

Bequest upon illegal or immoral condition.

Illustrations

- (i) A bequeaths 50,000 rupees to B on condition that he shall murder C. The bequest is void.
- (ii) A bequeaths 50,000 rupees to his niece if she will desert her husband. The bequest is void.

Fulfilment of condition precedent to vesting of legacy.

128. Where a Will imposes a condition to be fulfilled before the legatee can take a vested interest in the thing bequeathed, the condition shall be considered to have been fulfilled if it has been substantially complied with.

Illustrations

- (i) A legacy is bequeathed to A on condition that he shall marry with the consent of B, C, D and E. A marries with the written consent of B. C is present at the marriage. D sends a present to A previous to the marriage. E has been personally informed by A of his intentions, and has made no objection. A has fulfilled the condition.
- (ii) A legacy is bequeathed to A on condition that he shall marry with the consent of B, C and D. D dies. A marries with the consent of B and C. A has fulfilled the condition.
- (iii) A legacy is bequeathed to A on condition that he shall marry with the consent of B, C and D. A marries in the lifetime of B, C and D, with the consent of B and C only. A has not fulfilled the condition.
- (iv) A legacy is bequeathed to A on condition that he shall marry with the consent of B, C and D. A obtains the unconditional assent of B, C and D to his marriage with E. Afterwards B, C and D capriciously retract their consent. A marries E. A has fulfilled the condition.
- (v) A legacy is bequeathed to A on condition that he shall marry with the consent of B, C and D. A marries without the consent of B, C and D, but obtains their consent after the marriage. A has not fulfilled the condition.
- (vi) A makes his Will whereby he bequeaths a sum of money to B if B shall marry with the consent of A's executors. B marries during the lifetime

of A, and A afterwards expresses his approbation of the marriage. A dies. The bequest to B takes effect.

- (vii) A legacy is bequeathed to A if he executes a certain document within a time specified in the Will. The document is executed by A within a reasonable time, but not within the time specified in the Will. A has not performed the condition, and is not entitled to receive the legacy.

129. Where there is a bequest to one person and a bequest of the same thing to another, if the prior bequest shall fail, the second bequest shall take effect upon the failure of the prior bequest although the failure may not have occurred in the manner contemplated by the testator.

**Bequest to 'A'
and on failure
of prior
bequest to 'B'.**

Illustrations

- (i) A bequeaths a sum of money to his own children surviving him, and, if they all die under 18, to B. A dies without having ever had a child. The bequest to B takes effect.
- (ii) A bequeaths a sum of money to B, on condition that he shall execute a certain document within three months after A's death, and, if he should neglect to do so, to C. B dies in the testator's lifetime. The bequest to C takes effect.

130. Where the Will shows an intention that the second bequest shall take effect only in the event of the first bequest failing in a particular manner, the second bequest shall not take effect, unless the prior bequest fails in that particular manner.

**When
second
bequest not
to take effect
on failure of
first.**

Illustration

A makes a bequest to his wife, but in case she should die in his lifetime, bequeaths to B that which he had bequeathed to her. A and his wife perish together, under circumstances which make it impossible to prove that she died before him, the bequest to B does not take effect.

**Bequest over,
conditional upon
happening or not
happening of
specified
uncertain event.**

- 131.** (1) A bequest may be made to any person with the condition super-added, that, in case a specified uncertain event shall happen, the thing bequeathed shall go to another person, or that in case a specified uncertain event shall not happen, the thing bequeathed shall go over to another person.
- (2) In each case the ulterior bequest is subject to the rules contained in sections 120,121,122,123,124,125,126,127,129 and 130.

Illustrations

- (i) A sum of money is bequeathed to A, to be paid to him at the age of 18, and if he shall die before he attains that age, to B. A takes a vested interest in the legacy, subject to be divested and to go to B in case A dies under 18.
- (ii) An estate is bequeathed to A with a proviso that if A shall dispute the competency of the testator to make a Will, the estate shall go to B. A disputes the competency of the testator to make a Will. The estate goes to B.
- (iii) A sum of money is bequeathed to A for life, and, after his death, to B, but if B shall then be dead leaving a son, such son is to stand in the place of B. B takes a vested interest in the legacy, subject to be divested if he dies leaving a son in A's lifetime.
- (iv) A sum of money is bequeathed to A and B, and if either should die during the life of C, then to the survivor living at the death of C. A and B die before C. The gift over cannot take effect, but the representative of A takes one-half of the money, and the representative of B takes the other half.
- (v) A bequeaths to B the interest of a fund for life, and directs the fund to be divided at her death equally among her three children, or such of them as shall be living at her death. All the children of B die in B's lifetime. The bequest over cannot take effect, but the interests of the children pass to their representatives.

132. An ulterior bequest of the kind contemplated by section 131 cannot take effect, unless the condition is strictly fulfilled.

Condition must be strictly fulfilled.

Illustrations

- (i) A legacy is bequeathed to A, with a proviso that, if he marries without the consent of B, C and D, the legacy shall go to E. D dies. Even if A marries without the consent of B and C, the gift to E does not take effect.
- (ii) A legacy is bequeathed to A, with a proviso that, if he marries without the consent of B, the legacy shall go to C. A marries with the consent of B. He afterwards becomes a widower and marries again without the consent of B. The bequest to C does not take effect.

133. If the ulterior bequest be not valid the original bequest is not affected by it.

Original bequest not affected by invalidity of second.

Illustrations

- (i) An estate is bequeathed to A for his life with condition super-added that, if he shall not on a given day walk 100 miles in an hour, the estate shall go to B. The condition being void, A retains his estate as if no condition had been inserted in the Will.
- (ii) An estate is bequeathed to A for her life and, if she does not desert her husband, to B. A is entitled to the estate during her life as if no condition had been inserted in the Will.
- (iii) An estate is bequeathed to A for life, and, if he marries, to the eldest son of B for life. B, at the date of the testator's death, had not had a son. The bequest over is void under section 106, and A is entitled to the estate during his life.

Bequest conditioned that it shall cease to have effect in case of specified uncertain event shall happen, or not happen.

134. A bequest may be made with the condition super-added that it shall cease to have effect in case a specified uncertain event shall happen, or in case a specified uncertain event shall not happen.

Illustrations

- (i) An estate is bequeathed to A for his life, with a proviso that, in case he shall cut down a certain wood, the bequest shall cease to have any effect. A cuts down the wood. He loses his life-interest in the estate.
- (ii) An estate is bequeathed to A, provided that, if he marries under the age of 25 without the consent of the executors named in the Will, the estate shall cease to belong to him. A marries under 25 without the consent of the executors. The estate ceases to belong to him
- (iii) An estate is bequeathed to A, provided that, if he shall not go to England within three years after the testator's death, his interest in the estate shall cease. A does not go to England within the time prescribed. His interest in the estate ceases.
- (iv) An estate is bequeathed to A, with a proviso that, if she becomes a nun, she shall cease to have any interest in the estate. A becomes a nun. She loses her interest under the Will.
- (v) A fund is bequeathed to A for life, and, after his death, to B, if B shall be then living, with a proviso that, if B shall become a nun, the bequest to her shall cease to have any effect. B becomes a nun in the lifetime of A. She thereby loses her contingent interest in the fund.

Such condition must not be invalid under section 120.

135. In order that a condition that a bequest shall cease to have effect may be valid, it is necessary that the event to which it relates be one which could legally constitute the condition of a bequest as contemplated by section 120.

Result of legatee rendering impossible or indefinitely postponing act.

136. Where a bequest is made with a condition super-added that, unless the legatee shall perform a certain act, the subject-matter of the bequest shall go to another person, or the bequest shall cease to have effect but no time is specified for the performance of the act; if the legatee takes any step which

renders impossible or indefinitely postpones the performance of the act required, the legacy shall go as if the legatee had died without performing such act.

Illustrations

- (i) A bequest is made to A, with a proviso that, unless he enters the army, the legacy shall go over to B. A enters a religious order, and thereby renders it impossible that he should fulfil the condition. B is entitled to receive the legacy.
- (ii) A bequest is made to A, with a proviso that it shall cease to have any effect if he does not marry B's daughter. A marries a stranger and thereby indefinitely postpones the fulfilment of the conditions. The bequest ceases to have effect.

137. Where the Will requires an act to be performed by the legatee within a specified time, either as a condition to be fulfilled before the legacy is enjoyed, or as a condition upon the non-fulfilment of which the subject-matter of the bequest is to go over to another person or the bequest is to cease to have effect, the act must be performed within the time specified, unless the performance of it be prevented by fraud, in which case such further time shall be allowed as shall be requisite to make up for the delay caused by such fraud.

Performance of condition precedent or subsequent, within specified time.

Bequests with Directions as to Application or Enjoyment

138. Where a fund is bequeathed absolutely to or for the benefit of any person, but the Will contains a direction that it shall be applied or enjoyed in a particular manner, the legatee shall be entitled to receive the fund as if the Will had contained no such direction.

Direction that fund may be employed in particular manner following absolute bequest of same to or for benefit of any person.

Illustration

A sum of money is bequeathed towards purchasing a country residence for A, or to purchase an annuity for A, or to place A in any business. A chooses to receive the legacy in money. He is entitled to do so.

Direction that mode of enjoyment of absolute bequest to be restricted, to secure specified benefit for legatee.

139. Where a testator absolutely bequeaths a fund, so as to sever it from her/his own estate, but directs that the mode of enjoyment of it by the legatee shall be restricted so as to secure a specified benefit for the legatee; if that benefit cannot be obtained for the legatee, the fund belongs to her/him as if the Will had contained no such direction.

Illustrations

- (i) A bequeaths the residue of his estate to be divided equally among his daughters, and directs that the shares of the daughters shall be settled upon themselves respectively for life and be paid to their children after their death. All the daughters die unmarried. The representatives of each daughter are entitled to her share of the residue.
- (ii) A directs his trustees to raise a sum of money for his daughter, and he then directs that they shall invest the fund and pay the income arising from it to her during her life, and divide the principal among her children after her death. The daughter dies without having ever had a child. Her representatives are entitled to the fund.

Bequest of fund for certain purpose, some of which cannot be fulfilled.

140. Where a testator does not absolutely bequeath a fund, so as to sever it from her/his own estate, but gives it for certain purposes, and part of those purposes cannot be fulfilled, the fund, or so much of it as has not been exhausted upon the objects contemplated by the Will, remains a part of the estate of the testator.

Illustrations

- (i) A directs that his trustees shall invest a sum of money in a particular way, and shall pay the interest to his son for life, and at his death shall divide the principal among his children. The son dies without having ever had a child. The fund, after the son's death, belongs to the estate of the testator.
- (ii) A bequeaths the residue of his estate, to be divided equally among his daughters, with a direction that they are to have the interest only during

their lives, and that at their decease the fund shall go to their children. The daughters have no children. The fund belongs to the estate of the testator.

Bequests to an Executor

141. If a legacy is bequeathed to a person who is named an executor of the Will, she/he shall not take the legacy, unless she/he proves the Will or otherwise manifests an intention to act as executor.

Legatee named as executor cannot take away unless he shows intention to act as executor.

Illustration

A legacy is given to A, who is named an executor. A orders the funeral according to the directions contained in the Will, and dies a few days after the testator, without having proved the Will. A has manifested an intention to act as executor.

Specific Legacies

142. Where a testator bequeaths to any person a specified part of her/his estate, which is distinguished from all other parts of her/his estate, the legacy is said to be specific.

Specified legacy defined.

Illustrations

(i) A bequeaths to B –

“the diamond ring presented to me by C”;

“my gold chain”;

“a certain bale of wool”;

“a certain piece of cloth”;

“all my household goods which shall be in or about my dwelling house in Ahmedabad, at time of my death”;

“the sum of 10,000 rupees in a certain chest”;

“the debt which B owes me”;

“all my bills, bonds and securities belonging to me lying in my lodgings in Rajkot”;

“all my furniture in my house in Valsad”;

“all my goods on board a certain vessel now lying in the river Sabarmati”;

“35,000 rupees which I have in the hands of C”;

“the money due to me on the bond of D”;

“my mortgage on the Rajkot factory”;

“one-half of the money owing to me on my mortgage of Rajkot factory”;

“50,000 rupees, being part of a debt due to me from C”;

“my capital stock of 100,000 rupees in XYZ stock”;

“my promissory notes of the Central Government for 15,000 rupees in their 4 per cent loan”;

“all such sums of money as my executors may, after my death, receive in respect of the debt due to me from the insolvent firm of R and Company”;

“all the wine which I may have in my cellar at the time of my death”;

“such of my horses as B may select”;

“all my shares in the State Bank of India”;

“all my shares in the State Bank of India which I may possess at the time of my death”;

“all the money which I have in the 5 per cent loan of the Central Government”;

“all the Government securities I shall be entitled to at the time of my decease”.

Each of these legacies is specific.

- (ii) A, having Government promissory notes for 100,000 rupees, bequeaths to his executors “Government promissory notes for 100,000 rupees in trust to sell” for the benefit of B. The legacy is specific.

- (iii) A, having estate at Junagadh, and also in other places, bequeaths to B all his estate at Junagadh. The legacy is specific.
- (iv) A bequeaths a sum of money –
- to buy a house in Ahmedabad for B;
 - to buy an estate in Jamnagar for B;
 - to buy a diamond ring for B;
 - to buy a horse for B;
 - to be invested in shares in the State Bank of India for B;
 - to be invested in Government securities for B.

A bequeaths to B –

“a diamond ring”;

“a horse”;

“10,000 rupees worth of Government securities”;

“an annuity of 25,000 rupees”;

“20,000 rupees to be paid in cash”;

“so much money as will produce 50,000 rupees four per cent. Government securities.”

These bequests are not specific.

- (v) A, having estate in England and estate in Gujarat (India), bequeaths a legacy to B, and directs that it shall be paid out of the estate which he may leave in Gujarat (India). He also bequeaths a legacy to C, and directs that it shall be paid out of estate which he may leave in England.

No one of these legacies is specific.

143. Where a certain sum is bequeathed, the legacy is not specific merely because the stock, funds or securities in which it is invested are described in the Will.

Bequest of certain sum where stocks etc. in which invested are described.

Illustration

A bequeaths to B –

“100,000 rupees of my funded estate”;

“100,000 rupees of my estate now invested in shares of Tata Motors Ltd.”;

“100,000 rupees, at present secured by mortgage of Rajkot factory”.

No one of these legacies is specific.

Bequest of stock where testator had, at date of Will, equal or greater amount of stock of same kind.

144. Where a bequest is made in general terms of a certain amount of any kind of stock, the legacy is not specific merely because the testator was, at the date of her/his Will, possessed of stock of the specified kind, to an equal or greater amount than the amount bequeathed.

Illustration

A bequeaths to B 50,000 rupees five per cent Government securities. A had at the date of the Will five per cent Government securities for 50,000 rupees. The legacy is not specific.

Bequest of money where not payable until part of testator's estate disposed of in certain way.

145. A money legacy is not specific merely because the Will directs its payment to be postponed until some part of the estate of the testator has been reduced to a certain form, or remitted to a certain place.

Illustration

A bequeaths to B 100,000 rupees and directs that this legacy shall be paid as soon as A's estate in Gujarat (India) shall be realised in England. The legacy is not specific.

146. Where a Will contains a bequest of the residue of the testator's estate along with an enumeration of some items of estate not previously bequeathed, the articles enumerated shall not be deemed to be specifically bequeathed.

When enumerated articles not deemed specifically bequeathed.

147. Where estate is specifically bequeathed to two or more persons in succession, it shall be retained in the form in which the testator left it, although it may be of such a nature that its value is continually decreasing.

Retention, in form, of specific bequest to several persons in succession.

Illustrations

- (i) A, having lease of a house for a term of years, fifteen of which were unexpired at the time of his death, has bequeathed the lease to B for his life, and after B's death to C. B is to enjoy the estate as A left it, although, if B lives for fifteen years, C can take nothing under the bequest.
- (ii) A, having an annuity during the life of B, bequeaths it to C, for his life, and, after C's death, to D. C is to enjoy the annuity as A left it, although, if B dies before D, D can take nothing under the bequest.

148. Where estate comprised in a bequest to two or more persons in succession is not specifically bequeathed, it shall, in the absence of any direction to the contrary, be sold, and the proceeds of the sale shall be invested in such securities as the High Court may by any general rule authorise or direct, and the fund thus constituted shall be enjoyed by the successive legatees according to the terms of the Will.

Sale and investment of proceeds of estate bequeathed to two or more persons in succession.

Illustration

A, having a lease for a term of years, bequeaths all his estate to B for life, and, after B's death to C. The lease must be sold, the proceeds invested as stated in this section and the annual income arising from the fund is to be paid to B for life. At B's death the capital of the fund is to be paid to C.

Where deficiency of assets to pay legacies, specific legacy not to abate with general legacies.

149. If there is a deficiency of assets to pay legacies, a specific legacy is not liable to abate with the general legacies.

Demonstrative Legacies

Demonstrative legacy not defined.

150. Where a testator bequeaths a certain sum of money, or a certain quantity of any other commodity, and refers to a particular fund or stock so as to constitute the same the primary fund or stock out of which payment is to be made, the legacy is said to be demonstrative.

Explanation - The distinction between a specific legacy and a demonstrative legacy consists in this, that –
 where specified estate is given to the legatee, the legacy is specific;
 where the legacy is directed to be paid out of specified estate, it is demonstrative.

Illustrations

(i) A bequeaths to B 100,000 rupees, being part of a debt due to him from W. He also bequeaths to C 100,000 rupees to be paid out of the debt due to him from W. The legacy to B is specific, the legacy to C is demonstrative.

(ii) A bequeaths to B –

“ten bushels of the corn which shall grow in my Navsari Farmhouse”;

“800 boxes of blue pens which shall be made at my factory of Rajkot”;

“10,000 rupees out of my five per cent promissory notes of the Central Government”;

“an annuity of 5,000 rupees from my funded estate”;

“10,000 rupees out of the sum of 20,000 rupees due to me by C”;

An annuity, and directs it to be paid “out of the rents arising from my estate at Bhuj”.

(iii) A bequeaths to B –

“10,000 rupees out of my estate at Bhuj”, or charges it on his estate at Bhuj;

“10,000 rupees, being my share of the capital embarked in a certain business”.

Each of these bequests is demonstrative.

151. Where a portion of a fund is specifically bequeathed and a legacy is directed to be paid out of the same fund, the portion specifically bequeathed shall first be paid to the legatee, and the demonstrative legacy shall be paid out of the residue of the fund and, so far as the residue shall be deficient, out of the general assets of the testator.

Order of payment when legacy directed to be paid out of fund subject to specific legacy.

Illustration

A bequeaths to B 10,000 rupees, being part of a debt due to him from W. He also bequeaths to C 10,000 rupees to be paid out of the debt due to him from W. The debt due to A from W is only 15,000 rupees; of these 15,000 rupees, 10,000 rupees belong to B and 5000 rupees are to be paid to C. C is also to receive 5000 rupees out of the general assets of the testator.

Ademption of Legacies

152. If anything which has been specifically bequeathed does not belong to the testator at the time of her/his death, or has been converted into estate of a different kind, the legacy is adeemed; that is, it cannot take effect, by reason of the subject-matter having been withdrawn from the operation of the Will.

Ademption explained.

Illustrations

(i) A bequeaths to B –

“the diamond ring presented to me by C”;

“my gold chain”;

“a certain bale of wool”;

“a certain piece of cloth”;

“all my household goods which shall be in or about my dwelling-house in Ahmedabad, at the time of my death.”

A in his life time –

sells or gives away the ring;

converts the chain into a cup;

converts the wool into cloth;

makes the cloth into a garment;

takes another house into which he removes all his goods.

Each of these legacies is adeemed.

(ii) A bequeaths to B –

“the sum of 10,000 rupees, in a certain chest”;

“all the horses in my stable”.

At the death of A, no money is found in the chest, and no horses in the stable. The legacies are adeemed.

(iii) A bequeaths to B certain bales of goods. A takes the goods with him on a voyage. The ship and goods are lost at sea, and A is drowned. The legacy is adeemed.

**Non-
ademption of
demonstrative
legacy.**

153. A demonstrative legacy is not adeemed by reason that the estate on which it is charged by the Will does not exist at the time of the death of the testator, or has been converted into estate of a different kind, but it shall in such case be paid out of the general assets of the testator.

154. Where the thing specifically bequeathed is the right to receive something of value from a third party, and the testator herself/himself receives it, the bequest is adeemed.

Ademption of specific bequest of right to receive something from third party.

Illustrations

(i) A bequeaths to B –

“the debt which C owes me”;

“20,000 rupees which I have in the hands of D”;

“the money due to me on the bond of E”;

“my mortgage on the Rajkot factory”.

All these debts are extinguished in A’s lifetime, some with and some without his consent. All the legacies are adeemed.

(ii) A bequeaths to B his interest in certain policies of life assurance. A in his lifetime receives the amount of the policies. The legacy is adeemed.

155. The receipt by the testator of a part of an entire thing specifically bequeathed shall operate as an ademption of the legacy to the extent of the sum so received.

Ademption *pro tanto* by testator’s receipt of entire thing specifically bequeathed.

Illustration

A bequeaths to B “the debt due to me by C”. The debt amounts to 10,000 rupees. C pays to A 5,000 rupees the one-half of the debt. The legacy is revoked by ademption, so far as regards the 5,000 rupees received by A.

Ademption *pro tanto* by testator's receipt of entire fund of which portion has been specifically bequeathed.

156. If a portion of an entire fund or stock is specifically bequeathed, the receipt by the testator of a portion of the fund or stock shall operate as an ademption only to the extent of the amount so received; and the residue of the fund or stock shall be applicable to the discharge of the specific legacy.

Illustration

A bequeaths to B one-half of the sum of 10,000 rupees due to him from W. A in his lifetime receives 6,000 rupees, part of the 10,000 rupees. The 4,000 rupees which are due from W to A at the time of his death belong to B under the specific bequest.

Order of payment where portion of fund specifically bequeathed to one legatee and legacy charged on same fund to another.

157. Where a portion of a fund is specifically bequeathed to one legatee, and a legacy charged on the same fund is bequeathed to another legatee, then, if the testator receives a portion of that fund, and the remainder of the fund is insufficient to pay both the specific and the demonstrative legacy, the specific legacy shall be paid first, and the residue (if any) of the fund shall be applied so far as it will extend in payment of the demonstrative legacy, and the rest of the demonstrative legacy shall be paid out of the general assets of the testator.

Illustration

A bequeaths to B 10,000 rupees, part of the debt of 20,000 rupees due to him from W. He also bequeaths to C 10,000 rupees to be paid out of the debt due to him from W. A afterwards receives 5,000 rupees, part of that debt, and dies leaving only 15,000 rupees due to him from W. Of these 15,000 rupees, 10,000 rupees belong to B, and 5,000 rupees are to be paid to C. C is also to receive 5,000 rupees out of the general assets of the testator.

Ademption where stock, specifically bequeathed does not exist at testator's death.

158. Where stock which has been specifically bequeathed does not exist at the testator's death, the legacy is adeemed.

Illustration

A bequeaths to B –

“my capital stock of 10,000 rupees in XYZ Stock”;

“my promissory notes of the Central Government for 10,000 rupees in their 4 percent loan.”

A sells the stock and the notes. The legacies are adeemed.

159. Where stock which has been specifically bequeathed exists only in part at the testator’s death, the legacy is adeemed so far as regards that part of the stock which has ceased to exist.

Ademption pro tanto where stock, specifically bequeathed, exists in part only at testator’s death.

Illustration

A bequeaths to B his 10,000 rupees in the 5.5 per cent loan of the Central Government. A sells one-half of his 10,000 rupees in the loan in question. One-half of the legacy is adeemed.

160. A specific bequest of goods under a description connecting them with a certain place is not adeemed by reason that they have been removed from such place from any temporary cause, or by fraud, or without the knowledge or sanction of the testator.

Non-ademption of specific bequest of goods described as connected with certain place, by reason of removal.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B “all my household goods which shall be in or about my dwelling-house in Patan at the time of my death”. The goods are removed from the house to save them from fire. A dies before they are brought back.
- (ii) A bequeaths to B “all my household goods which shall be in or about my dwelling-house in Patan at the time of my death”. During A’s absence upon a journey, the whole of the goods are removed from the house. A dies without having sanctioned their removal.

Neither of these legacies is adeemed.

When removal of thing bequeathed does not constitute ademption.

161. The removal of the thing bequeathed from the place in which it is stated in the Will to be situated does not constitute an ademption, where the place is only referred to in order to complete the description of what the testator meant to bequeath.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B “all the bills, bonds and other securities for money belonging to me now lying in my lodgings in Saputara”. At the time of his death these effects had been removed from his lodgings in Saputara.
- (ii) A bequeaths to B all his furniture then in his house in Porbandar. The testator has a house at Porbandar and another at Kachchh, in which he lives alternately, being possessed of one set of furniture only which he removes with himself to each house. At the time of his death the furniture is in the house at Kachchh.
- (iii) A bequeaths to B all his goods on board a certain vessel then lying in the river Sabarmati. The goods are removed by A’s directions to a warehouse, in which they remain at the time of A’s death.

No one of these legacies is revoked by ademption.

When thing bequeathed is a valuable to be received by testator from third person.

162. Where the thing bequeathed is not the right to receive something of value from a third person, but the money or other commodity which may be received from the third person by the testator herself/himself or by her/his representatives, the receipt of such sum of money or other commodity by the testator shall not constitute an ademption; but if she/he mixes it up with the general mass of her/his estate, the legacy is adeemed.

Illustration

A bequeaths to B whatever sum may be received from his claim on C. A receives the whole of his claim on C, and sets it apart from the general mass of his estate. The legacy is not adeemed.

163. Where a thing specifically bequeathed undergoes a change between the date of the Will and the testator's death, and the change takes place by operation of law, or in the course of execution of the provisions of any legal instrument under which the thing bequeathed was held, the legacy is not adeemed by reason of such change.

Change by operation of law of subject of specific bequest between date of Will and testator's death.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B "all the money which I have in the 5.5 per cent loan of the Central Government". The securities for the 5.5 per cent loan are converted during A's lifetime into 5 per cent stock.
- (ii) A bequeaths to B the sum of 20,000 rupees invested in Government securities in the names of trustees for A. The sum of 20,000 is transferred by the trustees into A's own name.

Neither of these legacies has been adeemed.

164. Where a thing specifically bequeathed undergoes a change between the date of the Will and the testator's death, and the change takes place without the knowledge or sanction of the testator, the legacy is not adeemed.

Change of subject without testator's knowledge.

Illustration

A bequeaths to B "all my 3 per cent Government securities". The Government securities are, without A's knowledge, sold by his agent, and the proceeds converted into XYZ Stock. This legacy is not adeemed.

Stock specifically bequeathed lent to third party on condition that it be replaced.

165. Where stock which has been specifically bequeathed is lent to a third party on condition that it shall be replaced, and it is replaced accordingly, the legacy is not adeemed.

Stock specifically bequeathed sold but replaced, and belonging to testator at his death.

166. Where stock specifically bequeathed is sold, and an equal quantity of the same stock is afterwards purchased and belongs to the testator at her/his death, the legacy is not adeemed.

Payment of Liabilities in Respect of the Subject of a Bequest

Non-liability of executor to exonerate specific legatees.

167. (1) Where estate specifically bequeathed is subject at the death of the testator to any pledge, lien or incumbrance created by the testator herself/himself or by any person under whom she/he claims, then, unless a contrary intention appears by the Will, the legatee, if she/he accepts the bequest, shall accept it subject to such pledge or incumbrance, and shall (as between herself/himself and the testator's estate) be liable to make good the amount of such pledge or incumbrance.

(2) A contrary intention shall not be inferred from any direction which the Will may contain for the payment of the testator's debts generally.

Explanation -A periodical payment in the nature of land-revenue or in the nature of rent is not such an incumbrance as is contemplated by this section.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B the diamond ring given to him by C. At A's death the ring is held in pawn by D to whom it has been pledged by A. It is the duty of A's executors, if the state of the testator's assets will allow them, to allow B to redeem the ring.
- (ii) A bequeaths to B an estate which at A's death is subject to a mortgage for 10,000 rupees; and the whole of the principal sum, together with interest to the amount of 1,000 rupees, is due at A's death. B, if he accepts the bequest, accepts it subject to this charge, and is liable, as

between himself and A's estate, to pay the sum of 11,000 rupees thus due.

168. Where anything is to be done to complete the testator's title to the thing bequeathed, it is to be done at the cost of the testator's estate.

Completion of testator's title to things bequeathed to be at the cost of his estate.

Illustrations

- (i) A, having contracted in general terms for the purchase of a piece of land at a certain price, bequeaths to B, and dies before he has paid the purchase-money. The purchase-money must be made good out of A's assets.
- (ii) A, having contracted for the purchase of a piece of land for a certain sum of money, one-half of which is to be paid down and the other half secured by mortgage of the land, bequeaths it to B, and dies before he has paid or secured any part of the purchase-money. One-half of the purchase-money must be paid out of A's assets.

169. Where there is a bequest of any interest in immovable estate in respect of which payment in the nature of land-revenue or in the nature of rent has to be made periodically, the estate of the testator shall (as between such estate and the legatee) make good such payments or a proportion of them, as the case may be, up to the day of her/his death.

Exoneration of legatee's immovable estate for which land revenue or rent payable periodically.

Illustration

A bequeaths to B a house, in respect of which 36,500 rupees are payable annually by way of rent. A pays his rent at the usual time, and dies 25 days after. A's estate will make good 2,500 rupees in respect of the rent.

170. In the absence of any direction in the Will, where there is a specific bequest of stock in a joint-stock company, if any call or other payment is due from the testator at the time of her/his death in respect of the stock, such call

Exoneration of specific legatee's stock in joint stock company.

or payment shall, as between the testator's estate and the legatee, be borne by the estate; but, if any call or other payment becomes due in respect of such stock after the testator's death, the same shall, as between the testator's estate and the legatee, be borne by the legatee, if she/he accepts the bequest.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B his shares in a certain company. At A's death there was due from him the sum of 100 rupees in respect of each share, being the amount of a call which had been duly made, and the sum of five rupees in respect of each share, being the amount of interest which had accrued due in respect of the call. These payments must be borne by A's estate.
- (ii) A has agreed to take 50 shares in an intended joint-stock company, and has contracted to pay up 100 rupees in respect of each share, which sum must be paid before his title to the shares can be completed. A bequeaths these shares to B. The estate of A must make good the payments which were necessary to complete A's title.
- (iii) A bequeaths to B his shares in a certain company. B accepts the legacy. After A's death, a call is made in respect of the shares. B must pay the call.
- (iv) A bequeaths to B his shares in a joint-stock company. B accepts the bequest. Afterwards the affairs of the company are wound up, and each shareholder is called upon for contribution. The amount of the contribution must be borne by the legatee.
- (v) A is the owner of ten shares in a company. At a meeting held during his lifetime a call is made of fifty rupees per share, payable by three instalments. A bequeaths his shares to B, and dies between the day fixed for the payment of the first and the day fixed for the payment of the second instalment, and without having paid the first instalment. A's estate must pay the first instalment, and B, if he accepts the legacy, must pay the remaining instalments.

Bequests of Things Described in General Terms

171. If there is a bequest of something described in general terms, the executor must purchase for the legatee what may reasonably be considered to answer the description.

Bequest of thing described in general terms.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B a motor vehicle or a diamond ring. The executor must provide the legatee with such articles if the state of the assets will allow it.
- (ii) A bequeaths to B “my motor cars”. A had no motor car at the time of his death. The legacy fails.

Bequests of the Interest or Produce of a Fund

172. Where the interest or produce of a fund is bequeathed to any person, and the Will affords no indication of an intention that the enjoyment of the bequest should be of limited duration, the principal, as well as the interest, shall belong to the legatee.

Bequest of interest or produce of fund.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B the interest of his 5 per cent promissory notes of the Central Government. There is no other clause in the Will affecting those securities. B is entitled to A’s 5 per cent promissory notes of the Central Government.
- (ii) A bequeaths the interest of his 5.5 per cent promissory notes of the Central Government to B for his life, and after his death to C. B is entitled to the interest of the notes during his life, and C is entitled to the notes upon B’s death.
- (iii) A bequeaths to B the rents of his lands at X. B is entitled to the lands.

Bequests of Annuities

Annuity created by Will payable for life only unless contrary intention appears by Will.

173. Where an annuity is created by Will, the legatee is entitled to receive it for her/his life only, unless a contrary intention appears by the Will, notwithstanding that the annuity is directed to be paid out of the estate generally, or that a sum of money is bequeathed to be invested in the purchase of it.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B 5,000 rupees a year. B is entitled during his life to receive the annual sum of 5,000 rupees.
- (ii) A bequeaths to B the sum of 1,000 rupees monthly. B is entitled during his life to receive the sum of 1,000 rupees every month.
- (iii) A bequeaths an annuity of 5,000 rupees to B for life, and on B's death to C. B is entitled to an annuity of 5,000 rupees during his life. C, if he survives B, is entitled to an annuity of 5,000 rupees from B's death until his own death.

Period of vesting where Will directs that annuity be provided out of proceeds of estate.

174. Where the Will directs that an annuity shall be provided for any person out of the proceeds of estate, or out of estate generally, or where money is bequeathed to be invested in the purchase of any annuity for any person, on the testator's death, the legacy vests in interest in the legatee, and she/he is entitled at her/his option to have an annuity purchased for her/him or to receive the money appropriated for that purpose by the Will.

Illustrations

- (i) A by his Will directs that his executors shall, out of his estate, purchase an annuity of 10,000 rupees for B. B is entitled at his option to have an annuity of 10,000 rupees for his life purchased for him or to receive such a sum as will be sufficient for the purchase of such an annuity.

- (ii) A bequeaths a fund to B for his life, and directs that after B's death, it shall be laid out in the purchase of an annuity for C. B and C survive the testator. C dies in B's lifetime. On B's death, the fund belongs to the representative of C.

175. Where an annuity is bequeathed, but the assets of the testator are not sufficient to pay all the legacies given by the Will, the annuity shall abate in the same proportion as the other pecuniary legacies given by the Will.

Abatement of annuity.

176. Where there is a gift of an annuity and a residuary gift, the whole of the annuity is to be satisfied before any part of the residue is paid to the residuary legatee, and, if necessary, the capital of the testator's estate shall be applied for that purpose.

Where gift of annuity and residuary gift, whole annuity to be first satisfied.

Legacies to Creditors and Portioners

177. Where a debtor bequeaths a legacy to her/his creditor, and it does not appear from the Will that the legacy is meant as a satisfaction of the debt, the creditor shall be entitled to the legacy, as well as to the amount of the debt.

Creditor *prima facie* entitled to legacy as well as debt.

178. Where a parent, who is under obligation by contract to provide a portion for a child, fails to do so, and afterwards bequeaths a legacy to the child, and does not intimate by her/his Will that the legacy is meant as a satisfaction of the portion, the child shall be entitled to receive the legacy, as well as the portion.

Child *prima facie* entitled to legacy as well as portion.

Illustration

A, by articles entered into in contemplation of his marriage with B covenanted that he would pay to each of the daughters of the intended marriage a portion of 20,000 rupees on her marriage. This covenant having been broken, A bequeaths 20,000 rupees to each of the married daughters of himself and B. The legatees are entitled to the benefit of this bequest in addition to their portions.

No
ademption
by
subsequent
provision
for legatee.

179. No bequest shall be wholly or partially adeemed by a subsequent provision made by settlement or otherwise for the legatee.

Illustrations

- (i) A bequeaths 20,000 rupees to his son B. He afterwards gives to B the sum of 20,000 rupees. The legacy is not thereby adeemed.
- (ii) A bequeaths 40,000 rupees to B, his orphan niece whom he had brought up from her infancy. Afterwards, on the occasion of B's marriage, A settles upon her the sum of 30,000 rupees. The legacy is not thereby diminished.

Election

Circumstances
in which
election takes
place.

180. Where a person, by her/his Will, professes to dispose of something which she/he has no right to dispose of, the person to whom the thing belongs shall elect either to confirm such disposition or to dissent from it, and, in the latter case, she/he shall give up any benefits which may have been provided for her/him by the Will.

Devolution
of interest
relinquished
by owner.

181. An interest relinquished in the circumstances stated in section 180 shall devolve as if it had not been disposed of by the Will in favour of the legatee, subject, nevertheless, to the charge of making good to the disappointed legatee the amount or value of the gift attempted to be given to her/him by the Will.

Testator's
belief as to
his
ownership
immaterial.

182. The provisions of sections 180 and 181 apply whether the testator does or does not believe that which she/he professes to dispose of by her/his Will to be her/his own.

Illustrations

- (i) The farm of Kachchh was the estate of C. A bequeathed it to B, giving a legacy of 100,000 rupees to C. C has elected to retain his farm of

Kachchh, which is worth 80,000 rupees. C forfeits his legacy of 100,000 rupees, of which 80,000 rupees goes to B, and the remaining 20,000 rupees falls into the residuary bequest, or devolves according to the rules of intestate succession, as the case maybe.

- (ii) A bequeaths an estate to B in case B's elder brother (who is married and has children) shall leave no issue living at his death. A also bequeaths to C a jewel, which belongs to B. B must elect to give up the jewel or to lose the estate.
- (iii) A bequeaths to B 100,000 rupees, and to C an estate which will, under a settlement, belong to B if his elder brother (who is married and has children) shall leave no issue living at his death. B must elect to give up the estate or to lose the legacy.
- (iv) A, a person of the age of 18, domiciled in India in Gujarat but owning real estate in England, to which C is heir at law, bequeaths a legacy to C and, subject thereto, devises and bequeaths to B "all my estate whatsoever and wheresoever", and dies under 21. The real estate in England does not pass by the Will. C may claim his legacy without giving up the real estate in England.

183. A bequest for a person's benefit is, for the purpose of election, the same thing as a bequest made to herself/himself.

Bequest for person's benefit how regarded for purpose of election.

Illustration

The farm of Saputara being the estate of B, A bequeathed it to C; and bequeathed another farm called Bharuch farmhouse to his own executors with a direction that it should be sold and the proceeds applied in payment of B's debts. B must elect whether he will abide by the Will, or keep his farm of Saputara in opposition to it.

Person deriving benefit indirectly not put to election.

184. A person taking no benefit directly under a Will, but deriving a benefit under it indirectly, is not put to her/his election.

Illustration

The lands of Bhavnagar are settled upon C for life, and after his death upon D, his only child. A bequeaths the lands of Bhavnagar to B, and 100,000 rupees to C. C dies intestate shortly after the testator, and without having made any election. D takes out administration to C, and as administrator elects on behalf of C's estate to take under the Will. In that capacity he receives the legacy of 100,000 rupees and accounts to B for the rents of the lands of Bhavnagar which accrued after the death of the testator and before the death of C. In his individual character he retains the lands of Bhavnagar in opposition to the Will.

Person taking in individual capacity under Will may in other character elect to take in opposition.

185. A person who in her/his individual capacity takes a benefit under a Will may, in another character, elect to take in opposition to the Will.

Illustration

The estate of Visnagar is settled upon A for life, and after his death, upon B. A leaves the estate of Visnagar to D, and 200,000 rupees to B, and 100,000 rupees to C, who is B's only child. B dies intestate, shortly after the testator, without having made an election. C takes out administration to B, and as administrator elects to keep the estate of Visnagar in opposition to the Will, and to relinquish the legacy of 200,000 rupees. C may do this, and yet claim his legacy of 100,000 rupees under the Will.

Exception to provisions of last six sections.

186. Notwithstanding anything contained in sections 180 to 185, where a particular gift is expressed in the Will to be in lieu of something belonging to the legatee, which is also in terms disposed of by the Will, then, if the

legatee claims that thing, she/he must relinquish the particular gift, but she/he is not bound to relinquish any other benefit given to her/him by the Will.

Illustration

Under A's marriage-settlement his wife is entitled, if she survives him, to the enjoyment of the estate of Ahmedabad during her life. A by his Will bequeaths to his wife an annuity of 200,000 rupees during her life, in lieu of her interest in the estate of Ahmedabad, which estate he bequeaths to his son. He also gives his wife a legacy of 1,000,000 rupees. The widow elects to take what she is entitled to under the settlement. She is bound to relinquish the annuity but not the legacy of 1,000,000 rupees.

187. Acceptance of a benefit given by a Will constitutes an election by the legatee to take under the Will, if she/he had knowledge of her/his right to elect and of those circumstances which would influence the judgment of a reasonable person in making an election, or if she/he waives inquiry into the circumstances.

When acceptance of benefit given by Will constitutes election to take under Will.

Illustrations

- (i) A is owner of an estate called Kesar farm, and has a life interest in another estate called Vadodara farm to which upon his death his son B will be absolutely entitled. The Will of A gives the estate of Kesar farm to B, and the estate of Vadodara farm to C. B, in ignorance of his own right to the estate of Vadodara farm, allows C to take possession of it, and enters into possession of the estate of Kesar farm. B has not confirmed the bequest of Vadodara farm to C.
- (ii) B, the eldest son of A, is the possessor of an estate called Rose Farmhouse. A bequeaths Rose Farmhouse to C, and to B the residue of A's estate. B having been informed by A's executors that the residue will amount to 500,000 rupees, allows C to take possession of Rose Farmhouse. He afterwards discovers that the residue does not amount to more than 50,000 rupees. B has not confirmed the bequest of the estate of Rose Farmhouse to C.

**Circumstances
in which
knowledge or
waiver is
presumed or
inferred.**

188. (1) Such knowledge or waiver of inquiry shall, in the absence of evidence to the contrary, be presumed if the legatee has enjoyed for two years the benefits provided for her/him by the Will without doing any act to express dissent.

(2) Such knowledge or waiver of inquiry may be inferred from any act of the legatee which renders it impossible to place the persons interested in the subject-matter of the bequest in the same condition as if such act had not been done.

Illustration

A bequeaths to B an estate to which C is entitled, and to C a coal-mine. C takes possession of the mine and exhausts it. He has thereby confirmed the bequest of the estate to B.

**When testator's
representatives
may call upon
legatee to elect.**

189. If the legatee does not, within one year after the death of the testator, signify to the testator's representatives her/his intention to confirm or to dissent from the Will, the representatives shall, upon the expiration of that period, require her/him to make her/his election; and if she/he does not comply with such requisition within a reasonable time after she/he has received it, she/he shall be deemed to have elected to confirm the Will.

**Postponement of
election in case of
disability.**

190. In case of disability the election shall be postponed until the disability ceases, or until the election is made by some competent authority.

Gifts in Contemplation of Death

**Estate
transferable by
gif made in
contemplation of
death.**

191. (1) A person may dispose, by gift made in contemplation of death, of any moveable estate which she/he could dispose of by Will.

(2) A gift is said to be made in contemplation of death where a person, who is ill and expects to die shortly of her/his illness, delivers, to another the possession of any moveable estate to keep as a gift in case the donor shall die of that illness.

(3) Such a gift may be resumed by the giver; and shall not take effect if she/he recovers from the illness during which it was made; nor if she/he survives the person to whom it was made.

Illustrations

(i) A, being ill, and in expectation of death, delivers to B, to be retained by him in case of A's death –

a watch;

a bond granted by C to A;

a bank-note;

a promissory note of the Central Government endorsed in blank;

a bill of exchange endorsed in blank;

certain mortgage-deeds.

A dies of the illness during which he delivered these articles.

B is entitled to –

the watch;

the debt secured by C's bond;

the bank-note;

the promissory note of the Central Government;

the bill of exchange;

the money secured by the mortgage-deeds.

(ii) A, being ill, and in expectation of death, delivers to B the key of a trunk or the key of a warehouse in which goods of bulk belonging to A are deposited, with the intention of giving him the control over the contents of the trunk, or over the deposited goods, and desires him to keep them in case of A's death. A dies of the illness during which he delivered these articles. B is entitled to the trunk and its contents or to A's goods of bulk in the warehouse.

(iii) A, being ill, and in expectation of death, puts aside certain articles in separate parcels and marks upon the parcels respectively the names of B and C. The parcels are not delivered during the life of A. A dies of the illness during which he set aside the parcels. B and C are not entitled to the contents of the parcels.

Chapter – 3

Protection of Estate of Deceased

Person claiming right by succession to estate of deceased may apply for relief against wrongful possession.

192. (1) If any person dies leaving estate, moveable or immoveable, any person claiming a right by succession thereto, or to any portion thereof, may make application to the District Judge of the district where any part of the estate is found or situate for relief, either after actual possession has been taken by another person, or when forcible means of seizing possession are apprehended.

(2) Any guardian, agent, relative or near friends may, in the event of any minor, or any disqualified or absent person being entitled by succession to such estate as aforesaid, make the like application for relief.

Inquiry made by Judge.

193. The District Judge to whom such application is made shall, in the first place, examine the applicant on oath, and may make such further inquiry, if any, as she/he thinks necessary as to whether there is sufficient ground for believing that the party in possession or taking forcible means for seizing possession has no lawful title, and that the applicant, or the person on whose behalf she/he applies is really entitled and is likely to be materially prejudiced if left to the ordinary remedy of a suit, and that the application is made bona fide.

Procedure.

194. If the District Judge is satisfied that there is sufficient ground for believing as aforesaid but not otherwise, she/he shall summon the party complained of, and give notice of vacant or disturbed possession by publication, and, after the expiration of a reasonable time, shall determine summarily the right to possession (subject to a suit as hereinafter provided) and shall deliver possession accordingly:

Provided that the Judge shall have the power to appoint an officer who shall take an inventory of effects, and seal or otherwise secure the same, upon being applied to for the purpose, without delay, whether she/he shall have concluded the inquiry necessary for summoning the party complained of or not.

195. If it further appears upon such inquiry as aforesaid that danger is to be apprehended of the misappropriation or waste of the estate before the summary proceeding can be determined, and that the delay in obtaining security from the party in possession or the insufficiency thereof is likely to expose the party out of possession to considerable risk, provided she/he is the lawful owner, the District Judge may appoint one or more curators whose authority shall continue according to the terms of her/his or their respective appointment, and in no case beyond the determination of the summary proceeding and the confirmation or delivery of possession in the consequence thereof:

Appointment of curator pending determination of proceedings.

Provided that, in the case of land, the Judge may delegate to the Collector, or to any officer subordinate to the Collector, the powers of a curator:

Provided, further, that every appointment of a curator in respect of any estate shall be duly published.

196. The District Judge may authorise the curator to take possession of the estate either generally, or until security is given by the party in possession, or until inventories of the estate have been made, or for any other purpose necessary for securing the estate from misappropriation or waste by the party in possession:

Powers conferrable on curator.

Provided that it shall be in the discretion of the Judge to allow the party in possession to continue in such possession on giving security or not, and any continuance in possession shall be subject to such orders as the Judge may issue touching inventories, or the securing of deeds or other effects.

197. (1) Where a certificate has been granted under Chapter-6 of this Part, or a grant of probate or letters of administration has been made, a curator appointed under this Chapter shall not exercise any authority lawfully belonging to the holder of the certificate or to the executor or administrator. (2) All persons who have paid debts or rents to a curator authorised by a court to receive them shall be indemnified, and the curator shall be responsible for

Prohibition of exercise of certain powers by curator.

the payment thereof to the person who has obtained the certificate, probate or letters of administration, as the case may be.

Curator to give security and may receive remuneration.

198. (1) The District Judge shall take from the curator security for the faithful discharge of her/his trust, and for rendering, satisfactory accounts of the same as hereinafter provided, and may authorise her/him to receive out of the estate such remuneration, in no case exceeding five percent on the moveable estate and on the annual profits of the immoveable estate, as the District Judge thinks reasonable.

(2) All surplus money realized by the curator shall be paid into court, and invested in public securities for the benefit of the persons entitled thereto upon adjudication of the summary proceeding.

(3) Security shall be required from the curator with all reasonable despatch, and where it is practicable, shall be taken generally to answer all cases for which the person may be afterwards appointed curator; but no delay in the taking of security shall prevent the Judge from immediately investing the curator with the powers of her/his office.

Report from Collector where estate includes revenue paying land.

199. (1) Where the estate of the deceased person consists wholly or in part of land paying revenue to Government, in all matters regarding the propriety of summoning the party in possession, of appointing a curator, or of nominating individuals to that appointment, the District Judge shall demand a report from the Collector, and the Collector shall thereupon furnish the same:

Provided that in cases of urgency the Judge may proceed, in the first instance, without such report.

(2) The Judge shall not be obliged to act in conformity with any such report.

Institution and defence of suits.

200. The curator shall be subject to all orders of the District Judge regarding the institution or the defence of suits, and all suits may be instituted or defended in the name of the curator on behalf of the estate:

Provided that an express authority shall be requisite in the order of the curator's appointment for the collection of debts or rents; but such

express authority shall enable the curator to give a full acquittance for any sums of money received by virtue thereof.

201. Pending the custody of the estate by the curator, the District Judge may make such allowances to parties having a prima facie right thereto as upon a summary investigation of the right and circumstances of the parties interested she/he considers necessary, and may, at her/his discretion, take security for the repayment thereof with interest, in the event of the party being found, upon the adjudication of the summary proceeding, not to be entitled thereto.

Allowances to apparent owners pending custody by curator.

202. The curator shall file monthly accounts in abstract, and shall, on the expiry of each period of three months, if her/his administration lasts so long, and, upon giving up the possession of the estate, file a detailed account of her/his administration to the satisfaction of the District Judge.

Accounts to be filed by curator.

203. (1) The accounts of the curator shall be open to the inspection of all parties interested; and it shall be competent for any such interested party to appoint a separate person to keep a duplicate account of all receipts and payments by the curator.

Inspection of accounts and right of interested party to keep duplicate.

(2) If it is found that the accounts of the curator are in arrear, or that they are erroneous or incomplete, or if the curator does not produce them whenever she/he is ordered to do so by the District Judge, she/he shall be punishable with fine not exceeding one thousand rupees for every such default.

204. If the Judge of any district has appointed a curator in respect to the whole of the estate of a deceased person, such appointment shall preclude the Judge of any other district within the same State from appointing any other curator, but the appointment of a curator in respect of a portion of the estate of the deceased shall not preclude the appointment within the same State of another curator in respect of the residue or any portion thereof:

Bar to appointment of second curator for same estate.

Provided that no Judge shall appoint curator or entertain a summary proceeding in respect of estate which is the subject of a summary proceeding previously instituted under this Chapter before another Judge:

Provided, further, that if two or more curators are appointed by different Judges for several parts of an estate, the High Court may make such order as it thinks fit for the appointment of one curator of the whole estate.

**Limitation of time
for application for
curator.**

205. An application under this Chapter to the District Judge must be made within six months of the death of the proprietor whose estate is claimed by right in succession.

**Bar to
enforcement of
the Chapter
against public
settlement or legal
directions by
deceased.**

206. Nothing in this Chapter shall be deemed to authorise the contravention of any public act of settlement or of any legal directions given by a deceased proprietor of any estate for the possession of her/his estate after her/his decease in the event of minority or otherwise, and, in every such case, as soon as the Judge having jurisdiction over the estate of a deceased person is satisfied of the existence of such directions, she/he shall give effect thereto.

**Saving of right to
bring suit.**

207. Nothing contained in this Chapter shall be any impediment to the bringing of a suit either by the party whose application may have been rejected before or after the summoning of the party in possession, or by the party who may have been evicted from the possession under this Chapter.

**Effect of decision
of summary
proceeding.**

208. The decision of a District Judge in a summary proceeding under this Chapter shall have no other effect than that of settling the actual possession; but for this purpose it shall be final, and shall not be subject to any appeal or review.

**Appointment of
public curators.**

209. The State Government may appoint public curators for any district or number of districts; and the District Judge having jurisdiction shall nominate such public curators in all cases where the choice of a curator is left discretionary with her/him under this Chapter.

Chapter – 4

Representative Title to Estate of Deceased on Succession

210. The executor or administrator, as the case may be, of a deceased person is her/his legal representative for all purposes, and all the estate of the deceased person vests in her/him as such.

Character and estate of curator or administration as such.

211. (1) No court shall –

- (a) pass a decree against a debtor of a deceased person for payment of her/his debt to a person claiming on succession to be entitled to the effects of the deceased person or to any part thereof, or
- (b) proceed, upon an application of a person claiming to be so entitled, to execute against such a debtor a decree or order for the payment of her/his debt, except on the production, by the person so claiming of –
 - (i) a probate or letters of administration evidencing the grant to her/him of administration to the estate of the deceased, or
 - (ii) a succession certificate granted under Chapter-6 of this Part and having the debt specified therein.

Proof of representative title a condition precedent.

(2) The word “debt” in sub-section (1) includes any debt except rent, revenue or profits payable in respect of land used for agricultural purposes.

212. (1) A grant of probate or letters of administration in respect of an estate shall be deemed to supersede any certificate previously granted under Chapter-6 of this Part, in respect of any debts or securities included in the estate.

Effect on certificate of subsequent probate or letters of administration.

(2) When at the time of the grant of the probate or letters any suit or other proceeding instituted by the holder of any such certificate regarding any such debt or security is pending, the person to whom the grant is made shall, on

applying to the court in which the suit or proceeding is pending, be entitled to take the place of the holder of the certificate in the suit or proceeding:

Provided that, when any certificate is superseded under this section, all payments made to the holder of such certificate in ignorance of such supersession shall be held good against claims under the probate or letters of administration.

Grantee of probate or administration alone to sue etc. until same revoked.

213. After any grant of probate or letters of administration, none other than the person to whom the same may have been granted shall have power to sue or prosecute any suit, or otherwise act as representative of the deceased, throughout the State in which the same may have been granted, until such probate or letters of administration has or have been recalled or revoked.

Chapter – 5

Probate, Letters of Administration and Administration of Assets of Deceased

Application of this Chapter.

214. Save as otherwise provided by this Part or by any other law for the time being in force, all grants of probate and letters of administration with the Will annexed and the administration of the assets of the deceased in cases of intestate succession shall be made or carried out, as the case may be, in accordance with the provisions of this Chapter.

Grant of Probate and Letters of Administration

To whom administration may be granted.

215. (1) If the deceased has died intestate, administration of her/his estate may be granted to any person who, according to the provisions of Chapter-1 of this Part, would be entitled to the whole or any part of such deceased's estate.

(2) When several such persons apply for such administration, it shall be in the discretion of the court to grant it to any one or more of them.

(3) When no such person applies, it may be granted to a creditor of the deceased.

216. Letters of administration entitle the administrator to all rights belonging to the intestate as effectually as if the administration had been granted at the moment after her/his death.

Effect of letters of administration.

217. Letters of administration do not render valid any intermediate acts of the administrator tending to the diminution or damage of the intestate's estate.

Acts not validated by administration.

218. (1) Probate shall be granted only to an executor appointed by the Will.
(2) The appointment may be expressed or by necessary implication.

Probate only to appointed executor.

Illustrations

- (i) A wills that C be his executor if B will not. B is appointed executor by implication.
- (ii) A gives a legacy to B and several legacies to other persons, among the rest to his daughter-in-law C, and adds "but should the within-named C be not living I do constitute and appoint B my whole and sole executrix". C is appointed executrix by implication.
- (iii) A appoints several persons executors of his Will and codicils and his nephew residuary legatee, and in another codicil are these words - "I appoint my nephew my residuary legatee to discharge all lawful demands against my Will and codicils signed of different dates". The nephew is appointed an executor by implication.

219. Probate cannot be granted to any person who is a minor or is of unsound mind nor to any association of individuals unless it is a company which satisfies the conditions prescribed by rules to be made, by notification in the Gujarat Government Gazette by the State Government in this behalf.

Persons to whom probate cannot be granted.

Grant of probate to several executors simultaneously or at different times.

220. When several executors are appointed, probate may be granted to them all simultaneously or at different times.

Illustration

A is an executor of B's Will by express appointment and C an executor of it by implication. Probate may be granted to A and C at the same time or to A first and then to C, or to C first and then to A.

Separate probate of codicil discovered after grant of probate.

221. (1) If a codicil is discovered after the grant of probate, a separate probate of that codicil may be granted to the executor, if it in no way repeals the appointment of executors made by the Will.

(2) If different executors are appointed by the codicil, the probate of the Will shall be revoked, and a new probate granted of the Will and the codicil together.

Accrual of representation to surviving executor.

222. When probate has been granted to several executors, and one of them dies, the entire representation of the testator accrues to the surviving executor or executors.

Effect of probate.

223. Probate of a Will when granted establishes the Will from the death of the testator, and renders valid all intermediate acts of the executor as such.

Administration with copy annexed, of authenticated copy of Will proved abroad.

224. When a Will has been proved and deposited in a court of competent jurisdiction situated beyond the limits of the State, whether within or beyond the limits of India, and a properly authenticated copy of the Will is produced, letters of administration may be granted with a copy of such copy annexed.

Grant of administration where executor has not renounced.

225. When a person appointed an executor has not renounced the executorship, letters of administration shall not be granted to any other person until a citation has been issued, calling upon the executor to accept or renounce her/his executorship:

Provided that, when one or more of several executors have proved a Will, the court may, on the death of the survivor of those who have proved, grant letters of administration without citing those who have not proved.

226. The renunciation may be made orally in the presence of the Judge, or by a writing signed by the person renouncing, and when made shall preclude her/him from ever thereafter applying for probate of the Will appointing her/him executor.

Form and effect of renunciation of executorship.

227. If an executor renounces or fails to accept an executorship within the time limited for the acceptance or refusal thereof, the Will may be proved and letters of administration, with a copy of the Will annexed, may be granted to the person who would be entitled to administration in case of intestacy.

Procedure where executor renounces or fails to accept within time limited.

228. When -

- (1) the deceased has made a Will, but has not appointed an executor, or
- (2) the deceased has appointed an executor who is legally incapable or refuses to act, or who has died before the testator or before she/he has proved the Will, or
- (3) the executor dies after having proved the Will, but before she/he has administered all the estate of the deceased,

Grant or administration to universal or residuary legatees.

a universal or a residuary legatee may be admitted to prove the Will, and letters of administration with the Will annexed may be granted to her/him of the whole estate, or of so much thereof as may be unadministered.

229. When a residuary legatee who has a beneficial interest survives the testator, but dies before the estate has been fully administered, her/his representative has the same right to administration with the Will annexed as such residuary legatee.

Right to administration of representative of deceased residuary legatee.

Grant of administration where no curator nor residuary legatee nor representative of such legatee.

230. When there is no executor and no residuary legatee or representative of a residuary legatee, or she/he declines or is incapable to act, or cannot be found, the person or persons who would be entitled to the administration of the estate of the deceased if she/he had died intestate, or any other legatee having a beneficial interest, or a creditor, may be admitted to prove the Will, and letters of administration may be granted to her/him or them accordingly.

Citation before grant of administration to legatee other than universal or residuary.

231. Letters of administration with the Will annexed shall not be granted to any legatee other than a universal or a residuary legatee, until a citation has been issued and published in the manner hereinafter mentioned, calling on the next-of-kin to accept or refuse letters of administration.

To whom administration may not be granted.

232. Letters of administration cannot be granted to any person who is a minor or is of unsound mind, nor to any association of individuals unless it is a company which satisfies the conditions prescribed by rules to be made by notification in the Gujarat Government Gazette, by the State Government in this behalf.

Laying of rules before the State Legislature.

233. Every rule made by the State Government under section 219 and section 232 shall be laid, as soon as it is made, before the State Legislature.

Limited Grants

Grants Limited in Duration

Probate of copy or draft of lost Will.

234. When a Will has been lost or mislaid since the testator's death, or has been destroyed by wrong or accident and not by any act of the testator, and a copy or the draft of the Will has been preserved, probate may be granted of such copy or draft, limited until the original or a properly authenticated copy of it is produced.

Probate of contents of lost or destroyed Will.

235. When a Will has been lost or destroyed and no copy has been made nor the draft preserved, probate may be granted of its contents if they can be established by evidence.

236. When the Will is in the possession of a person residing out of the State in which application for probate is made, who has refused or neglected to deliver it up, but a copy has been transmitted to the executor, and it is necessary for the interests of the estate that probate should be granted without waiting for the arrival of the original, probate may be granted of the copy so transmitted, limited until the Will or an authenticated copy of it is produced.

Probate of copy where original exists.

237. Where no Will of the deceased is forthcoming, but there is reason to believe that there is a Will in existence, letters of administration may be granted, limited until the Will or an authenticated copy of it is produced.

Administration until Will produced.

Grants for the Use and Benefit of others Having Right

238. When any executor is absent from the State in which application is made, and there is no executor within the State willing to act, letters of administration, with the Will annexed, may be granted to the attorney or agent of the absent executor, for the use and benefit of her/his principal, limited until she/he shall obtain probate or letters of administration granted to herself/himself.

Administration, with Will annexed to attorney of absent executor.

239. When any person to whom, if present, letters of administration, with the Will annexed, might be granted, is absent from the State, letters of administration, with the Will annexed may be granted to her/his attorney or agent, limited as mentioned in section 238.

Administration, with Will annexed to attorney of absent person who, if present would be entitled to administer.

240. When a person entitled to administration in case of intestacy is absent from the State, and no person equally entitled is willing to act, letters of administration may be granted to the attorney or agent of the absent person, limited as mentioned in section 238.

Administration to attorney of absent person entitled to administer in case of intestacy.

Administration during minority of sole executor or residuary legatee.

241. When a minor is sole executor or sole residuary legatee, letters of administration, with the Will annexed, may be granted to the legal guardian of such minor or to such other person as the court may think fit until the minor has attained her/his majority at which period, and not before, probate of the Will shall be granted to her/him.

Administration during minority of several executors or residuary legatees.

242. When there are two or more minor executors and no executor who has attained majority, or two or more residuary legatees and no residuary legatee who has attained majority, the grant shall be limited until one of them shall have attained her/his majority.

Administration for use and benefit of lunatic or minor.

243. If a sole executor or a sole universal or residuary legatee, or a person who would be solely entitled to the estate of the intestate according to the provisions of Chapter-1 of this Part, is a minor or lunatic, letters of administration with or without the Will annexed, as the case may be, shall be granted to the person to whom the care of her/his estate has been committed by competent authority, or, if there is no such person, to such other person as the court may think fit to appoint, for the use and benefit of the minor or lunatic until she/he attains majority or becomes of sound mind, as the case may be.

Administration *pendente lite*.

244. Pending any suit touching the validity of the Will of a deceased person or for obtaining or revoking any probate or any grant of letters of administration, the court may appoint an administrator of the estate of such deceased person, who shall have all the rights and powers of a general administrator, other than the right of distributing such estate, and every such administrator shall be subject to the immediate control of the court and shall act under its direction.

Grants for Special Purposes

Probate limited to purpose specified in Will.

245. If an executor is appointed for any limited purpose specified in the Will, the probate shall be limited to that purpose, and if she/he should appoint

an attorney or agent to take administration on her/his behalf, the letters of administration, with the Will annexed, shall be limited accordingly.

246. If an executor appointed generally gives an authority to an attorney or agent to prove a Will on her/his behalf, and the authority is limited to a particular purpose, the letters of administration, with the Will annexed, shall be limited accordingly.

Administration with Will annexed, limited to particular purpose.

247. Where a person dies, leaving estate of which she/he was the sole or surviving trustee, or in which she/he had no beneficial interest on her/his own account, and leaves no general representative, or one who is unable or unwilling to act as such, letters of administration, limited to such estate, may be granted to the beneficiary, or to some other person on her/his behalf.

Administration limited to estate in which person has beneficial interest.

248. When it is necessary that the representative of a person deceased be made a party to a pending suit, and the executor, or person entitled to administration is unable or unwilling to act, letters of administration may be granted to the nominee of a party in such suit, limited for the purpose of representing the deceased in the said suit, or in any other cause or suit which may be commenced in the same or in any other court between the parties, or any other parties, touching the matters at issue in the said cause or suit, and until a final decree shall be made therein and carried into complete execution.

Administration limited to suit.

249. If, at the expiration of twelve months from the date of any probate or letters of administration, the executor or administrator to whom the same has been granted is absent from the State within which the court which has granted the probate or letters of administration exercises jurisdiction, the court may grant, to any person whom it may think fit, letters of administration limited to the purpose of becoming and being made a party to a suit to be brought against the executor or administrator, and carrying the decree which may be made therein into effect.

Administration limited to purpose of becoming party to suit to be brought against administrator.

Administration limited to collection and preservation of deceased's estate.

250. In any case in which it appears necessary for preserving the estate of a deceased person, the court within whose jurisdiction any of the estate is situate may grant to any person, whom such court may think fit, letters of administration limited to the collection and preservation of the estate of the deceased and to the giving of discharges for debts due to her/his estate, subject to the directions of the court.

Appointment as administrator, of persons other than one in ordinary circumstances, would be entitled to administration.

251. (1) When a person has died intestate, or leaving a Will of which there is no executor willing and competent to act or where the executor is, at the time of the death of such person, resident out of the State, and it appears to the court to be necessary or convenient to appoint some person to administer the estate or any part thereof, other than the person who, in ordinary circumstances, would be entitled to a grant of administration, the court may, in its discretion, having regard to relationship, amount of interest, the safety of the estate and probability that it will be properly administered, appoint such person as it thinks fit to be administrator.

(2) In every such case letters of administration may be limited or not as the court thinks fit.

Grants with Exception

Probate or administration with Will annexed, subject to exception.

252. Whenever the nature of the case requires that an exception be made, probate of a Will, or letters of administration with the Will annexed, shall be granted subject to such exception.

Administration with exception.

253. Whenever the nature of the case requires that an exception be made, letters of administration shall be granted subject to such exception.

Grants of the Rest

Probate or administration of rest.

254. Whenever a grant with exception of probate, or of letters of administration with or without the Will annexed, has been made, the person entitled to probate or administration of the remainder of the deceased's estate

may take a grant of probate or letters of administration, as the case may be, of the rest of the deceased's estate.

Grant of effects Unadministered

255. If an executor to whom probate has been granted has died, leaving a part of the testator's estate unadministered, a new representative may be appointed for the purpose of administering such part of the estate.

Grant of effects unadministered.

256. In granting letters of administration of an estate not fully administered, the court shall be guided by the same rules as apply to original grants, and shall grant letters of administration to those persons only to whom original grants might have been made.

Rules as to grants of effects unadministered.

257. When a limited grant has expired, by efflux of time, or the happening of the event or contingency on which it was limited, and there is still some part of the deceased's estate unadministered, letters of administration shall be granted to those persons to whom original grants might have been made.

Administration when limited grant expired and still some part of estate unadministered.

Alteration and Revocation of Grants

258. Errors in names and descriptions, or in setting forth the time and place of the deceased's death or the purpose in a limited grant, may be rectified by the court and the grant of probate or letters of administration may be altered and amended accordingly.

What errors may be rectified by court.

259. If, after the grant of letters of administration with the Will annexed, a codicil is discovered, it may be added to the grant on due proof and identification, and the grant may be altered and amended accordingly.

Procedure where codicil discovered after grant of administration with Will annexed.

260. The grant of probate or letters of administration may be revoked or annulled for just cause.

Revocation or annulment for just cause.

Explanation - Just cause shall be deemed to exist where –

- (a) the proceedings to obtain the grant were defective in substance; or
- (b) the grant was obtained fraudulently by making a false suggestion, or by concealing from the court something material to the case; or
- (c) the grant was obtained by means of an untrue allegation of a fact essential in point of law to justify the grant, though such allegation was made in ignorance or inadvertently; or
- (d) the grant has become useless and inoperative through circumstances; or
- (e) the person to whom the grant was made has wilfully and without reasonable cause omitted to exhibit an inventory or account in accordance with sections 311 to 326, or has exhibited under those provisions an inventory or account which is untrue in a material respect.

Illustrations

- (i) The court by which the grant was made had no jurisdiction.
- (ii) The grant was made without citing parties who ought to have been cited.
- (iii) The Will of which probate was obtained was forged or revoked.
- (iv) A obtained letters of administration to the estate of B, as his widow, but it has since transpired that she was never married to him.
- (v) A has taken administration to the estate of B as if he had died intestate, but a Will has since been discovered.
- (vi) Since probate was granted, a later Will has been discovered.
- (vii) Since probate was granted, a codicil has been discovered which revokes or adds to the appointment of executors under the Will.
- (viii) The person to whom probate was, or letters of administration were granted has subsequently become of unsound mind.

Practice in Granting and Revoking Probates and Letters of Administration

261. The District Judge shall have jurisdiction in granting and revoking probates and letters of administration in all cases within her/his district.

Jurisdiction of District Judge in granting and revoking probates etc.

262. (1) The High Court may appoint such judicial officers within any district as it thinks fit to act for the District Judge as delegates to grant probate and letters of administration in non-contentious cases, within such local limits as it may prescribe;

Power to appoint delegate of District Judge to deal with non-contentious cases.

(2) Persons so appointed shall be called "District Delegates".

263. The District Judge shall have the like powers and authority in relation to the granting of probate and letters of administration and all matters connected therewith, as are by law vested in her/him in relation to any civil suit or proceeding pending in her/his court.

District Judge's powers as to grant of probate and administration.

264. (1) The District Judge may order any person to produce and bring into court any paper or writing, being or purporting to be testamentary, which may be shown to be in the possession or under the control of such person.

District Judge may order person to produce testamentary papers.

(2) If it is not shown that any such paper or writing is in the possession or under the control of such person, but there is reason to believe that she/he has the knowledge of any such paper or writing, the court may direct such person to attend for the purpose of being examined respecting the same.

(3) Such person shall be bound to answer truly such question as may be put to her/him by the court, and, if so ordered, to produce and bring in such paper or writing, and shall be subject to the like punishment under the Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023, in case of default in not attending or in not answering such question or not bringing in such paper or writing, as she/he would have been subject to in case she/he had been a party to a suit and had made such default.

(4) The costs of the proceeding shall be in the discretion of the Judge.

Proceedings of District Judge's court in relation to probate and administration.

265. The proceeding of the court of the District Judge in relation to the granting of probate and letters of administration shall, save as hereinafter otherwise provided, be regulated, so far as the circumstances of the case permit, by the Code of Civil Procedure, 1908.

5 of 1908.

When and how District Judge to interfere for protection of estate.

266. Until probate is granted of the Will of a deceased person, or an administrator of her/his estate is constituted, the District Judge, within whose jurisdiction any part of the estate of the deceased person is situate, is authorised and required to interfere for the protection of such estate at the instance of any person claiming to be interested therein, and in all other cases where the Judge considers that the estate incurs any risk of loss or damage; and for that purpose, if she/he thinks fit, to appoint an officer to take and keep possession of the estate.

When probate or administration may be granted by District Judge.

267. Probate of the Will or letters of administration to the estate of a deceased person may be granted by a District Judge under the seal of her/his court, if it appears by a petition, verified as hereinafter provided, of the person applying for the same that the testator or intestate, as the case may be, at the time of her/his decease had a fixed place of abode, or any estate, moveable or immoveable, within the jurisdiction of the Judge.

Disposal of application made to Judge of District in which deceased had no fixed abode.

268. When the application is made to the Judge of a district in which the deceased had no fixed abode at the time of her/his death, it shall be in the discretion of the Judge to refuse the application, if in her/his judgment it could be disposed of more justly or conveniently in another district, or, where the application is for letters of administration, to grant them absolutely, or limited to the estate within her/his own jurisdiction.

Probate and letters of administration may be granted by Delegate.

269. Probate and letters of administration may, upon application for that purpose to any District Delegate, be granted by her/him in any case in which there is no contention, if it appears by petition, verified as hereinafter provided, that the testator or intestate, as the case may be, at the time of

her/his death had a fixed place of abode within the jurisdiction of such Delegate.

270. Probate or letters of administration shall have effect over all the estate, of the deceased, throughout the State in which the same is or are granted, and shall be conclusive as to the representative title against all debtors of the deceased, and all persons holding estate which belongs to her/him, and shall afford full indemnity to all debtors, paying their debts and all persons delivering up such estate to the person to whom such probate or letters of administration have been granted:

Conclusiveness of probate or letters of administration.

Provided that probates and letters of administration granted by a District Judge, where the deceased at the time of her/his death had a fixed place of abode situate within the jurisdiction of such Judge, and such Judge certifies that the value of the estate and estate affected beyond the limits of the State does not exceed ten lakh rupees, shall, unless otherwise directed by the grant, have like effect throughout the other States.

271. (1) Where probate or letters of administration has or have been granted by a District Judge with the effect referred to in the proviso to section 270, the District Judge shall send a certificate thereof to the High Court to which such District Judge is subordinate and to each of the other High Courts.

Transmission to High Courts of certificate of grants under proviso to section 270.

(2) Every certificate referred to in sub-section (1) shall be made as nearly as circumstances admit in the form set forth in Schedule-3, and such certificate shall be filed by the High Court receiving the same.

(3) Where any portion of the assets has been stated by the petitioner, as hereinafter provided in sections 273 and 275, to be situate within the jurisdiction of a District Judge in another State, the court required to send the certificate referred to in sub-section (1) shall send a copy thereof to such District Judge, and such copy shall be filed by the District Judge receiving the same.

**Distribution of
estate amongst
other relatives.**

272. The application for probate or letters of administration, if made and verified in the manner hereinafter provided, shall be conclusive for the purpose of authorising the grant of probate or administration; and no such grant shall be impeached by reason only that the testator or intestate had no fixed place of abode or no estate within the district at the time of her/his death, unless by a proceeding to revoke the grant if obtained by a fraud upon the court.

**Petition for
probate.**

273. (1) Application for probate or for letters of administration, with the Will annexed, shall be made by a petition distinctly written in English/Hindi or in the language in ordinary use in proceedings before the court in which the application is made, with the Will or, in the cases mentioned in sections 234, 235 and 236, a copy, draft, or statement of the contents thereof, annexed, and stating-

- (a) the time of the testator's death,
- (b) that the writing annexed is her/his last Will and testament,
- (c) that it was duly executed,
- (d) the amount of assets which are likely to come to the petitioner's hands, and
- (e) when the application is for probate, that the petitioner is the executor named in the Will.

(2) In addition to these particulars, the petition shall further state-

- (a) when the application is to the District Judge, that the deceased at the time of her/his death had a fixed place of abode, or had some estate, situate within the jurisdiction of the Judge; and
- (b) when the application is to a District Delegate, that the deceased at the time of her/his death had a fixed place of abode within the jurisdiction of such Delegate.

(3) Where the application is to the District Judge and any portion of the assets likely to come to the petitioner's hands is situate in another State, the petition shall further state the amount of such assets in each State and the District Judges within whose jurisdiction such assets are situate.

274. In cases wherein the Will, copy or draft, is written in any language other than English/Hindi or than that in ordinary use in proceedings before the court, there shall be a translation thereof annexed to the petition by a translator of the court, if the language be one for which a translator is appointed; or, if the Will, copy or draft, is in any other language, then by any person competent to translate the same, in which case such translation shall be verified by that person in the following manner, namely-

In what cases translation of Will to be annexed to petition.

“I (A.B.) do declare that I read and perfectly understand the language and character of the original, and that the above is a true and accurate translation thereof.”.

275. (1) Application for letters of administration shall be made by petition distinctly written as aforesaid and stating-

Petition for letters of administration.

- (a) the time and place of the deceased's death;
- (b) the family or other relatives of the deceased, and their respective residences;
- (c) the right in which the petitioner claims;
- (d) the amount of assets which are likely to come to the petitioner's hands;
- (e) when the application is to the District Judge, that the deceased at the time of her/his death had a fixed place of abode, or had some estate, situate within the jurisdiction of the Judge; and
- (f) when the application is to a District Delegate, that the deceased at the time of her/his death had a fixed place of abode within the jurisdiction of such Delegate.

(2) Where the application is to the District Judge and any portion of the assets likely to come to the petitioner's hands is situate in another State, the petition shall further state the amount of such assets in each State and the District Judges within whose jurisdiction such assets are situate.

**Addition to
statement in
petition etc.**

276. (1) Every person applying to the court mentioned in the proviso to section 270 for probate of a Will or letters of administration of an estate intended to have effect throughout India, shall state in her/his petition, in addition to the matters respectively required by section 273 and section 275, that to the best of her/his belief no application has been made to any other court for a probate of the same Will or for letters of administration of the same estate, intended to have such effect as last aforesaid, or, where any such application has been made, the court to which it was made, the person or persons by whom it was made and the proceedings (if any) had thereon.

(2) The court to which any such application is made under the proviso to section 270 may, if it thinks fit, reject the same.

**Petition for
probate etc. to be
signed and
verified.**

277. The petition for probate or letters of administration shall in all cases be subscribed by the petitioner and her/his pleader, if any, and shall be verified by the petitioner in the following manner, namely-

“I (A.B.), the petitioner in the above petition, declare that what is stated therein is true to the best of my information and belief.”

**Verification of
petition for
probate, by one
witness to Will.**

278. Where the application is for probate, the petition shall also be verified by at least one of the witnesses to the Will (when procurable) in the manner or to the effect following, namely-

“I (C.D.), one of the witnesses to the last Will and testament of the testator mentioned in the above petition, declare that I was present and saw the said testator affix her/his signature (or mark) thereto (or that the said testator acknowledged the writing annexed to the above petition to be her/his last Will and testament in my presence).”

**Punishment for
false averment in
petition or
declaration.**

279. If any petition or declaration which is hereby required to be verified contains any averment which the person making the verification knows or believes to be false, such person shall be deemed to have committed an offence under section 229 of the Bharatiya Nyay Sanhita, 2023.

280. (1) In all cases the District Judge or District Delegate may, if she/he thinks proper-

Powers of District Judge.

- (a) examine the petitioner in person, upon oath;
- (b) require further evidence of the due execution of the Will or the right of the petitioner to the letters of administration, as the case may be;
- (c) issue citations calling upon all persons claiming to have any interest in the estate of the deceased to come and see the proceedings before the grant of probate or letters of administration.

(2) The citation shall be fixed up in some conspicuous part of the courthouse, and also in the office of the Collector of the district and otherwise published or made known in such manner as the Judge or District Delegate issuing the same may direct.

(3) Where any portion of the assets has been stated by the petitioner to be situate within the jurisdiction of a District Judge in another State, the District Judge issuing the same shall cause a copy of the citation to be sent to such other District Judge, who shall publish the same in the same manner as if it were a citation issued by herself/himself, and shall certify such publication to the District Judge who issued the citation.

281. (1) Caveats against the grant of probate or administration may be lodged with the District Judge or a District Delegate.

Caveats against grant of probate or administration.

(2) Immediately on any caveat being lodged with any District Delegate, she/he shall send copy thereof to the District Judge.

(3) Immediately on a caveat being entered with the District Judge, a copy thereof shall be given to the District Delegate, if any, within whose jurisdiction it is alleged the deceased had a fixed place of abode at the time of her/his death, and to any other Judge or District Delegate to whom it may appear to the District Judge expedient to transmit the same.

(4) The caveat shall be made as nearly as circumstances admit in the form set forth in Schedule-4.

After entry of caveat, no proceeding taken on petition until after notice to caveator.

282. No proceeding shall be taken on a petition for probate or letters of administration after a caveat against the grant thereof has been entered with the Judge or District Delegate to whom the application has been made or notice has been given of its entry with some other Delegate, until after such notice to the person by whom the same has been entered as the court may think reasonable.

District Delegate when not to grant probate or administration.

283. A District Delegate shall not grant probate or letters of administration in any case in which there is contention as to the grant, or in which it otherwise appears to her/him that probate or letters of administration ought not to be granted in her/his court.

Explanation - “Contention” means the appearance of any one in person, or by her/his recognized agent, or by a pleader duly appointed to act on her/his behalf, to oppose the proceeding.

Power to transmit statement to District Judge in doubtful cases where no contention.

284. In every case in which there is no contention, but it appears to the District Delegate doubtful whether the probate or letters of administration should or should not be granted, or when any question arises in relation to the grant, or application for the grant, of any probate or letters of administration, the District Delegate may, if she/he thinks proper, transmit a statement of the matter in question to the District Judge, who may direct the District Delegate to proceed in the matter of the application, according to such instructions as to the Judge may seem necessary, or may forbid any further proceeding by the District Delegate in relation to the matter of such application, leaving the party applying for the grant in question to make application to the Judge.

Procedure where there is contention, or District Judge thinks probate or letters of administration should be refused.

285. In every case in which there is contention, or the District Delegate is of opinion that the probate or letters of administration should be refused in her/his court, the petition, with any documents which may have been filed therewith, shall be returned to the person by whom the application was made, in order that the same may be presented to the District Judge, unless the District Delegate thinks it necessary, for the purposes of justice, to impound

the same, which she/he is hereby authorised to do; and, in that case, the same shall be sent by her/him to the District Judge.

286. When it appears to the District Judge or District Delegate that probate of a Will should be granted, she/he shall grant the same under the seal of her/his court in the form set forth in Schedule-5.

Grant of probate to be under seal of court.

287. When it appears to the District Judge or District Delegate that letters of administration to the estate of a person deceased, with or without a copy of the Will annexed, should be granted, she/he shall grant the same under the seal of her/his court in the form set forth in Schedule-6.

Grant of letters of administration to be under seal of court.

288. Every person to whom any probate or letters of administration is granted shall give a bond to the District Judge with one or more surety or sureties, engaging for the due collection, getting in, and administering the estate of the deceased, which bond shall be in such form as the Judge may, by general or special order, direct.

Administration Bond.

289. The court may, on application made by petition and on being satisfied that the engagement of any such bond has not been kept, and upon such terms as to security, or providing that the money received be paid into court, or otherwise, as the court may think fit, assign the same to some person, her/his executors or administrators, who shall thereupon be entitled to sue on the said bond in her/his or their own name or names as if the same had been originally given to her/him or them instead of to the Judge of the court, and shall be entitled to recover thereon, as trustees for all persons interested, the full amount recoverable in respect of any breach thereof.

Assignment of administration bond.

290. No probate of a Will shall be granted until after the expiration of seven clear days, and no letters of administration shall be granted until after the expiration of fourteen clear days, from the day of the testator's or intestate's death.

Time for grant of probate and administration.

Filing of original Wills of which probate or administration with Will annexed granted.

291. (1) Every District Judge, or District Delegate, shall file and preserve all original Wills, of which probate or letters of administration with the Will annexed may be granted by her/him, among the records of her/his court, until some public registry for Wills is established.

(2) The State Government shall make regulations for the preservation and inspection of the Wills so filed.

Procedure in contentious cases.

292. In any case before the District Judge in which there is contention, the proceedings shall take, as nearly as may be, the form of a regular suit, according to the provisions of the Code of Civil Procedure, 1908 in which the petitioner for probate or letters of administration, as the case may be, shall be the plaintiff, and the person who has appeared to oppose the grant shall be the defendant.

5 of 1908.

Surrender of revoked probate or letters of administration.

293. (1) When a grant of probate or letters of administration is revoked or annulled under this Part, the person to whom the grant was made shall forthwith deliver up the probate or letters to the court which made the grant.

(2) If such person wilfully and without reasonable cause omits so to deliver up the probate or letters, she/he shall be punishable with fine which may extend to ten thousand rupees, or with imprisonment for a term which may extend to three months, or with both.

Payment to executor or administrator before probate or administration revoked.

294. When a grant of probate or letters of administration is revoked, all payments bona fide made to any executor or administrator under such grant before the revocation thereof shall, notwithstanding such revocation, be a legal discharge to the person making the same; and the executor or administrator who has acted under any such revoked grant may retain and reimburse herself/himself in respect of any payments made by her/him which

the person to whom probate or letters of administration may afterwards be granted might have lawfully made.

295. Notwithstanding anything hereinbefore contained, it shall be in the discretion of the court to make an order refusing, for reasons to be recorded by it in writing, to grant any application for letters of administration made under this Part.

Power to refuse letters of administration.

5 of 1908. **296.** Every order made by a District Judge by virtue of the powers hereby conferred upon her/him shall be subject to appeal to the High Court in accordance with the provisions of the Code of Civil Procedure, 1908, applicable to appeals.

Appeals from orders of District Judge.

297. The District Judge may, on application made to it, suspend, remove or discharge any private executor or administrator and provide for the succession of another person to the office of any such executor or administrator who may cease to hold office, and the vesting in such successor of any property belonging to the estate.

Removal of executor or administrator and provision for successor.

298. Where probate or letters of administration in respect of any estate has or have been granted under this Part, the District Judge may, on application made to it, give to the executor or administrator any general or special directions in regard to the estate or in regard to the administration thereof.

Directions to executor or administrator.

Executors of their own Wrong

299. A person who intermeddles with the estate of the deceased or does any other act which belongs to the office of executor, while there is no rightful executor or administrator in existence, thereby makes herself/himself an executor of her/his own wrong.

Executor of his own wrong.

Exceptions –

(1) Intermeddling with the goods of the deceased for the purpose of preserving them or providing for her/his funeral or for the immediate

necessities of her/his family or estate, does not make an executor of her/his own wrong.

(2) Dealing in the ordinary course of business with goods of the deceased received from another does not make an executor of her/his own wrong.

Illustrations

- (i) A uses or gives away or sells some of the goods of the deceased, or takes them to satisfy his own debt or legacy or receives payment of the debts of the deceased. He is an executor of his own wrong.
- (ii) A, having been appointed agent by the deceased in his lifetime to collect his debts and sell his goods, continues to do so after he has become aware of his death. He is an executor of his own wrong in respect of acts done after he has become aware of the death of the deceased.
- (iii) A sues as executor of the deceased, not being such. He is an executor of his own wrong.

Liability of executor of his own wrong.

300. When a person has so acted as to become an executor of her/his own wrong, she/he is answerable to the rightful executor or administrator, or to any creditor or legatee of the deceased, to the extent of the assets which may have come to her/his hands after deducting payments made to the rightful executor or administrator, and payments made in due course of administration.

Powers of an Executor or Administrator

In respect of causes of action surviving deceased and debts due at death.

301. An executor or administrator has the same power to sue in respect of all causes of action that survive the deceased, and may exercise the same power for the recovery of debts as the deceased had when living.

Demands and rights of action of or against deceased survive and against executor or administrator.

45 of 2023.

302. All demands whatsoever and all rights to prosecute or defend any action or special proceeding existing in favour of or against a person at the time of her/his decease, survive to and against her/his executors or administrators; except causes of action for defamation, assault, as defined in the Bharatiya Nyay Sanhita, 2023, or other personal injuries not causing the death of the party; and except also cases where, after the death of the party, the relief sought could not be enjoyed or granting it would be nugatory.

Illustrations

- (i) A collision takes place on a railway in consequence of some neglect or default of an official, and a passenger is severely hurt, but not so as to cause death. He afterwards dies without having brought any action. The cause of action does not survive.
- (ii) A sues for divorce. A dies. The cause of action does not survive to his representative.

303. (1) Subject to the provisions of sub-section (2), an executor or administrator has power to dispose of the estate of the deceased, vested in her/him under section 210, either wholly or in part, in such manner as she/he may think fit.

Power of executor or administrator or to dispose of estate.

Illustrations

- (i) The deceased has made a specific bequest of part of his estate. The executor, not having assented to the bequest, sells the subject of it. The sale is valid.
 - (ii) The executor in the exercise of his discretion mortgages a part of the immovable estate of the deceased. The mortgage is valid.
- (2) The general power conferred by sub-section (1) shall be subject to the following restrictions and conditions, namely-
- (a) The power of an executor to dispose of immovable estate so vested in her/him is subject to any restriction which may be

imposed in this behalf by the Will appointing her/him, unless probate has been granted to her/him and the court which granted the probate permits her/him by an order in writing, notwithstanding the restriction, to dispose of any immovable estate specified in the order in a manner permitted by the order.

- (b) An administrator may not, without the previous permission of the court by which the letters of administration were granted-
 - (i) mortgage, charge or transfer by sale, gift, exchange or otherwise any immovable estate for the time being vested in her/him under section 210, or
 - (ii) lease any such estate for a term exceeding five years.
- (c) A disposal of estate by an executor or administrator in contravention of clause (i) or clause (ii), as the case may be, is voidable at the instance of any other person interested in the estate.

(3) Before any probate or letters of administration is or are granted in such a case, there shall be endorsed thereon or annexed thereto a copy of sub-section (1) and clauses (i) and (iii) of sub-section (2), or of sub-section (1) and clauses (ii) and (iii) of sub-section (2), as the case may be.

(4) A probate or letters of administration shall not be rendered invalid by reason of the endorsement or annexure required by sub-section (3) not having been made thereon or attached thereto, nor shall the absence of such an endorsement or annexure authorise an executor or administrator to act otherwise than in accordance with the provisions of this section.

**General
powers of
administration.**

304. An executor or administrator may, in addition to, and not in derogation of any other powers of expenditure lawfully exercisable by her/him, incur expenditure –

- (1) on such acts as may be necessary for the proper care or management of any property belonging to any estate administered by her/him; and
- (2) with the previous permission of the District Judge, on such religious, charitable and other objects, and on such

improvements, as may be reasonable and proper in the case of such estate.

305. If any executor or administrator purchases, either directly or indirectly, any part of the estate of the deceased, the sale is voidable at the instance of any other person interested in the estate sold.

Purchase by executor or administrator of deceased's estate.

306. When there are several executors or administrators, the powers of all may, in the absence of any direction to the contrary, be exercised by any one of them who has proved the Will or taken out administration.

Powers of several executors or administrators exercisable by one.

Illustrations

- (i) One of several executors has power to release a debt due to the deceased.
- (ii) One has power to surrender a lease.
- (iii) One has power to sell the estate of the deceased whether movable or immovable.
- (iv) One has power to assent to a legacy.
- (v) One has power to endorse promissory note payable to the deceased.
- (vi) The Will appoints A, B, C and D to be executors, and directs that two of them shall be a quorum. No act can be done by a single executor.

307. Upon the death of one or more of several executors or administrators, in the absence of any direction to the contrary in the Will or grant of letters of administration, all the powers of the office become vested in the survivors or survivor.

Survival of powers on death of one of several executors or administrators.

308. The administrator of effects unadministered has, with respect to such effects, the same powers as the original executor or administrator.

Powers of administrator of effects unadministered.

Powers of administrator during minority.

309. An administrator during minority has all the powers of an ordinary administrator.

Powers of married executrix or administratrix.

310. When a grant of probate or letters of administration has been made to a married woman, she has all the powers of an ordinary executor or administrator.

Duties of an Executor or Administrator

As to deceased's funeral.

311. It is the duty of an executor to provide funds for the performance of the necessary funeral ceremonies of the deceased in a manner suitable to her/his condition, if she/he has left estate sufficient for the purpose.

Inventory and account.

312. (1) An executor or administrator shall, within six months from the grant of probate or letters of administration, or within such further time as the court which granted the probate or letters may appoint, exhibit in that court an inventory containing a full and true estimate of all the estate in possession, and all the credits, and also all the debts owing by any person to which the executor or administrator is entitled in that character; and shall in like manner, within one year from the grant or within such further time as the said court may appoint, exhibit an account of the estate, showing the assets which have come to her/his hands and the manner in which they have been applied or disposed of.

(2) The High Court may prescribe the form in which an inventory or account under this section is to be exhibited.

(3) If an executor or administrator, on being required by the court to exhibit an inventory or account under this section, intentionally omits to comply with the requisition, she/he shall be deemed to have committed an offence under section 211 of the Bharatiya Nyay Sanhita, 2023.

45 of 2023.

(4) The exhibition of an intentionally false inventory or account under this section shall be deemed to be an offence under section 229 of the Bharatiya Nyay Sanhita, 2023.

45 of 2023.

313. In all cases where a grant has been made of probate or letters of administration intended to have effect throughout India, the executor or administrator shall include in the inventory of the effects of the deceased all her/his moveable and immoveable estate situate in India, and the value of such estate situate in each state shall be separately stated in such inventory, and the probate or letters of administration shall be chargeable with a fee corresponding to the entire amount or value of the estate affected thereby wherever situate within India.

Inventory to include estate in any part of India in certain cases.

314. The executor or administrator shall collect, with reasonable diligence, the estate of the deceased and the debts that were due to her/him at the time of her/his death.

As to estate of, and debts owing to, deceased.

315. Funeral expenses to a reasonable amount, according to the degree and quality of the deceased, and deathbed charges, including fees for medical attendance, and board and lodging for one month previous to her/his death, shall be paid before all debts.

Expenses to be paid before all debts.

316. The expenses of obtaining probate or letters of administration, including the costs incurred for or in respect of any judicial proceedings that may be necessary for administering the estate, shall be paid next after the funeral expenses and death-bed charges.

Expenses to be paid next after such expenses.

317. Wages due for services rendered to the deceased within three months next preceding her/his death by any labourer, artisan or domestic servant shall next be paid, and then the other debts of the deceased according to their respective priorities (if any).

Wages for certain services to be next paid, and then other debts.

318. Save as aforesaid, no creditor shall have a right of priority over another; but the executor or administrator shall pay all such debts as she/he knows of, including her/his own, equally and rateably as far as the assets of the deceased will extend.

Save as aforesaid, all debts to be paid equally and rateably.

**Application of
moveable estate
to payment of
debts where
domicile not in
India.**

319. (1) If the domicile of the deceased was not in India, the application of her/his moveable estate to the payment of her/his debts is to be regulated by the law of India.

(2) No creditor who has received payment of a part of her/his debt by virtue of sub-section (1) shall be entitled to share in the proceeds of the immoveable estate of the deceased unless she/he brings such payment into account for the benefit of the other creditors.

Illustration

A dies, having his domicile in a country where instruments under seal have priority over instruments not under seal, leaving moveable estate to the value of 500,000 rupees, and immovable estate to the value of 1,000,000 rupees, debts on instruments under seal to the amount of 1,000,000 rupees, and debts on instruments not under seal to the same amount. The creditors holding instruments under seal received half of their debts out of the proceeds of the moveable estate. The proceeds of the immoveable estate are to be applied in payment of the debts on instruments not under seal until one-half of such debts have been discharged. This will leave 500,000 rupees which are to be distributed rateably amongst all the creditors without distinction, in proportion to the amount which may remain due to them.

**Debts to be paid
before legacies.**

320. Debts of every description must be paid before any legacy.

**Executor or
administrator not
bound to pay
without
indemnity.**

321. If the estate of the deceased is subject to any contingent liabilities, an executor or administrator is not bound to pay any legacy without a sufficient indemnity to meet the liabilities whenever they may become due.

**Abatement of
general legacies.**

322. If the assets, after payment of debts, necessary expenses and specific legacies, are not sufficient to pay all the general legacies in full, the latter shall abate or be diminished in equal proportions, and, in the absence of any direction to the contrary in the Will, the executor has no right to pay one

legatee in preference to another, or to retain any money on account of a legacy to herself/himself or to any person for whom she/he is a trustee.

323. Where there is a specific legacy, and the assets are sufficient for the payment of debts and necessary expenses, the thing specified must be delivered to the legatee without any abatement.

Non-abatement of specific legacy when assets sufficient to pay debts.

324. Where there is a demonstrative legacy, and the assets are sufficient for the payment of debts and necessary expenses, the legatee has a preferential claim for payment of her/his legacy out of the fund from which the legacy is directed to be paid until such fund is exhausted and if, after the fund is exhausted, part of the legacy still remains unpaid, she/he is entitled to rank for the remainder against the general assets as for a legacy of the amount of such unpaid remainder.

Rights under demonstrative legacy when assets sufficient to pay debts and necessary expenses.

325. If the assets are not sufficient to answer the debts and the specific legacies, an abatement shall be made from the latter rateably in proportion to their respective amounts.

Rateable abatement of specific legacies.

Illustration

A has bequeathed to B a diamond ring valued at 50,000 rupees, and to C a motor vehicle, valued at 100,000 rupees. It is found necessary to sell all the effects of the testator; and his assets, after payment of debts, are only 100,000 rupees. Of this sum, 33,333 rupees are to be paid to B, and 66,667 rupees to C.

326. For the purpose of abatement, a legacy for life, a sum appropriated by the Will to produce an annuity, and the value of an annuity when no sum has been appropriated to produce it, shall be treated as general legacies.

Legacies treated as general for purpose of abatement.

Assent to a legacy by Executor or Administrator

Assent necessary
to complete
legatee's title.

327. The assent of the executor or administrator is necessary to complete a legatee's title to her/his legacy.

Illustrations

- (i) A by his Will bequeaths to B his Government paper which is in deposit with the State Bank of India. The Bank has no authority to deliver the securities, nor B a right to take possession of them, without the assent of the executor.
- (ii) A by his Will has bequeathed to C his house in Ahmedabad in the tenancy of B. C is not entitled to receive the rents without the assent of the executor or administrator.

Effect of
executor's assent
to specific legacy.

328. (1) The assent of the executor or administrator to a specific bequest shall be sufficient to divest her/his interest as executor or administrator therein, and to transfer the subject of the bequest of the legatee, unless the nature or the circumstances of the estate require that it shall be transferred in a particular way.

(2) This assent may be verbal, and it may be either express or implied from the conduct of the executor or administrator.

Illustrations

- (i) A horse is bequeathed. The executor requests the legatee to dispose of it, or a third party proposes to purchase the horse from the executor, and she/he directs her/him to apply to the legatee. Assent to the legacy is implied.
- (ii) The interest of a fund is directed by the Will to be applied for the maintenance of the legatee during her/his minority. The executor commences so to apply it. This is an assent to the whole of the bequest.

- (iii) A bequest is made of a fund to A and after her/him to B. The executor pays the interest of the fund to A. This is an implied assent to the bequest to B.
- (iv) Executors die after paying all the debts of the testator, but before satisfaction of specific legacies. Assent to the legacies may be presumed.
- (v) A person to whom a specific article has been bequeathed takes possession of it and retains it without any objection on the part of the executor. Her/his assent may be presumed.

329. The assent of an executor or administrator to a legacy may be conditional, and if the condition is one which she/he has a right to enforce, and it is not performed, there is no assent.

Conditional assent.

Illustrations

- (i) A bequeaths to B his lands of Ahmedabad, which at the date of the Will, and at the death of A, were subject to a mortgage for 500,000 rupees. The executor assents to the bequest, on condition that B shall within a limited time pay the amount due on the mortgage at the testator's death. The amount is not paid. There is no assent.
- (ii) The executor assents to a bequest on condition that the legatee shall pay her/him a sum of money. The payment is not made. The assent is nevertheless valid.

330. (1) When the executor or administrator is a legatee, her/his assent to her/his own legacy is necessary to complete her/his title to it, in the same way as it is required when the bequest is to another person, and her/his assent may, in like manner, be expressed or implied.

Assent of executor to his legacy.

(2) Assent shall be implied if in her/his manner of administering the estate she/he does any act which is referable to her/his character of legatee and is not referable to her/his character of executor or administrator.

Illustration

An executor takes the rent of a house or the interest of Government securities bequeathed to him and applied it to her/his own use. This is assent.

Effect of executor's assent.

331. The assent of the executor or administrator to a legacy gives effect to it from the death of the testator.

Illustrations

- (i) A legatee sells her/his legacy before it is assented to by the executor. The executor's subsequent assent operates for the benefit of the purchaser and completes her/his title to the legacy.
- (ii) A bequeaths 100,000 rupees to B with interest from her/his death. The executor does not assent to her/his legacy until the expiration of a year from A's death. B is entitled to interest from the death of A.

Executor when to deliver legacies.

332. An executor or administrator is not bound to pay or deliver any legacy until the expiration of one year from the testator's death.

Illustration

A by her/his Will directs her/his legacies to be paid within six months after her/his death. The executor is not bound to pay them before the expiration of a year.

Payment and Apportionment of Annuities

Commencement of annuity when no time fixed by Will.

333. Where an annuity is given by a Will and no time is fixed for its commencement, it shall commence from the testator's death, and the first payment shall be made at the expiration of a year next after that event.

334. Where there is a direction that the annuity shall be paid quarterly or monthly, the first payment shall be due at the end of the first quarter or first month, as the case may be, after the testator's death; and shall, if the executor or administrator thinks fit, be paid when due, but the executor or administrator shall not be bound to pay it till the end of the year.

When annuity, to be paid quarterly or monthly, first falls due.

335. (1) Where there is a direction that the first payment of an annuity shall be made within one month or any other division of time from the death of the testator, or on a day certain, the successive payments are to be made on the anniversary of the earliest day on which the Will authorises the first payment to be made.

Dates of successive payments when first payment directed to be paid within given period.

(2) If the annuitant dies in the interval between the times of payment, an apportioned share of the annuity shall be paid to her/his representative.

Investment of Funds to Provide for Legacies

336. Where a legacy, not being a specific legacy, is given for life, the sum bequeathed shall at the end of the year be invested in such securities as the High Court may by any general rule authorise or direct, and the proceeds thereof shall be paid to the legatee as the same shall accrue due.

Investment of sums bequeathed, when legacy, not specific, given for life.

337. (1) Where a general legacy is given to be paid at a future time, the executor or administrator shall invest a sum sufficient to meet it in securities of the kind mentioned in section 336.

Investment of general legacy, to be paid at future time and disposal of intermediate interest.

(2) The intermediate interest shall form part of the residue of the testator's estate.

338. Where an annuity is given and no fund is charged with its payment or appropriated by the Will to answer it, a Government annuity of the specified amount shall be purchased, or, if no such annuity can be obtained, then a sum sufficient to produce the annuity shall be invested for that purpose in securities of the kind mentioned in section 336.

Procedure when no fund charged with, or appropriated to, annuity.

Transfer to residuary legatee of contingent bequest.

339. Where a bequest is contingent, the executor or administrator is not bound to invest the amount of the legacy, but may transfer the whole residue of the estate to the residuary legatee, if any, on her/his giving sufficient security for the payment of the legacy, if it shall become due.

Investment of residue bequeathed for life, without direction to invest in particular securities.

340. Where the testator has bequeathed the residue of her/his estate to a person for life without any direction to invest it in any particular securities, so much thereof as is not at the time of the testator's decease invested in securities of the kind mentioned in section 336 shall be converted into money and invested in such securities.

Investment of residue bequeathed for life, with direction to invest in specified securities.

341. When the testator has bequeathed the residue of her/his estate to a person for life with a direction that it shall be invested in certain specified securities, so much of the estate as is not at the time of her/his death invested in securities of the specified kind shall be converted into money and invested in such securities.

Time and manner of conversion and investment.

342. Such conversion and investment as are contemplated by sections 340 and 341 shall be made at such times and in such manner as the executor or administrator thinks fit; and, until such conversion and investment are completed, the person who would be for the time being entitled to the income of the fund when so invested shall receive interest at the rate of six per cent per annum upon the market-value (to be computed as at the date of the testator's death) of such part of the fund as has not been so invested.

Procedure when minor entitled to immediate payment or possession of bequest, and no direction to pay to person on his behalf.

343. (1) Where, by the terms of a bequest, the legatee is entitled to the immediate payment or possession of the money or thing bequeathed, but is a minor, and there is no direction in the Will to pay it to any person on her/his behalf, the executor or administrator shall pay or deliver the same into the court of the District Judge, by whom or by whose District Delegate the probate was, or letters of administration with the Will annexed were, granted to the account of the legatee.

(2) Such payment into the court of the District Judge shall be a sufficient discharge for the money so paid.

(3) Money when paid in under this section shall be invested in the purchase of Government securities, which, with the interest thereon, shall be transferred or paid to the person entitled thereto, or otherwise applied for her/his benefit, as the Judge may direct.

Produce and Interest of Legacies

344. The legatee of a specific legacy is entitled to the clear produce thereof, if any, from the testator's death.

Legatee's title to produce specific legacy.

Exception -A specific bequest, contingent in its terms, does not comprise the produce of the legacy between the death of the testator and the vesting of the legacy. The clear produce of it forms part of the residue of the testator's estate.

Illustrations

- (i) A bequeaths his flock of sheep to B. Between the death of A and delivery by his executor the sheep are shorn or some of the ewes produce lambs. The wool and lambs are the estate of B.
- (ii) A bequeaths his Government securities to B, but postpones the delivery of them till the death of C. The interest which falls due between the death of A and the death of C belongs to B, and must, unless he is a minor, be paid to him as it is received.
- (iii) The testator bequeaths all his four per cent Government promissory notes to A when he shall complete the age of 18. A, if he completes that age, is entitled to receive the notes, but the interest which accrues in respect of them between the testator's death and A's completing 18, forms part of the residue.

Residuary legatee's title to produce of residuary fund.

345. The legatee under a general residuary bequest is entitled to the produce of the residuary fund from the testator's death.

Exception – A general residuary bequest contingent in its terms does not comprise the income which may accrue upon the fund bequeathed between the death of the testator and the vesting of the legacy. Such income goes as undisposed of.

Illustrations

- (i) The testator bequeaths the residue of his estate to A, a minor, to be paid to him when he shall complete the age of 18. The income from the testator's death belongs to A.
- (ii) The testator bequeaths the residue of his estate to A when he shall complete the age of 18. A, if he completes that age, is entitled to receive the residue. The income which has accrued in respect of it since the testator's death goes as undisposed of.

Interest when no time fixed for payment of general legacy.

346. Where no time has been fixed for the payment of a general legacy, interest begins to run from expiration of one year from the testator's death.

Exceptions –

- (1) Where the legacy is bequeathed in satisfaction of a debt, interest runs from the death of the testator.
- (2) Where the testator was a parent or a more remote ancestor of the legatee, or has put herself/himself in the place of a parent of the legatee, the legacy shall bear interest from the death of the testator.
- (3) Where a sum is bequeathed to a minor with a direction to pay for her/his maintenance out of it, interest is payable from the death of the testator.

347. Where a time has been fixed for the payment of a general legacy, interest begins to run from the time so fixed. The interest up to such time forms part of the residue of the testator's estate. **Interest when time fixed.**

Exception - Where the testator was a parent or a more remote ancestor of the legatee, or has put herself/himself in the place of a parent of the legatee and the legatee is a minor, the legacy shall bear interest from the death of the testator, unless a specific sum is given by the Will for maintenance, or unless the Will contains a direction to the contrary.

348. The rate of interest shall be six per cent per annum. **Rate of interest.**

349. No interest is payable on the arrears of an annuity within the first year from the death of the testator, although a period earlier than the expiration of that year may have been fixed by Will for making the first payment of the annuity. **No interest on arrears of annuity within first year after testator's death.**

350. Where a sum of money is directed to be invested to produce an annuity, interest is payable on it from the death of the testator. **Interest on sum to be invested to produce annuity.**

Refunding of Legacies

351. When an executor or administrator has paid a legacy under the order of a court, she/he is entitled to call upon the legatee to refund in the event of the assets proving insufficient to pay all the legacies. **Refund of legacy paid under court's orders.**

352. When an executor or administrator has voluntarily paid a legacy, she/he cannot call upon a legatee to refund in the event of the assets proving insufficient to pay all the legacies. **No refund if not paid voluntarily.**

Refund when legacy has become due on performance of condition within time allowed under section 137.

353. When the time prescribed by the Will for the performance of a condition has elapsed, without the condition having been performed, and the executor or administrator has thereupon, without fraud, distributed the assets; in such case, if further time has been allowed under section 137 for the performance of the condition, and the condition has been performed accordingly, the legacy cannot be claimed from the executor or administrator, but those to whom she/he has paid it are liable to refund the amount.

When each legatee compellable to refund in proportion.

354. When the executor or administrator has paid away the assets in legacies, and she/he is afterwards obliged to discharge a debt of which she/he had no previous notice, she/he is entitled to call upon each legatee to refund in proportion.

Distribution of assets.

355. Where an executor or administrator has given such notices as the High Court may, by any general rule, prescribe for creditors and others to send in to her/him their claims against the estate of the deceased she/he shall, at the expiration of the time therein named for sending in claims, be at liberty to distribute the assets, or any part thereof, in discharge of such lawful claims as she/he knows of, and shall not be liable for the assets so distributed to any person of whose claim she/he shall not have had notice at the time of such distribution:

Provided that nothing herein contained shall prejudice the right of any creditor or claimant to follow the assets, or any part thereof, in the hands of the persons who may have received the same.

Creditor may call legatee to refund.

356. A creditor who has not received payment of her/his debt may call upon a legatee who has received payment of her/his legacy to refund, whether the assets of the testator's estate were or were not sufficient at the time of her/his death to pay both debts and legacies; and whether the payment of the legacy by the executor or administrator was voluntary or not.

357. If the assets were sufficient to satisfy all the legacies at the time of the testator's death, a legatee who has not received payment of her/his legacy, or who has been compelled to refund under section 356, cannot oblige one who has received payment in full to refund, whether the legacy were paid to her/him with or without suit, although the assets have subsequently become deficient by the wasting of the executor.

When legatee, not satisfied or compelled to refund under section 356 cannot oblige one paid in full in refund.

358. If the assets were not sufficient to satisfy all the legacies at the time of the testator's death, a legatee who has not received payment of her/his legacy must, before she/he can call on a satisfied legatee to refund, first proceed against the executor or administrator if she/he is solvent; but if the executor or administrator is insolvent or not liable to pay, the unsatisfied legatee can oblige each satisfied legatee to refund in proportion.

When unsatisfied legatee must first proceed against executor, if solvent.

359. The refunding of one legatee to another shall not exceed the sum by which the satisfied legacy ought to have been reduced if the estate had been properly administered.

Limit to refunding of one legatee to another.

Illustration

A has bequeathed 24,000 rupees to B, 48,000 rupees to C, and 72,000 rupees to D. The assets are only 120,000 rupees and, if properly administered, would give 20,000 rupees to B, 40,000 rupees to C and 60,000 rupees to D. C and D have been paid their legacies in full leaving nothing to B. B can oblige C to refund 8,000 rupees, and D to refund 12,000 rupees.

360. The refunding shall in all cases be without interest.

Refunding to be without interest.

361. The surplus or residue of the deceased's estate, after payment of debts and legacies, shall be paid to the residuary legatee when any has been appointed by the Will.

Residue after usual payments to be paid to residuary legatee.

Transfer of assets from India to executor or administrator in country of domicile for distribution.

362. Where a person not having her/his domicile in India has died leaving assets both in India and in the country in which she/he had her/his domicile at the time of her/his death, and there has been a grant of probate or letters of administration in India with respect to the assets there and a grant of administration in the country of domicile with respect to the assets in that country, the executor or administrator, as the case may be, in India, after having given such notices as are mentioned in section 355, and after having discharged, at the expiration of the time therein named, such lawful claims as she/he knows of, may, instead of herself/himself distributing any surplus or residue of the deceased's estate to persons residing out of India who are entitled thereto, transfer, with the consent of the executor or administrator, as the case may be, in the country of domicile, the surplus or residue to her/him for distribution to those persons.

Liability of an Executor or Administrator for Devastation

Liability of executor or administrator for devastation.

363. When an executor or administrator misapplies the estate of the deceased, or subjects it to loss or damage, she/he is liable to make good the loss or damage so occasioned.

Illustrations

- (i) The executor pays out of the estate an unfounded claim. She/he is liable to make good the loss.
- (ii) The deceased had a valuable lease renewable by notice which the executor neglects to give at the proper time. The executor is liable to make good the loss.
- (iii) The deceased had a lease of less value than the rent payable for it, but terminable on notice at a particular time. The executor neglects to give the notice. She/he is liable to make good the loss.

364. When an executor or administrator occasions a loss to the estate by neglecting to get in any part of the estate of the deceased, she/he is liable to make good the amount.

Liability of executor or administrator for neglect to get part of estate.

Illustrations

- (i) The executor absolutely releases a debt due to the deceased from a solvent person, or compounds with a debtor who is able to pay in full. The executor is liable to make good the amount.
- (ii) The executor neglects to sue for a debt till the debtor is able to plead that the claim is barred by limitation and the debt is thereby lost to the estate. The executor is liable to make good the amount.

Chapter – 6

Succession Certificates

365. The District Judge within whose jurisdiction the deceased ordinarily resided at the time of her/his death, or, if at that time she/he had no fixed place of residence, the District Judge, within whose jurisdiction any part of the estate of the deceased may be found, may grant a certificate under this Chapter.

Court having jurisdiction to grant certificate.

366. (1) Application for such a certificate shall be made to the District Judge by a petition signed and verified by or on behalf of the applicant in the manner prescribed by the Code of Civil Procedure, 1908 for the signing and verification of a plaint by or on behalf of a plaintiff, and setting forth the following particulars, namely-

Application for certificate.

5 of 1908.

- (a) the time of the death of the deceased;
- (b) the ordinary residence of the deceased at the time of her/his death and, if such residence was not within the local limits of the jurisdiction of the Judge to whom the application is made, then the estate of the deceased within those limits;
- (c) the family or other near relatives of the deceased and their respective residences;

- (d) the right in which the petitioner claims;
- (e) the absence of any impediment under any provision of this Part or any other enactment, to the grant of the certificate or to the validity thereof if it were granted; and
- (f) the debts and securities in respect of which the certificate is applied for.

(2) If the petition contains any averment which the person verifying it knows or believes to be false, or does not believe to be true, that person shall be deemed to have committed an offence under section 235 of the Bharatiya Nyay Sanhita, 2023. 45 of 2023.

(3) Application for such a certificate may be made in respect of any debt or debts due to the deceased creditor or in respect of portions thereof.

Procedure on application.

367. (1) If the District Judge is satisfied that there is ground for entertaining the application, she/he shall fix a day for the hearing thereof and cause notice of the application and of the day fixed for the hearing-

- (a) to be served on any person to whom, in the opinion of the Judge, special notice of the application should be given, and
- (b) to be posted on some conspicuous part of the court-house and published in such other manner, if any, as the Judge, subject to any rules made by the High Court in this behalf, thinks fit, and upon the day fixed, or as soon thereafter as may be practicable, shall proceed to decide in a summary manner the right to the certificate.

(2) When the Judge decides the right thereto to belong to the applicant, the Judge shall make an order for the grant of the certificate to her/him.

(3) If the Judge cannot decide the right to the certificate without determining questions of law or fact which seem to be too intricate and difficult for determination in a summary proceeding, she/he may nevertheless grant a certificate to the applicant if she/he appears to be the person having prima facie the best title thereto.

(4) When there are more applicants than one for a certificate, and it appears to the Judge that more than one of such applicants are interested in the estate

of the deceased, the Judge may, in deciding to whom the certificate is to be granted, have regard to the extent of interest and the fitness in other respects of the applicants.

368. When the District Judge grants a certificate, she/he shall therein specify the debts and securities set forth in the application for the certificate, and may thereby empower the person to whom the certificate is granted-

Contents of certificate.

- (1) to receive interest or dividends on, or
- (2) to negotiate or transfer, or
- (3) both to receive interest or dividends on, and to negotiate or transfer, the securities or any of them.

369. (1) The District Judge shall in any case in which she/he proposes to proceed under sub-section (3) or sub-section (4) of section 367, and may, in any other case, require, as a condition precedent to the granting of a certificate, that the person to whom she/he proposes to make the grant shall give to the Judge a bond with one or more surety or sureties, or other sufficient security, for rendering an account of debts and securities received by her/him and for indemnity of persons who may be entitled to the whole or any part of those debts and securities.

Requisition of security from grantee of certificate.

(2) The Judge may, on application made by petitioner and on cause shown to her/his satisfaction, and upon such terms as to security, or providing that the money received be paid into court, or otherwise, as she/he thinks fit, assign the bond or other security to some proper person, and that person shall thereupon be entitled to sue thereon in her/his own name as if it had been originally given to her/him instead of to the Judge of the court, and to recover, as trustee for all persons interested, such amount as may be recoverable thereunder.

370. (1) A District Judge may, on the application of the holder of a certificate under this Chapter, extend the certificate to any debt or security not originally specified therein, and every such extension shall have the same effect as if the debt or security to which the certificate is extended had been originally specified therein.

Extension of certificate.

(2) Upon the extension of a certificate, powers with respect to the receiving of any security to which the certificate has been extended may be conferred, and a bond or further bond or other security for the purposes mentioned in section 369 may be required, in the same manner as upon the original grant of a certificate.

Forms of certificate and extended certificate.

371. Certificates shall be granted and extensions of certificates shall be made, as nearly as circumstances admit, in the forms set forth in Schedule-7.

Amendment of certificate in respect of powers as to securities.

372. Where a District Judge has not conferred on the holder of a certificate any power with respect to a security specified in the certificate, or has only empowered her/him to receive interest or dividends on, or to negotiate or transfer the security, the Judge may, on application made by petitioner and on cause shown to her/his satisfaction, amend the certificate by conferring any of the powers mentioned in section 368 or by substituting any one for any other of those powers.

Modes of collecting court-fees on certificate.

373. (1) Every application for a certificate or for the extension of a certificate shall be accompanied by a deposit of a sum equal to the fee payable under the Court-Fees Act, 1870, in respect of the certificate or extension applied for.

7 of 1870.

(2) If the application is allowed, the sum deposited by the applicant shall be expended, under the direction of the Judge, in the purchase of the stamp to be used for denoting the fee payable as aforesaid.

(3) Any sum received under sub-section (1) and not expended under sub-section (2) shall be refunded to the person who deposited it.

Local extent of certificate.

374. A certificate under this Chapter shall have effect throughout India.

Effect of certificate.

375. Subject to the provisions of this Chapter, the certificate of the District Judge shall, with respect to the debts and securities specified therein, be conclusive as against the persons owing such debts or liable on such securities, and shall, notwithstanding any defect, afford full indemnity to all

such persons as regards all payments made, or dealings had, in good faith in respect of such debts or securities to or with the person to whom the certificate was granted.

376. A certificate granted under this Chapter may be revoked for any of the following causes, namely-

**Revocation
of
certificate.**

- (1) that the proceedings to obtain the certificate were defective in substance;
- (2) that the certificate was obtained fraudulently by the making of a false suggestion, or by the concealment from the court of something material to the case;
- (3) that the certificate was obtained by means of an untrue allegation of a fact essential in point of law to justify the grant thereof, though such allegation was made in ignorance or inadvertently;
- (4) that the certificate has become useless and inoperative through circumstances;
- (5) that a decree or order made by a competent court in a suit or other proceeding with respect to effects comprising debts or securities specified in the certificate renders it proper that the certificate should be revoked.

377. (1) Subject to the other provisions of this Chapter, an appeal shall lie to the High Court from an order of a District Judge granting, refusing or revoking a certificate under this Chapter, and the High Court may, if it thinks fit, by its order on the appeal, declare the person to whom the certificate should be granted and direct the District Judge, on application being made therefor, to grant it accordingly, in supersession of the certificate, if any, already granted.

Appeal.

5 of 1908.

(2) An appeal under sub-section (1) must be preferred within the time allowed for an appeal under the Code of Civil Procedure, 1908.

5 of 1908.

(3) Subject to the provisions of sub-section (1) and to the provisions as to reference to and revision by the High Court and as to review of judgment of the Code of Civil Procedure, 1908, as applied by section 141 of that Code, an order of a District Judge under this Part shall be final.

Effect on certificate of previous certificate, probate or letters of administration.

378. Save as provided by this Part, a certificate granted thereunder in respect of any of the effects of a deceased person shall be invalid if there has been a previous grant of such a certificate or of probate or letters of administration in respect of the estate of the deceased person and if such previous grant is in force.

Validation of certain payments made in good faith.

379. Where a certificate under this Chapter has been superseded or is invalid by reason of the certificate having been revoked under section 376, or by reason of the grant of a certificate to a person named in an appellate order under section 377, or by reason of a certificate having been previously granted, or for any other cause, all payments made or dealings had, as regards debts and securities specified in the superseded or invalid certificate, to or with the holder of that certificate in ignorance of its supersession or invalidity, shall be held good against claims under any other certificate.

Effect of decisions under this Part, and liability of holder of certificate thereunder.

380. No decision under this Chapter upon any question of right between any parties shall be held to bar the trial of the same question in any suit or in any other proceeding between the same parties, and nothing in this Chapter shall be construed to affect the liability of any person who may receive the whole or any part of any debt or security, or any interest or dividend on any security, to account therefor to the person lawfully entitled thereto.

Investiture of inferior courts with jurisdiction of District Court for purposes of this Part.

381. (1) The State Government may by notification in the Gujarat Government Gazette, invest any court inferior in grade to a District Judge with power to exercise the functions of a District Judge under this Chapter.
(2) Any inferior court so invested shall, within the local limits of its jurisdiction, have concurrent jurisdiction with the District Judge in the exercise of all the powers conferred by this Chapter upon the District Judge, and the provisions of this Chapter relating to the District Judge shall apply to such an inferior court as if it were a District Judge:

Provided that an appeal from any such order of an inferior court as is mentioned in sub-section (1) of section 377 shall lie to the District Judge, and not to the High Court, and that the District Judge may, if she/he thinks

fit, by her/his order on the appeal, make any such declaration and direction as that sub-section authorises the High Court to make by its order on an appeal from an order of a District Judge.

5 of 1908. (3) An order of a District Judge on an appeal from an order of an inferior court under the last foregoing sub-section shall, subject to the provisions as to reference to and revision by the High Court and as to review of judgment of the Code of Civil Procedure, 1908, as applied by section 141 of that Code, be final.

(4) The District Judge may withdraw any proceedings under this Chapter from an inferior court, and may either herself/himself dispose of them or transfer them to another such court established within the local limits of the jurisdiction of the District Judge and having authority to dispose of the proceedings.

(5) A notification under sub-section (1) may specify any inferior court specially or any class of such courts in any local area.

(6) Any civil court which for any of the purposes of any enactment is subordinate to, or subject to the control of, a District Judge shall, for the purposes of this section, be deemed to be a court inferior in grade to a District Judge.

382. (1) When a certificate under this Chapter has been superseded or is invalid from any of the causes mentioned in section 379, the holder thereof shall, on the requisition of the court which granted it, deliver it up to that court.

Surrender of superseded and invalid certificates.

(2) If she/he wilfully and without reasonable cause omits so to deliver it up, she/he shall be punishable with fine which may extend to ten thousand rupees, or with imprisonment for a term which may extend to three months or with both.

Chapter – 7

Miscellaneous

383. Nothing in Chapter 2 of this Part shall authorise a testator to-

Savings.

(1) bequeath estate which she/he could not have alienated *inter vivos*;

- (2) deprive any persons of any right of maintenance of which she/he could not otherwise deprive them by Will.

Part – 3

Live-in Relationship

Submission of statement by partners to a live-in relationship.

384. (1) It shall be obligatory for partners to a live-in relationship within the State, whether they are residents of Gujarat or not, to submit a statement of live-in relationship under sub-section (1) of section 387 to the Registrar within whose jurisdiction they are so living.

(2) Any resident(s) of Gujarat staying in a live-in relationship outside the territory of the State may submit a statement of live-in relationship under sub-section (1) of section 387 to the Registrar within whose jurisdiction such resident(s) ordinarily resides.

Children of a live-in relationship.

385. Any child of a live-in relationship shall be a legitimate child of the couple.

When live-in relationships not to be registered.

386. A live-in relationship between two persons shall not be registered-

- (1) where the partners are within the degrees of prohibited relationship as defined under clause (d) of sub-section (1) of section 3:

Provided that the prohibitions will not apply to person(s) whose custom and usage permit the relationship, if it were a marriage;

- (2) where at least one of the persons is married or is already in a live-in relationship; or
- (3) where at least one of the persons is a minor; or
- (4) where the consent of one of the partners was obtained by force, coercion, undue influence, misrepresentation or fraud as to any material fact or circumstance concerning the other partner, including her/his identity.

387. (1) Partners in a live-in relationship, or persons intending to enter into a live-in relationship, shall submit a statement of live-in relationship to the Registrar concerned in such format and in such manner as may be prescribed.

(2) The Registrar shall examine the contents of the statement of live-in relationship so submitted and satisfy herself/himself by conducting a summary inquiry that the live-in relationship is not of such a kind as is mentioned under section 386.

(3) In conducting summary inquiry under sub-section (2), the Registrar may summon the partners/persons or any other person for verification in the prescribed manner and require the partners/persons to supply additional information or evidence, if necessary.

(4) After conducting such summary inquiry as may be deemed appropriate, the Registrar shall, within thirty days of the receipt of the statement of live-in relationship under sub-section (1), either-

- (a) enter such statement in a prescribed register for registering the live-in relationship, and issue a registration certificate in the prescribed format to the partners/persons; or
- (b) refuse to register such statement, in which case the Registrar shall inform the partners/persons of the reasons in writing for such refusal.

388. Registration regarding live-in relationship under clause (a) of sub-section (4) of section 387 shall be only for the purposes of record.

389. (1) The State Government may, by notification in the Gujarat Government Gazette, empower a Registrar appointed under Part-1 to act as Registrar under this Part.

(2) The Registrar shall maintain registers for statements of live-in relationships and statements of termination of live-in relationships and such other registers and in such manner as may be prescribed.

Procedure for registration of live-in relationship.

Registration under this Part only for record.

Empowerment of Registrar under this Part, and maintenance of registers.

**Submission of
statement of
termination of
live-in
relationship.**

390. Both partners to a live-in relationship, or either of them, may terminate it and submit a statement of termination in the prescribed format and in the prescribed manner to the Registrar within whose jurisdiction such resident(s) ordinarily resides, and provide a copy of such statement to the other partner in case only one of the partners terminates the live-in relationship. In such cases, the registrar shall issue a certificate regarding termination of the live-in relationship to both the partners, in a format prescribed by the State Government.

**Duties of
Registrar.**

391. (1) Any statement of live-in relationship submitted under sub-section (1) of section 387 shall be forwarded by the Registrar to the officer-in-charge of the local police station for record, and in case either of the partners is less than twenty-one years of age, also inform the parents/guardians of such partner(s).

(2) If the Registrar comes to the conclusion that the relationship is of such a kind as is mentioned under section 386, or that the contents of the statement under sub-section (1) of section 387 are incorrect or suspicious, she/he shall inform the officer-in-charge of the local police station for appropriate action.

(3) On any statement of termination being submitted under section 390 by one partner to a live-in relationship, the Registrar shall inform the other partner about such statement, and in case either of the partners is less than twenty-one years of age, also to the parents/guardians of such partner(s).

**Notice for
registration of
live-in
relationship.**

392. Where any partner(s) to a live-in relationship has failed to submit the statement of such relationship, the Registrar, either of her/his own motion or on receipt of a complaint or information in this regard, shall by notice require such partner(s) to submit a statement in a prescribed manner within thirty days from the date of receipt of such notice. On such statement being submitted, the Registrar shall act in accordance with the procedure laid down in the preceding provisions.

393. (1) Whoever stays in a live-in relationship for more than one month from the date of entering into such relationship without submitting the statement of such relationship under sub-section (1) of section 387 shall, on conviction, be punishable by a Judicial Magistrate with imprisonment for a term which may extend to three months or with fine not exceeding ten thousand rupees or with both.

(2) Any person who makes any averment in the statement of live-in relationship submitted under sub-section (1) of section 387 which is false and which she/he knows or has reason to believe to be false, or withholds any material fact therefrom affecting the decision of the Registrar whether to register such live-in relationship or refuse to do so, shall, on conviction, be punishable with imprisonment for a term which may extend to three months, or with fine not exceeding twenty-five thousand rupees, or with both.

(3) Any partner to a live-in relationship who fails to submit the statement of live-in relationship on being required by a notice to do so under section 392 shall, on conviction, be punishable by a Judicial Magistrate with imprisonment for a term which may extend to six months or with fine not exceeding twenty-five thousand rupees or with both.

(4) Whoever obtains the consent of any person by force, coercion or fraud to establish a live-in relationship shall be punishable with imprisonment for a term which may extend to five years and shall also be liable to fine.

(5) Whoever stays in a live-in relationship in contravention of sub-section (2) of section 386 shall be punishable with imprisonment for a term which may extend to five years and shall also be liable to fine:

Provided that, nothing in this sub-section shall apply to a person who has terminated the live-in relationship or whose partner has not been heard of for a period of seven years or more.

(6) Any major person who lives in a live-in relationship with minor in contravention of sub-section (3) of section 386 shall be punishable according to the provisions contained in the Protection of Children from Sexual Offences Act, 2012.

Maintenance. **394.** If a woman gets deserted by her live-in partner, she shall be entitled to claim maintenance from her live-in partner for which she may approach the competent court having jurisdiction over the place where they last cohabited, and in such a case the provisions contained in Chapter-5, Part -1 of this Code shall *mutatis-mutandis* apply.

Power to make rules. **395.** The State Government may, by notification in the Gujarat Government Gazette, make rules for carrying out the purposes of this Part.

Part – 4

Miscellaneous

Repeal and Savings.

396. (1) Subject to the provisions of section 2 of this Code, any law (statutory or otherwise), practice, custom and usage in force in the State immediately before the commencement of this Code relating to the matters covered by this Code, shall cease to have effect within the territory of the State, in so far as they are inconsistent with any of the provisions contained in this Code.

(2) Nothing contained in this Code shall affect any right, responsibility or obligation accrued or proceedings initiated under any law for the time being in force prior to the commencement of this Code relating to the matters covered by this Code and such proceedings shall continue as per the law (statutory or otherwise), practice, custom and usage existing on the date of commencement of this Code.

(3) The Gujarat Registration of Marriages Act, 2006 is hereby repealed.

16 of 2006.

Power to make rules.

397. (1) The State Government may, by notification in the Gujarat Government Gazette, make rules for carrying out the purposes of this Code.

(2) Without prejudice to the generality of the foregoing power, such rules may provide for all or any of the following matters, namely-

- (a) facilitating the processes by putting in place electronic and digital systems, including electronic registers and allowing

parties to make submissions and applications through designated web portals;

- (b) facilitation and encouragement of registration of marriages including compulsory registration for availing benefits under government sponsored welfare schemes; and
- (c) any other matter which is required to be, or may be, prescribed or provided for by rules.

398. (1) If any difficulty arises in giving effect to the provisions of the Code, the State Government may, by order published in the Gujarat Government Gazette, make such provisions not inconsistent with the provisions of this Code as appear to it to be necessary or expedient for removing the difficulty:

**Power to
remove
difficulties.**

Provided that no such order shall be made after the expiry of a period of **two** years from the commencement of this Code.

(2) Every order made under this section shall, as soon as may be after it is made, be laid before the State Legislative Assembly.

Schedule – 1
[See Section 3(1)(d)]
Lists of Prohibited Relationships

List – 1

1. Mother.
2. Father's widow (step-mother).
3. Mother's mother.
4. Mother's father's widow (step grand-mother).
5. Mother's mother's mother.
6. Mother's mother's father's widow (step great grand-mother).
7. Mother's father's mother.
8. Mother's father's father's widow (step great grand-mother).
9. Father's mother.
10. Father's father's widow (step-grand mother).
11. Father's mother's mother.
12. Father's mother's father's widow (step great grand-mother).
13. Father's father's mother.
14. Father's father's father's widow (step great grand-mother).
15. Daughter.
16. Son's widow.
17. Daughter's daughter.
18. Daughter's son's widow.
19. Son's daughter.
20. Son's son's widow.
21. Daughter's daughter's daughter.
22. Daughter's daughter's son's widow.
23. Daughter's son's daughter.
24. Daughter's son's son's widow.
25. Son's daughter's daughter.
26. Son's daughter's son's widow.
27. Son's son's daughter.
28. Son's son's son's widow.
29. Sister.

30. Sister's daughter.
31. Brother's daughter.
32. Mother's sister.
33. Father's sister.
34. Father's brother's daughter.
35. Father's sister's daughter.
36. Mother's sister's daughter.
37. Mother's brother's daughter.

Explanation - For the purposes of this Part, the expression “widow” includes a divorced wife.

List – 2

1. Father.
2. Mother's husband (step-father).
3. Father's father.
4. Father's mother's husband (step grand-father).
5. Father's father's father.
6. Father's father's mother's husband (step great grand-father).
7. Father's mother's father.
8. Father's mother's mother's husband (step great grand-father).
9. Mother's father.
10. Mother's mother's husband (step grand-father).
11. Mother's father's father.
12. Mother's father's mother's husband (step great grand-father).
13. Mother's mother's father.
14. Mother's mother's mother's husband (step great grand-father).
15. Son.
16. Daughter's husband.
17. Son's son.
18. Son's daughter's husband.
19. Daughter's son.
20. Daughter's daughter's husband.
21. Son's son's son.

22. Son's son's daughter's husband.
23. Son's daughter's son.
24. Son's daughter's daughter's husband.
25. Daughter's son's son.
26. Daughter's son's daughter's husband.
27. Daughter's daughter's son.
28. Daughter's daughter's daughter's husband.
29. Brother.
30. Brother's son.
31. Sister's son.
32. Mother's brother.
33. Father's brother.
34. Father's brother's son.
35. Father's sister's son.
36. Mother's sister's son.
37. Mother's brother's son.

Explanation - For the purposes of this part, the expression "husband" includes a divorced husband.

Schedule – 2
[See Section 55]
Lists of Heirs for Succession

Class – 1

1. Son.
2. Daughter.
3. Widow/Widower
4. Mother and father.
5. Son of a predeceased son.
6. Daughter of a predeceased son.
7. Son of a predeceased daughter.
8. Daughter of a predeceased daughter.
9. Widow of a predeceased son.
10. Son of a predeceased son of a predeceased son.
11. Daughter of a predeceased son of a predeceased son.
12. Widow of a predeceased son of a predeceased son.
13. Son of a predeceased daughter of a predeceased daughter.
14. Son of a predeceased daughter of a predeceased son.
15. Son of a predeceased son of a predeceased daughter.
16. Daughter of a predeceased daughter of a predeceased daughter.
17. Daughter of a predeceased son of a predeceased daughter.
18. Daughter of a predeceased daughter of a predeceased son.

Class – 2

- Entry I.* (1) Brother
(2) Sister
- Entry II.* (1) Brother's son.
(2) Sister's son.
(3) Brother's daughter.
(4) Sister's daughter.
- Entry III.* (1) Father's father.
(2) Father's mother.
- Entry IV.* (1) Father's widow (Step mother).
(2) Brother's widow.
- Entry V.* (1) Father's brother.
(2) Father's sister.
- Entry VI.* (1) Mother's father.
(2) Mother's mother.
- Entry VII.* (1) Mother's brother.
(2) Mother's sister.

Schedule – 3
[See Section 271(2)]
Form of Certificate

I,, Judge of the District of, hereby certify that on the day of, the court granted probate of the Will (or letters of administration of the estate) of A.B. of (deceased) to C.D. of and E.F. of, and that such probate (or letters) has (or have) effect over all the estate of the deceased throughout India.

Schedule – 4
[See Section 281(4)]
Form of Caveat

Let nothing be done in the matter of the estate of A. B. of (deceased), who died on the day of at, without notice to C.D. of

Schedule – 5
[See Section 286]
Form of Probate

I,, Judge of the District of [or Delegate appointed for granting probate or letters of administration in (*here insert the limits of the Delegate's jurisdiction*)], hereby make known that on the day of in the year, the last Will of (deceased) of, a copy whereof is hereunto annexed, was proved and registered before me, and that administration of the estate and credits of the said deceased, and in any way concerning her/his Will was granted to, the executor in the said Will named, she/he having undertaken to administer the same, and to make a full and true inventory of the said estate and credits and exhibit the same in this court within six months from the date of this grant or within such further time as the court may, from time to time, appoint, and also to render to this court a true account of the said estate and credits within one year from the same date, or within such further time as the court may, from time to time, appoint.

Schedule – 6
[See Section 287]
Form of Letters of Administration

I,, Judge of the District of[or Delegate appointed for granting probate or letters of administration in *(here insert the limits of the Delegate's jurisdiction)*], hereby make known that on the day of letters of administration (with or without the Will annexed, as the case may be) of the estate and credits of (deceased) of were granted to, the (relation, if any) of the deceased, she/he having undertaken to administer the same and to make a full and true inventory of the said estate and credits and exhibit the same in this court within six months from the date of this grant or within such further time as the court may, from time to time, appoint, and also to render to this court a true account of the said estate and credits within one year from the same date, or within such further time as the court may, from time to time, appoint.

Schedule – 7
[See Section 371]
Forms of Certificate and Extended Certificate

In the court of

To A.B.

Whereas you applied on the day of for a certificate under Chapter-6 of Part-2 of the Gujarat Uniform Civil Code, 2025, in respect of the following debts and securities, namely:

Debts

<i>Serial Number</i>	<i>Name of Debtor</i>	<i>Amount of debt, including interest, on date of application for certificate</i>	<i>Description and date of instrument, if any, by which the debt is secured</i>

Securities

<i>Serial Number</i>	<i>Description</i>			<i>Market-value of security on date of application for certificate</i>
	<i>Distinguishing number or letter of security</i>	<i>Name, title or class of security</i>	<i>Amount or par value of security</i>	

This certificate is accordingly granted to you and empowers you to collect those debts [and] [to receive] [interest] [dividends] [on] [to negotiate] [to transfer] [those securities].

Dated this day of

District Judge

In the court of

On the application of A. B. made to me on the day of, I hereby extend this certificate to the following debts and securities, namely:

Debts

<i>Serial Number</i>	<i>Name of Debtor</i>	<i>Amount of debt, including interest, on date of application for extension</i>	<i>Description and date of instrument, if any, by which the debt is secured</i>

Securities

<i>Serial Number</i>	<i>Description</i>	<i>Market-value of security on date of application for certificate</i>

	<i>Distinguishing number or letter of security</i>	<i>Name, title or class of security</i>	<i>Amount or par value of security</i>	
--	--	---	--	--

This extension empowers A. B. to collect those debts [*and*] [*to receive*] [*interest*] [*dividends*] [*on*] [*to negotiate*] [*to transfer*] [*those securities*].

Dated this day of

District Judge

STATEMENT OF OBJECTS AND REASONS

In pursuance of the constitutional mandate enshrined under Article 44 of the Directive Principles of State Policy, which calls upon the State to endeavor to secure for its citizens a Uniform Civil Code throughout the territory, the Government of Gujarat has constituted a committee under the chairmanship of Hon'ble Justice (R.), Ranjana Prakash Desai, to assess the need for implementing Uniform Civil Code in Gujarat and then, based on the assessed need, suggest the contours of such a law. In the process, the committee would be reviewing the existing laws relating to regulation of personal civil matters of the residents of Gujarat.

The Committee, comprising eminent senior Advocate, academicians, and social activist, undertook a comprehensive study of existing personal laws, judicial pronouncements, and comparative practices across jurisdictions. After extensive consultations with stakeholders and communities, the Committee submitted its Report, recommending the adoption of a Uniform Civil Code to ensure equality, justice, and harmony in matters of marriage, divorce, succession, adoption, and related civil affairs.

The present Bill seeks to give effect to these recommendations by providing a uniform legal framework governing civil matters for all citizens of the State, irrespective of religion, caste, creed, or gender. It aims to uphold the principles of secularism, gender justice, and social reform, thereby strengthening the unity and integrity of society.

This Bill is introduced with the conviction that a Uniform Civil Code will not only fulfil the vision of the framers of the Constitution but also promote fairness, inclusivity, and progressive social values in the State.

The Bill seeks to achieve the aforesaid objects.

The following notes on clauses explain, in brief, some of the important provisions of the Bill: -

Clause 1.- This clause provides for the short title and commencement of the Act.

Clause 2.- This clause provides for non-applicability of the Code to Scheduled Tribes and certain other groups of persons.

Clause 3.- This clause defines certain terms used in the Bill.

Clause 4.- This clause provides that a marriage may be solemnized/contracted between a man and a woman if the conditions mentioned therein shall be fulfilled.

Clause 5.- This clause provides for the ceremonies for marriage as mentioned therein.

Clause 6.- This clause provides for compulsory registration of marriage solemnized / contracted after the commencement of the Code.

Clause 7.- This clause provides for registration of marriage solemnized/contracted before the commencement of the Code.

Clauses 8 to 11.- These clauses respectively provide for registration of decree of divorce or nullity which has attained finality after the commencement of the Code, registration of decree of divorce or nullity which has attained finality before the commencement of the Code, period and procedure for registration of marriage under section 6 and section 7 and period and procedure for registration of decree of divorce or nullity under section 8 and section 9.

Clause 12.- This clause provides for appointment of Registrar General and Registrar by the State Government.

Clause 14.- This clause provides for cancellation of registration and appeal against rejection of registration.

Clause 17.- This clause provides for the penalty for neglect to deliver the memorandum and punishment for false statement thereof.

Clause 19.- This clause provides for the penalty for inaction by Registrar and appeal against such penalty.

Clause 22.- This clause provides for punishment for secreting, destroying or altering register by any person maintained under this Code.

Clauses 23 and 24. - These clauses provide that the registrar shall be the public servant and usual indemnity.

Clause 25.- This clause provides for power of State Government to give directions.

Clauses 26 and 27.- These clauses provide for restitution of conjugal rights and judicial separation.

Clauses 28 to 38.- Chapter -4 of Part-1 provides for nullity of marriage and divorce as mentioned in the said clauses.

Clauses 39 to 42.- These clauses respectively provide for maintenance *pendente lite* and expenses of proceedings, permanent alimony and maintenance, custody and care of children and disposal of estate.

Clauses 43 to 51.- Chapter-6 of Part-1 provides for the jurisdiction of court and procedure thereof mentioned in the said clauses.

Clauses 52 to 54.- Chapter-7 of Part-1 provides for the supplementary provisions such as appeals from decrees and orders, enforcement of decrees and orders and power to make rules for the purposes of Part-1.

Clauses 55 to 66.- Chapter-1 of Part-2 provides for intestate succession, general provisions such as computation of degrees, right of child in womb, presumption in cases of simultaneous deaths and disqualifications for succession in circumstances mentioned therein.

Clauses 67 to 69.- These clauses provide for wills and codicils.

Clauses 70 and 71.- These clauses provide for execution of wills under this code.

Clauses 72 to 75.- These clauses provide for attestation, revocation, alteration and revival of wills as mentioned therein.

Clauses 76 to 112.- These clauses provide for construction of wills as mentioned therein.

Clauses 113 to 118.- These clauses provide for circumstances under which the bequests shall be void.

Clauses 119 to 121.- These clauses provide for vesting of legacies as mentioned therein.

Clauses 122 and 123.- These clauses provide for onerous bequests and also provides that one of two separate and independent bequests to same person may be accepted, and other refused by the legatee.

Clauses 124 and 125.- These clauses provide for contingent bequests.

Clauses 126 to 137.- These clauses provide for conditional bequests.

Clauses 138 to 140.- These clauses provide for bequests with directions as to application or enjoyment.

Clause 141.- This clause provides that legatee named as executor cannot take unless she/he shows intention to act as executor.

Clauses 142 to 149.- These clauses provide for specific legacies as mentioned therein.

Clauses 150 and 151.- These clauses provide for demonstrative legacies as mentioned therein.

Clauses 152 to 166.- These clauses provide for ademption of legacies as mentioned therein.

Clauses 167 to 170.- These clauses provide for payment of liabilities in respect of the subject of a bequest.

Clause 171.- This clause provides that if there is a bequest of something described in general terms, the executor must purchase for the legatee what may reasonably be considered to answer the description.

Clause 172.- This clause provides for bequest of interest or produce of fund where the Will affords no indication of an intention of the same.

Clauses 173 to 176.- These clauses provide for bequests of annuities as mentioned therein.

Clauses 177 to 179.- These clauses provide for legacies to creditors and portioners.

Clauses 180 to 190.- These clauses provide for the circumstances in which election shall be taken place and certain other ancillary provisions as mentioned therein.

Clause 191.- This clause provides for the estate transferable by gift made in contemplation of death.

Clauses 192 to 209.- Chapter-3 of Part-2 provides for protection of estate of deceased such as person claiming right by succession to estate of deceased may apply for relief against wrongful possession, inquiry made by judge and the procedure, appointment, duties and powers of curator, prohibition of exercise of certain powers by curators, report from collector where estate includes revenue paying land, institution and defence of suits, bar to appointment of second curator for same estate, limitation of time for application, bar of applicability of this chapter, saving of right to bring suit effect of decision of summary proceeding.

Clauses 210 to 213.- Chapter-4 of Part-2 provides for representative title to estate of deceased on succession in circumstances as mentioned therein.

Clauses 214 to 233.- These clauses provide for grant of probate and letters of administration as mentioned therein.

Clauses 234 to 237.- These clauses provide for certain provisions relating to limited grants when a Will has been lost or destroyed, etc. in certain circumstances as mentioned therein.

Clauses 238 to 244.- These clauses provide for grants for the use and benefit of others having right such as administration, with will annexed, to attorney of absent executor, administration, with will annexed to attorney of absent person who, if present, would be entitled to administer, administration to attorney of absent person entitled to administer in case of intestacy,

administration during minority of sole executor or residuary legatee, administration during minority of several executors or residuary legatee, administration for use and benefit of lunatic or minor and administration *pendente lite*.

Clauses 245 to 260.- These clauses provide for certain provisions relating to grants for special purposes, grants with exception, grants of the rest, grant of effects unadministered, alteration and revocation of grants in certain circumstances as mentioned therein.

Clauses 261 to 298.- These clauses provide for practice in granting and revoking probates and letters of administration in certain circumstances as mentioned therein.

Clauses 299 and 300.- These clauses provide for executor of her/his own wrong and liability thereof.

Clauses 301 to 326.- These clauses provide for powers and duties of an executor or administrator as mentioned therein.

Clauses 327 to 332.- These clauses provide for assent to a legacy by executor or administrator and its effect thereof.

Clauses 333 to 335.- These clauses provide for payment and apportionment of annuities in certain circumstances as mentioned therein.

Clauses 336 to 362.- These clauses provide for investment of funds to provide for legacies, produce and interest of legacies and refunding of legacies in certain circumstances as mentioned therein.

Clauses 363 and 364.- These clauses provide for liability of an executor or administrator for devastation as well as neglect to get any part of estate.

Clauses 365 to 382.- Chapter-6 of Part-2 containing these clauses provide for the provisions and procedure for Succession Certificates.

Clause 383.- This clause provides that nothing in Chapter-2 of Part-2 shall authorise a testator to bequeath estate which she/he could not have alienated *inter vivos* and deprive any persons of any right of maintenance of which she/he could not otherwise deprive them by Will.

Cluses 384 to 395.- Part-3 of the Code containing these clauses provide for Live-in Relationship.

Clause 396.- This clause provides for the repeal of any law (statutory or otherwise), practice, custom and usage in force in the State immediately before the commencement of this Code relating to the matters covered by the Code and saving thereof.

Clause 397.- This clause provides for the powers of the State Government to make rules for carrying out the purposes of the Code.

Clause 398.- This clause provides for power to remove difficulties arising within a period of two years from the commencement of the Code.

HARSH SANGHAVI,

FINANCIAL MEMORENDUM

The existing staff of the different Departments of the State Government will perform the functions to carry out the objects of the Code and as such, the Bill, if enacted and brought into force, would not involve any additional expenditure from the Consolidated Fund of the State.

HARSH SANGHAVI,

MEMORANDUM REGARDING DELEGATED LEGISLATION

This Bill provides for delegation of legislative powers in the following respects: -

Clause 1. - Sub-clause (2) of this clause empowers the State Government to appoint, by notification in the *Official Gazette*, the date on which the Code shall come into force.

Clause 3. – (1) Para (c) of sub-clause (4) of this clause empowers the State Government to prescribe by rules, the manner in which jointly signed statement of live-in relationship shall be submitted to the Registrar by the man and a woman are in a live-in relationship or intend to enter into such a relationship;

(ii) Para (d) of Sub-clause (4) of this clause empowers the State Government to prescribe by rules, the manner in which a signed statement of termination shall be submitted to the Registrar by any or both partners to an existing live-in relationship that such relationship has been terminated.

Clause 10. – (1) Sub-clause (1) of this clause empowers the State Government to prescribe by rules, the manner in which the parties to the marriage shall submit a memorandum within a period of sixty days from the date of marriage, in the circumstances as mentioned therein;

(ii) sub-clause (2) of this clause empowers the State Government to prescribe by rules, the manner in which the parties to the marriage shall submit a memorandum within a period of one year from the date of commencement of the Code to the Registrar within whose jurisdiction (i) the marriage was solemnized/contracted, or (ii) both or either of the parties to the marriage reside(s), in the circumstances as mentioned therein;

(iii) sub-clause (3) of this clause empowers the State Government to prescribe by rules, the manner in which the parties to the marriage shall submit a memorandum within a period of one year from the date of commencement of the Code, in the circumstances as mentioned therein.

Clause 11. – (i) Sub-clause (1) of this clause empowers the State Government to prescribe by rules, the manner in which both or either of the parties to the decree shall submit a memorandum within a period of sixty days from the date on which the decree has attained finality, in the circumstances as mentioned therein;

(ii) Sub-clause (2) of this clause empowers the State Government to prescribe by rules, the manner in which both or either of the parties to the decree seeking registration may submit a memorandum manner within a

period of one year from the date of commencement of this Code, in the circumstances as mentioned therein.

Clause 12. - This clause empowers the State Government to appoint, by notification in the *Official Gazette*, the person as it considers appropriate to be the Registrar General for the State; it also empowers the State Government to appoint, by notification in the *Official Gazette*, Registrar(s) for any area(s) as it considers appropriate.

Clause 54.- This clause empowers the State Government to make, by notification in the *Official Gazette*, rules for carrying out the purposes of Part 1 of the Code.

Clause 219.- This clause empowers the State Government to prescribe by rules, the conditions subject to which a Probate can be granted to the company.

Clause 232.- This clause empowers the State Government to prescribe by rules, the conditions subject to which a Letters of Administration can be granted to the company.

Clause 262. – Sub-clause (1) of this clause empowers the High Court of Gujarat to prescribe the local limits within which it may appoint such judicial officers within any district as it thinks fit to act for the District Judge as delegates to grant probate and letters of administration in non-contentious cases.

Clause 312. – Sub-clause (2) of this clause empowers the High Court of Gujarat to prescribe the form in which an inventory or account as mentioned therein shall be exhibited.

Clause 381.- Sub-clause (1) of this clause empowers the State Government to invest, by notification in the *Official Gazette*, any court inferior in grade to a District Judge with power to exercise the functions of a District Judge under Chapter 6 of the Code.

Clause 389.- Sub-clause (1) of this clause empowers the State Government to empower, by notification in the *Official Gazette*, a Registrar appointed under Part-1 to act as a Registrar under Part-3.

Clause 392. – This clause empowers the State Government to prescribe by rules, the manner in which the statement shall be submitted by any partner(s) to a live-in relationship, within a period of thirty days from date of the receipt of the notice of the Registrar, in the circumstances as mentioned therein.

Clause 395.- This clause empowers the State Government to make, by notification in the *Official Gazette*, rules for carrying out the purposes of Part 3 of the Code.

Clause 397. – Sub-clause (1) of this clause empowers the State Government to make, by notification in the *Official Gazette*, rules for carrying out the purposes of the Code.

Clause 398. - sub-clause (1) of this clause empowers the State Government to remove difficulties, by an order published in the *Official Gazette*, arising within a period of two years from the commencement of the Code.

The matters specified in clauses 13(1), 13(2), 13(2) (a), 13(2)(b), 14(2)(b), 15, 18, 19(3), 387(1), 387(3), 387(4)(a), 389(2) and 390, respect of which the rules may be made by the State Government, are the matters of procedure and administrative facet, and as such, it is not mentioned in the Memorandum of Delegated Legislation.

The delegation of legislative powers as aforesaid is necessary and is of normal character.

Dated the 17th March, 2026.

HARSH SANGHAVI.

GUJARAT LEGISLATURE SECRETARIAT

GUJARAT BILL NO. 17 OF 2026.

A BILL

*to govern and regulate the laws relating to marriage
and divorce, succession, live-in relationship and
matters related thereto.*

[SHRI HARSH SANGHAVI,

DEPUTY CHIEF MINISTER]

**(As published in the Gujarat Government Gazette
of 17th March, 2026)**

Chetan Pandya,
Secretary,
Gujarat Legislative Assembly.

ગુજરાત સમાન નાગરિક સંહિતા, ૨૦૨૬.

અનુક્રમણિકા

કલમો	વિગત
	પ્રારંભિક
૧.	ટૂંકી સંજ્ઞા, આરંભ અને વ્યાપ્તિ.
૨.	અનુસૂચિત આદિજાતિને અને વ્યક્તિઓના અમુક અન્ય જૂથોને આ સંહિતા લાગુ નહિ પડવા બાબત.
૩.	વ્યાખ્યા.
	ભાગ-૧ લગ્ન અને છૂટાછેડા
	પ્રકરણ-૧ લગ્નની વિધિ / લગ્નના કરાર કરવા માટેની શરતો
૪.	માન્ય લગ્ન માટે જરૂરી શરતો.
૫.	લગ્ન માટેના સમારોહ.
	પ્રકરણ - ૨ લગ્ન અને છૂટાછેડાની નોંધણી
૬.	આ સંહિતાના આરંભ પછી વિધિવત કરેલા / કરાર કરેલા લગ્નની ફરજિયાત નોંધણી બાબત.
૭.	આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં વિધિવત કરાયેલા/ કરાર કરાયેલા લગ્નની નોંધણી બાબત.
૮.	આ સંહિતાના આરંભ પછી આખરી થયેલા છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના હુકમનામાની નોંધણી બાબત.
૯.	આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં આખરી થયેલા છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના હુકમનામાની નોંધણી બાબત.
૧૦.	કલમ ૬ અને કલમ ૭ હેઠળ લગ્નની નોંધણી માટેની મુદત અને કાર્યરીતિ.

૧૧.	કલમ ૮ અને કલમ ૯ હેઠળ છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના હુકમનામાની નોંધણી માટેની મુદત અને કાર્યરીતિ.
૧૨.	રજિસ્ટ્રાર જનરલ અને રજિસ્ટ્રારની નિમણૂક.
૧૩.	કલમ ૧૦ અથવા કલમ ૧૧ હેઠળ યાદી પ્રાપ્ત થયેથી કાર્યવાહી કરવા બાબત.
૧૪.	નોંધણીનો અસ્વીકાર કરવા સામે અપીલ.
૧૫.	રજિસ્ટરનું નિરીક્ષણ.
૧૬.	અમુક દસ્તાવેજોનું પુરાવાકીય મૂલ્ય.
૧૭.	ઉપેક્ષા અથવા ખોટા નિવેદન માટે દંડ..
૧૮.	નોંધણી ન કરાવવાના કિસ્સામાં કાર્યરીતિ.
૧૯.	રજિસ્ટ્રારની નિષ્ઠિયતા માટે શિક્ષા અને આવી શિક્ષા સામે અપીલ.
૨૦.	નોંધણી ન કરાવવાથી લગ્ન અમાન્ય ગણાશે નહિ.
૨૧.	લગ્ન નોંધણી પ્રમાણપત્રની ખરાઈ અંગે નોકરીએ રાખનાર, વગેરેની જવાબદારી.
૨૨.	રજિસ્ટર ગુપ્ત રાખવા, તેનો નાશ કરવા અથવા તેમાં ફેરફાર કરવા બદલ શિક્ષા.
૨૩.	રજિસ્ટ્રારને જાહેર સેવક ગણવા બાબત.
૨૪.	રજિસ્ટ્રારને જાહેર સેવક ગણવા બાબત.
૨૫.	આદેશો આપવાની રાજ્ય સરકારની સત્તા.
	પ્રકરણ - ૩ દાંપત્ય અધિકારોની પુનઃસ્થાપના અને ન્યાયિક (આંશિક) લગ્ન-વિચ્છેદ
૨૬.	દાંપત્ય અધિકારોનું પુનઃસ્થાપન.
૨૭.	ન્યાયિક લગ્ન-વિચ્છેદ.
	પ્રકરણ - ૪ લગ્ન અને છૂટાછેડા રદ કરવા બાબત
૨૮.	રદબાતલ લગ્નો.
૨૯.	રદ કરવા યોગ્ય લગ્નો.
૩૦.	લગ્ન રદ કરવા માટેના હુકમનામા માટે અરજી દાખલ કરવા અંગેની મર્યાદાઓ.
૩૧.	છૂટાછેડા.
૩૨.	છૂટાછેડાની કાર્યવાહીમાં વૈકલ્પિક રાહત.
૩૩.	પરસ્પર સંમતિથી છૂટાછેડા.
૩૪.	લગ્નના એક વર્ષની અંદર છૂટાછેડા માટેની અરજી પર પ્રતિબંધ.

૩૫.	લગ્ન-વિચ્છેદ પર પ્રતિબંધ.
૩૬.	છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાનું હુકમનામું કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે વ્યક્તિનો પુનર્લગ્ન કરવાનો અધિકાર.
૩૭.	રદબાતલ અને રદ કરવા યોગ્ય લગ્નોના બાળકોની કાયદેસરતા.
૩૮.	અમુક જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘન બદલ શિક્ષા.
	પ્રકરણ - ૫ આનુષંગિક કાર્યવાહી
૩૯.	દાવો પડતર હોય તે દરમિયાન (Pendent lite) ભરણપોષણ અને કાર્યવાહીનું ખર્ચ.
૪૦.	કાયમી નિર્વાહ-ખર્ચ અને ભરણપોષણ.
૪૧.	બાળકોની કસ્ટડી અને સંભાળ.
૪૨.	મિલકતનો નિકાલ.
	પ્રકરણ - ૬ હકૂમત અને કાર્યરીતિ
૪૩.	જ્યાં અરજી રજૂ કરવામાં આવશે તે કોર્ટ.
૪૪.	આ ભાગ હેઠળના નિવેદનો.
૪૫.	આ ભાગ હેઠળની કોર્ટની કાર્યવાહીઓ માટેની કાર્યરીતિ.
૪૬.	અમુક કિસ્સાઓમાં અરજીઓ તબદીલ કરવાની સત્તા.
૪૭.	આ ભાગ હેઠળ અરજીઓની અદાલતી કાર્યવાહી અને તેના નિકાલને લગતી ખાસ જોગવાઈ.
૪૮.	દસ્તાવેજી પુરાવા.
૪૯.	કાર્યવાહીમાં હુકમનામું.
૫૦.	છૂટાછેડા અને અન્ય કાર્યવાહીમાં પ્રતિવાદીને રાહત.
૫૧.	શિક્ષા કરવાની સત્તા અને તે માટેની કાર્યરીતિ.
	પ્રકરણ - ૭ પૂરક જોગવાઈઓ
૫૨.	હુકમનામા અને હુકમોમાં અપીલ.
૫૩.	હુકમનામા અને હુકમોનો અમલ.
૫૪.	નિયમો કરવાની સત્તા.
	ભાગ - ૨

	વારસાહક (ઉત્તરાધિકાર)
	પ્રકરણ - ૧ બિન-વસિયતી વારસાહક
૫૫.	વારસાહકના સામાન્ય નિયમો.
૫૬.	વારસાહકની રીત.
૫૭.	વર્ગ-૧-ના વારસદારો વચ્ચે મિલકતની વહેંચણી.
૫૮.	વર્ગ-૨-ના વારસદારો વચ્ચે મિલકતની વહેંચણી.
૫૯.	અન્ય સંબંધીઓ વચ્ચે મિલકતની વહેંચણી.
૬૦.	પેઢીઓની ગણતરી.
૬૧.	ગર્ભમાંના બાળકનો અધિકાર.
૬૨.	એક સાથે થયેલા મૃત્યુના કિસ્સાઓમાં અનુમાન.
૬૩.	પુનર્લગ્ન કર્યેથી ગેરલાયકાત.
૬૪.	ખૂનીને ગેરલાયક ઠરાવવા બાબત.
૬૫.	વારસદાર ગેરલાયક ઠરે ત્યારે વારસાહક.
૬૬.	રોગ, ખામી અથવા ખોડખાંપણને કારણે ગેરલાયક ઠરાવવામાં આવશે નહીં.
	પ્રકરણ - ૨ વસિયતી વારસાહક
૬૭.	વસિયત કરવા સક્ષમ વ્યક્તિ.
૬૮.	કપટથી, બળજબરીથી અથવા દુરાગ્રહથી મેળવેલી વસિયત.
૬૯.	વસિયત રદ કરી શકાશે અથવા તેમાં ફેરફાર કરી શકાશે.
૭૦.	વસિયત તૈયાર કરવા બાબત.
૭૧.	સંદર્ભ દ્વારા કાગળોનો સમાવેશ.
૭૨.	હિતને કારણે અથવા અમલકર્તા હોવાને કારણે સાક્ષીને ગેરલાયક ઠરાવવામાં આવશે નહિ.
૭૩.	વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામું રદ કરવા બાબત.
૭૪.	બિન-વિશેષાધિકાર પ્રાપ્ત વસિયતમાં કોઈ મજકૂર ભૂંસી નાખવાની, તેની લીટીઓની વચ્ચે કોઈ મજકૂર લખવાની અથવા તેમાં ફેરફારની અસર.

૭૫.	બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયતનામું તાજું કરવા બાબત.
૭૬.	વસિયતના શબ્દો.
૭૭.	વસિયત મેળવનાર અથવા તેના વિષય અંગેના પ્રશ્નો અંગે નિર્ણય કરવા માટેની તપાસ.
૭૮.	(વારસો) મેળવનારનું ખોટું નામ અથવા ખોટું વર્ણન.
૭૯.	શબ્દોની પૂર્તિ ક્યારે કરી શકાય.
૮૦.	વિષયવસ્તુના વર્ણનમાંની ખોટી વિગતોને અગ્રાહ્ય રાખવા બાબત.
૮૧.	ક્યારે વર્ણનનો ભાગ ભૂલભરેલો ગણીને અગ્રાહ્ય રાખી શકાય નહિ.
૮૨.	પ્રત્યક્ષ અસ્પષ્ટતાના કિસ્સાઓમાં બાહ્ય પુરાવાની ગ્રાહ્યતા.
૮૩.	પ્રત્યક્ષ સંદિગ્ધતા અથવા ખામીના કિસ્સામાં બાહ્ય પુરાવાની અગ્રાહ્યતા.
૮૪.	ખંડનો અર્થ સમગ્ર વસિયતમાંથી નક્કી કરવા બાબત.
૮૫.	શબ્દોને ક્યારે મર્યાદિત અર્થમાં સમજી શકાય અને ક્યારે સામાન્ય કરતાં વધુ વ્યાપક અર્થમાં સમજી શકાય.
૮૬.	બે શક્ય અર્થઘટનોમાંથી કયું પસંદ કરવામાં આવશે..
૮૭.	જો વાજબી અર્થઘટન કરી શકાય, તો કોઈ ભાગ અગ્રાહ્ય રાખવામાં આવશે નહિ.
૮૮.	વસિયતના જુદા જુદા ભાગોમાં વારંવાર લખાયેલા શબ્દોનું અર્થઘટન.
૮૯.	શક્ય હોય ત્યાં સુધી વસિયત કરનારનો ઈરાદો અમલમાં મૂકવો.
૯૦.	બે અસંગત ખંડોમાંથી છેલ્લો ખંડ પ્રવર્તમાન રહેશે.
૯૧.	અનિશ્ચિતતા માટે વસિયત અથવા વારસો રદબાતલ ગણાશે.
૯૨.	વિષયવસ્તુનું વર્ણન કરતાં શબ્દોથી, વસિયત કરનારના મૃત્યુના સમયે, વર્ણનને અનુરૂપ મિલકતનો નિર્દેશ થવા બાબત.
૯૩.	સામાન્ય વસિયતથી કરવામાં આવેલી નિમણૂકની સત્તા.
૯૪.	નિમણૂકના અભાવના કિસ્સામાં સત્તાના ઉદ્દેશો માટે ગર્ભિત ભેટ.
૯૫.	ચોક્કસ વ્યક્તિના "વારસદારો" વગેરેને વિશેષિત શબ્દો વિના વારસો.
૯૬.	ચોક્કસ વ્યક્તિના "પ્રતિનિધિઓ" વગેરેને વસિયત.
૯૭.	મર્યાદા સંબંધી શબ્દો વિનાની વસિયત.
૯૮.	વૈકલ્પિક વસિયત.
૯૯.	વ્યક્તિની વસિયતમાં ઉમેરવામાં આવેલા વર્ગનું વર્ણન કરતા શબ્દોની અસર.
૧૦૦.	ફક્ત સામાન્ય વર્ણનવાળી વ્યક્તિઓના વર્ગને વસિયત.

૧૦૧.	શબ્દોનું અર્થઘટન.
૧૦૨.	વસિયતમાં એક જ વ્યક્તિને બે વારસા આપવાનું અભિપ્રેત હોય, ત્યારે અર્થઘટનના નિયમો.
૧૦૩.	શેષ વારસાદારોની રચના.
૧૦૪.	શેષ વારસાદાર જેના માટે હકદાર છે તે મિલકત.
૧૦૫.	સામાન્ય શબ્દોમાં વારસો સોંપવાનો સમય.
૧૦૬.	કયા કિસ્સામાં વારસો રદ થાય.
૧૦૭.	જો બે સંયુક્ત વારસાદારમાંથી એકનું વસિયત કરનાર પહેલાં મૃત્યુ થાય તો વારસો રદ થતો નથી.
૧૦૮.	ચોક્કસ હિસ્સો આપવાનો વસિયત કરનારનો ઈરાદો દર્શાવતા શબ્દોની અસર.
૧૦૯.	રદ થયેલો હિસ્સાને ક્યારે બિનનિકાલ થયેલા હિસ્સા તરીકે ગણવામાં આવે છે.
૧૧૦.	વસિયત કરનારના બાળક અથવા ઔરસ (સીધી લીટીના) વંશજ માટે કરવામાં આવેલી વસિયત, વસિયત કરનારના જીવનકાળ દરમિયાન તેણીનું/તેનું મૃત્યુ થયેથી ક્યારે રદ ન થાય.
૧૧૧.	B ના લાભ માટે A ને આપેલો વારસો A ના મૃત્યુથી રદ થતો નથી.
૧૧૨.	વર્ણવેલ વર્ગ માટેની વસિયતના કિસ્સામાં ઉત્તરજીવિતા.
૧૧૩.	વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવી ચોક્કસ વર્ણનવાળી વ્યક્તિને વસિયત.
૧૧૪.	વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવી વ્યક્તિને પૂર્વ-વસિયતને અધીન રહીને વસિયત.
૧૧૫.	શાશ્વતતા વિરુદ્ધ નિયમ.
૧૧૬.	એવા વર્ગને વસિયતી બક્ષિસ જેમાંના કેટલાક કલમ ૧૧૪ અને ૧૧૫ માંના નિયમો હેઠળ આવતા હોય.
૧૧૭.	પૂર્વ વસિયતની નિષ્ફળતા પર વસિયતનું અમલમાં આવવું.
૧૧૮.	આવક એકઠી થવા દેવાના આદેશની અસર.
૧૧૯.	યુક્વણી અથવા કબજો મુલતવી રાખવામાં આવે, ત્યારે વસિયતી વારસો નિહિત થવાની તારીખ.
૧૨૦.	વારસો નિર્દિષ્ટ અનિશ્ચિત ઘટના પર આધારિત હોય, ત્યારે નિહિત થવાની તારીખ.

૧૨૧.	અમુક વર્ગની વ્યક્તિઓ પૈકી જે વ્યક્તિઓ અમુક વયની હોય તેમને આપેલી વસિયતી બક્ષિસમાંનું હિત નિહિત થવા બાબત.
૧૨૨.	બોજાવાળી વસયતી બક્ષિસો.
૧૨૩.	એકજ વ્યક્તિને આપેલી બે જુદી જુદી અને સ્વતંત્ર વસિયતી બક્ષિસો પૈકીની એક સ્વીકારી શકાય અને બીજી સ્વીકારવાની ના પાડી શકાય.
૧૨૪.	અમુક અનિશ્ચિત બનાવ બનવાનો સમય જણાવેલો ન હોય ત્યારે, તે બનાવ બનવા ઉપર અવલંબતી વસિયતી બક્ષિસ.
૧૨૫.	નિર્દિષ્ટ કર્યો ન હોય તેવા અમુક સમયે ચોક્કસ વ્યક્તિઓ પૈકી હયાત હોય તેમને આપેલી વસિયતી બક્ષિસ.
૧૨૬.	અશક્ય શરતે આપેલી વસિયતી બક્ષિસ.
૧૨૭.	ગેરકાયદેસરની અથવા અનૈતિક શરતે આપેલી વસિયતી બક્ષિસ.
૧૨૮.	વસિયતી વારસો નિહિત થવા માટેની પૂર્વવર્તી શરતનું પાલન.
૧૨૯.	“A”ને આપેલી વસિયતી બક્ષિસ અને જો તે નિષ્ફળ જાય તો “B”ને આપેલી વસિયતી બક્ષિસ.
૧૩૦.	પહેલી વસિયતી બક્ષિસ નિષ્ફળ જતાં બીજી બક્ષિસ જ્યારે અમલી ન બને.
૧૩૧.	અમુક અચોક્કસ બનાવ બને તો અથવા ન બને તો બીજી વ્યક્તિને જતી વસિયતી બક્ષિસ.
૧૩૨.	શરતનું ચૂસ્તપણે પાલન કરવું પડશે.
૧૩૩.	બીજી વસિયતી બક્ષિસ અમાન્ય હોવાને કારણે મૂળ વસિયતી બક્ષિસને અસર થતી નથી.
૧૩૪.	અમુક ચોક્કસ બનાવ બને અથવા ન બને ત્યારે અમલમાં રહેશે નહિ એવી શરતે આપવામાં આવેલી વસિયતી બક્ષિસ.
૧૩૫.	કલમ ૧૨૦ હેઠળ આવી શરત અમાન્ય ન હોવી જોઈએ.
૧૩૬.	જે કાર્ય કરવા માટે કોઈ સમય નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યો ન હોય અને જે ન કરવાથી વસિયતી બક્ષિસની વિષયવસ્તુ બીજી વ્યક્તિને જવાની હોય એવું કાર્ય વસિયતી વારસદાર અશક્ય બનાવે અથવા અચોક્કસ મુદત માટે મુલતવી રાખે તો તેનું પરિણામ.
૧૩૭.	નિર્દિષ્ટ સમયની અંદર પૂર્વવર્તી અથવા પછીની શરતનું પાલન કપટના દાખલામાં વધુ સમય આપવા બાબત.

૧૩૮.	કોઈ વ્યક્તિને અથવા તેના ફાયદા માટે વસિયતી બક્ષિસ અબાધિત રીતે આપ્યા પછી આપેલા ભંડોળનો અમુક રીતે ભોગવટો કરવાનો આદેશ.
૧૩૯.	અબાધિત રીતે આપેલી વસિયતી બક્ષિસનો ભોગવટો કરવાની રીત, વસિયતદારને કોઈ નિર્દિષ્ટ ફાયદો મળે તે માટે મર્યાદિત રાખવાનો આદેશ.
૧૪૦.	અમુક હેતુઓ માટેની કોઈ ભંડોળની વસિયતી બક્ષિસના કેટલાક હેતુઓ પૂરા ન થાય તેવી બક્ષિસ.
૧૪૧.	એક્ઝીક્યુટર તરીકે નિમાયેલો વસિયતદાર જો પોતે એક્ઝીક્યુટર તરીકે કાર્ય કરવાનો ઇરાદો દર્શાવે નહિ તો તેણીને/તેને કંઈ મળી શકે નહિ.
૧૪૨.	યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસાની વ્યાખ્યા.
૧૪૩.	અમુક રકમની વસિયતી બક્ષિસ, જે સ્ટોક વગેરેમાં તેનું રોકાણ કરવામાં આવ્યું હોય તે સ્ટોકનું વર્ણન કર્યું હોય ત્યારે.
૧૪૪.	કોઈ સ્ટોકની વસિયતી બક્ષિસ વિલની તારીખે વિલ કરનાર પાસે એટલી જ રકમનો અથવા વધુ રકમનો એજ પ્રકારનો સ્ટોક હોય ત્યારે.
૧૪૫.	કોઈ રકમની વસિયતી બક્ષિસ, જ્યારે તે રકમ વિલ કરનારની મિલકતના કોઈ ભાગનો અમુક રીતે નિકાલ થાય ત્યાં સુધી ચૂકવવાની ન હોય ત્યારે.
૧૪૬.	વિગતે દર્શાવેલી ચીજવસ્તુઓ વિલથી યથાનિર્દિષ્ટ રીતે બક્ષિસ આપેલી છે એમ ક્યારે ન ગણાય.
૧૪૭.	ઉત્તરોત્તર કેટલીક વ્યક્તિઓને આપેલી યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી બક્ષિસને એજ સ્વરૂપે રાખવા બાબત.
૧૪૮.	ઉત્તરોત્તર બે કે વધુ વ્યક્તિઓને વિલથી આપેલી મિલકતનું વેચાણ અને ઊપજ તે રકમનું રોકાણ.
૧૪૯.	વસિયતી વારસા આપવા માટે અસ્ક્યામત ઓછી પડે ત્યારે સામાન્ય વસિયતી વારસો ઘટે તેની સાથે યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસો ઘટશે નહિ.
૧૫૦.	મિલકતદર્શક વસિયતી વારસાની વ્યાખ્યા.
૧૫૧.	યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસાનો વિષય હોય એવા ભંડોળમાંથી કોઈ વસિયતી વારસો આપવાનો આદેશ કરવામાં આવે ત્યારે ચૂકવણીનો ક્રમ.
૧૫૨.	વિલોપનનો અર્થ.
૧૫૩.	મિલકતદર્શક વસિયતી વારસો વિલ સુધી થતો નથી.

૧૫૪.	કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિ પાસેથી કંઈ મેળવવાના હકની યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી બક્ષિસનું વિલોપન.
૧૫૫.	વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલી આખી વસ્તુનો કોઈ ભાગ વિલ કરનાર મેળવી લે તો, તેટલા પૂરતું વિલોપન.
૧૫૬.	વિલથી આખા ભંડોળનો કોઈ ભાગ નિર્દિષ્ટ રીતે આપવામાં આવેલ હોય અને વિલ કરનાર તેનો કોઈ ભાગ મેળવી લે તો તેટલા પૂરતું વિલોપન.
૧૫૭.	વિલથી કોઈ ભંડોળનો અમુક ભાગ નિર્દિષ્ટ રીતે કોઈ વસિયતદારને આપવામાં આવ્યો હોય અને બીજી વ્યક્તિને આપેલા વસિયતી વારસાનો બોજો એ જ ભંડોળ ઉપર રાખવામાં આવ્યો હોય, અને સદરહુ ભંડોળનો અમુક ભાગ વિલ કરનારે મેળવી લીધો હોવાથી તેનો શેષ ભાગ બંને વસિયતી વારસા આપવા માટે અપૂરતો હોય ત્યારે ચુકવણીનો ક્રમ.
૧૫૮.	વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપવામાં આવેલો સ્ટોક વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં ન હોય, ત્યારે વિલોપન.
૧૫૯.	વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલા સ્ટોકનો અમુક જ ભાગ વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યારે તેટલા પૂરતું વિલોપન.
૧૬૦.	અમુક સ્થળ સાથે સંબંધ ધરાવતા માલ તરીકે વર્ણવેલા માલની યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી બક્ષિસ, તે માલ બીજે ખસેડવામાં આવે એટલા જ કારણે વિલુપ્ત થતી નથી.
૧૬૧.	વિલથી આપેલી વસ્તુ ખસેડવાથી ક્યારે વિલોપન થતું નથી.
૧૬૨.	વિલથી આપેલી વસ્તુ, વિલ કરનારે કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિ પાસેથી મેળવવાની કોઈ મુલ્યવાન વસ્તુ હોય અને વિલ કરનાર પોતે અથવા તેનો પ્રતિનિધિ તે મેળવી લે ત્યારે.
૧૬૩.	વિલની તારીખ અને વિલ કરનારના મૃત્યુ દરમિયાન યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી બક્ષિસની વિષય વસ્તુમાં અમલથી થયેલો ફેરફાર.
૧૬૪.	વિલ કરનારની જાણ વિના વિષય વસ્તુમાં ફેરફાર.
૧૬૫.	વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલો સ્ટોક, તે પાછો આપવાની શરતે કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિને ઉછીનો આપવામાં આવે ત્યારે.
૧૬૬.	વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલો સ્ટોક વેચી નાખવામાં આવે પણ તેની જગ્યાએ એવો જ સ્ટોક લેવામાં આવે અને તે સ્ટોક વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે તેની પાસે હોય ત્યારે.

૧૬૭.	યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતદારોને જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરવાની એક્ઝીક્યુટરોની જવાબદારી નથી.
૧૬૮.	વિલથી આપેલી વસ્તુઓનો વિલ કરનારનો હક તેણીની/તેની એસ્ટેટના ખર્ચે પૂર્ણ કરવા બાબત.
૧૬૯.	જેને માટે નિયત સમયે મહેસૂલ અથવા ભાડું ચૂકવવાનું હોય એવી વસિયતદારની સ્થાવર મિલકતની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ.
૧૭૦.	યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતદારના જોઇન્ટ સ્ટોક કંપનીના સ્ટોકની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ.
૧૭૧.	સામાન્ય શબ્દોમાં વર્ણવેલી વસ્તુઓની વસિયતી બક્ષિસો.
૧૭૨.	કોઇ ભંડોળના વ્યાજ અથવા ઊપજની વસિયતી બક્ષિસ
૧૭૩.	વિલમાં વિરૂદ્ધ ઇરાદો જણાતો ન હોય તો વિલથી ઊભું કરેલું વર્ષાસન ફક્ત જીવનપર્યંત આપવાનું રહેશે.
૧૭૪.	મિલકતની ઊપજમાંથી અથવા મિલકતમાંથી વર્ષાસનની જોગવાઈ કરવાનો વિલમાં આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા વર્ષાસન ખરીદવામાં રોકવા માટે કોઈ રકમ વિલથી આપવામાં આવી હોય ત્યારે નિહિત થવાનો સમય.
૧૭૫.	વર્ષાસનનો ઘટાડો.
૧૭૬.	વર્ષાસનની અને શેષ મિલકતની બક્ષિસ હોય ત્યારે આખું વર્ષાસન પ્રથમ આપવું જોઈશે.
૧૭૭.	લેણદાર વસિયતી વારસા માટે તેમજ તેના લેણાં માટે પ્રથમ દર્શને હકદાર છે.
૧૭૮.	સંતાન વસિયતી વારસા માટે તેમજ પોતાના હિસ્સા માટે પ્રથમ દર્શને હકદાર છે.
૧૭૯.	વસિયતદાર માટે પછીથી જોગવાઈ કરવાથી વિલોપન થતું નથી.
૧૮૦.	કેવા સંજોગોમાં પસંદગી કરવી જોઈશે.
૧૮૧.	માલિકે જતું કરેલું હિત પ્રાપ્ત થવા બાબત.
૧૮૨.	પોતાની માલિકી વિષે વસિયત કરનારની માન્યતા મહત્વની નથી.
૧૮૩.	કોઈ વ્યક્તિના ફાયદા માટે આપેલી વસિયતી બક્ષિસ પસંદગીના હેતુ માટે કેવી ગણાય.
૧૮૪.	પરોક્ષ રીતે ફાયદો મેળવનાર વ્યક્તિને પસંદગી કરવાની રહેતી નથી.
૧૮૫.	કોઈ વિલ હેઠળ પોતાની વ્યક્તિગત હેસિયતથી ફાયદો મેળવનાર વ્યક્તિ તેની બીજી હેસિયતમાં વિલથી વિરૂદ્ધ લેવાનું પસંદ કરી શકે છે.
૧૮૬.	છેલ્લી છ કલમોની જોગવાઈઓનો અપવાદ.

૧૮૭.	વિલથી આપવામાં આવેલો ફાયદો સ્વીકારવાથી વિલ હેઠળ લેવાનું ક્યારે પસંદ કર્યું ગણાય.
૧૮૮.	કેવા સંજોગોમાં જાણ હોવાનું અથવા જતું કર્યું હોવાનું માની શકાય અથવા એવું અનુમાન કરી શકાય.
૧૮૯.	વિલ કરનારના પ્રતિનિધિઓ વસિયતદારને પસંદ કરવાનું ક્યારે કહી શકે.
૧૯૦.	અસમર્થતાના દાખલામાં પસંદગી મુલતવી રાખવા બાબત.
૧૯૧.	મૃત્યુ નજીક છે એમ માનીને આપેલી બક્ષિસથી મિલકત તબદીલ કરવા બાબત.
	પ્રકરણ - ૩ મૃતક વ્યક્તિની મિલકતનું રક્ષણ
૧૯૨.	મૃતક વ્યક્તિની મિલકત ઉપર વારસાહકની રૂએ દાવો કરનાર વ્યક્તિ ગેર-કાયદે કબજા સામે દાદ માંગી શકશે.
૧૯૩.	ન્યાયાધીશે કરવાની તપાસ.
૧૯૪.	કાર્યરીતિ.
૧૯૫.	કાર્યવાહી પૂરી થતાં સુધી ક્યુરેટરની નિમણૂંક.
૧૯૬.	ક્યુરેટરને આપી શકાય તેવી સત્તા.
૧૯૭.	ક્યુરેટરોએ અમુક સત્તાઓ વાપરવાનો પ્રતિબંધ.
૧૯૮.	ક્યુરેટરે જામીનગીરી આપવી જોઈશે અને તે મહેનતાણું મેળવી શકશે.
૧૯૯.	એસ્ટેટમાં મહેસૂલ ભરતી જમીનનો સમાવેશ થતો હોય ત્યારે કલેક્ટર પાસેથી રિપોર્ટ.
૨૦૦.	દાવાઓ માંડવા અને તેની સામે બચાવ કરવા બાબત.
૨૦૧.	ક્યુરેટર પાસે હવાલો હોય તે દરમિયાન દેખીતા માલિકોને ભથ્થાં.
૨૦૨.	ક્યુરેટરે હિસાબ રજૂ કરવા બાબત.
૨૦૩.	હિસાબની તપાસણી અને હિત ધરાવતા પક્ષકારોને તેની બીજી પ્રત રાખવાનો હક.
૨૦૪.	એ જ મિલકત માટે બીજો ક્યુરેટર નીમવાનો બાધ.
૨૦૫.	ક્યુરેટર નીમવા માટે અરજી કરવાની મુદત.
૨૦૬.	મૃતક વ્યક્તિએ કરેલી જાહેર વ્યવસ્થા અથવા આપેલા કાયદેસરના આદેશો સામે આ ભાગના અમલને બાધ.
૨૦૭.	દાવો લાવવાના હકનો અપવાદ.
૨૦૮.	સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીના નિર્ણયની અસર.

૨૦૯.	સરકારી ક્યુરેટરોની નિમણૂક.
	પ્રકરણ - ૪ મૃતકની મિલકત વારસામાં જતાં તે મિલકતના પ્રતિનિધિત્વનો હક
૨૧૦.	એકઝીક્યુટરની અથવા વહીવટ-કર્તાની એકઝીક્યુટર તરીકેની અથવા વહીવટકર્તા તરીકેની હેસિયત અને તેની મિલકત.
૨૧૧.	મૃતક વ્યક્તિઓના દેણદારો પાસેથી કોર્ટો મારફત વસુલાત કરવા માટે પ્રતિનિધિત્વના હકની સાબિતી પૂર્વશરત છે.
૨૧૨.	પાછળથી આપેલા પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્રની સર્ટિફિકેટ ઉપર અસર.
૨૧૩.	પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્ર રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી જેને તે આપવામાં આવેલ હોય તે જ વ્યક્તિથી દાવો માંડી શકાશે વગેરે.
	પ્રકરણ-૫ પ્રોબેટ, વહીવટપત્ર અને મૃતક વ્યક્તિની અસ્કયામતનો વહીવટ
૨૧૪.	આ પ્રકરણ લાગુ પાડવા બાબત.
૨૧૫.	વહીવટ કરવાનો અધિકાર કોને આપવા બાબત.
૨૧૬.	વહીવટપત્રની અસર.
૨૧૭.	વહીવટ કરવાનો અધિકાર મળવાથી કાર્યો માન્ય ન થવા બાબત.
૨૧૮.	નિમાયેલા એકઝીક્યુટરને જ પ્રોબેટ આપવા બાબત.
૨૧૯.	કોને પ્રોબેટ આપી ન શકાય.
૨૨૦.	કેટલાંક એકઝીક્યુટરો-ને એક સાથે અથવા જુદાં જુદાં સમયે પ્રોબેટ આપવા બાબત.
૨૨૧.	પ્રોબેટ આપ્યા પછી મળી આવેલી કોડિસિલનું જુદું પ્રોબેટ.
૨૨૨.	હયાત એકઝીક્યુટર-ને પ્રતિનિધિત્વ પ્રાપ્ત થવા બાબત.
૨૨૩.	પ્રોબેટની અસર.
૨૨૪.	રાજ્ય બહાર સાબિત કરેલા વિલની પ્રમાણિકૃત નકલનો નકલ જોડેલ વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૨૫.	એકઝીક્યુટરે એકઝીક્યુટરપદ છોડી દીધું ન હોય ત્યારે વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૨૬.	એકઝીક્યુટર પદ છોડી દેવાની રીત અને તેની અસર.
૨૨૭.	મર્યાદિત સમયમાં એકઝીક્યુટર, એકઝીક્યુટરપદ છોડી ન દે અથવા સ્વીકારે નહિ ત્યારે અનુસરવાની કાર્યરીતિ.

૨૨૮.	તમામ મિલકતના અથવા શેષ મિલકતના વસિયતદારને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૨૯.	મૃતક શેષ વસિયતદારના પ્રતિનિધિને વહીવટ કરવાનો અધિકાર મેળવવાનો હક.
૨૩૦.	એક્ઝીક્યુટર અથવા કોઈ શેષ વસિયતદાર અથવા શેષ-વસિયતદારનો પ્રતિનિધિ ન હોય ત્યારે વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૩૧.	તમામ મિલકતના અથવા શેષ મિલકતના વસિયતદાર સિવાયના બીજા વસિયતદારને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપતાં પહેલાં આજ્ઞાપત્ર કાઢવા બાબત.
૨૩૨.	કોને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપી શકાય નહીં.
૨૩૩.	રાજ્ય વિધાનમંડળ સમક્ષ નિયમો મુકવા બાબત.
૨૩૪.	ખોવાઈ ગયેલ વિલની નકલ અથવા મુસદ્દાનું પ્રોબેટ.
૨૩૫.	ખોવાઈ ગયેલા અથવા નષ્ટ થયેલા વિલના મજફૂરનું પ્રોબેટ.
૨૩૬.	અસલ વિલ અસ્તિત્વમાં હોય ત્યારે તેની નકલનું પ્રોબેટ.
૨૩૭.	વિલ રજૂ ન થાય ત્યાં સુધી વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૩૮.	ગેરહાજર એક્ઝીક્યુટરના એટર્નીને વિલ જોડેલો વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૩૯.	પોતે હાજર હોત અને વહીવટ કરવા હકદાર હોત એવી ગેરહાજર વ્યક્તિના એટર્નીને વસિયત જોડેલો વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૪૦.	બિન વસિયતતાના દાખલામાં વહીવટ કરવા હકદાર વ્યક્તિ ગેરહાજર હોય તો તેના એટર્નીને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૪૧.	એકમાત્ર એક્ઝીક્યુટર અથવા શેષ વસિયતદારની સગીરાવસ્થા દરમિયાન વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૪૨.	એકથી વધુ એક્ઝીક્યુટરો અથવા શેષ વસિયતદારોની સગીરાવસ્થા દરમિયાન વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૪૩.	પાગલ અથવા સગીર વ્યક્તિના ઉપયોગ અને ફાયદા માટે વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત..
૨૪૪.	દાવો ચાલુ હોય ત્યાં સુધી વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૪૫.	વિલમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા હેતુ પૂરતું મર્યાદિત પ્રોબેટ.
૨૪૬.	ખાસ હેતુ પૂરતો વિલ જોડેલો વહીવટ કરવાનો મર્યાદિત અધિકાર આપવા બાબત.

૨૪૭.	જેમાં કોઈ વ્યક્તિને ફાયદાકારક હિત હોય તે મિલકત પૂરતો વહીવટ કરવાનો મર્યાદિત અધિકાર આપવા બાબત.
૨૪૮.	દાવા પૂરતો વહીવટ કરવાનો મર્યાદિત અધિકાર.
૨૪૯.	વહીવટ કરનાર સામે લાવવાના દાવામાં પક્ષકાર બનવાના હેતુ પૂરતો વહીવટ કરવાનો મર્યાદિત અધિકાર.
૨૫૦.	મૃતક વ્યક્તિની મિલકત એકત્રિત કરવા અને સાચવવા પૂરતો વહીવટ કરવાનો મર્યાદિત અધિકાર.
૨૫૧.	સાધારણ સંજોગોમાં વહીવટ કરવા માટે હકદાર વ્યક્તિ સિવાયની કોઈ વ્યક્તિની વહીવટકર્તા તરીકે નિમણૂક.
૨૫૨.	અપવાદને અધીન પ્રોબેટ અથવા વિલ જોડેલો વહીવટ.
૨૫૩.	અપવાદ સાથે વહીવટ કરવાનો અધિકાર.
૨૫૪.	શેષ મિલકતનું પ્રોબેટ અથવા વહીવટ કરવાનો અધિકાર.
૨૫૫.	વહીવટ કર્યા વિનાની માલમત્તાનું પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા વિષે.
૨૫૬.	વહીવટ કર્યા વિનાની માલમત્તાનું પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા અંગેના નિયમો.
૨૫૭.	મર્યાદિત પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રથી આપેલો અધિકાર પૂરો થયો હોય અને એસ્ટેટનો કોઈ ભાગ વહીવટ કર્યા વિનાનો રહ્યો હોય ત્યારે વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
૨૫૮.	કોર્ટથી કઈ ભૂલો સુધારી શકાય.
૨૫૯.	વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર આપ્યા પછી કોડિસિલ મળી આવે ત્યારે અનુસરવાની કાર્યરીતિ.
૨૬૦.	વ્યાજબી કારણસર પાછું ખેંચી લેવા અથવા રદ કરવા બાબત.
૨૬૧.	પ્રોબેટ વિગેરે આપવાની અને રદ કરવાની જિલ્લા ન્યાયાધીશની હક્કમત.
૨૬૨.	બિન તકરારી કેસો ચલાવવા માટે જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટના પ્રતિનિધિ (ડેલિગેટ) નીમવાની સત્તા.
૨૬૩.	પ્રોબેટ અને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા અંગે જિલ્લા ન્યાયાધીશની સત્તા.
૨૬૪.	જિલ્લા ન્યાયાધીશ સંબંધિત વ્યક્તિને વસિયતી દસ્તાવેજો રજૂ કરવાનો હુકમ કરી શકશે.

૨૬૫.	પ્રોબેટ અને વહીવટ કરવાના અધિકારના સંબંધમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશની કોર્ટની કાર્યવાહી.
૨૬૬.	મિલકતનું રક્ષણ કરવા માટે જિલ્લા ન્યાયાધીશે ક્યારે અને કેવી રીતે દરમિયાનગીરી કરવી.
૨૬૭.	જિલ્લા ન્યાયાધીશે ક્યારે પ્રોબેટ અથવા વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપી શકે.
૨૬૮.	મરહૂમ વ્યક્તિને જેમાં કાયમી રહેઠાણ ન હોય એવા જિલ્લાના ન્યાયાધીશને કરેલી અરજીનો નિકાલ.
૨૬૯.	ડેલિગેટથી પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપી શકાશે.
૨૭૦.	પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રની નિર્ણયાત્મકતા.
૨૭૧.	કલમ ૨૭૦ના પરંતુક હેઠળ આપવામાં આવેલ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રનું પ્રમાણપત્ર હાઇકોર્ટને મોકલવા બાબત.
૨૭૨.	પ્રોબેટ અથવા વહીવટ કરવાના અધિકાર માટેની અરજી યોગ્ય રીતે અને ખરાઈ કરીને કરવામાં આવી હોય તો તેની નિર્ણયાત્મકતા.
૨૭૩.	પ્રોબેટ માટે અરજ.
૨૭૪.	કયા દાખલામાં વિલનું ભાષાંતર અરજ જોડે રાખવું જોઈએ. કોર્ટના ભાષાંતરકાર સિવાયની બીજી વ્યક્તિ દ્વારા ભાષાંતરની ખરાઈ.
૨૭૫.	વહીવટપત્ર માટે અરજ.
૨૭૬.	અમુક દાખલામાં પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર માટેની અરજ વગેરેમાં કરેલા નિવેદનમાં વધારો.
૨૭૭.	પ્રોબેટ વગેરે માટેની અરજ ઉપર સહી કરવી જોઈશે અને તેની ખરાઈ કરવી જોઈશે.
૨૭૮.	વિલના એક સાક્ષીએ પ્રોબેટ માટેની અરજની ખરાઈ કરવા બાબત.
૨૭૯.	અરજમાં અથવા એકરારમાં ખોટી હકીકત જણાવવા માટે શિક્ષા.
૨૮૦.	જિલ્લા ન્યાયાધીશની સત્તા.
૨૮૧.	પ્રોબેટ અથવા વહીવટ (પત્રો) આપવા સામે વાંધાપત્રો (કેવિયટ્સ).
૨૮૨.	વાંધાપત્ર દાખલ કર્યા પછી, વાંધો લેનારને નોટિસ આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી પિટિશન (અરજી) પર કોઈ કાર્યવાહી ન કરવા બાબત.
૨૮૩.	જિલ્લા પ્રતિનિધિએ ક્યારે પ્રોબેટ અથવા વહીવટ કરવાનો અધિકાર ન આપવો.

૨૮૪.	જેમાં કોઈ વિવાદ ન હોય તેવા શંકાસ્પદ કેસોમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશને નિવેદન મોકલવાની સત્તા.
૨૮૫.	જેમાં વિવાદ હોય અથવા જેમાં જિલ્લા પ્રતિનિધિને લાગે કે તેણીની/તેમની કોર્ટમાં પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો નામંજૂર કરવા જોઈએ તેવી કાર્યરીતિ.
૨૮૬.	કોર્ટના સીલ (સિક્કા) હેઠળ પ્રોબેટ આપવા બાબત.
૨૮૭.	કોર્ટના સીલ સીલ હેઠળ વહીવટ-પત્રો આપવા બાબત.
૨૮૮.	વહીવટ-બોન્ડ (ખત).
૨૮૯.	વહીવટ-બોન્ડ બીજાને નામે કરી આપવા બાબત.
૨૯૦.	પ્રોબેટ અને વહીવટ આપવા માટેનો સમય.
૨૯૧.	જેના પ્રોબેટ અથવા વહીવટ, વસિયતનામા સાથે જોડેલા હોય અને આપેલા હોય તેવા મૂળ (અસલ) વસિયતનામા ફાઇલ (દાખલ) કરવા બાબત.
૨૯૨.	વિવાદાસ્પદ કેસોમાં કાર્યરીતિ.
૨૯૩.	પાછા ખેંચી લેવામાં આવેલ પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો પાછા સોંપી દેવા બાબત.
૨૯૪.	પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પાછા ખેંચી લેતા પહેલાં એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને ચુકવણી.
૨૯૫.	વહીવટપત્રો નામંજૂર કરવાની સત્તા.
૨૯૬.	જિલ્લા ન્યાયાધીશના હુકમો વિરુદ્ધ અપીલ.
૨૯૭.	એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને દૂર કરવા બાબત અને વારસદાર માટેની જોગવાઈ.
૨૯૮.	એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને આદેશો.
૨૯૯.	સદોષ એક્ઝિક્યુટર્સ.
૩૦૦.	સદોષ એક્ઝિક્યુટરની જવાબદારી.
૩૦૧.	મૃતકના મૃત્યુ પછીની કાર્યવાહીના કારણો અને મૃત્યુ સમયે બાકી રહેલા દેવાના સંબંધમાં.
૩૦૨.	મૃતકની અને તેની વિરુદ્ધની માગણીઓ અને કાર્યવાહીના અધિકારો, મૃતકને બદલે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને પ્રાપ્ત થાય છે અને મળે છે.
૩૦૩.	મિલકત (એસ્ટેટ)ની વ્યવસ્થા કરવાની એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની સત્તા.
૩૦૪.	વહીવટની સામાન્ય સત્તા.
૩૦૫.	મૃતકની મિલકત (એસ્ટેટ)ની એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા દ્વારા ખરીદી.

30૬.	અનેક એક્ઝિક્યુટર્સ અથવા વહીવટકર્તાઓ પૈકી એક દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાની સત્તા.
30૭.	એક અથવા એકથી વધુ એક્ઝિક્યુટર્સ અથવા વહીવટકર્તાઓ પૈકી એકનું મૃત્યુ થતાં બાકીનાને સત્તા રહેવા બાબત.
30૮.	વહીવટ વગરની માલમત્તાના વહીવટકર્તાની સત્તા.
30૯.	સગીરાવસ્થા દરમિયાનના વહીવટકર્તાની સત્તા.
3૧૦.	પરિણીત એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની સત્તા.
3૧૧.	મૃતકની અંત્યેષ્ટિ અંગે.
3૧૨.	યાદી અને હિસાબ.
3૧૩.	અમુક કિસ્સામાં ભારતના કોઈપણ ભાગમાંની મિલકત (એસ્ટેટ)નો સમાવેશ કરવાની યાદી.
3૧૪.	મૃતકની મિલકત અને તેના પર બાકી રહેલા દેવા અંગે.
3૧૫.	તમામ દેવા પહેલાં ચૂકવવાના ખર્ચ.
3૧૬.	આવા ખર્ચ પછી ચૂકવવાના ખર્ચ.
3૧૭.	ત્યાર પછી અમુક સેવાઓ માટે વેતન ચૂકવવા અને તે પછી અન્ય દેવા ચૂકવવા બાબત.
3૧૮.	ઉપર્યુક્ત દેવા સિવાય, તમામ દેવા સમાન રીતે અને ફાળે પડતાં ચૂકવવા જોઈશે.
3૧૯.	કાયમી વસવાટ ભારતમાં ન હોય તેવા દેવાની ચુકવણી માટે જંગમ મિલકત (એસ્ટેટ)નો ઉપયોગ.
3૨૦.	વસિયતી વારસા પહેલાં ચૂકવવાના દેવા.
3૨૧.	એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા ક્ષતિપૂર્તિ વિના વસિયતી વારસો સોંપી દેવા માટે બંધાયેલા નથી.
3૨૨.	સામાન્ય વસિયતી વારસામાં કપાત.
3૨૩.	દેવાની ચુકવણી કરવા માટે પૂરતી અસ્કયામતો હોય, ત્યારે યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસામાં કપાત.
3૨૪.	દેવા અને જરૂરી ખર્ચ ચૂકવવા માટે પૂરતી સંપત્તિ હોય ત્યારે મિલકતદર્શક વસિયતી વારસા હેઠળ અધિકાર.
3૨૫.	યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસામાં ફાળે પડતી કપાત.
3૨૬.	કપાતના હેતુ માટે વસિયતી વારસાઓને સામાન્ય વસિયતી વારસા ગણવા બાબત.
3૨૭.	વારસદારના માલિકી હકને પરિપૂર્ણ કરવા માટે સંમતિ જરૂરી છે.

૩૨૮.	યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસાને એક્ઝિક્યુટરની સંમતિની અસર.
૩૨૯.	શરતી અનુમતિ.
૩૩૦.	પોતાના વસિયતી વારસા અંગે એક્ઝિક્યુટરની અનુમતિ.
૩૩૧.	એક્ઝિક્યુટરની અનુમતિની અસર.
૩૩૨.	એક્ઝિક્યુટરે વસિયતી વારસા ક્યારે સોંપી દેવાં જોઈએ.
૩૩૩.	વસિયતથી સમય નક્કી કરવામાં આવ્યો ન હોય ત્યારે વર્ષાસનની શરૂઆત.
૩૩૪.	દર ત્રણ મહિને અથવા દર મહિને આપવાનું વર્ષાસન પ્રથમ ક્યારે લેણું થાય.
૩૩૫.	નિયત સમયની અંદર અથવા ચોક્કસ દિવસ પહેલાં ચુકવણી કરવાનો આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે ઉત્તરોત્તર ચુકવણીની તારીખો. ચુકવણીની તારીખ પહેલાં વર્ષાસનનું મૃત્યુ
૩૩૬.	યથાનિર્દિષ્ટ ન હોય એવો વસિયતી વારસો જીવનપર્યંત આપવામાં આવેલ હોય, ત્યારે વસિયતથી આપેલી રકમનું રોકાણ.
૩૩૭.	ભવિષ્યમાં સોંપી દેવાના સામાન્ય વસિયતી વારસા અંગે રોકાણ અને વચગાળાના હિતની નિકાલ.
૩૩૮.	કોઈ ભંડોળ ઉપર વર્ષાસનનો બોજો રાખવામાં આવ્યો ન હોય અથવા તે માટે કોઈ ભંડોળનો વિનિયોગ કરવામાં આવ્યો ન હોય, ત્યારે અનુસરવાની કાર્યરીતિ.
૩૩૯.	અવલંબી વસિયતી બક્ષિસની શેષ વસિયતદારને તબદીલી.
૩૪૦.	ખાસ જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવાનો આદેશ કર્યા વિના વસિયતીથી જીવનપર્યંત આપેલી શેષ મિલકતનું રોકાણ.
૩૪૧.	નિર્દિષ્ટ કરેલી જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવાના આદેશ સાથે વસિયતી બક્ષિસથી જીવનપર્યંત આપેલ શેષ મિલકતનું રોકાણ.
૩૪૨.	રૂપાંતર કરવાનો અને રોકાણ કરવાનો સમય અને રીત.
૩૪૩.	વસિયતી બક્ષિસની તાત્કાલિક ચુકવણી અથવા કબજા માટે કોઈ સગીર હકદાર હોય અને તેણીના/તેના વતી કોઈ વ્યક્તિને તે સોંપી દેવાનો આદેશ ન હોય ત્યારે અનુસરવાની કાર્યરીતિ.
૩૪૪.	વસિયતદારનો યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસાની ઊપજ મેળવવાનો હક.
૩૪૫.	શેષ વસિયતદારનો શેષ ભંડોળની ઊપજ મેળવવાનો હક.
૩૪૬.	સામાન્ય વસિયતી વારસો સોંપી દેવા માટે કોઈ સમય નક્કી કરવામાં આવેલ ન હોય ત્યારે વ્યાજ.

૩૪૭.	સમય નક્કી કરવામાં આવેલ હોય ત્યારે વ્યાજ.
૩૪૮.	વ્યાજનો દર.
૩૪૯.	વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી પ્રથમ વર્ષની અંદર વર્ષાસનની બાકી ઉપર વ્યાજ મળશે નહિ.
૩૫૦.	વર્ષાસન ઉપજાવવા માટે રોકાણ કરવાની રકમનું વ્યાજ.
૩૫૧.	કોર્ટના હુકમોથી સોંપી દીધેલો વસિયતી વારસો આપવા બાબત.
૩૫૨.	સ્વેચ્છાપૂર્વક વારસો સોંપી દીધેલ હોય તો પરત માંગી શકાય નહિ.
૩૫૩.	કલમ ૧૩૭ હેઠળ આપેલા વધુ સમયની અંદર શરતનું પાલન થવાથી વસિયતી વારસો સોંપી દેવાનો થતો હોય ત્યારે પરત કરવા બાબત.
૩૫૪.	દરેક વસિયતદારને પ્રમાણસર વારસો પરત કરવાની ક્યારે ફરજ પાડી શકાય.
૩૫૫.	અસ્કયામતોની વહેંચણી.
૩૫૬.	લેણદાર, વસિયતદાર પાસે વારસો પરત કરવાની માંગણી કરી શકે.
૩૫૭.	જેને વસિયતી વારસો મળી ગયો ન હોય અથવા જેને કલમ ૩૫૬ હેઠળ વારસો પરત કરવો પડ્યો હોય તે વસિયતદાર, જેને પૂરો વસિયતી વારસો સોંપી દેવામાં આવ્યો હોય તે વસિયતદારને તે પરત કરવાની ફરજ ક્યારે ન પાડી શકે.
૩૫૮.	જેને વારસો મળી ગયો ન હોય તેવા વસિયતદારે, જો એક્ઝિક્યુટર નાદાર ન હોય તો તેની સામે પહેલાં કાર્યવાહી કરવી પડશે.
૩૫૯.	એક વસિયતદારે બીજાને પરત કરવાની મર્યાદા.
૩૬૦.	પરત કરવાની રકમ ઉપર વ્યાજ લેવામાં આવશે નહિ.
૩૬૧.	રાબેતા મુજબ ચુકવણી કર્યા પછી શેષ મિલકત, શેષ વસિયતદારને સોંપી દેવા બાબત.
૩૬૨.	કાયમી વસવાટના દેશમાંના એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને વહેંચણી કરવા માટે ભારતમાંથી અસ્કયામતોની તબદીલી.
૩૬૩.	નુકસાન માટે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની જવાબદારી.
૩૬૪.	મિલકતનો કોઈ ભાગ મેળવવામાં બેદરકાર રહેવા માટે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની જવાબદારી
	પ્રકરણ ૬ વારસા સર્ટિફિકેટો
૩૬૫.	હક્કમત ધરાવતી કોર્ટ સર્ટિફિકેટ આપવા બાબત.

૩૬૬.	સર્ટિફિકેટ માટે અરજી.
૩૬૭.	અરજી થતાં અનુસરવાની કાર્યરીતિ.
૩૬૮.	સર્ટિફિકેટનો મજફૂર.
૩૬૯.	સર્ટિફિકેટ મેળવનાર પાસેથી જામીનગીરી માંગવા બાબત.
૩૭૦.	સર્ટિફિકેટનું વિસ્તરણ.
૩૭૧.	સર્ટિફિકેટનો અને ઉમેરો કરેલા સર્ટિફિકેટનો નમૂનો.
૩૭૨.	જામીનગીરીઓ અંગેની સત્તા બાબતમાં સર્ટિફિકેટ સુધારવા બાબત.
૩૭૩.	સર્ટિફિકેટ અંગે કોર્ટ ફી વસૂલ કરવાની પદ્ધતિ.
૩૭૪.	સર્ટિફિકેટની સ્થાનિક વ્યાપ્તિ.
૩૭૫.	સર્ટિફિકેટની અસર.
૩૭૬.	સર્ટિફિકેટ રદ કરવા બાબત.
૩૭૭.	અપીલ.
૩૭૮.	અગાઉ આપેલા સર્ટિફિકેટ, પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રોની સર્ટિફિકેટ ઉપર અસર.
૩૭૯.	અમાન્ય સર્ટિફિકેટ ધરાવનારને શુદ્ધબુદ્ધિથી કરેલી અમુક ચુકવણી માન્ય ઠરાવવા બાબત.
૩૮૦.	આ ભાગ હેઠળ કરેલા નિર્ણયોની અસર અને તે હેઠળનું સર્ટિફિકેટ ધરાવનારની જવાબદારી.
૩૮૧.	આ ભાગના હેતુઓ માટે નીચલી કોર્ટને જિલ્લા કોર્ટની હકૂમત આપવા બાબત.
૩૮૨.	રદ થયેલાં અને અમાન્ય સર્ટિફિકેટો પાછા સોંપી દેવા બાબત.
	પ્રકરણ - ૭ પ્રકીર્ણ
૩૮૩.	અપવાદ.
	ભાગ - ૩ લિવ-ઇન રિલેશનશિપ
૩૮૪.	લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં ભાગીદારો/સાથીદારો દ્વારા નિવેદન (પત્રક) રજૂ કરવા બાબત.
૩૮૫.	લિવ-ઇન રિલેશનશિપના બાળકો.
૩૮૬.	લિવ-ઇન રિલેશનશિપ ક્યારે રજીસ્ટર ન કરાવી તે બાબત.
૩૮૭.	લિવ-ઇન રિલેશનશિપની નોંધણી માટેની કાર્યરીતિ.

૩૮૮.	ફક્ત રેકર્ડ માટે આ ભાગ હેઠળ નોંધણી.
૩૮૯.	આ ભાગ હેઠળ રજિસ્ટ્રારની સત્તા, અને રજિસ્ટરો જાળવણી.
૩૯૦.	લિવ-ઇન રિલેશનશિપના સમાપ્તિના નિવેદનની રજૂઆત.
૩૯૧.	રજિસ્ટ્રારની ફરજો.
૩૯૨.	લિવ-ઇન રિલેશનશિપની નોંધણી માટેની નોટિસ.
૩૯૩.	ગુનાઓ અને સજા.
૩૯૪.	ભરણપોષણ.
૩૯૫.	નિયમો કરવાની સત્તા.
	ભાગ - ૪ પ્રકીર્ણ
૩૯૬.	રદ કરવા બાબત અને અપવાદ.
૩૯૭.	નિયમો કરવાની સત્તા.
૩૯૮.	મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાની સત્તા.
	અનુસૂચિ-૧
	અનુસૂચિ-૨
	અનુસૂચિ-૩
	અનુસૂચિ-૪
	અનુસૂચિ-૫
	અનુસૂચિ-૬
	અનુસૂચિ-૭

GUJARAT UNIFORM CIVIL CODE, 2026.

A BILL

to govern and regulate the laws relating to marriage and divorce, succession, live-in relationship and matters related thereto.

સન ૨૦૨૬નું ગુજરાત વિધેયક ક્રમાંક: ૧૭.

ગુજરાત સમાન નાગરિક સંહિતા, ૨૦૨૬.

લગ્ન અને છૂટાછેડા, વારસાહક, લિવ-ઈન રિલેશનશિપ અને તેને સંબંધિત બાબતોને લગતા કાયદાનું સંચાલન અને નિયમન કરવા માટેનું વિધેયક.

આથી, ભારતના ગણરાજ્યના સિત્યોતેરમા વર્ષમાં નીચેનો અધિનિયમ કરવામાં આવે છે:-

પ્રારંભિક

૧. (૧) આ અધિનિયમ ગુજરાત સમાન નાગરિક સંહિતા, ૨૦૨૬ કહેવાશે. (૨) તે, રાજ્ય સરકાર, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, નકકી કરે તેવી તારીખે અમલમાં આવશે. (૩) તે સમગ્ર ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડે છે અને આ સંહિતા જેને લાગુ પડે છે તેવા પ્રદેશની બહાર રહેતા ગુજરાતના રહેવાસીઓને પણ તે લાગુ પડે છે. ટૂંકી સંજ્ઞા, આરંભ અને વ્યાપ્તિ.
૨. આ સંહિતાનો કોઈપણ મજકૂર- (૧) ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૪૨ સાથે વાંચતા અનુચ્છેદ ૩૬૬ના ખંડ (૨૫)ના અર્થ મુજબની અનુસૂચિત આદિજાતિના સભ્યોને; અને (૨) ભારતના સંવિધાનના ભાગ ૨૧ હેઠળ જેમના પરંપરાગત અધિકારો સુરક્ષિત કરવામાં આવ્યા છે એવી વ્યક્તિઓ અને વ્યક્તિઓના જૂથને, -લાગુ પડશે નહિ. અનુસૂચિત આદિજાતિને અને વ્યક્તિઓના અમુક અન્ય જૂથોને આ સંહિતા લાગુ નહિ પડવા બાબત.
૩. (૧) આ સંહિતામાં, સંદર્ભથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય, તો- વ્યાખ્યા.

(ક) પરિણીત અથવા અપરિણીત માતાપિતાના સંબંધમાં "બાળક" એટલે તેમનું જૈવિક બાળક, દત્તક લીધેલું બાળક અથવા સરોગસી અથવા સહાયિત પ્રજનન પ્રૌદ્યોગિકી (આસિસ્ટેડ રિપ્રોડક્ટિવ ટેકનોલોજી) દ્વારા જન્મેલું બાળક;

(ખ) "કોર્ટ" એટલે મૂળ દીવાની હક્કમતની કોર્ટ અને તેમાં ફેમિલી કોર્ટ અધિનિયમ, ૧૯૮૪ હેઠળ સ્થપાયેલી ફેમિલી કોર્ટ અથવા જેને ફેમિલી કોર્ટની સત્તા અને હક્કમત આપવામાં આવી હોય એવી કોઈપણ કોર્ટનો સમાવેશ થાય છે;

(ગ) "રૂઢિ અને રિવાજ" એ એવા કોઈ નિયમને સૂચિત કરે છે કે જેનું લાંબા સમયથી સતત અને એકસરખી રીતે પાલન કરવામાં આવતું હોઈ તેને કોઈપણ સ્થાનિક વિસ્તાર, આદિજાતિ અથવા સમુદાયની વ્યક્તિઓમાં કાયદાનું બળ પ્રાપ્ત થયું હોય;

પરંતુ આ નિયમ ચોક્કસ હોય અને ગેરવાજબી ન હોય અથવા જાહેર નીતિ અથવા નૈતિકતા અથવા તે બંનેથી વિરુદ્ધનો ન હોય;

(ઘ) "પ્રતિબંધિત સંબંધની ડિગ્રી (માત્રા)" - એક પુરુષ અને અનુસૂચિ-૧-ની યાદી-૧-માં જણાવેલી કોઈપણ વ્યક્તિ અને એક સ્ત્રી અને સદરહુ અનુસૂચિની યાદી-૨-માં જણાવેલી કોઈપણ વ્યક્તિ પ્રતિબંધિત સંબંધની ડિગ્રીમાં હોય છે.

સ્પષ્ટીકરણ ૧ - સંબંધમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે-

(૧) અર્ધ અથવા સહોદર રક્ત દ્વારા તેમજ પૂર્ણ રક્ત દ્વારા, દત્તક લઈને, સરોગસી અથવા સહાયિત પ્રજનન પ્રૌદ્યોગિકી દ્વારા સ્થાપિત સંબંધ,

(૨) લગ્ન દ્વારા અથવા લગ્ન વિના પ્રજનન દ્વારા સ્થાપિત રક્ત સંબંધ,

અને આ સંહિતામાંના સંબંધ સંબંધી તમામ શબ્દોનો અર્થ તદનુસાર કરવામાં આવશે;

સ્પષ્ટીકરણ ૨ -

"પૂર્ણ રક્ત" - બે વ્યક્તિઓ એકબીજા સાથે સંપૂર્ણ રક્ત સંબંધ દ્વારા સંબંધિત હોવાનું ત્યારે કહેવાય છે જ્યારે તેઓ એક જ પૂર્વજના એક જ પત્ની દ્વારા જન્મેલા વંશજ હોય;

સ્પષ્ટીકરણ ૩ - "અર્ધ રક્ત" - બે વ્યક્તિઓ એકબીજા સાથે અર્ધ રક્ત સંબંધ દ્વારા સંબંધિત હોવાનું ત્યારે કહેવાય છે જ્યારે તેઓ એક જ પૂર્વજના પરંતુ અલગ અલગ પત્નીઓ દ્વારા જન્મેલા વંશજ હોય;

સ્પષ્ટીકરણ ૪ -

"સહોદર રક્ત" - બે વ્યક્તિઓ એકબીજા સાથે સહોદર રક્ત સંબંધ દ્વારા સંબંધિત હોવાનું ત્યારે કહેવાય છે જ્યારે તેઓ એક જ પૂર્વજા (ancestress)ના પરંતુ અલગ અલગ પતિઓ દ્વારા જન્મેલા વંશજ હોય;

સ્પષ્ટીકરણ ૫ -

સ્પષ્ટીકરણ ૨, ૩ અને ૪-માં, "પૂર્વજ"માં પિતાનો સમાવેશ થાય છે અને "પૂર્વજા (ancestress)"માં માતાનો સમાવેશ થાય છે;

(ચ) "મિલકત" એટલે જંગમ હોય કે સ્થાવર, સ્વ-ઉપાર્જિત હોય કે પૈતૃક/સહવારસાની/સંયુક્ત, મૂર્ત હોય કે અમૂર્ત હોય તેવી કોઈપણ પ્રકારની મિલકત અને તેમાં આવી મિલકતમાંના હિસ્સા, હિત અથવા અધિકારનો સમાવેશ થાય છે;

(છ) "હાઇકોર્ટ" એટલે ગુજરાતની હાઇકોર્ટ;

(જ) "સગીર" એટલે જેણે અઢાર વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરી ન હોય એવી વ્યક્તિ;

(ઝ) "જાહેરનામું" એટલે ગુજરાત સરકારના રાજપત્રમાં પ્રસિદ્ધ થયેલું જાહેરનામું અને "જાહેર કરેલું" એ શબ્દપ્રયોગનો અર્થ તદનુસાર કરવામાં આવશે;

(ટ) "માતા/પિતા" એટલે બાળકના પિતા અથવા માતા;

(ઠ) "વ્યક્તિ" એટલે સ્ત્રી હોય કે પુરુષ તેવી કોઈપણ વ્યક્તિ અને "તેણી/તે", "તેણીનું/તેનું", "તેણીને/તેને" અને "તેણીએ પોતે/તેણે પોતે" એ શબ્દપ્રયોગોનો અર્થ તદનુસાર કરવામાં આવશે;

(ડ) "ઠરાવેલું" એટલે આ સંહિતા હેઠળ કરેલા નિયમોથી ઠરાવેલું;

(ઢ) "રજિસ્ટ્રાર" એટલે આ સંહિતા હેઠળ રાજ્ય સરકારે નીમેલા રજિસ્ટ્રાર;

(ટ) "રજિસ્ટ્રાર જનરલ" એટલે આ સંહિતા હેઠળ રાજ્ય સરકારે નીમેલા રજિસ્ટ્રાર જનરલ;

(થ) આ સંહિતાના હેતુ માટે "રહેવાસી" એટલે-

(૧) રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ સંદર્ભમાં બહાર પાડવામાં આવેલા જાહેરનામા હેઠળ રહેવાસી હોવાને પાત્ર હોય, અથવા

(૨) રાજ્ય સરકાર અથવા તેના અન્ડરટેકિંગ/એકમોનો કાયમી કર્મચારી હોય, અથવા

(૩) રાજ્યના પ્રદેશમાં કાર્યરત હોય તેવો કેન્દ્ર સરકાર અથવા તેના અન્ડરટેકિંગ/એકમોનો કાયમી કર્મચારી હોય, અથવા

(૪) રાજ્યમાં લાગુ પડતી અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ હેતુ માટે જાહેર કરાયેલી રાજ્ય સરકાર અથવા કેન્દ્ર સરકારની કોઈપણ યોજનાનો લાભાર્થી હોય, અથવા

(૫) ગુજરાતમાં જન્મેલા હોય અને તેમના માતાપિતા ગુજરાતના રહેવાસી હોય અથવા ગુજરાત રાજ્યની અંદર સ્થાવર મિલકત ધરાવતા હોય, પરંતુ આવી વ્યક્તિનું અન્ય કોઈ રાજ્યમાં નિવાસસ્થાન ન હોય, અથવા

(૬) છેલ્લા દસ વર્ષથી રાજ્યમાં સતત રહેતા હોય,

- તેવા ગુજરાત રાજ્યના પ્રદેશોમાં રહેતા હોય કે બહાર રહેતા હોય તેવા ભારતના નાગરિક;

(દ) "જીવનસાથી" એટલે લગ્નમાં પતિ અથવા પત્ની;

(ધ) "રાજ્ય" એટલે ગુજરાત રાજ્ય; અને

(ન) "રાજ્ય સરકાર" એટલે ગુજરાત સરકાર.

(૧) આ સંહિતાના ભાગ - ૧-માં, સંદર્ભથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય, તો-

(ક) "ભરણપોષણ"માં ખોરાક, કપડાં, રહેઠાણ, શિક્ષણ, તબીબી સંભાળ અને સારવાર અને ખાસ જરૂરિયાતો, કોઈ હોય, તો તે માટેની જોગવાઈનો સમાવેશ થાય છે; અને

(ખ) "લગ્નના પક્ષકારો" એટલે જેમની વચ્ચે લગ્ન સંપન્ન થયેલા હોય/લગ્નનો કરાર થયેલ હોય તેવા પુરુષ અને સ્ત્રી.

(૨) આ સંહિતાના ભાગ - ૨-માં, સંદર્ભથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય, તો-

(ક) "વહીવટકર્તા" એટલે જ્યારે કોઈ વહીવટકર્તા ન હોય, ત્યારે મૃત વ્યક્તિની મિલકતનો વહીવટ કરવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નિમાયેલી વ્યક્તિ;

(ખ) "વસિયત" એટલે વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી તે વ્યક્તિની ચોક્કસ મિલકત અન્ય લોકોને સોંપવાનું કૃત્ય અને તેના વૈયાકરણીય ફેરફારો અને સમૂલીય શબ્દપ્રયોગોનો અર્થ તદનુસાર કરવામાં આવશે;

(ગ) "કેવિયટ" એટલે પ્રોબેટ અથવા વહીવટ આપતાં પહેલાં કોર્ટ દ્વારા અરજદારને સાંભળવાની મંજૂરી આપવા માટેની નોટિસ;

(ઘ) "પૂરક વસિયતનામું (કોડિસિલ)" એટલે વસિયતનામાના સંબંધમાં કરવામાં આવેલો દસ્તાવેજ અને તે તેના સ્વરૂપ અંગે સ્પષ્ટતા કરે છે, તેમાં ફેરફાર કરે છે અથવા તેમાં ઉમેરો કરે છે અને તેને વસિયતનામાનો ભાગ હોવાનું માનવામાં આવશે;

(ચ) "જિલ્લા ન્યાયાધીશ" એટલે જિલ્લામાં મૂળ હક્કમતની મુખ્ય ટીવાની કોર્ટના ન્યાયાધીશ અને તેમાં અધિક જિલ્લા ન્યાયાધીશનો સમાવેશ થાય છે;

(છ) "એક્ઝિક્યુટર" એટલે વસિયતનામું કરનારની નિમણૂક દ્વારા મૃત વ્યક્તિના છેલ્લા વસિયતનામાનો અમલ જેને સોંપવામાં આવે તે વ્યક્તિ;

(જ) "વારસદાર" એટલે બિન-વસિયતી મિલકતના ઉત્તરાધિકારી બનવા માટે હકદાર હોય એવી કોઈપણ વ્યક્તિ;

(ઝ) "બિન-વસિયતી" – જે મિલકત માટે થવા યોગ્ય વસિયતનામું કરવામાં આવેલ ન હોય તેવી મિલકતના સંબંધમાં તે વ્યક્તિ બિન-વસિયતી મૃત્યુ પામેલ હોવાનું કહેવામાં આવશે;

(ટ) "વારસો" એવી મિલકતને સૂચિત કરે છે કે જે આ સંહિતાના ભાગ-૨-ના પ્રકરણ-૨-માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ અનુસાર એક વ્યક્તિ પાસેથી બીજી વ્યક્તિ/બીજી વ્યક્તિઓને આપવામાં આવતી હોય;

(ઠ) "પ્રોબેટ" એટલે વસિયત કરનારની મિલકતની દેખરેખની મંજૂરી આપતી સક્ષમ હક્કમતની કોર્ટના સીલ હેઠળ પ્રમાણિત કરેલી વસિયતનામાની નકલ;

(ડ) "વસિયત કરનાર" એટલે વસિયતનામું કરનાર વ્યક્તિ; અને

(ઢ) "વસિયત" એટલે વસિયત કરનારની મિલકતના સંદર્ભમાં તેના/તેણીના ઇરાદાની કાનૂની ઘોષણા, જેને તેણી/તે તેણીના/તેના મૃત્યુ પછી અમલમાં મૂકવા માંગતી હોય.

સ્પષ્ટીકરણ - ભાગ-૨ માં વાપરેલા શબ્દો અને શબ્દપ્રયોગો અને જેની આ પેટા-કલમમાં વ્યાખ્યા કરવામાં આવેલ નથી પરંતુ ભારત વારસાહક અધિનિયમ, ૧૯૨૫-માં વ્યાખ્યા કરવામાં આવેલ છે, તેનો ભાગ-૨-માં, તે અધિનિયમમાં તેમનો જે અર્થ કરવામાં આવેલ છે તે જ અર્થ થશે.

(૩) આ સંહિતાના ભાગ - ૩-માં, સંદર્ભથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય, તો-

(ક) "લિવ-ઇન રિલેશનશિપ" એટલે લગ્ન સ્વરૂપના સંબંધ દ્વારા શેર કરેલા (વહેંચાયેલા) ઘરમાં સાથે રહેતા હોય તેવા એક પુરુષ અને એક સ્ત્રી (જેમનો આમાં હવે પછી, "ભાગીદારો" તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તેમની) વચ્ચેનો સંબંધ, પરંતુ આવા સંબંધને સંહિતાના ભાગ - ૩ હેઠળ પ્રતિબંધિત કરવામાં આવેલ હોય;

(ખ) "શેર કરેલું (વહેંચાયેલું) ઘર" એટલે સગીર ન હોય તેવા એક પુરુષ અને એક સ્ત્રી, ભાડાના રહેઠાણમાં અથવા સંયુક્ત માલિકીના ઘરમાં અથવા તેમનામાંથી કોઈ એકની માલિકીના ઘરમાં અથવા અન્ય કોઈ રહેઠાણમાં જ્યાં એક છત નીચે રહે છે તેવું કોઈ ઘર;

(ગ) "લિવ-ઇન રિલેશનશિપનું નિવેદન" એટલે એક પુરુષ અને એક સ્ત્રી લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં છે અથવા આવા સંબંધમાં જોડાવાનો ઇરાદો ધરાવે છે તે મતલબનું સંયુક્ત રીતે સહી કરેલું અને આવા સંબંધના રજિસ્ટ્રેશન માટે ઠરાવેલી રીતે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરેલું નિવેદન; અને

(ઘ) "સમાપ્તિનું નિવેદન" એટલે હાલના લિવ-ઈન રિલેશનશીપના કોઈપણ અથવા બંને ભાગીદારો દ્વારા આવા સંબંધનો અંત આવેલ છે તેવું સહી કરેલું અને ઠરાવેલી રીતે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરેલું નિવેદન.

ભાગ-૧

લગ્ન અને છૂટાછેડા

પ્રકરણ-૧

લગ્નની વિધિ / લગ્નના કરાર કરવા માટેની શરતો

માન્ય લગ્ન
માટે જરૂરી
શરતો

૪. નીચેની શરતો પરિપૂર્ણ થાય, તો એક પુરુષ અને એક સ્ત્રી વચ્ચે લગ્નની વિધિ/લગ્નના કરાર કરી શકાય છે, જેમ કે -

(૧) લગ્ન સમયે બંનેમાંથી કોઈપણ પક્ષકારનો જીવનસાથી જીવિત ન હોય;

(૨) લગ્ન સમયે, બંનેમાંથી કોઈપણ પક્ષકાર -

(ક) માનસિક ક્ષમતા નબળી હોવાને પરિણામે માન્ય સંમતિ આપવા અસક્ષમ ન હોય; અથવા

(ખ) માન્ય સંમતિ આપવા સક્ષમ હોવા છતાં, લગ્ન માટે અયોગ્ય હોય તે પ્રકારની અથવા એટલી હદે માનસિક વિકારથી પીડાઈ રહી હોય; અથવા

(ગ) વારંવાર ગાંડપણના હુમલાનો ભોગ બનતો હોય;

(૩) પુરુષે એકવીસ વર્ષની ઉંમર પૂર્ણ કરી હોય અને સ્ત્રીએ અઢાર વર્ષની ઉંમર પૂર્ણ કરી હોય;

(૪) તેઓ (બંને પક્ષકારો) પૈકી ઓછામાં ઓછા એક (પક્ષકાર)ને નિયંત્રિત કરતા રૂઢિ અને રિવાજ (તે) બંને વચ્ચે લગ્નની મંજૂરી આપે તે સિવાય, પક્ષકારો પ્રતિબંધિત સંબંધની ડિગ્રીમાં ન હોય;

(૫) અમલમાં હોય તેવા કોઈપણ કાયદા હેઠળ લગ્ન પ્રતિબંધિત ન હોય.

લગ્ન
માટેના
સમારોહ.

૫. એક પુરુષ અને એક સ્ત્રી વચ્ચેના લગ્નની વિધિ/ લગ્નના કરાર તેમની રૂઢિગત પ્રથાઓ, ધાર્મિક માન્યતાઓ, વિધિઓ, સંસ્કારો અને ધાર્મિક વિધિઓ અનુસાર કરવા જોઈશે, જેમાં "સપ્તપદી", "આશીર્વાદ", "નિકાહ", "પવિત્ર સંઘ", "આનંદ કારજ", "આર્ય સમાજ વૈદિક વિધિ", "નિસ્સુઈન" અને "મંગળ ફેરા"નો સમાવેશ થાય છે, પરંતુ તેના સુધી તે મર્યાદિત નથી.

પ્રકરણ - ૨

લગ્ન અને છૂટાછેડાની નોંધણી

૬. તત્સમયે અમલમાં હોય તેવા બીજા કોઈ કાયદામાં અથવા કોઈ રૂઢિ અને રિવાજમાં વિરુદ્ધનો ગમે તે મજકૂર હોય તેમ છતાં, આ સંહિતાના આરંભ પછી, લગ્નનો ઓછામાં ઓછો એક પક્ષકાર રાજ્યનો રહેવાસી હોય, ત્યારે રાજ્યમાં અથવા તેના પ્રદેશની બહાર વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નની, કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૧)માં જણાવેલી કાર્યરીતિ અનુસાર નોંધણી કરાવવી જોઈશે:

આ સંહિતાના આરંભ પછી વિધિવત કરેલા / કરાર કરેલા લગ્નની ફરજિયાત નોંધણી બાબત.

પરંતુ કલમ ૪ હેઠળની શરતો અને કલમ ૫-ની આવશ્યકતાઓ પરિપૂર્ણ થતી હોવી જોઈએ.

સન ૨૦૦૬ નો ગુજરાતનો ૧૬ મો.

૭. (૧) ગુજરાત લગ્ન નોંધણી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ અગાઉથી નોંધાયેલા હોય તે સિવાય, લગ્નનો ઓછામાં ઓછો એક પક્ષકાર લગ્નના સમયે રાજ્યનો રહેવાસી રહ્યો હોય, ત્યારે ૩૧.૦૩.૨૦૦૬^૧ અને આ સંહિતાના આરંભની તારીખ વચ્ચે રાજ્યમાં વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નની, કલમ ૧૦-ની પેટા-કલમ (૨)માં જણાવેલી કાર્યરીતિ અનુસાર નોંધણી કરાવવી જોઈશે:

આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નની નોંધણી બાબત.

સન ૨૦૦૬ નો ગુજરાતનો ૧૬ મો.

પરંતુ ગુજરાત લગ્ન નોંધણી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ નોંધાયેલ કોઈપણ લગ્ન, આ સંહિતા હેઠળ નોંધાયેલ હોવાનું માનવામાં આવશે.

(૨) લગ્નનો ઓછામાં ઓછો એક પક્ષકાર લગ્ન/નોંધણીના સમયે રાજ્યનો રહેવાસી રહ્યો હોય/હોય, ત્યારે રાજ્યમાં ૩૧.૦૩.૨૦૦૬ પહેલાં અથવા આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં રાજ્યની બહાર વિધિવત કરાયેલા/ કરાર કરાયેલા કોઈપણ લગ્નની, કલમ ૧૦-ની પેટા-કલમ (૩)માં જણાવેલી કાર્યરીતિ અનુસાર નોંધણી કરી શકાશે:

પરંતુ નીચેની શરતો પરિપૂર્ણ થતી હોય, તો જ આ કલમ હેઠળ લગ્નની નોંધણી કરી શકાશે-

(ક) પક્ષકારો વચ્ચે લગ્નની વિધિ કરવામાં આવી હોય અને તેઓ ત્યારથી જીવનસાથી તરીકે સાથે રહેતા હોય;

(ખ) લગ્નના સમયે કોઈપણ પક્ષકારને કોઈ કાયદા અથવા રૂઢિ અને રિવાજ હેઠળ અન્યથા પરવાનગી આપવામાં આવી હોય તે સિવાય, નોંધણીના સમયે, કોઈપણ પક્ષકારના એક કરતાં વધુ જીવનસાથી જીવિત ન હોય;

^૧ ગુજરાત લગ્ન નોંધણી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ (સન ૨૦૦૬નો અધિનિયમ ક્રમાંક: ૧૬) જે તારીખે ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો તે તારીખ

(ગ) નોંધણીના સમયે, પુરુષે એકવીસ વર્ષની ઉંમર અને સ્ત્રીએ અઢાર વર્ષની ઉંમર પૂર્ણ કરી હોય;

(ઘ) પક્ષકારો પ્રતિબંધિત સંબંધની ડિગ્રીમાં ન હોય:

પરંતુ જેમને તેણીના/તેમના/તેઓના રૂઢિ અને રિવાજો હેઠળ અથવા કોઈ કાયદા હેઠળ લગ્ન કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હોય તેવી વ્યક્તિ(વ્યક્તિઓ)ને પ્રતિબંધો લાગુ પડશે નહિ.

આ સંહિતાના આરંભ પછી આખરી થયેલા છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના હુકમનામા ની નોંધણી બાબત.

૮. (૧) આ સંહિતાના આરંભ પછી આખરી કરવામાં આવ્યા હોય તેવા રાજ્યની કોઈ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાના કોઈ હુકમનામાની નોંધણી, કલમ ૧૧-ની પેટા-કલમ (૧)ના ખંડ (ક)માં જણાવેલી કાર્યરીતિ અનુસાર કરાવવી જોઈશે.

(૨) હુકમનામાના ઓછામાં ઓછા એક પક્ષકાર રાજ્યના રહેવાસી હોય, ત્યારે આ સંહિતાના આરંભ પછી આખરી કરવામાં આવ્યા હોય તેવા રાજ્યની બહારની કોઈ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાના કોઈ હુકમનામાની નોંધણી, કલમ ૧૧-ની પેટા-કલમ (૧)ના ખંડ (ખ)માં જણાવેલી કાર્યરીતિ અનુસાર કરાવવી જોઈશે.

આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં આખરી થયેલા છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના હુકમનામા ની નોંધણી બાબત.

૯. (૧) આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં આખરી કરવામાં આવ્યા હોય તેવા રાજ્યની કોઈ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાના કોઈ હુકમનામાની નોંધણી, કલમ ૧૧-ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (ક)માં જણાવેલી કાર્યરીતિ અનુસાર કરાવી શકાશે.

(૨) હુકમનામાના ઓછામાં ઓછા એક પક્ષકાર રાજ્યના રહેવાસી હોય, ત્યારે આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં આખરી કરવામાં આવ્યા હોય તેવા રાજ્યની બહારની કોઈ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાના કોઈ હુકમનામાની નોંધણી, કલમ ૧૧-ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (ખ)માં જણાવેલી કાર્યરીતિ અનુસાર કરાવી શકાશે.

કલમ ૬ અને કલમ ૭ હેઠળ લગ્નની નોંધણી માટેની મુદત અને કાર્યરીતિ.

૧૦. (૧) કલમ ૬ હેઠળ નોંધણી કરાવવાનું ફરમાવ્યું હોય તેવા, આ સંહિતાના આરંભ પછી વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, લગ્નના પક્ષકારોએ, લગ્નની તારીખથી સાઠ દિવસની મુદતની અંદર, ઠરાવેલી રીતે, એક યાદી-

(ક) રાજ્યમાં વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, જેમની હક્કમતની અંદર (૧) લગ્નની વિધિ/લગ્નનો કરાર કરાયેલો હોય અથવા (૨) લગ્નના બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકાર રહેતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરવી જોઈશે, અને

(ખ) રાજ્યની બહાર વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, જ્યાં બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકાર(પક્ષકારો) રહેતા હોય તે સ્થળ પર હક્કમત ધરાવતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરવી જોઈશે.

(૨) કલમ ૭-ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ નોંધણી કરાવવાનું ફરમાવ્યું હોય તેવા, ૩૧.૦૩.૨૦૦૬ અને આ સંહિતાના આરંભની તારીખ વચ્ચે રાજ્યમાં વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, લગ્નના પક્ષકારોએ, આ સંહિતાના આરંભની તારીખથી એક વર્ષની મુદતની અંદર, ઠરાવેલી રીતે, જેની હક્કમતની અંદર (૧) લગ્નની વિધિ/લગ્નનો કરાર થયો હોય અથવા (૨) લગ્નના બંને અથવા કોઈ પક્ષકાર રહેતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને એક યાદી રજૂ કરવી જોઈશે.

(૩) કલમ ૭-ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ નોંધણી કરી શકાય તેવા, રાજ્યમાં ૩૧.૦૩.૨૦૦૬ પહેલાં અથવા આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં રાજ્યની બહાર વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, નોંધણી કરાવવા ઈચ્છતા લગ્નના પક્ષકારો, આ સંહિતાના આરંભની તારીખથી એક વર્ષની મુદતની અંદર, ઠરાવેલી રીતે, એક યાદી-

(ક) રાજ્યમાં વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, જેમની હક્કમતની અંદર (૧) લગ્નની વિધિ/લગ્નનો કરાર કરાયેલો હોય અથવા (૨) લગ્નના બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકાર રહેતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરી શકશે, અને

(ખ) રાજ્યની બહાર વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, જેની હક્કમતની અંદર બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકાર(પક્ષકારો) રહેતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરી શકશે:

પરંતુ રજિસ્ટ્રાર, તે માટેના પૂરતા કારણો છે તેવી ખાતરી થયેથી, આ પેટા-કલમ હેઠળ ઠરાવેલી મુદત પછી રજૂ કરવામાં આવેલી યાદી સ્વીકારી શકશે.

૧૧. (૧) કલમ ૮ હેઠળ નોંધણી કરાવવાનું ફરમાવ્યું હોય તેવા, છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના કોઈ હુકમનામાના કિસ્સામાં, હુકમનામાના બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકારે, હુકમનામું જે તારીખે આખરી કરવામાં આવે તે તારીખથી સાઠ દિવસની મુદતની અંદર, ઠરાવેલી રીતે, એક યાદી-

(ક) રાજ્યમાં વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, જેમની હક્કમતની અંદર (૧) લગ્નની વિધિ/લગ્નનો કરાર કરાયેલો હોય અથવા (૨) લગ્નના બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકાર રહેતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરવી જોઈશે, અને

કલમ ૮
અને કલમ
૮ હેઠળ
છૂટાછેડા
અથવા
(લગ્ન) રદ
કરવાના
હુકમનામા
ની નોંધણી
માટેની
મુદત અને
કાર્યરીતિ.

(ખ) રાજ્યની બહાર વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, જ્યાં બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકાર રહેતા હોય તે સ્થળ પર હક્કમત ધરાવતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરવી જોઈશે.

(૨) કલમ ૯ હેઠળ નોંધણી કરી શકાય તેવા, છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના કોઈ હુકમનામાના કિસ્સામાં, નોંધણી કરાવવા ઈચ્છતા હુકમનામાના બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકારો, આ સંહિતાના આરંભની તારીખથી એક વર્ષની મુદતની અંદર, ઠરાવેલી રીતે, એક યાદી-

(ક) રાજ્યની કોઈ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના કોઈ હુકમનામાના કિસ્સામાં, જેમની હક્કમતની અંદર (૧) લગ્નની વિધિ/લગ્નનો કરાર કરાયેલો હોય અથવા (૨) લગ્નના બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકાર રહેતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરી શકશે, અને

(ખ) રાજ્યની બહારની કોઈ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના કોઈ હુકમનામાના કિસ્સામાં, જ્યાં બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકાર રહેતા હોય તે સ્થળ પર હક્કમત ધરાવતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરી શકશે:

પરંતુ રજિસ્ટ્રાર, તે માટેના પૂરતા કારણો છે તેવી ખાતરી થયેથી, પેટા-કલમ (૨) હેઠળ ઠરાવેલી મુદત પછી રજૂ કરવામાં આવેલી યાદી સ્વીકારી શકશે.

રજિસ્ટ્રાર
જનરલ
અને
રજિસ્ટ્રારની
નિમણૂક.

૧૨. રાજ્ય સરકારે, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, રાજ્ય માટે રજિસ્ટ્રાર જનરલ તરીકે પોતાને યોગ્ય જણાય તેવી વ્યક્તિની નિમણૂક કરવી જોઈશે અને જાહેરનામાથી, પોતાને યોગ્ય જણાય તેવા કોઈ વિસ્તાર (વિસ્તારો) માટે રજિસ્ટ્રાર(રજિસ્ટ્રારો)ની નિમણૂક પણ કરવી જોઈશે.

કલમ ૧૦
અથવા
કલમ ૧૧
હેઠળ યાદી
પ્રાપ્ત
થયેથી
કાર્યવાહી
કરવા
બાબત.

૧૩. (૧) કલમ ૧૦ અથવા કલમ ૧૧ હેઠળ રજૂ કરવામાં આવેલ દરેક યાદી સાથે ઠરાવેલી ફી જોડવાની રહેશે.

(૨) લગ્નની અથવા યથાપ્રસંગ, છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાની યાદી મળ્યાના પંદર દિવસની અંદર, ઠરાવેલી રીતે, રજિસ્ટ્રારે -

(ક) લગ્ન અને છૂટાછેડાના રજિસ્ટરમાં વિગતો નોંધવી જોઈશે અને લગ્નની નોંધણીના કિસ્સામાં, લગ્નનું પ્રમાણપત્ર અને છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાના હુકમનામાની નોંધણીના કિસ્સામાં, તેની સ્વીકૃતિ, ઠરાવવામાં આવે તેવા નમૂનામાં અને તેવી રીતે કાઢી આપવી જોઈશે. લગ્નનું પ્રમાણપત્ર અથવા યથાપ્રસંગ, છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાની સ્વીકૃતિ કાઢી આપતી વખતે, રજિસ્ટ્રારે, તેણીએ પોતાને/તેણે પોતે ખાતરી કરવી જોઈશે કે આ ભાગની

જોગવાઈઓ અનુસાર યોગ્ય રીતે લઙ્ગની વિધિ/લઙ્ગનો કરાર કરવામાં આવ્યો છે અથવા છૂટાછેડા અથવા લઙ્ગ રદ કરવાનું હુકમનામું કોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે કરવામાં આવ્યું છે; અથવા

(ખ) ઠરાવેલી રીતે પક્ષકારોને સુનાવણીની તક આપ્યા પછી, લઙ્ગની અથવા છૂટાછેડા અથવા લઙ્ગ રદ કરવાની યાદીનો અસ્વીકાર કરવો જોઈશે અને કારણોની લેખિતમાં નોંધ કરીને હુકમ કરવો જોઈશે.

(૩) રજિસ્ટ્રાર પેટા-કલમ (૨) હેઠળ કાર્યવાહી કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો નારાજ થયેલ વ્યક્તિ, રજિસ્ટ્રારની નિષ્ઠિયતા અંગે રજિસ્ટ્રાર જનરલને ફરિયાદ નોંધાવવા માટે હકદાર રહેશે.

૧૪. (૧) રજીસ્ટ્રેશન રદ કરવાની સત્તા - લઙ્ગ અથવા છૂટાછેડાને લગતું કોઈપણ રજીસ્ટ્રેશન રદ કરવાની સત્તા કલમ ૧૨ હેઠળ નિમાયેલા રજિસ્ટ્રાર જનરલ અથવા આ અર્થે રજિસ્ટ્રાર જનરલ મુકરર કરે તેવા કોઈ અધિકારી પાસે રહેશે. આવું રજીસ્ટ્રેશન રદ કરતાં પહેલા, અરજદારને, રજિસ્ટ્રાર જનરલ અથવા મુકરર અધિકારી દ્વારા સુનાવણીની વાજબી તક આપવી જોઈશે.

(૨) રજીસ્ટ્રેશનના અસ્વીકાર સામે અપીલ -

(ક) રજિસ્ટ્રાર કલમ ૧૦ અથવા કલમ ૧૧ હેઠળ રજૂ કરવામાં આવેલી યાદીનો અસ્વીકાર કરે, ત્યારે લઙ્ગના અથવા યથાપ્રસંગ, છૂટાછેડાના અથવા લઙ્ગ રદ કરવાના હુકમનામાના બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકારો, આવો અસ્વીકારનો હુકમ મળ્યાની તારીખથી ત્રીસ દિવસની મુદતની અંદર, રજિસ્ટ્રાર જનરલને અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા આવી અપીલોનો નિર્ણય કરવા માટે મુકરર કરેલા અધિકારીને અપીલ કરી શકશે, જેમનો નિર્ણય આખરી અને બંધનકર્તા રહેશે:

પરંતુ રજિસ્ટ્રાર જનરલ અથવા મુકરર અધિકારી, તે માટેના પૂરતા કારણો છે તેવી ખાતરી થયેથી, પેટા-કલમ (૨) હેઠળ ઠરાવેલી મુદત પછી રજૂ કરવામાં આવેલી અપીલ સ્વીકારી શકશે.

(ખ) ખંડ (ક) હેઠળની અપીલ સાથે અસ્વીકારના હુકમની યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત નકલ જોડેલી હોવી જોઈશે અને તે ઠરાવવામાં આવે તેવા નમૂનામાં અને તેવી રીતે કરેલી હોવી જોઈશે.

(ગ) અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે, રજિસ્ટ્રાર જનરલ અથવા જેમને ખંડ (ક) હેઠળ અપીલ કરવામાં આવી છે તે મુકરર અધિકારીએ, તમામ સંબંધિત પરિસ્થિતિઓને લક્ષમાં લઈને અને કારણોની લેખિતમાં નોંધ કરીને, રજિસ્ટ્રારને લઙ્ગ અને છૂટાછેડાના રજિસ્ટરમાં વિગતો નોંધવા અને લઙ્ગનું પ્રમાણપત્ર અથવા છૂટાછેડા અથવા લઙ્ગ રદ કરવા માટેની સ્વીકૃતિ આપવાનો આદેશ કરવો જોઈશે અથવા રજિસ્ટ્રારના હુકમનું સમર્થન કરવું જોઈશે:

રજીસ્ટ્રેશન
રદ કરવા
બાબત
અને
રજીસ્ટ્રેશન
સામે
અપીલ.

પરંતુ રજિસ્ટ્રારના હુકમનું સમર્થન કરતો કોઈપણ હુકમ, સંબંધિત પક્ષકારને સુનાવણીની તક આપ્યા વિના કરવામાં આવશે નહીં.

(ઘ) પેટા-કલમ (૨) હેઠળની અપીલનો, શક્ય હોય ત્યાં સુધી, તે (અપીલ) દાખલ કર્યાની તારીખથી સાઠ દિવસની અંદર નિકાલ કરવો જોઈશે.

રજિસ્ટરનું
નિરીક્ષણ.

૧૫. લગ્ન અને છૂટાછેડાના રજિસ્ટર, અપીલના રજિસ્ટર અને આ ભાગ હેઠળ જાળવવામાં આવતા હોય તેવા ઠરાવવામાં આવે તેવા બીજા રજિસ્ટર, તમામ વાજબી સમયે, નિરીક્ષણ માટે ખુલ્લા રાખવા જોઈશે અને તેમાંના પ્રમાણિત ઉતારા, અરજી કર્યેથી, રજિસ્ટ્રાર અથવા યથાપ્રસંગ, રજિસ્ટ્રાર જનરલ દ્વારા અધિકૃત કરવામાં આવેલા અધિકારીએ, ઠરાવવામાં આવેલી ફીની ચુકવણી કર્યેથી ઠરાવેલી રીતે કાઢી આપવા જોઈશે.

અમુક
દસ્તાવેજોનું
પુરાવાકીય
મૂલ્ય.

૧૬. (૧) કલમ ૧૫ હેઠળ કાઢી આપવામાં આવેલા કોઈપણ ઉતારા પર સંબંધિત રજિસ્ટ્રાર અથવા યથાપ્રસંગ, રજિસ્ટ્રાર જનરલ દ્વારા અધિકૃત કરવામાં આવેલા અધિકારીએ સહી કરવી જોઈશે અને કાયદાની કોઈ અદાલતમાં અથવા અન્ય કોઈપણ સત્તામંડળમાં, આવા ઉતારા જેને સંબંધિત હોય તેવી લગ્ન અથવા છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાની હકીકત સ્થાપિત કરવાના હેતુ માટે તે (ઉતારા) પુરાવા તરીકે ગ્રાહ્ય રહેશે.

(૨) લગ્નનું પ્રમાણપત્ર અથવા પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કાઢી આપવામાં આવેલા રજિસ્ટરના કોઈ ઉતારા, વિરુદ્ધનું કંઈ સાબિત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી સાચા હોવાનું માનવામાં આવશે.આવશે.

ઉપેક્ષા
અથવા
ખોટા
નિવેદન
માટે દંડ.

૧૭. (૧) કલમ ૧૦ અથવા કલમ ૧૧ હેઠળ તેમ કરવું ફરજિયાત હોય, ત્યારે તેવા કિસ્સામાં, ઈરાદાપૂર્વક યાદી રજૂ કરવામાં ચૂક કરે અથવા બેદરકારી દાખવે તેવી કોઈ વ્યક્તિ, રજિસ્ટ્રાર દ્વારા લાદવામાં આવે તેવા દસ હજાર રૂપિયાથી વધુ નહીં તેટલો દંડ ચૂકવવાને પાત્ર થશે.

(૨) કોઈ વ્યક્તિ યાદીમાં ખોટું હોય એવું કોઈ નિવેદન આપે અને જે અંગે તેણીને/તેને જાણ હોય અથવા તે ખોટું હોવાનું માનવાને કારણ હોય અથવા ખોટો અથવા બનાવટી દસ્તાવેજ રજૂ કરે, તે (વ્યક્તિ), ભારતીય ન્યાય સંહિતા, ૨૦૨૩(સન ૨૦૨૩ના ૪૫ મા અધિનિયમ) માં જોગવાઈઓ કર્યા અનુસારની શિક્ષાને પાત્ર થશે.

નોંધણી ન
કરાવવાના
કિસ્સામાં
કાર્યરીતિ.

૧૮. (૧) કલમ ૧૦ અથવા કલમ ૧૧ હેઠળ યાદી રજૂ કરવી ફરજિયાત હોય અને લગ્નના પક્ષકારો અથવા યથાપ્રસંગ, છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાના હુકમનામાના પક્ષકારો તેમ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, ત્યારે રજિસ્ટ્રારે, આપમેળે અથવા આ સંદર્ભમાં ફરિયાદ અથવા માહિતી

મળ્યેથી, નોટિસ દ્વારા, આવા પક્ષકારોને નોટિસ મળ્યાની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર યાદી રજૂ કરવા માટે ફરમાવવું જોઈશે. આવી યાદી દાખલ થયેથી, રજિસ્ટ્રારે કલમ ૧૭ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ ઠરાવેલા દંડની અને (ખ) ઠરાવવામાં આવે તેટલી વિલંબિત ફીની ચુકવણી થયેથી, લગ્ન અથવા યથાપ્રસંગ, છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાના હુકમનામાની નોંધણી કરવી જોઈશે.

(૨) નોટિસ દ્વારા પેટા-કલમ (૧) હેઠળ તેમ કરવાનું ફરમાવવામાં આવે ત્યાર પછી, પક્ષકારો, લગ્ન, છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાની નોંધણી કરાવવા માટે રજિસ્ટ્રારનો સંપર્ક કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો તેવી વ્યક્તિઓ, દોષિત ઠરેથી, પચીસ હજાર રૂપિયાથી વધુ ન હોય તેટલા દંડની શિક્ષાને પાત્ર થશે.

૧૯. (૧) રજિસ્ટ્રારે કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૨) અનુસાર કાર્ય કરવામાં ઇરાદાપૂર્વક ચૂક કરી છે તે અંગે જાણ થયેથી, રજિસ્ટ્રાર જનરલે, રજિસ્ટ્રારને કારણદર્શક નોટિસ આપવી જોઈશે અને તેણીને/તેમને સુનાવણીની તક આપવી જોઈશે. રજિસ્ટ્રાર દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતની તપાસ કર્યા પછી, રજિસ્ટ્રાર જનરલને એમ જણાય કે રજિસ્ટ્રારે ખરેખર કાર્ય કરવામાં ઇરાદાપૂર્વક ચૂક કરી છે, તો તેઓ, રજિસ્ટ્રાર પર પચીસ હજાર રૂપિયાથી વધુ નહિ તેટલો દંડ લાદી શકશે.

રજિસ્ટ્રારની નિષ્ણિતતા માટે શિક્ષા અને આવી શિક્ષા સામે અપીલ.

(૨) જ્યાં કલમ ૧૯ હેઠળ સબ-રજિસ્ટ્રાર પર દંડ લાદવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં તે રાજ્ય સરકાર દ્વારા સૂચિત કરાયેલ સક્ષમ અપીલ સત્તાધિકારી સમક્ષ ત્રીસ દિવસની અંદર અપીલ કરી શકે છે.

(૩) પેટા-કલમ (૨) હેઠળ અપીલ રાજ્ય સરકાર દ્વારા નક્કી કરાયેલા નિયત ફોર્મમાં અને તેવી રીતે દંડના હુકમની પ્રમાણિત નકલ સાથે રજૂ કરવામાં આવશે.

(૪) અપીલ સત્તાધિકારી જરૂરી લાગે તે રીતે આવા હુકમને બહાલ રાખી શકશે, સુધારણા કરી શકશે અથવા રદ કરી શકે છે.

૨૦. કોઈપણ લગ્નની આ ભાગ હેઠળ નોંધણી થયેલ ન હોય અથવા રજિસ્ટ્રારને યાદી રજૂ કરવામાં આવી ન હોય અથવા રજિસ્ટ્રાર દ્વારા લગ્નનું પ્રમાણપત્ર કાઢી આપવામાં આવ્યું ન હોય અથવા આવી યાદી અથવા લગ્નના પ્રમાણપત્રમાંની વિગતો ખામીયુક્ત, ક્ષતિયુક્ત અથવા ખોટી હોય તેવી હકીકતના કારણ માત્રથી તે (લગ્ન) અમાન્ય હોવાનું ગણાશે નહિ.

નોંધણી ન કરાવવાથી લગ્ન અમાન્ય ગણાશે નહિ.

૨૧. કોઈપણ નોકરીએ રાખનાર, સરકારી અથવા અર્ધ-સરકારી સત્તામંડળ અથવા કંપની અથવા જાહેર ક્ષેત્રના અન્ડરટેકિંગ અથવા સ્થાનિક સત્તામંડળ-એ, તેમના કર્મચારીઓ અથવા તેમની સાથે કાર્ય કરતી કોઈ વ્યક્તિની વૈવાહિક સ્થિતિ અંગેના તેમના કચેરીના રેકર્ડમાં કોઈ

લગ્ન નોંધણી પ્રમાણપત્રની ખરાઈ અંગે નોકરીએ રાખનાર, વગેરેની જવાબદારી.

ફેરફાર કરવો જોઈશે નહીં, સિવાય કે આવો ફેરફાર કરવા માટે અરજી કરનાર વ્યક્તિ આ સંહિતા હેઠળ આપવામાં આવેલા લગ્ન નોંધણી પ્રમાણપત્રની પ્રમાણિત નકલ રજૂ કરે.

રજિસ્ટર ગુપ્ત રાખવા, તેનો નાશ કરવા અથવા તેમાં ફેરફાર કરવા બદલ શિક્ષા.

૨૨. આ સંહિતા હેઠળ નિભાવવામાં આવતા કોઈ રજિસ્ટર અથવા તેના ભાગને ગુપ્ત રાખતી, તેનો નાશ કરતી અથવા અપ્રમાણિકપણે અથવા કપટપૂર્વક તેમાં ફેરફાર કરતી કોઈ વ્યક્તિ, દોષિત ઠરેથી, બે વર્ષની મુદત સુધીની કેદની અથવા દસ હજાર રૂપિયા સુધીના દંડની અથવા તે બંને શિક્ષાને પાત્ર થશે.

રજિસ્ટ્રારને જાહેર સેવક ગણવા બાબત.

૨૩. આ સંહિતા અથવા તે હેઠળ કરેલા નિયમોની જોગવાઈઓ અનુસાર કાર્ય કરતી વખતે અથવા કાર્ય કરવાનું અભિપ્રેત હોય, ત્યારે દરેક રજિસ્ટ્રાર, ભારતીય ન્યાય સંહિતા, ૨૦૨૩ (૨૦૨૩ના અધિનિયમ ક્રમાંક: ૪૫)ની કલમ ૨-ની પેટા-કલમ (૨૮)ના અર્થ મુજબ જાહેર સેવક હોવાનું ગણાશે.

સન
૨૦૨૩ નો
૪૫ મો.

આ સંહિતા હેઠળ કાર્ય કરતી વ્યક્તિઓની ક્ષતિપૂર્તિ.

૨૪. આ સંહિતા અથવા તે હેઠળ કરેલા નિયમો હેઠળ શુદ્ધબુદ્ધિથી કરેલા કોઈપણ કૃત્યના સંબંધમાં રજિસ્ટ્રાર જનરલ, રજિસ્ટ્રાર અથવા તેમના તાબાના કોઈ કર્મચારી સામે કોઈ દાવો, ફરિયાદ અથવા બીજી કાનૂની કાર્યવાહી થઈ શકશે નહીં.

આદેશો આપવાની રાજ્ય સરકારની સત્તા.

૨૫. રાજ્ય સરકાર, વખતોવખત, આ સંહિતાની જોગવાઈઓના અસરકારક અને સરળ અમલીકરણ માટે, રજિસ્ટ્રારને અને રજિસ્ટ્રાર જનરલને, આ સંહિતાની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત ન હોય તેવા, આ સંબંધમાં પોતે યોગ્ય ગણે તેવા આદેશો આપી શકશે અને રજિસ્ટ્રાર અને રજિસ્ટ્રાર જનરલે આવા આદેશોનું પાલન કરવું જોઈશે.

પ્રકરણ - ૩

દાંપત્ય અધિકારોની પુનઃસ્થાપના અને ન્યાયિક (આંશિક) લગ્ન-વિચ્છેદ

દાંપત્ય અધિકારોનું પુનઃસ્થાપન.

૨૬. જ્યારે પતિ અથવા પત્ની, વાજબી કારણ સિવાય, બીજાના સહયોગમાંથી અલગ થઈ જાય, ત્યારે નારાજ થયેલ પક્ષકાર, કોર્ટમાં અરજી દ્વારા, દાંપત્ય અધિકારોની પુનઃસ્થાપના માટે અરજી કરી શકશે અને કોર્ટ, આવી અરજીમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનોની સત્યતા અંગે ખાતરી થયેથી અને અસ્વીકાર માટે કોઈ કાનૂની કારણ ન હોય, તો તદનુસાર દાંપત્ય અધિકારોના પુનઃસ્થાપન માટે હુકમનામું કરી શકશે.

સ્પષ્ટીકરણ - જ્યારે એવો પ્રશ્ન ઉદ્ભવે કે શું બીજાના સહયર્થમાંથી અલગ થવા માટેનું વાજબી કારણ છે કે કેમ, ત્યારે આવા વાજબી કારણને સાબિત કરવાનો બોજો તે વ્યક્તિ પર રહેશે જે સહયર્થમાંથી અલગ થઈ ગઈ હોય.

૨૭. (૧) આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં અથવા પછી વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કોઈ એક પક્ષકાર, કલમ ૩૧ની પેટા-કલમ (૧)માં નિર્દિષ્ટ કરેલા કોઈ કારણસર અને પત્નીના કિસ્સામાં, જેના આધારે છૂટાછેડા માટેની અરજી રજૂ કરી શકાય તેવા પેટા-કલમ (૩)માં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલા કોઈ કારણસર પણ ન્યાયિક લગ્ન-વિચ્છેદ માટે હુકમનામું કરવા માટે કોર્ટમાં અરજી રજૂ કરી શકશે.

ન્યાયિક
લગ્ન-
વિચ્છેદ.

(૨) ન્યાયિક લગ્ન-વિચ્છેદ માટે હુકમનામું કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે અરજદાર માટે પ્રતિવાદી સાથે સહવાસ કરવો ફરજિયાત રહેશે નહીં, પરંતુ કોર્ટ, કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી પરથી અને આવી અરજીમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનની સત્યતા અંગે ખાતરી થયેથી, તેને તેમ કરવું ન્યાયી અને વાજબી લાગે, તો હુકમનામું રદ કરી શકશે.

પ્રકરણ - ૪

લગ્ન અને છૂટાછેડા રદ કરવા બાબત

૨૮. આ સંહિતાના આરંભ પછી વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલ કોઈપણ લગ્ન, જો તે કલમ ૪-ની પેટા-કલમો (૧), (૨), (૪) અને (૫) માં નિર્દિષ્ટ કરેલી શરતોમાંની કોઈપણ શરતનું ઉલ્લંઘન કરે, તો રદબાતલ ગણાશે અને તેના કોઈ એક પક્ષકાર દ્વારા બીજા પક્ષકાર વિરુદ્ધ કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવેલી અરજી પરથી, (લગ્ન) રદ કરવાનું હુકમનામું કરીને, તે (લગ્ન)ને રદબાતલ જાહેર કરી શકાશે.

રદબાતલ
લગ્નો.

૨૯. આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં અથવા પછી વિધિવત કરાયેલા / કરાર કરાયેલા કોઈપણ લગ્ન, નીચે જણાવેલા કારણો પૈકી કોઈપણ કારણસર, કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવેલી અરજી પરથી, રદબાતલ કરી શકાશે અને રદ કરવા માટેના હુકમનામાથી તેને રદ કરી શકાશે:-

રદ કરવા
યોગ્ય
લગ્નો.

(૧) પ્રતિવાદીની નપુંસકતા અથવા ઈરાદાપૂર્વકના ઇન્કારને કારણે લગ્ન પરિપૂર્ણ થયા ન હોય; અથવા

(૨) લગ્ન કલમ ૪-ની પેટા-કલમ (૩)માં નિર્દિષ્ટ કરેલી શરતનું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવ્યા હોય; અથવા

(૩) અરજદારની સંમતિ બળજબરી, જબરદસ્તી અથવા છેતરપિંડી દ્વારા મેળવવામાં આવી હોય; અથવા

(૪) લગ્ન સમયે પત્ની પતિ સિવાયના કોઈ પુરુષ દ્વારા ગર્ભવતી હોય અથવા પતિએ લગ્ન સમયે પત્ની સિવાયની કોઈ સ્ત્રીને ગર્ભવતી બનાવી હોય; અથવા

(૫) લગ્ન સમયે, લગ્નના કોઈ એક પક્ષકારે તેણીની/તેની ઓળખ છુપાવી હોય.

લગ્ન રદ
કરવા માટેના
હુકમનામા
માટે અરજી
દાખલ કરવા
અંગેની
મર્યાદાઓ.

૩૦. કલમ ૨૯માં ગમે તે મજકૂર હોય તેમ છતાં,-

(૧) અરજદાર દ્વારા એકવીસ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત થયાની તારીખથી એક વર્ષ પૂર્ણ થયા પછી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હોય, તો કલમ ૨૯ની પેટા-કલમ (૨)માં ઉલ્લેખેલ કારણસર;

(૨) (ક) બળજબરી અથવા જબરદસ્તી કરવાનું બંધ થઈ ગયા પછી અથવા યથાપ્રસંગ, છેતરપિંડી જાહેર થઈ ગઈ હોય તે પછી એક વર્ષ કરતાં વધુ સમય પછી અરજી રજૂ કરવામાં આવી હોય; અથવા

(ખ) અરજદાર, તેણીની/તેની મુક્ત સંમતિથી, બળજબરી અથવા જબરદસ્તી કરવાનું બંધ થઈ ગયા પછી અથવા યથાપ્રસંગ, છેતરપિંડી જાહેર થઈ ગઈ હોય તે પછી લગ્નના બીજા પક્ષકાર સાથે જીવનસાથી તરીકે રહેતો હોય તો કલમ ૨૯ ની પેટા-કલમ (૩)માં ઉલ્લેખેલ કારણસર; અથવા

(૩) કોર્ટને ખાતરી થાય કે -

(ક) અરજદાર લગ્ન સમયે આક્ષેપ કરાયેલી હકીકતોથી અજાણ હતો;

(ખ) આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, આવા આરંભના એક વર્ષની અંદર અને આવા આરંભ પછી વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નના કિસ્સામાં, લગ્નની તારીખથી એક વર્ષની અંદર કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે, અને

(ગ) અરજદારને સદરહુ કારણના અસ્તિત્વની જાણ થયા પછી અરજદારની સંમતિથી વૈવાહિક સંભોગ થયો નથી,

- તે સિવાય, કલમ ૨૯ની પેટા-કલમ (૪)માં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલા કારણસર કોર્ટે લગ્ન રદ કરવા માટેની કોઈ અરજી સ્વીકારવી જોઈશે નહિ.

છૂટાછેડા.

૩૧. (૧) આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં અથવા પછી, વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા કોઈ લગ્નનો, લગ્નના કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવેલી અરજી પરથી, છૂટાછેડાના હુકમનામાથી, એ કારણસર વિચ્છેદ કરી શકાશે કે બીજા પક્ષકારે-

(ક) લગ્નની વિધિ/કરાર થયા પછી, અરજદાર સિવાયની અન્ય કોઈ વ્યક્તિ સાથે સ્વૈચ્છિક જાતીય સંભોગ કર્યો હતો; અથવા

(ખ) લગ્નની વિધિ/કરાર થયા પછી, અરજદાર સાથે ફૂરતાથી વર્તન કર્યું હતું; અથવા

(ગ) અરજી રજૂ થયાના તરત અગાઉના બે વર્ષ કરતા ઓછા ન હોય તેવા સળંગ સમયગાળા માટે અરજદારને ત્યજી દીધો હતો;

સ્પષ્ટીકરણ - આ કલમમાં, "ત્યજી દેવું" એ શબ્દપ્રયોગનો અર્થ એ છે કે લગ્નના બીજા પક્ષકાર દ્વારા, વાજબી કારણ વિના અને સંમતિ વિના અથવા આવા પક્ષકારની ઇચ્છા વિરુદ્ધ અરજદારનો ત્યાગ કરવો અને તેમાં લગ્નમાં બીજા પક્ષકાર દ્વારા અરજદારની ઇરાદાપૂર્વકની અવગણનાનો સમાવેશ થાય છે અને તેના વૈયાકરણીય ફેરફારો અને સમૂલીય શબ્દપ્રયોગોનો અર્થ તદનુસાર કરવામાં આવશે; અથવા

(ઘ) અરજદાર જે ધર્મનો હતો તે ધર્મ સિવાયના ધર્મમાં ધર્માતરણ કર્યું હતું; અથવા

(ચ) અસાધ્ય માનસિક બીમારી હોય અથવા સતત ચાલુ રહેતી અથવા તૂટક તૂટક એવા પ્રકારના અને એટલા પ્રમાણમાં માનસિક વિકારથી પીડાઈ રહ્યો હોય કે અરજદાર પ્રતિવાદી સાથે રહેવાની વાજબી અપેક્ષા રાખી શકતો ન હોય;

સ્પષ્ટીકરણ - આ કલમમાં-

(૧) "માનસિક વિકાર" એ શબ્દપ્રયોગ એટલે માનસિક બીમારી, મનનો અવરોધિત અથવા અપૂર્ણ વિકાસ, મનોરોગ વિકાર અથવા મનનો અન્ય કોઈપણ વિકાર અથવા અપંગતા અને તેમાં સ્કિઝોફ્રેનિયાનો સમાવેશ થાય છે;

(૨) "મનોરોગ વિકાર" એ શબ્દપ્રયોગ એટલે મનનો સતત ચાલુ રહેતો વિકાર અથવા અશક્તતા (બૌદ્ધિક વિકલાંગતા સહિત હોય કે ન હોય), જે બીજા પક્ષ તરફથી અસામાન્ય રીતે આક્રમક અથવા ગંભીર રીતે બેજવાબદાર વર્તન તરફ દોરી જાય છે, અને તેના માટે તબીબી સારવારની જરૂર અથવા સંભાવના હોય કે ન પણ હોય; અથવા

(૩) અસાધ્ય પ્રકારના ચેપી જાતીય રોગથી પીડાઈ રહ્યા છે; અથવા

(૪) કોઈ ધાર્મિક સંઘમાં પ્રવેશ કરીને અથવા અન્યથા સંસારનો ત્યાગ કર્યો છે;

અથવા

(ઝ) તે પક્ષકાર જીવિત છે કે નહિ તે અંગે સાત વર્ષ કે તેથી વધુ સમયગાળા માટે એ વ્યક્તિઓએ કંઈ સાંભળ્યું નથી, જેમણે તેના વિશે સ્વાભાવિક રીતે તે જીવિત હોત તો સાંભળ્યું હોત; અથવા

(ટ) કલમ ૪-ની પેટા-કલમ (૧)નું ઉલ્લંઘન કરીને બીજા લગ્નની વિધિ કરી છે/કરાર કર્યા છે; અથવા

(6) અરજી રજૂ થયાના તરત અગાઉના એક વર્ષ કરતાં ઓછા સમયગાળા માટે, અમલમાં હોય તેવા કોઈ કાયદા હેઠળ સક્ષમ અદાલત દ્વારા અરજદારની તરફેણમાં અને પ્રતિવાદી વિરુદ્ધમાં કરવામાં આવેલા ભરણપોષણના હુકમનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે.

(૨) આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં અથવા પછી વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લઙ્ગનો કોઈપણ પક્ષકાર, છૂટાછેડાના હુકમનામાથી લઙ્ગ-વિચ્છેદ માટે કોર્ટમાં એ કારણસર અરજી પણ રજૂ કરી શકશે કે-

(ક) જે કાર્યવાહીના તેઓ પક્ષકાર હતા તે કાર્યવાહીમાં ન્યાયિક લઙ્ગવિચ્છેદ માટે હુકમનામું થયા પછી એક વર્ષ કે તેથી વધુ સમયગાળા માટે લઙ્ગના પક્ષકારો વચ્ચે સહવાસ ફરી શરૂ થયો નથી, અથવા

(ખ) જે કાર્યવાહીમાં તેઓ પક્ષકાર હતા તે કાર્યવાહીમાં દાંપત્ય અધિકારોની પુનઃસ્થાપના માટે હુકમનામું થયા પછી એક વર્ષ કે તેથી વધુ સમયગાળા માટે લઙ્ગના પક્ષકારો વચ્ચે દાંપત્ય અધિકારોની પુનઃસ્થાપના થઈ નથી.

(૩) પત્ની છૂટાછેડાના હુકમનામાથી લઙ્ગ-વિચ્છેદ માટે કોર્ટમાં વધારાના એ કારણસર અરજી પણ રજૂ કરી શકશે કે-

(ક) લઙ્ગની વિધિ/લઙ્ગના કરાર થયા પછી પતિ બળાત્કાર અથવા અન્ય કોઈ પ્રકારના અકુદરતી જાતીય ગુનાનો દોષિત છે; અથવા

(ખ) આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં પતિને વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લઙ્ગોમાંથી એક કરતાં વધુ પત્નીઓ હતી.

છૂટાછેડાની
કાર્યવાહીમાં
વૈકલ્પિક
રાહત.

૩૨. આ ભાગ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, છૂટાછેડાના હુકમનામાથી લઙ્ગ-વિચ્છેદ માટેની અરજી પરથી, જ્યાં સુધી અરજી કલમ ૩૧-ની પેટા-કલમ (૧)ના ખંડો (છ), (જ) અને (ઝ)માં અથવા પેટા-કલમ (૨) અથવા પેટા-કલમ (૩) માં જણાવેલા કોઈપણ કારણો પર આધારિત હોય તે સિવાય, કોર્ટ, તે કેસના સંજોગોને લક્ષમાં લઈને તેમ કરવું તેને યોગ્ય જણાય, તો તેના બદલે ન્યાયિક લઙ્ગ-વિચ્છેદ માટે હુકમનામું પસાર કરી શકશે.

પરસ્પર
સંમતિથી
છૂટાછેડા.

૩૩. (૧) આ ભાગની જોગવાઈઓને અધીન રહીને, છૂટાછેડાના હુકમનામાથી લઙ્ગ-વિચ્છેદ માટેની અરજી, આવા લઙ્ગ આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં અથવા પછી વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા હોય તો પણ બંને પક્ષકારો દ્વારા એ કારણસર કોર્ટમાં એકસાથે રજૂ કરી શકાશે કે તેઓ

એક વર્ષ કે તેથી વધુ સમયથી અલગ રહી રહ્યા છે, તેઓ સાથે રહી શકતા નથી અને તેઓ પરસ્પર સંમત થયા છે કે લગ્ન-વિચ્છેદ કરી દેવો જોઈએ.

(૨) પેટા-કલમ (૧)માં ઉલ્લેખેલી અરજી રજૂ કર્યાની તારીખથી છ મહિના કરતાં પહેલાં નહીં અને સદરહુ તારીખથી અઢાર મહિના કરતાં પછી નહીં તે રીતે બંને પક્ષકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી દરખાસ્ત પરથી, આ સમય દરમિયાન અરજી પાછી ખેંચવામાં ન આવે, તો કોર્ટ, પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી અને પોતાને યોગ્ય લાગે તેવી તપાસ કર્યા પછી, લગ્નની વિધિ/કરાર કરવામાં આવ્યા છે અને અરજીમાંના નિવેદનો સાચા છે એની ખાતરી થયેથી, છૂટાછેડાનું હુકમનામું કરશે અને હુકમનામાની તારીખથી અમલમાં આવે તેમ લગ્ન-વિચ્છેદ થયો હોવાનું જાહેર કરશે.

(૩) કોર્ટનો એવો અભિપ્રાય હોય કે લગ્નના કોઈ પક્ષકાર દ્વારા અસાધારણ મુશ્કેલી સહન કરવાને લગતો અથવા આવા કોઈ પક્ષકાર દ્વારા અસાધારણ દુષ્ટતા આચરવાને લગતો કેસ હોવાથી, પક્ષકારો વચ્ચે સમાધાનની કોઈ શક્યતા ન હોવાને કારણે, પેટા-કલમ (૧) હેઠળ અરજી દાખલ કરવા માટે એક વર્ષ અલગ રહેવાની જરૂરિયાત તેમજ પેટા-કલમ (૨) હેઠળ દરખાસ્ત દાખલ કરવા માટેની છ મહિનાની સમય મર્યાદા જતી કરી શકશે અને છૂટાછેડાનું હુકમનામું કરવાની કાર્યવાહી કરશે અને હુકમનામાની તારીખથી અમલમાં આવે તેમ લગ્ન-વિચ્છેદ થયો હોવાનું જાહેર કરશે.

૩૪. (૧) છૂટાછેડા માટેની કોઈપણ અરજી, અરજી રજૂ થયાના દિવસે, લગ્નની તારીખથી એક વર્ષ પસાર થઈ ગયું હોય તે સિવાય કોર્ટમાં રજૂ કરવી જોઈશે નહીં;

પરંતુ કોર્ટ, તેને કરવામાં આવેલી અરજી પરથી, એક વર્ષ પૂર્ણ થાય તે પહેલાં અરજી રજૂ કરવાની મંજૂરી એ કારણસર આપી શકશે કે કેસ અરજદાર દ્વારા અસાધારણ મુશ્કેલી સહન કરવાને લગતો અથવા પ્રતિવાદી તરફથી આચરવામાં આવતી અસાધારણ દુષ્ટતાને લગતો છે.

(૨) કોર્ટે એક વર્ષની મુદત પૂરી થાય તે પહેલાં અરજી રજૂ કરવાની મંજૂરી આપી હોય અને એવું જાણવા મળે કે આવી પરવાનગી કોઈ ખોટી રજૂઆત દ્વારા અથવા હકીકતો છુપાવીને મેળવવામાં આવી છે, ત્યારે કોર્ટ, તેના જેવી અથવા મહદઅંશે તેના જેવી હોય તેવી હકીકતો અને કારણોને આધારે, અરજદારના એક વર્ષની મુદત પૂરી થયા પછી અરજી રજૂ કરવાના અધિકારને બાધ આવ્યા સિવાય અરજી નામંજૂર કરી શકશે.

(૩) પેટા-કલમ (૧)ના પરંતુક હેઠળ લગ્નના એક વર્ષની અંદર છૂટાછેડા માટેની કોઈપણ અરજી રજૂ કરવાની મંજૂરી આપતી વખતે, કોર્ટે, લગ્નના બાળકો, કોઈ હોય, તો તેમના શ્રેષ્ઠ હિત અને કલ્યાણ અને તેને લગતી બાબતોને લક્ષમાં લેવી જોઈશે.

લગ્નના
એક વર્ષની
અંદર
છૂટાછેડા
માટેની
અરજી પર
પ્રતિબંધ.

લગ્ન-
વિચ્છેદ પર
પ્રતિબંધ.

૩૫. લગ્નના કોઈપણ પક્ષકારના કોઈ રૂઢિ, રિવાજ, પરંપરા, અંગત કાયદા અથવા તેનાથી વિરુદ્ધનો કોઈપણ અધિનિયમન હોય તેમ છતાં, આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં અથવા પછી વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલ કોઈપણ લગ્નનો, આ ભાગની જોગવાઈઓ અનુસાર હોય તે સિવાય, કોઈપણ રીતે વિચ્છેદ કરવો જોઈશે નહીં.

છૂટાછેડા
અથવા લગ્ન
રદ કરવાનું
હુકમનામું
કરવામાં આવ્યું
હોય, ત્યારે
વ્યક્તિનો
પુનર્લગ્ન
કરવાનો
અધિકાર.

૩૬. (૧) છૂટાછેડા અથવા લગ્ન રદ કરવાનું હુકમનામું કરવામાં આવ્યું હોય અને તેને આખરી કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે હુકમનામાના કોઈપણ પક્ષકાર માટે ફરીથી લગ્ન કરવાનું કાયદેસર ગણાશે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ પુનર્લગ્ન કરવાના અધિકારમાં, છૂટાછેડા લીધેલા જીવનસાથી સાથે, આવા પુનર્લગ્ન પહેલાં ત્રીજી વ્યક્તિ સાથે લગ્ન કરવા, જેવી કોઈપણ શરત વિના પુનર્લગ્ન કરવાના અધિકારનો સમાવેશ થાય છે.

રદબાતલ
અને રદ
કરવા યોગ્ય
લગ્નના
બાળકોની
કાયદેસરતા.

૩૭. લગ્નને રદ અને રદબાતલ જાહેર કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં, આવા લગ્નનું કોઈપણ બાળક કાયદેસર હોવાનું ગણવામાં આવશે.

અમુક
જોગવાઈઓના
ઉલ્લંઘન
બદલ શિક્ષા.

૩૮. (૧) કોઈ વ્યક્તિ કે જે-

(ક) પતિ કે પત્ની હયાત હોય, સંહિતાના આરંભ પછી કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૧) નું ઉલ્લંઘન કરીને બીજી વ્યક્તિ સાથે લગ્ન કરે, તો તે ભારતીય ન્યાય સંહિતા, ૨૦૨૩ (૨૦૨૩ના અધિનિયમ ક્રમાંક ૪૫) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર થશે;

(ખ) કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૩)નું ઉલ્લંઘન કરીને લગ્ન કરે તો તે બાળ લગ્ન પ્રતિબંધ અધિનિયમ, ૨૦૦૬ (૨૦૦૭ નો અધિનિયમ ક્રમાંક ૬) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર થશે;

(ગ) કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૪) નું ઉલ્લંઘન કરીને લગ્ન કરાવે તો તેને છ મહિના સુધીની સાદી કેદ અને પચાસ હજાર રૂપિયાથી વધુ ન હોય તેવા દંડની સજા થશે અને દંડ ન ભરવામાં આવે તો તેને એક મહિના સુધીની વધુ કેદની સજા ભોગવવી પડશે;

(ઘ) કલમ ૩૫-નું ઉલ્લંઘન કરીને લગ્ન-વિચ્છેદ કરે, તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની મુદતની કેદની શિક્ષા કરવામાં આવશે અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે.

(ચ) પુનર્લગ્ન પહેલાં કલમ ૩૬ની પેટા-કલમ (૨)માં ઉલ્લેખેલી કોઈપણ શરતનું પાલન કરવા માટે વ્યક્તિને ફરજ પાડે, ઉશ્કેરે અથવા પ્રેરે, તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની મુદતની કેદની શિક્ષા કરવામાં આવશે અને તે એક લાખ રૂપિયાના દંડને પણ પાત્ર થશે અને દંડ ન ભરવામાં આવે, તો તેણે છ મહિના સુધીની મુદતની વધુ કેદની સજા ભોગવવી પડશે.

(છ) બળજબરી અથવા છેતરપિંડી દ્વારા લગ્ન માટે કોઈ વ્યક્તિની સંમતિ મેળવે તો તેને સાત વર્ષ સુધીની કેદની સજા થશે અને દંડ પણ થઈ શકે છે;

(૨) ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ (સન ૨૦૨૩ના અધિનિયમ ક્રમાંક: ૪૬)માં ગમે તે મજકૂર હોય તેમ છતાં-

(ક) પેટા-કલમ (૧)ના ખંડ (ખ) અથવા (ગ) હેઠળનો શિક્ષાપાત્ર ગુનો, પોલીસ અધિકારનો ગુનો ગણાશે;

(ખ) પેટા-કલમ (૧)ના ખંડ (ખ) અને ખંડ (ગ) હેઠળનો શિક્ષાપાત્ર ગુનો, નારાજ થયેલ વ્યક્તિની વિનંતીથી, જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટની પરવાનગીથી, જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા લાદવામાં આવે તેવી બોલીઓ અને શરતોને આધારે માંડવાળપાત્ર રહેશે.

પ્રકરણ - ૫

આનુષંગિક કાર્યવાહી

૩૯. આ ભાગ હેઠળની કોઈ કાર્યવાહીમાં, કોર્ટને એવું જણાય કે પત્ની અથવા પતિ અથવા આ સંહિતાના આરંભ પહેલાં કોઈ પુરુષને એક કરતાં વધુ પત્નીઓ હોય તેવા કિસ્સામાં, અરજદાર/પ્રતિવાદી પત્નીઓમાંથી દરેક પાસે, તેણીના/તેના ભરણપોષણ અને કાર્યવાહીના જરૂરી ખર્ચ માટે પૂરતી સ્વતંત્ર આવક નથી, ત્યારે તે (કોર્ટ), પત્ની અથવા પતિની અરજી પરથી, પ્રતિવાદીને, કાર્યવાહી પડતર હોય તે દરમિયાન, કાર્યવાહીનું ખર્ચ અને અરજદારની પોતાની આવક અને પ્રતિવાદીની આવકને લક્ષમાં લઈને, કોર્ટને ન્યાયી અને વાજબી લાગે તેટલી માસિક રકમ, અરજદારને ચૂકવવાનો હુકમ કરી શકશે:

દાવો પડતર હોય તે દરમિયાન (pendente lite) ભરણપોષણ અને કાર્યવાહીનું ખર્ચ.

પરંતુ કાર્યવાહીના ખર્ચ અને કાર્યવાહી દરમિયાન આવી માસિક રકમની ચુકવણી માટેની અરજીનો, શક્ય હોય ત્યાં સુધી, પ્રતિવાદીને નોટિસ બજાવ્યાની તારીખથી સાઠ દિવસની અંદર નિકાલ કરવો જોઈશે.

૪૦. (૧) આ ભાગ હેઠળ હકૂમતનો ઉપયોગ કરતી કોઈપણ અદાલત, કોઈ હુકમનામું કરતી વખતે અથવા તે પછીના કોઈપણ સમયે, હુકમનામાના કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી પરથી, હુકમ કરી શકશે કે અન્ય પક્ષકારે, અરજદારને, તેણીના/તેના ભરણપોષણ અને

કાયમી નિર્વાહ-ખર્ચ અને ભરણપોષણ.

જીવનનિર્વાહ માટે, અરજદારના જીવનકાળ કરતાં વધુ ન હોય તેટલી મુદત માટે, પ્રતિવાદીની આવક અને મિલકત, અરજદારની આવક અને મિલકત, પક્ષકારો વચ્ચેના કોઈ પરસ્પર કરાર/સમાધાન, કોઈ હોય, તો તે, પક્ષકારોના વર્તન અને કેસના અન્ય સંજોગોને લક્ષમાં લઈને, કોર્ટને વાજબી લાગે તેટલી કુલ રકમ અથવા માસિક અથવા સામયિક રકમ ચૂકવવી અને જરૂરી હોય, તો આવી ચૂકવણી અન્ય પક્ષની સ્થાવર મિલકત પર બોજા દ્વારા સુરક્ષિત કરી શકાશે:

પરંતુ પત્નીને ઉપહાર સ્વરૂપે આપવામાં આવેલી મહર, દહેજ, સ્ત્રીધન અથવા અન્ય કોઈપણ મિલકત તેણીના ભરણપોષણના દાવા ઉપરાંતની રહેશે.

(૨) કોર્ટને ખાતરી થાય કે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ તેણે હુકમ કર્યા પછી કોઈપણ સમયે કોઈપણ પક્ષકારના સંજોગોમાં ફેરફાર થયો છે, તો તે, કોઈપણ પક્ષકારની વિનંતીથી, કોર્ટને ન્યાયી અને યોગ્ય લાગે તે રીતે આવા કોઈપણ હુકમમાં ફેરફાર કરી શકશે, તેને સુધારી શકશે અથવા રદ કરી શકશે.

બાળકોની
કસ્ટડી અને
સંભાળ.

૪૧. (૧) આ ભાગ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, કોર્ટ, વખતોવખત, સગીર બાળકોની કસ્ટડી, સંભાળ, ભરણપોષણ અને શિક્ષણના સંબંધમાં, શક્ય હોય ત્યાં, તેમની ઇચ્છાઓ અનુસાર, તેને વાજબી અને યોગ્ય જણાય તેવા વચગાળાના હુકમો કરી શકશે અને હુકમનામામાં એવી જોગવાઈઓ કરી શકશે અને હુકમનામા પછી, આ હેતુ માટે કરવામાં આવેલી અરજી પરથી, વખતોવખત, આવું હુકમનામું મેળવવા માટેની કાર્યવાહી અનિર્ણીત હોય તેવા કિસ્સામાં આવા હુકમનામા અથવા વચગાળાના હુકમોથી કરવામાં આવ્યા હોત તેવા, આવા બાળકોની કસ્ટડી, સંભાળ, ભરણપોષણ અને શિક્ષણના સંબંધમાં એવા તમામ હુકમો અને જોગવાઈઓ કરી શકશે અને કોર્ટ, વખતોવખત, અગાઉ કરેલા આવા કોઈ હુકમો અને જોગવાઈઓ રદ કરી શકશે, સ્થગિત કરી શકશે અથવા બદલી પણ શકશે:

પરંતુ આવા બાળકોની કસ્ટડી, સંભાળ, ભરણપોષણ અને શિક્ષણના સંબંધમાં કરવામાં આવેલી અરજીનો, શક્ય હોય ત્યાં સુધી, પ્રતિવાદીને નોટિસ બજાવવામાં આવ્યાની તારીખથી સાઠ દિવસની અંદર નિકાલ કરવો જોઈશે;

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ નિર્ણય લેતી વખતે, કોર્ટનો સર્વોચ્ચ વિચાર બાળકના શ્રેષ્ઠ હિત અને કલ્યાણનો રહેશે:

પરંતુ પાંચ વર્ષની ઉંમર પૂર્ણ ન કરી હોય તેવા સગીર બાળકની કસ્ટડી સામાન્ય રીતે માતા પાસે રહેશે.

૪૨. (૧) આ ભાગ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, કોર્ટ, પત્ની અથવા પતિ અથવા તેમના બાળકોના લાભ માટે, જેમના લગ્ન હુકમનામાનો વિષય હોય તેવા પક્ષકારોની વ્યક્તિગત રીતે અથવા સંયુક્ત રીતે માલિકીની હોય તેવી કોઈ મિલકતના સંબંધમાં પોતાને ન્યાયી અને યોગ્ય લાગે તેવી જોગવાઈઓ હુકમનામામાં કરી શકશે. મિલકતનો નિકાલ.

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ હુકમનામામાં આવી કોઈપણ જોગવાઈઓ કરતી વખતે, કોર્ટ, લગ્નના પક્ષકારો વચ્ચે અસ્તિત્વમાં હોય તેવા કોઈ પરસ્પરના કરાર/સમાધાનને લક્ષમાં લેશે અને પત્ની અથવા પતિ અથવા તેમના બાળકોના લાભ માટે આવી રીતે કરવામાં આવેલા આવા કોઈપણ કરાર/સમાધાનમાં ન્યાયી અને યોગ્ય લાગે તેવા ફેરફાર કરી શકશે અથવા સુધારો કરી શકશે.

પ્રકરણ - ૬ હકૂમત અને કાર્યરીતિ

૪૩. આ ભાગ હેઠળની દરેક અરજી એવી કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવશે જેના હકૂમતની સ્થાનિક મર્યાદામાં- જ્યાં અરજી રજૂ કરવામાં આવશે તે કોર્ટ.

- (૧) લગ્નની વિધિ/લગ્નના કરાર કરવામાં આવ્યા હોય, અથવા
- (૨) અરજી રજૂ કરતી વખતે પ્રતિવાદી રહેતો હોય, અથવા
- (૩) લગ્નના પક્ષકારો છેલ્લે સાથે રહ્યા હોય, અથવા
- (૪) પત્ની અરજદાર હોય તેવા કિસ્સામાં, તેણી અરજી રજૂ કરતી વખતે રહેતી હોય; અથવા

(૫) જ્યાં પ્રતિવાદી, તે સમયે, આ સંહિતા જે પ્રદેશોમાં લાગુ પડતી હોય તેની (તે પ્રદેશની) બહાર રહેતો હોય, અથવા તે વ્યક્તિઓએ સાત વર્ષ કે તેથી વધુ સમયગાળા માટે તે જીવિત હોવાનું સાંભળ્યું ન હોય જેમણે સ્વાભાવિક રીતે પ્રતિવાદી જીવિત હોત તો તેના વિશે સાંભળ્યું હોત તેવા કિસ્સામાં, અરજદાર અરજી રજૂ કરતી વખતે રહેતો હોય.

૪૪. (૧) આ ભાગ હેઠળ રજૂ કરવામાં આવેલી દરેક અરજી અને દાખલ કરવામાં આવેલા લેખિત નિવેદનમાં, રાહતનો દાવો અને તે અંગેનો વાંધો જેના પર આધારિત હોય તે હકીકતો અંગે કેસના પ્રકાર મુજબ શક્ય હોય તેટલું સ્પષ્ટપણે જણાવવું જોઈશે અને કલમ ૨૮ હેઠળની આ ભાગ હેઠળના નિવેદનો.

અરજીમાં હોય તે સિવાય, એ પણ જણાવવું જોઈશે કે અરજદાર અને લગ્નના બીજા પક્ષકાર વચ્ચે કોઈ છૂપી સંતલસ (મેળાપીપણું) નથી.

(૨) દરેક અરજીમાં સમાવિષ્ટ નિવેદનો, લેખિત નિવેદન અને આ ભાગ હેઠળ દાખલ કરાયેલા અન્ય કોઈ નિવેદનોની, અરજદાર અથવા યથાપ્રસંગ, પ્રતિવાદી દ્વારા અથવા અન્ય કોઈ સક્ષમ વ્યક્તિ દ્વારા દીવાની કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૦૮ (સન ૧૯૦૮ના અધિનિયમ ક્રમાંક: ૫) હેઠળ નિવેદનોની ખરાઈ માટે ઠરાવેલી રીતે ખરાઈ કરવી જોઈશે.

૪૫. આ ભાગમાં સમાવિષ્ટ અન્ય જોગવાઈઓને અધીન રહીને, આ ભાગ હેઠળની કોર્ટની તમામ કાર્યવાહીનું, ફેમિલી કોર્ટ અધિનિયમ, ૧૯૮૪ (૧૯૮૪ના અધિનિયમ ક્રમાંક: ૬૬) અને તેના હેઠળ કરેલા નિયમો હેઠળ ઠરાવેલી કાર્યરીતિ મુજબ નિયમન કરવું જોઈશે.

આ ભાગ
હેઠળની કોર્ટની
કાર્યવાહીઓ
માટેની
કાર્યરીતિ.

૪૬. (૧) (ક) આ ભાગ હેઠળની અરજી લગ્નના પક્ષકાર દ્વારા આ ભાગ હેઠળ હકૂમત ધરાવતી કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવી હોય, જેમાં દાંપત્ય અધિકારોની પુનઃસ્થાપના, લગ્નને રદ કરવા, ન્યાયિક લગ્નવિચ્છેદ અથવા છૂટાછેડા માટે હુકમનામું કરવાની માંગણી કરવામાં આવી હોય, અને

(ખ) ત્યારબાદ આ ભાગ હેઠળની બીજી અરજી લગ્નના બીજા પક્ષકાર દ્વારા તે જ કોર્ટમાં અથવા અલગ કોર્ટમાં કરવામાં આવી હોય, જેમાં કોઈ કારણસર ખંડ (ક) હેઠળ વિચારવામાં આવેલી કોઈ રાહત માટે હુકમનામાની માંગણી કરવામાં આવી હોય,

- ત્યારે આ અરજીઓ અંગે પેટા-કલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ તજવીજ કરવી જોઈશે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) જ્યાં લાગુ પડતી હોય તેવા કિસ્સામાં-

(ક) અરજીઓ એક જ કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવે, તો તે કોર્ટ દ્વારા બંને અરજીઓની અદાલતી કાર્યવાહી અને સુનાવણી એકસાથે કરવી જોઈશે;

(ખ) અરજીઓ અલગ અલગ કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવે, તો પછીથી રજૂ કરવામાં આવેલી અરજી, અગાઉની અરજી જે કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવી હોય તે કોર્ટમાં તબદીલ કરવી જોઈશે અને જેમાં અગાઉની અરજી રજૂ કરવામાં આવી હોય તે કોર્ટે બંને અરજીઓની એકસાથે સુનાવણી કરીને તેનો નિકાલ કરવો જોઈશે.

અમુક
કિસ્સાઓમાં
અરજીઓ
તબદીલ
કરવાની સત્તા.

(૩) પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (ખ)માં ગમે તે મજદૂર હોય તેમ છતાં, હાઈકોર્ટ, કોર્ટપણ પક્ષકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી પરથી અથવા આપમેળે, તમામ અરજીઓ, અરજીઓની સુનાવણી કરતી અદાલતો પૈકીની કોઈ એક અદાલતને અથવા ન્યાયી અને યોગ્ય જણાય તેવી અન્ય કોઈ અદાલતને સોંપી શકશે અને તબદીલ કરી શકશે.

આ ભાગ
હેઠળ
અરજીઓની
અદાલતી
કાર્યવાહી અને
તેના નિકાલને
લગતી ખાસ
જોગવાઈ.

૪૭. (૧) આ ભાગ હેઠળની અરજીની સુનાવણી, વ્યવહાર્ય હોય ત્યાં સુધી, કારણોની નોંધ કરીને અન્યથા આદેશ કરવામાં આવે તે સિવાય, રોજિંદા ધોરણે (રોજ-રોજ) ચાલુ રાખવી જોઈશે.

(૨) આ ભાગ હેઠળની દરેક અરજીની સુનાવણી, શક્ય હોય તેટલી ઝડપથી કરવી જોઈશે અને પ્રતિવાદીને અરજીની નોટિસ બજાવ્યાની તારીખથી છ મહિનાની અંદર સુનાવણી પૂર્ણ કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈશે.

(૩) આ ભાગ હેઠળની દરેક અપીલની સુનાવણી, શક્ય હોય તેટલી ઝડપથી કરવી જોઈશે અને પ્રતિવાદીને અપીલની નોટિસ બજાવ્યાની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર સુનાવણી પૂર્ણ કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈશે.

૪૮. કોઈપણ અધિનિયમનમાં વિરુદ્ધનો કોઈ મજદૂર હોય તેમ છતાં, આ ભાગ હેઠળ અરજીની સુનાવણી દરમિયાન કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, કોઈ દસ્તાવેજ યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ થયેલો અથવા નોંધાયેલો ન હોવાના કારણસર તે (દસ્તાવેજ) પુરાવા તરીકે અગ્રાહ્ય (અસ્વીકાર્ય) રહેશે નહિ. દસ્તાવેજ પુરાવા.

૪૯. (૧) જીવનસાથીઓ વચ્ચે કોઈ મધ્યસ્થી કરાર અસ્તિત્વમાં હોય કે ન હોય, પક્ષકારો, આ સંહિતાના ભાગ-૧ હેઠળ કોઈ દાવો અથવા કાર્યવાહી દાખલ કરતાં પહેલાં, ઠરાવેલી પૂર્વ-મુકદ્દમા મધ્યસ્થી પ્રક્રિયા મારફત વિવાદોનું સમાધાન કરવાનો પ્રયાસ કરી શકશે. કાર્યવાહીમાં હુકમનામું.

(૨) આ ભાગ હેઠળની કોઈ કાર્યવાહીમાં, બચાવ કરવામાં આવે કે ન આવે, કોર્ટને ખાતરી થાય કે-

(ક) રાહત આપવા માટેના કોઈપણ કારણો અસ્તિત્વમાં છે અને કલમ ૪-ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડો (ક) (ખ) અથવા (ગ)માં નિર્દિષ્ટ કરેલા કારણસર તેણી/તેના દ્વારા રાહત માંગવામાં આવી હોય, ત્યારે તેવા કિસ્સામાં હોય તે સિવાય, અરજદાર, કોઈપણ રીતે આવી રાહતના હેતુ માટે તેના/તેણીના પોતાના દોષ અથવા અશક્તતાનો લાભ લઈ રહ્યો નથી; અને

(ખ) અરજીનો આધાર કલમ ૩૧ની પેટા-કલમ (૧)ના ખંડ (ક)માં નિર્દિષ્ટ કરેલો આધાર હોય, ત્યારે અરજદારે કોઈપણ રીતે ફરિયાદ કરવામાં આવેલ કૃત્ય અથવા કૃત્યોમાં સહાય કરી નથી અથવા મૂક-સંમતિ આપી નથી અથવા માફી આપી નથી અથવા અરજીનો આધાર કલમ ૩૧ની પેટા-કલમ (૧)ના ખંડ (ખ)માં નિર્દિષ્ટ કર્યા પ્રમાણેનો હોય, ત્યારે અરજદારે સ્વેચ્છાએ ફૂરતાને માફ કરી નથી; અને

(ગ) કલમ ૩૩ હેઠળ પરસ્પર સંમતિના આધારે છૂટાછેડા માંગવામાં આવે, ત્યારે આવી સંમતિ બળજબરી, છેતરપિંડી અથવા અયોગ્ય દબાણ દ્વારા મેળવવામાં આવી નથી;

-ત્યારે, કોર્ટ તદનુસાર આવી રાહતનો હુકમ કરશે.

(૩) આ ભાગ હેઠળ કોઈ રાહત આપવાની કાર્યવાહી કરતાં પહેલાં, કેસના પ્રકાર અને સંજોગો અનુસાર તેમ કરવું શક્ય હોય, ત્યારે તેવા દરેક કિસ્સામાં, પક્ષકારો વચ્ચે સમાધાન કરાવવા માટેનો દરેક પ્રયાસ કરવો એ કોર્ટની સૌ પ્રથમ ફરજ રહેશે;

પરંતુ આ પેટા-કલમનો કોઈપણ મજફૂર, કલમ ૩૧ની પેટા-કલમ (૧)ના ખંડો (ચ), (છ), (જ) અને (ઝ)માં નિર્દિષ્ટ કરેલા કારણો પૈકી કોઈપણ કારણસર જેમાં રાહત માંગવામાં આવી હોય તેવી કોઈ કાર્યવાહીને લાગુ પડશે નહિ.

(૪) આવું સમાધાન કરાવવામાં કોર્ટને મદદ કરવાના હેતુ માટે, પક્ષકારો એમ ઇચ્છે અથવા કોર્ટને એમ કરવાનું ન્યાયી અને યોગ્ય લાગે, તો કોર્ટ, ત્રીસ દિવસથી વધુ ન હોય તેવા વાજબી સમયગાળા માટે કાર્યવાહી મુલતવી રાખી શકશે અને આ બાબત પક્ષકારો દ્વારા આ અર્થે જણાવવામાં આવેલ કોઈ વ્યક્તિને અથવા પક્ષકારો કોઈ વ્યક્તિનું નામ આપવામાં નિષ્ફળ જાય, તો કોર્ટ દ્વારા નામનિયુક્ત કરવામાં આવેલી કોઈ વ્યક્તિને પુછાણ અર્થે મોકલી શકશે. આવું સમાધાન સફળતાપૂર્વક થયેથી, યોગ્ય હુકમો કરવા માટે કોર્ટમાં તે મતલબનો અહેવાલ દાખલ કરવો જોઈશે. તેમ છતાં, સમાધાન નિષ્ફળ રહેથી, સમાધાન કાર્યવાહીનો કોઈ રેકોર્ડ રાખવો જોઈશે નહીં અને ફક્ત સમાધાન નિષ્ફળ જવા અંગે કોર્ટને જાણ કરવી જોઈશે.

૫૦. છૂટાછેડા અથવા ન્યાયિક લગ્નવિચ્છેદ અથવા દાંપત્ય અધિકારોની પુનઃસ્થાપના માટેની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, પ્રતિવાદી માત્ર રાહતનો વિરોધ જ નહીં કરી શકે પરંતુ આ ભાગ હેઠળ ગ્રાહ્ય (સ્વીકાર્ય) હોય તેવા કોઈપણ કારણસર રાહત પણ માંગી શકશે અને સાબિત થાય, તો

છૂટાછેડા અને અન્ય કાર્યવાહીમાં પ્રતિવાદીને રાહત.

કોર્ટ, આ ભાગ હેઠળ પ્રતિવાદીને એવી રાહત આપી શકશે જેના માટે તેણીએ/તેણે તે કારણસર આવી રાહત મેળવવા માટે અરજી રજૂ કરી હોત, તો તેણી/તે હકદાર થયા હોત.

શિક્ષા
કરવાની
સત્તા અને તે
માટેની
કાર્યરીતિ.

૫૧. જેમની હક્કમતમાં આ ભાગ હેઠળનો કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય તેવા કોઈપણ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, તેમને કરવામાં આવેલી ફરિયાદ પરથી, ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ (સન ૨૦૨૩ના અધિનિયમ ક્રમાંક: ૪૬) અનુસાર અદાલતી કાર્યવાહી કરીને આ ભાગની જોગવાઈઓ હેઠળ ઠરાવેલી હોય તેવી શિક્ષા કરી શકશે.

પ્રકરણ - ૭ પૂરક જોગવાઈઓ

૫૨. (૧) આ ભાગ હેઠળની કાર્યવાહીમાં કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા સંમતિ હુકમનામા સિવાયના તમામ હુકમનામા, પેટા-કલમ (૩)ની જોગવાઈઓને અધીન રહીને, હાઇકોર્ટમાં અપીલને પાત્ર રહેશે. હુકમનામા અને હુકમોમાં અપીલ.

(૨) કલમ ૪૦, કલમ ૪૧ અથવા કલમ ૪૨ હેઠળ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા હુકમો, પેટા-કલમ (૩)ની જોગવાઈઓને અધીન રહીને, તે વચગાળાના હુકમો ન હોય, તો અપીલને પાત્ર રહેશે અને આવી દરેક અપીલ હાઇકોર્ટમાં કરવી જોઈશે.

(૩) આ કલમ હેઠળ ફક્ત ખર્ચના વિષય પર કોઈ અપીલ કરી શકાશે નહીં.

(૪) આ કલમ હેઠળની દરેક અપીલ, હુકમનામા અથવા હુકમની તારીખથી નેવું દિવસની મુદતમાં રજૂ કરવી જોઈશે:

પરંતુ કોર્ટને ખાતરી થાય કે અપીલ કરનારને પૂરતા કારણોસર નેવું દિવસની મુદતમાં અપીલ કરી શક્યો ન હતો, તો તે સાઠ દિવસથી વધુ ન હોય તેવી વધુ મુદતમાં અપીલ સ્વીકારી શકશે.

૫૩. આ ભાગ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા તમામ હુકમનામા અને હુકમોનો અમલ, દીવાની કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૦૮ (૧૯૦૮ના અધિનિયમ ક્રમાંક: ૫) અને ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ (૨૦૨૩ના અધિનિયમ ક્રમાંક: ૪૬) હેઠળના હુકમનામા અને હુકમોનો જે રીતે અમલ કરવામાં આવે છે તે જ રીતે કરવામાં આવશે. હુકમનામા અને હુકમોનો અમલ.

૫૪. રાજ્ય સરકાર, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, આ ભાગના હેતુઓ પાર પાડવા માટે નિયમો કરી શકશે. નિયમો કરવાની સત્તા.

ભાગ - ૨
વારસાહક (ઉત્તરાધિકાર)
પ્રકરણ - ૧
બિન-વસિયતી વારસાહક
પસંદગીનો અગ્રતાક્રમ અને હિસ્સાની વહેંચણી

વારસાહક
ના
સામાન્ય
નિયમો.

૫૫. બિન-વસિયતી મૃત્યુ પામેલા વ્યક્તિની મિલકતનું, આ પ્રકરણની જોગવાઈઓ અનુસાર પસંદગીના નીચેના ક્રમમાં વિતરણ કરવું જોઈશે:-

(૧) સૌ પ્રથમ, આ સંહિતાની અનુસૂચિ-૨ના વર્ગ-૧માં નિર્દિષ્ટ કરેલા સંબંધીઓ હોય તેવા વારસદારોને;

(૨) બીજું, વર્ગ - ૧-ના કોઈ વારસદાર ન હોય, તો આ સંહિતાની અનુસૂચિ-૨-ના વર્ગ-૨-માં નિર્દિષ્ટ કરેલા સંબંધીઓ હોય તેવા વારસદારોને;

(૩) ત્રીજું, ખંડો (૧) અથવા (૨)માં નિર્દિષ્ટ કરેલા બે વર્ગોના કોઈ વારસદાર ન હોય, તો તેવા કિસ્સામાં, અન્ય સંબંધીઓને;

(૪) છેલ્લે, ઉપરના કોઈપણ ખંડમાં ઉલ્લેખેલ કોઈ વારસદાર ન હોય, તો તેવા કિસ્સામાં, (મિલકત) ખાલસા કરીને સરકારને; અને એક વારસદાર જે જવાબદારીઓ અને દાયિત્વને અધીન હોત તે તમામ જવાબદારીઓ અને દાયિત્વને અધીન રહીને સરકારે એ મિલકત લેવી જોઈશે.

સ્પષ્ટીકરણ - આ પ્રકરણમાં,-

(ક) બિનવસિયતી (મૃતક)ના સંબંધમાં "વર્ગ ૧-ના વારસદારો"ના કોઈ સંદર્ભનો અર્થ, જીવનસાથી(જીવનસાથીઓ); બાળકો; પૂર્વ-મૃત બાળકોના બાળકો અને જીવનસાથીઓ; પૂર્વ-મૃત બાળકોના પૂર્વ-મૃત બાળકોના બાળકો અને જીવનસાથીઓ; અને માતાપિતા થશે, જે અનુસૂચિ-૨-માં દર્શાવેલ સંબંધીઓ સુધી મર્યાદિત છે;

(ખ) બિનવસિયતી (મૃતક)ના સંબંધમાં "વર્ગ-૨-ના વારસદારો"ના કોઈ સંદર્ભનો અર્થ, સાવકા માતાપિતા; ભાઈ-બહેન; પૂર્વ-મૃત ભાઈ-બહેનના બાળકો અને જીવનસાથીઓ; માતાપિતાના ભાઈ-બહેન; દાદા-દાદી; અને નાના-નાની થશે, જે અનુસૂચિ-૨-માં દર્શાવેલ સંબંધીઓ સુધી મર્યાદિત છે;

(ગ) બિનવસિયતી (મૃતક)ના સંબંધમાં "અન્ય સંબંધીઓ"ના કોઈ સંદર્ભનો અર્થ, અનુસૂચિ-૨-માં દર્શાવેલ વર્ગ ૧ અને વર્ગ -૨-ના વારસદારો સિવાયના બિનવસિયતી (મૃતક)ના સંબંધી વ્યક્તિઓ થશે;

(ઘ) "બિનવસિયતી (મૃતક)ના પૂર્વ-મૃત બાળકના પૂર્વ-મૃત બાળકની શાખા"ના કોઈ સંદર્ભનો અર્થ, તેણીના/તેના હયાત જીવનસાથી(જીવનસાથીઓ) અને બાળકો થશે અને "બિનવસિયતી (મૃતક)ના પૂર્વ-મૃત બાળકની શાખા"ના કોઈ સંદર્ભનો અર્થ, તેણીના/તેના હયાત જીવનસાથી(જીવનસાથીઓ), બાળકો બિન-વસિયતી (મૃતક)ના પૂર્વ-મૃત બાળકના પૂર્વ-મૃત બાળકની દરેક શાખા એવો થશે, જે તે પૂર્વ-મૃત બાળકના સીધી લીટીના વંશજ હોય:

પરંતુ આવી શાખામાં સમાવિષ્ટ વારસદારો, આ સંહિતાની અનુસૂચિ-૨-ના વર્ગ-૧-ના વારસદારોની યાદીમાં નિર્દિષ્ટ કરેલ સંબંધીઓ સુધી મર્યાદિત રહેશે.

૫૬. કલમ ૫૫-ના દરેક ખંડ (૧), (૨) અથવા (૩)માં નિર્દિષ્ટ કરેલા વારસદારો, બિનવસિયતી (મૃતક)ની મિલકતના વારસદાર બનશે અને અહીં હવે પછી નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યો છે તેટલો હિસ્સો લેશે. વારસાહક ની રીત.

૫૭. વર્ગ-૧-ના વારસદારો એક સાથે ઉત્તરાધિકારી બનશે અને બિનવસિયતી (મૃતક)ની મિલકત તેમની વચ્ચે નીચેના નિયમો અનુસાર વહેંચવામાં આવશે- વર્ગ-૧-ના વારસદારો વચ્ચે

નિયમ ૧ - બિનવસિયતી (મૃતક)ના દરેક હયાત જીવનસાથી એક-એક હિસ્સો લેશે. મિલકતની વહેંચણી.

નિયમ ૨ - બિનવસિયતી (મૃતક)ના દરેક હયાત બાળક એક-એક હિસ્સો લેશે.

નિયમ ૩ - બિનવસિયતી (મૃતક)ના દરેક પૂર્વ-મૃત બાળકની શાખાના વારસદારો એકસાથે એક હિસ્સો લેશે.

નિયમ ૪ - પૂર્વ-મૃત બાળકની શાખાને વારસામાં મળતો હિસ્સો, દરેક હયાત જીવનસાથી, હયાત બાળક અને પૂર્વ-મૃત બાળકના પૂર્વ-મૃત બાળકની શાખા વચ્ચે સમાન રીતે વિભાજિત થશે.

નિયમ ૫ - પૂર્વ-મૃત બાળકના પૂર્વ-મૃત બાળકની શાખાને વારસામાં મળતો હિસ્સો, દરેક હયાત જીવનસાથી અને બાળક વચ્ચે સમાન રીતે વિભાજીત થશે.

નિયમ ૬ - બિનવસિયતી (મૃતક)ના હયાત માતા-પિતા સમાન પ્રમાણમાં એકસાથે એક હિસ્સો લેશે, અને બિન-વસિયતી (મૃતક)ના માતા-પિતામાંથી કોઈ એક જ હયાત હોય તેવા કિસ્સામાં, તો આવા માતા/પિતા એકલા એક હિસ્સો લેશે:

પરંતુ માતા-પિતા બંનેએ એકસાથે એક હિસ્સો લીધો હોય અને તેમાંથી એકનું પાછળથી મૃત્યુ થાય તેવા કિસ્સામાં, તો તે એક હિસ્સામાંનું તેણીનું/તેનું હિત બીજાને હસ્તાંતરિત થશે.

વર્ગ-૨-ના વારસદારો વચ્ચે

૫૮. બિનવસિયતી (મૃતક)ની મિલકત વર્ગ-૨ના વારસદારો વચ્ચે નીચેના નિયમો અનુસાર વહેંચવામાં આવશે-

મિલકતની વહેંચણી.

નિયમ ૧ - વર્ગ-૨-માંની પ્રથમ નોંધ (first entry)ના વારસદારોને બીજી નોંધ (second entry)ના વારસદારો કરતાં પહેલાં પસંદગી આપવામાં આવશે; બીજી નોંધ (second entry)ના વારસદારોને ત્રીજી નોંધ (third entry)ના વારસદારો કરતાં પહેલાં પસંદગી આપવામાં આવશે; અને તેવી જ રીતે આગળ ક્રમશઃ પસંદગી આપવામાં આવશે.

નિયમ ૨ - બિન-વસિયતી (મૃતક)ની મિલકત, અનુસૂચિ-૨-ના વર્ગ-૨-ની કોઈ એક નોંધમાં નિર્દિષ્ટ કરેલ વારસદારો વચ્ચે વહેંચવામાં આવશે જેથી તેઓને સમાન હિસ્સો મળી શકે.

અન્ય સંબંધીઓ વચ્ચે મિલકતની વહેંચણી.

૫૯. નજીકની પેઢીના સંબંધીઓ, નીચેના નિયમ અનુસાર અન્ય તમામ સંબંધીઓને બાકાત રાખીને બિનવસિયતી (મૃતક)ની મિલકતના એકસાથે વારસદાર બનશે-

નિયમ - નજીકની પેઢીના 'અન્ય સંબંધીઓ'માંથી દરેક, એક-એક હિસ્સો લેશે.

ઉદાહરણ

A બિનવસિયતી (વસિયત કર્યા વગર) મૃત્યુ પામે છે અને તેના બે પૌત્ર-ભત્રીજા - A1 અને A2, અને પૂર્વ-મૃત પૌત્ર-ભત્રીજા - A3 નું બાળક - હયાત છે. A ની મિલકત A1 અને A2 વચ્ચે સમાન રીતે વહેંચવામાં આવશે; A3 કોઈ હિસ્સો લેશે નહીં.

સામાન્ય જોગવાઈઓ

૬૦. આ ભાગ હેઠળ પેઢીઓની ગણતરી કરવાના હેતુ માટે, સંબંધોની ગણતરી એવી રીતે કરવામાં આવશે કે ઉપરની (આગળની) અથવા નીચેની (પાછળની) દરેક પેઢી, જેના સંબંધીઓની ગણતરી બાકી હોય તે વ્યક્તિઓને બાકાત રાખીને, એક પેઢી બનાવે. પેઢીઓની ગણતરી.

ઉદાહરણ

A બિનવસિયતી (વસિયત કર્યા વગર) મૃત્યુ પામે છે અને તેના પિતા A1, પૌત્ર A2, ભત્રીજો A3 અને પ્રથમ પિતરાઈ ભાઈ A4 હયાત છે.

A1, A2, A3 અને A4 ને A માંથી અનુક્રમે એક, બે, ત્રણ અને ચાર પેઢી દ્વારા દૂર કરવામાં આવે છે.

૬૧. બિન-વસિયતી વારસાહકના હેતુઓ માટે, બિન-વસિયતી (મૃતક)ના જીવનકાળમાં ખરેખર જન્મેલા વારસદાર અને તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે ગર્ભમાં જ રહેલા, પરંતુ જે પછીથી જીવંત જન્મ્યા હોય તે વારસદાર વચ્ચે કોઈ ભેદ નથી અને આવું બાળક બિન-વસિયતી (મૃતક)ના મૃત્યુના સમયથી જ બિન-વસિયતી (મૃતક)નું વારસદાર હોવાનું માનવામાં આવશે. ગર્ભમાંના બાળકનો અધિકાર.

૬૨. જ્યાં બે વ્યક્તિઓ એવી પરિસ્થિતિઓમાં મૃત્યુ પામી હોય કે જેનાથી તે અનિશ્ચિત હોય કે તેમાંથી કોઈ બીજાનો વારસદાર રહ્યો છે કે નહિ અને જો એમ હોય, તો કોનો વારસદાર રહ્યો છે, ત્યારે મિલકતના ઉત્તરાધિકારને અસર કરતા તમામ હેતુઓ માટે, એવું માનવામાં આવશે કે જ્યાં સુધી વિરુદ્ધનું સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, નાની (વ્યક્તિ) મોટી (વ્યક્તિ)ની વારસદાર રહેશે. એક સાથે થયેલા મૃત્યુના કિસ્સાઓમાં અનુમાન.

ગેરલાયકાતો

પુનર્લગ્ન કર્યેથી ગેરલાયકાત.

૬૩. બિન-વસિયતી (મૃતક)ના કોઈ પૂર્વ-મૃત સંબંધીની વિધવા અથવા વિધુરે, બિન-વસિયતી (મૃતક)ના જીવનકાળ દરમિયાન ફરીથી લગ્ન કર્યા હોય, ત્યારે આવી વિધવા અથવા વિધુર, બિન-વસિયતી (મૃતક)ની મિલકતના વારસદાર બનશે નહિ.

ખૂનીને ગેરલાયક ઠરાવવા બાબત.

૬૪. જે વ્યક્તિ ખૂન કરે છે અથવા ખૂન કરવામાં મદદ કરે છે, તેને ખૂન કરાયેલ વ્યક્તિની મિલકત અથવા એવી અન્ય મિલકત, જેના ઉત્તરાધિકારી બનવા તેણીએ/તેણે ખૂન કર્યું હતું અથવા ખૂન કરવામાં મદદ કરી હતી તે (મિલકત)નો વારસદાર બનવા માટે ગેરલાયક ઠરશે.

વારસદાર ૬૫. કોઈ વ્યક્તિને આ સંહિતા હેઠળ કોઈપણ મિલકતના ઉત્તરાધિકારી માટે ગેરલાયક
ગેરલાયક ઠરાવવામાં આવે, તો તે (મિલકત)નો વારસો એવી રીતે આપવામાં આવશે જાણે કે આવી વ્યક્તિ
ઠરે ત્યારે બિનવસિયતી (મૃતક) કરતાં પહેલાં મૃત્યુ પામી હોય.
વારસાહક.

રોગ, ખામી ૬૬. કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈ રોગ, ખામી અથવા ખોડખાંપણને કારણે અથવા આ સંહિતામાં
અથવા જોગવાઈ કર્યા સિવાય, અન્ય કોઈપણ કારણોસર કોઈ મિલકતના વારસદાર બનવા માટે
ખોડખાંપણને કારણે ગેરલાયક ઠરાવવામાં આવશે નહીં.
ગેરલાયક
ઠરાવવામાં
આવશે નહીં.

પ્રકરણ - ૨

વસિયતી વારસાહક

વસિયત અને પૂરક વસિયતનામું (કોડિસિલ)

વસિયત ૬૭. સગીર ન હોય તેવી સ્વસ્થ મન ધરાવતી દરેક વ્યક્તિ વસિયત દ્વારા તેણીની/તેની
કરવા મિલકતની વ્યવસ્થા કરી શકશે.
સક્ષમ

વ્યક્તિ. સ્પષ્ટીકરણ ૧ - બહેરી અથવા મૂંગી અથવા અંધ વ્યક્તિઓ વસિયત દ્વારા પોતે શું કરે છે તે
સમજી શકતી હોય, તો તેઓ વસિયત કરવા માટે અસમર્થ થતી નથી.

સ્પષ્ટીકરણ ૨ - સાધારણ રીતે પાગલ હોય તેવી વ્યક્તિ, જે સમયગાળા દરમિયાન તેણી/તે
સ્વસ્થ મનની હોય તે સમયગાળા દરમિયાન વસિયત કરી શકે છે.

સ્પષ્ટીકરણ ૩ - કોઈપણ વ્યક્તિ, નશાના કારણે અથવા માંદગીના કારણે અથવા અન્ય કોઈ
કારણોસર ઉદ્ભવતી એવી માનસિક સ્થિતિમાં હોય કે તેણીને/તેને ખબર ન હોય કે તેણી/તે શું
કરી રહી છે, ત્યારે તે વસિયત કરી શકતી નથી.

ઉદાહરણો

(૧) A પોતાની આસપાસ શું બની રહ્યું છે તે સમજી શકે છે, અને પરિચિત પ્રશ્નોના જવાબ
આપી શકે છે, પરંતુ તેની મિલકત કેવા સ્વરૂપની છે અથવા તેની સાથે લોહીનું સગપણ
ધરાવતી વ્યક્તિઓ કોણ છે અથવા તેણે કોની તરફેણમાં પોતાની વસિયત કરવાનું યોગ્ય
રહેશે તે બાબતની તે પૂરી સમજ ધરાવતો નથી. A કાયદામાન્ય વસિયત કરી શકે નહીં.

- (૨) A પોતાની વસિયત હોવાનું અભિપ્રેત હોય તેવું કોઈ લખાણ કરી આપે છે, પરંતુ તે લખાણ કેવા સ્વરૂપનું છે તેમજ તે જોગવાઈઓની શું અસર છે તે સમજી શકતો નથી. આ લખાણ કાયદામાન્ય વસિયત નથી.
- (૩) A ખૂબ જ નબળો અને ક્ષીણ થઈ ગયો છે પણ પોતાની મિલકતની શી રીતે વ્યવસ્થા કરવી તે અંગેનો નિર્ણય લેવા સક્ષમ છે અને A વસિયત કરે છે. આ એક કાયદામાન્ય વસિયત છે.

૬૮. કપટથી અથવા બળજબરીથી અથવા વસિયત કરનાર પોતાની મરજી મુજબ કરી શકે નહીં એવા અત્યાગ્રહથી કરાવી લીધેલી વસિયત અથવા વસિયતનો કોઈ ભાગ, રદબાતલ ગણાશે.

કપટથી,
બળજબરીથી
અથવા
દુરાગ્રહથી
મેળવેલી
વસિયત.

ઉદાહરણો

- (૧) A, ખોટી રીતે અને જાણી જોઈને વસિયતનામું કરનારને રજૂઆત કરે છે કે તેનું (વસિયતનામું કરનારનું) એકમાત્ર સંતાન મૃત્યુ પામ્યું છે અથવા તેણે કોઈ અયોગ્ય (નાફરમાનીનું) કૃત્ય કર્યું છે એમ કહી તેની (વસિયતનામું કરનારની) પાસે પોતાની તરફેણમાં વસિયત કરાવી લે છે; આવી વસિયત કપટથી કરાવી લેવાયું છે અને તે રદબાતલ છે.
- (૨) વસિયતનામું કરનાર પાસે કપટથી અને છેતરપિંડીથી પોતાને વસિયતી વારસો મળે એવું વસિયત A કરાવી લે છે. તે વસિયતી બક્ષિસ રદબાતલ ગણાય.
- (૩) કાયદેસરના સત્તાધિકારીએ A ને કેદ રાખેલ છે, A તેની વસિયત કરે છે. A કેદ હોવાને કારણે તે વસિયત અમાન્ય ગણાય નહિ.
- (૪) B જો C ની તરફેણમાં વસિયતી બક્ષિસ ન કરે, તો તેને ગોળી મારી દેવાની અથવા તેનું ઘર બાળી નાખવાની અથવા કોઈ ગુનાહિત તહોમત અંગે તેને ગિરફતાર કરાવવાની ધમકી આપે છે, પરિણામે B, C ની તરફેણમાં વસિયતી બક્ષિસ કરે છે. તે વસિયતી બક્ષિસ બળજબરીથી કરાવેલ હોવાથી રદબાતલ ગણાય.
- (૫) A જો બીજાઓના પ્રભાવ નીચે ન હોય, તો વસિયત કરવા માટે પૂરતો સમજદાર હોવા છતાં તે B ના એટલા બધા કાબુ હેઠળ છે કે તે સ્વતંત્ર રીતે વર્તી શકતો નથી અને Bના લખાણ મુજબ વસિયત કરે છે. એવું જણાય છે કે જો B નો ડર ન હોત, તો તે, આ વસિયત કરી આપે નહિ. તે વસિયત અમાન્ય છે.

- (૬) A નું સ્વાસ્થ્ય એટલું નબળું છે કે અત્યાગ્રહનો સામનો કરી શકે તેમ નથી, B તેના ઉપર અમુક મતલબનું વસિયત કરવા માટે દબાણ કરે છે અને B ને વશ થઈને અને શાંતિ માત્રને ખાતર A તેવી વસિયત કરે છે. તે વસિયત અમાન્ય છે.
- (૭) A ના સ્વાસ્થ્યની સ્થિતિ એવી છે કે પોતાના નિર્ણય અને ઈચ્છાશક્તિનો ઉપયોગ કરી શકે છે, B તેને ચોક્કસ હેતુ માટે વસિયત કરવા માટે પ્રેરિત કરવા તાત્કાલિક મધ્યસ્થી અને સમજાવટનો ઉપયોગ કરે છે. A, મધ્યસ્થી અને સમજાવટના પરિણામે, પરંતુ તેની નિર્ણય અને ઈચ્છાશક્તિના સ્વતંત્ર ઉપયોગથી B દ્વારા ભલામણ કરાયેલી રીતે તેની વસિયત તૈયાર કરે છે. B ની મધ્યસ્થી અને સમજાવટથી વસિયત અમાન્ય થતી નથી.
- (૮) A, B પાસેથી વારસો મેળવવાના હેતુથી, તેનું ધ્યાન રાખે છે અને તેની ખુશામત કરે છે અને તેમ કરીને તેનામાં A પ્રત્યે એક અનુચિત પક્ષપાત પેદા કરે છે. B, આવા ધ્યાન અને ખુશામતના પરિણામે, તેની વસિયત તૈયાર કરે છે, જેના દ્વારા તે A ને વારસો આપે છે. A ના ધ્યાન અને ખુશામતથી વસિયત અમાન્ય થતી નથી.

વસિયત રદ કરી શકાશે અથવા તેમાં ફેરફાર કરી શકાશે.

૬૯. વસિયત કરનાર, જ્યારે તેણી/તે વસિયત દ્વારા પોતાની મિલકતનો નિકાલ કરવા (આપવા) સક્ષમ હોય, ત્યારે તે વસિયત રદ કરી શકે છે અથવા તેમાં ફેરફાર કરી શકે છે.

વસિયત તૈયાર કરવા બાબત

૭૦. (૧) બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત તૈયાર કરવા બાબત.- કોઈ હુમલા (અભિયાન)માં કાર્યરત અથવા વાસ્તવિક યુદ્ધમાં રોકાયેલ સૈનિક ન હોય, અથવા એવી રીતે કાર્યરત અથવા રોકાયેલ વાયુસેનાનો સભ્ય ન હોય, અથવા દરિયામાં ખલાસી ન હોય તેવા દરેક વસિયત કરનારે, નીચેના નિયમો અનુસાર તેણીની/તેની વસિયત તૈયાર કરવી જોઈશે-

(ક) વસિયત કરનારે, વસિયત પર સહી કરવી જોઈશે અથવા તેણીનું/તેનું નિશાન લગાવવું જોઈશે, અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિએ તેણીની/તેની હાજરીમાં અને તેણીના/તેના આદેશથી તેના પર સહી કરવી જોઈશે.

(ખ) વસિયત કરનારની સહી અથવા નિશાન અથવા તેણીના/તેના વતી સહી કરનાર વ્યક્તિની સહી, એવી રીતે કરવી જોઈશે કે એવું લાગે કે તેનો હેતુ લખાણને વસિયતનામા તરીકે અમલમાં મૂકવાનો હતો.

(ગ) વસિયતને બે કે તેથી વધુ સાક્ષીઓ દ્વારા પ્રમાણિત કરવી જોઈશે, જેમનામાંથી દરેકે વસિયત કરનારને વસિયત પર સહી કરતા અથવા પોતાનું નિશાન લગાવતા

વસિયત તૈયાર કરવા બાબત.

જોયો હોય અથવા કોઈ અન્ય વ્યક્તિને વસિયત કરનારની હાજરીમાં અને તેના આદેશથી વસિયત પર સહી કરતા જોઈ હોય, અથવા વસિયત કરનાર પાસેથી તેની સહી અથવા નિશાન અથવા આવી અન્ય વ્યક્તિની સહીની વ્યક્તિગત પહોંચ પ્રાપ્ત કરી હોય; અને દરેક સાક્ષીએ વસિયત કરનારની હાજરીમાં વસિયત પર સહી કરવી જોઈશે, પરંતુ તે જરૂરી રહેશે નહિ કે એક કરતાં વધુ સાક્ષીઓ એક જ સમયે હાજર રહે, અને કોઈ ચોક્કસ પ્રકારના પ્રમાણીકરણની જરૂર રહેશે નહિ.

(૨) વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત.- કોઈ હુમલા (અભિયાન)માં કાર્યરત અથવા વાસ્તવિક યુદ્ધમાં રોકાયેલ સૈનિક, અથવા એવી રીતે કાર્યરત અથવા રોકાયેલ વાયુસેનાનો સભ્ય, અથવા દરિયા પરનો ખલાસી, તેણીએ/તેણે અઢાર વર્ષની ઉંમર પૂર્ણ કરી હોય, તો પેટા-કલમ (૩)માં જોગવાઈ કરેલી રીતે કરવામાં આવેલ વસિયત દ્વારા તેની/તેણીની મિલકતનો નિકાલ કરી શકશે. આવી વસિયતને વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કહેવામાં આવે છે.

ઉદાહરણો

(૧) રેજિમેન્ટ (પલટન) સાથે જોડાયેલા તબીબી અધિકારી, A, ખરેખર એક અભિયાનમાં કાર્યરત છે. ખરેખર તે એક અભિયાનમાં કાર્યરત એક સૈનિક છે અને વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરી શકશે.

(૨) A એક વેપારી જહાજમાં સમુદ્ર પર છે, જેનો તે પર્સર (હિસાબનીસ અધિકારી) છે. તે એક ખલાસી છે, અને, સમુદ્રમાં હોવાથી, વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરી શકશે.

(૩) બળવાખોરો સામે મેદાનમાં સેવા આપતો સૈનિક, A, વાસ્તવિક યુદ્ધમાં રોકાયેલો સૈનિક છે, અને તેથી તે એક વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરી શકશે.

(૪) A, એક જહાજનો ખલાસી, સફર દરમિયાન, જહાજ જ્યારે બંદર પર પડેલું હોય ત્યારે કામચલાઉ રીતે કિનારા પર ઉતરે છે. આ કલમના હેતુઓ માટે, તે, સમુદ્રમાંનો એક ખલાસી છે, અને વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરી શકશે.

(૫) A, એક એડમિરલ છે, જે નૌકાદળને કમાન્ડ (આદેશ) આપે છે, પરંતુ તે કિનારા પર ઉતરે છે, અને ક્યારેક ક્યારેક જ તેના જહાજ પર જાય છે, તેને દરિયામાં હોય તેમ ગણવામાં આવતો નથી, અને તે વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરી શકે નહિ.

(૬) A, એક ખલાસી, જે લશ્કરી અભિયાનમાં સેવા આપે છે, પરંતુ સમુદ્રમાં ન હોવાના કારણે તેને સૈનિક ગણવામાં આવે છે, અને તે વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરી શકશે.

(૩) વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરવાની રીત અને તેનો અમલ કરવા માટેના નિયમો.-

(ક) વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત લેખિતમાં હોઈ શકે, અથવા મૌખિક રીતે કરી શકાય છે.

(ખ) વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયતના અમલનું નીચેના નિયમો દ્વારા નિયમન કરવું જોઈશે.-

- (૧) વસિયત કરનારે તેણીના/તેના હસ્તાક્ષરમાં સંપૂર્ણ વસિયત લખી શકશે. આવા કિસ્સામાં, તેના પર સહી કરવાની અથવા તેને પ્રમાણિત કરવાની જરૂર નથી.
- (૨) તે અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા સંપૂર્ણપણે અથવા આંશિક રીતે લખી શકાય છે, અને વસિયત કરનાર તેના પર સહી કરી શકે છે. આવા કિસ્સામાં, તેને પ્રમાણિત કરવાની જરૂર નથી.
- (૩) વસિયત હોવાનું અભિપ્રેત હોય તેવો દસ્તાવેજ સંપૂર્ણપણે અથવા આંશિક રીતે અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા લખવામાં આવ્યો હોય અને વસિયત કરનારે તેના પર સહી કરેલ ન હોય, તો, જો તેમાં એવું દર્શાવવામાં આવે કે તે વસિયત કરનારના આદેશથી લખવામાં આવેલ છે અથવા તેણીએ તેણીએ/તેણે તેને તેણીની/તેની વસિયત તરીકે માન્યતા આપી છે, તો તે તેણીની/તેની વસિયત હોવાનું માનવામાં આવશે.
- (૪) દસ્તાવેજ જોવાથી એવું જણાય કે વસિયત કરનાર દ્વારા ઇચ્છિત રીતે તેનો અમલ પૂર્ણ થયો નથી, તો તે સંજોગોને કારણે દસ્તાવેજ અમાન્ય રહેશે નહિ, પરંતુ તેણી/તેના દ્વારા તેનો અમલ ન કરવાની બાબતને, દસ્તાવેજમાં વ્યક્ત કરાયેલ વસિયતનામાના ઇરાદાઓને છોડી દેવા સિવાયના, અન્ય કોઈ કારણસર વાજબી રીતે જવાબદાર માની શકાય.
- (૫) સૈનિક, વાયુસેનાના સભ્ય અથવા ખલાસીએ તેણીની/તેમની વસિયત કરવા માટેની સૂચના લખી હોય, પરંતુ તે તૈયાર થાય અને અમલમાં મુકાય તે પહેલાં તેમનું મૃત્યુ થયું હોય, તો આવી સૂચનાઓ તેણીની/તેમની વસિયત તૈયાર કરવા માટે વિચારણામાં લેવામાં આવશે.
- (૬) સૈનિક, વાયુસેનાના સભ્ય અથવા ખલાસીએ, બે સાક્ષીઓની હાજરીમાં, તેણીનું/તેનું વસિયત તૈયાર કરવા માટે મૌખિક સૂચનાઓ આપી હોય, અને તેણીની/તેની હયાતી દરમિયાન તેને લેખિત સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું હોય, પરંતુ દસ્તાવેજ તૈયાર થાય અને અમલમાં મુકાય તે પહેલાં તેણીનું/તેનું મૃત્યુ થયું હોય, તો તેને તેણીની હાજરીમાં લેખિત સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું ન હોય, અથવા તેણીને/તેને તે વાંચી સંભળાવવામાં ન આવી હોય તો પણ આવી સૂચનાઓ તેણીની/તેમની વસિયત તૈયાર કરવા માટે વિચારણામાં લેવામાં આવશે.
- (૭) સૈનિક, વાયુસેનાના સભ્ય અથવા ખલાસી, એક જ સમયે હાજર બે સાક્ષીઓ સમક્ષ તેણીના/તેના ઇરાદા જાહેર કરીને મૌખિક રીતે વસિયત કરી શકશે.

(૮) વસિયત કરનાર, હજી હયાત હોય અને વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરવાને હકદાર હોતો બંધ થાય તે પછી એક મહિના પૂરો થયે, મૌખિક રીતે કરવામાં આવેલ વસિયત રદબાતલ થઈ જશે.

૭૧. કોઈ વસિયત કરનાર, યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત કરેલ વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામાં, તેણીના/તેના ઇરાદાના કોઈ ભાગને વ્યક્ત કરતા ખરેખર લખાયેલા બીજા કોઈ દસ્તાવેજનો ઉલ્લેખ કરે, તો આવા દસ્તાવેજને, જેમાં તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હોય તેવી વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામાંનો એક ભાગ હોવાનું ગણવામાં આવશે. સંદર્ભ દ્વારા કાગળોનો સમાવેશ.-

વસિયત પ્રમાણિત કરવા, રદ કરવા, તેમાં ફેરફાર કરવા અને તેને ફરી અમલમાં મૂકવા બાબત

૭૨. કોઈ વ્યક્તિને, વસિયતમાં હિત હોવાને કારણે અથવા તેણી/તે વસિયતનામાંના અમલકર્તા હોવાને કારણે, વસિયતના અમલને સાબિત કરવા અથવા તેની માન્યતા અથવા અમાન્યતા સાબિત કરવા માટે સાક્ષી તરીકે ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવશે નહિ. હિતને કારણે અથવા અમલકર્તા હોવાને કારણે સાક્ષીને ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવશે નહિ.

વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામું રદ કરવા બાબત.

૭૩. (૧) બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામું રદ કરવા બાબત.- કોઈપણ બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત અથવા તેનો કોઈ ભાગ, બીજી વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામાંથી હોય અથવા તેને રદ કરવાનો ઇરાદો જાહેર કરતા કોઈ લખાણથી હોય અને આ પહેલાં બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયતનો જે રીતે અમલ કરવા ફરમાવ્યું હોય તે રીતે અમલમાં મૂકવામાં આવ્યું હોય, અથવા વસિયત કરનાર દ્વારા તેને રદ કરવાના ઇરાદાથી બાળી નાખવા, ફાડી નાખવા અથવા અન્યથા નાશ કરવામાં આવ્યું હોય તે સિવાય તે રદ કરવું જોઈશે નહિ.

ઉદાહરણો

(૧) A એ એક બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરી છે. ત્યારબાદ, A બીજી બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરે છે, જેનો ઇરાદો પહેલી વસિયતને રદ કરવાનો છે. આ વસિયત રદબાતલ કરી ગણાય છે.

(૨) A એ એક બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરી છે. ત્યારબાદ, A, વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરવા હકદાર હોવાથી, એક વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરે છે, જેનો ઈરાદો તેની બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત રદ કરવાનો છે. આ વસિયત રદબાતલ કરી ગણાય છે.

(૨) વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામું રદ કરવા બાબત.- એક વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામું, વસિયત કરનાર દ્વારા, બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામા દ્વારા, અથવા તેને રદ કરવાનો ઈરાદો વ્યક્ત કરતા કોઈ કૃત્ય દ્વારા અને વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયતને માન્યતા આપવા માટે પર્યાપ્ત હોય તેવી ઔપચારિકતાઓ સાથે, અથવા વસિયત કરનાર દ્વારા, અથવા તેણીની/તેની હાજરીમાં અને તેણીના/તેના આદેશથી, તેને રદ કરવાના ઈરાદાથી તેને બાળી નાખી, ફાડી નાખી અથવા અન્યથા નાશ કરીને રદ કરી શકાશે.

સ્પષ્ટીકરણ.- વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયતને માન્યતા આપવા માટે પર્યાપ્ત હોય તેવી ઔપચારિકતાઓ સાથેના કૃત્ય દ્વારા વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામાને રદ કરવા માટે, એ જરૂરી નથી કે વસિયત કરનાર તે કાર્ય કરતી વખતે એવી પરિસ્થિતિમાં હોય જે તેણીને/તેને વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત કરવા માટે હકદાર હોય.

૭૪. કોઈપણ અનધિકૃત વસિયતનામાના અમલ પછી તેમાં કરવામાં આવેલ કોઈપણ મજકૂર ભૂંસી નાખવાની, તેની લીટીઓની વચ્ચે કોઈ મજકૂર લખવાની અથવા અન્ય કોઈ ફેરફારની કોઈ અસર થશે નહિ, સિવાય કે જ્યાં સુધી તેનાથી વસિયતનામાના શબ્દો અથવા અર્થ અવાચ્ય અથવા અસ્પષ્ટ ન બને, સિવાય કે આવા ફેરફારને વસિયતના અમલ માટે આ પહેલાં ફરમાવવામાં આવેલી રીતે જ અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા હોય;

પરંતુ આવી રીતે ફેરફાર કરવામાં આવેલી વસિયત, વસિયત કરનારની સહી અને સાક્ષીઓની સહી વસિયતના હાંસિયામાં અથવા બીજા કોઈ ભાગમાં આવા ફેરફારની સામે અથવા નજીક, અથવા આવા ફેરફારનો ઉલ્લેખ કરતા અને વસિયતના બીજા કોઈ ભાગના અંતે લખવામાં આવેલા નિવેદનની નીચે અથવા તેના અંતમાં કરવામાં આવી હોય, તો વસિયતનો યોગ્ય રીતે અમલ થયો હોવાનું માનવામાં આવશે.

બિન-
વિશેષાધિકાર
પ્રાપ્ત
વસિયતમાં
કોઈ મજકૂર
ભૂંસી
નાખવાની,
તેની
લીટીઓની
વચ્ચે કોઈ
મજકૂર
લખવાની
અથવા તેમાં
ફેરફારની
અસર.

૭૫. (૧) કોઈ પણ રીતે રદ કરવામાં આવેલ કોઈ બિન-વિશેષાધિકારપ્રાપ્ત વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામું અથવા તેના કોઈ ભાગનો, તેનો પુનઃ અમલ કરીને અથવા અહીં પહેલાં ફરમાવવામાં આવ્યું હોય તે રીતે અમલમાં મૂકાયેલા પૂરક વસિયતનામા દ્વારા, અને તેને તાજું કરવાનો ઇરાદો દર્શાવ્યા સિવાય અન્યથા તાજું કરવું જોઈશે નહિ.

(૨) આંશિક રીતે રદ કરવામાં આવેલ અને ત્યારપછી સંપૂર્ણપણે રદ કરવામાં આવેલ કોઈ વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામું તાજું કરવામાં આવે, ત્યારે વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામા દ્વારા વિરુદ્ધનો ઇરાદો દર્શાવવામાં આવે તે સિવાય, તાજું કરવાની આવી બાબત (વસિયત અથવા પૂરક વસિયતનામું) સંપૂર્ણપણે રદ કરતાં પહેલાં રદ કરવામાં આવેલા તેના ભાગને લાગુ પડશે નહિ.

બિન-
વિશેષાધિ
કારપ્રાપ્ત
વસિયત
નામું તાજું
કરવા
બાબત.

વસિયતનું અર્થઘટન

૭૬. વસિયતમાં કોઈ ટેકનિકલ શબ્દો અથવા વિશેષિત શબ્દોનો ઉપયોગ કરવો જરૂરી નથી, પરંતુ ફક્ત શબ્દો એવા હોવા જોઈએ કે જેનાથી વસિયત કરનારનો ઇરાદો જાણી શકાય.

વસિયતના
શબ્દો.

૭૭. વસિયતમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલા કોઈ શબ્દોથી કઈ વ્યક્તિનો અથવા કઈ મિલકતનો નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે તે અંગેના પ્રશ્નો અંગે નિર્ણય કરવા માટે, કોર્ટે, આવી વસિયત હેઠળ હિત ધરાવતા હોવાનો દાવો કરતી વ્યક્તિઓ, વારસાના વિષય તરીકે દાવો કરવામાં આવેલી મિલકત, વસિયત કરનાર અને તેણીના/તેના પરિવારના સંજોગોની, અને જેની જાણકારી વસિયત કરનાર દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલા શબ્દોના યોગ્ય ઉપયોગ તરફ દોરી શકે તેવી દરેક હકીકતની તપાસ કરવી જોઈશે.

વસિયત
મેળવનાર
અથવા તેના
વિષય
અંગેના પ્રશ્નો
અંગે નિર્ણય
કરવા માટેની
તપાસ.

ઉદાહરણો

(૧) A, તેની વસિયતથી, તેના મોટા પુત્ર અથવા તેના નાના પૌત્ર, અથવા તેના પિતરાઈ ભાઈ, દિવ્યાને ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે. વસિયતમાં આપેલું વર્ણન કઈ વ્યક્તિને લાગુ પડે છે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે કોર્ટ તપાસ કરી શકશે.

(૨) A, તેની વસિયતથી, B ને "મહા ફાર્મ્સ નામની મારી મિલકત" વારસામાં છોડી જાય છે. વસિયતનું વિષયવસ્તુ શું છે તે નક્કી કરવા માટે પુરાવા લેવાનું જરૂરી બની શકે છે, એટલે કે, વસિયત કરનારની કઈ મિલકતને મહા ફાર્મ્સ કહેવામાં આવે છે.

(૩) A, તેની વસિયતથી, B ને "મેં C પાસેથી ખરીદેલી મિલકત" વારસામાં છોડી જાય છે. વસિયત કરનારે C પાસેથી કઈ મિલકત ખરીદી છે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે પુરાવા લેવાનું જરૂરી બની શકે છે.

(વારસો)
મેળવનારનું
ખોટું નામ
અથવા ખોટું
વર્ણન.

૭૮. (૧) વારસદાર અથવા વારસદારોના વર્ગને મુકરર કરવા અથવા તેનું વર્ણન કરવા માટે વસિયતમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલા શબ્દો, તેનો શું અર્થ છે તે દર્શાવવા પર્યાપ્ત હોય, ત્યારે નામ અથવા વર્ણનમાંની ભૂલ, વારસાને અમલમાં આવતા અટકાવશે નહિ.

(૨) વારસદારના નામમાંની ભૂલ તેણીના/તેના વર્ણનથી સુધારી શકાશે, અને વારસદારના વર્ણનમાંની ભૂલ નામથી સુધારી શકાશે.

ઉદાહરણો

(૧) A, "પોતાના ભાઈ મોહનના બીજા પુત્ર સંજય" ને વારસો આપે છે. વસિયત કરનારનો એકમાત્ર ભાઈ મોહન છે, જેને સંજય નામનો કોઈ પુત્ર નથી, પરંતુ તેનો બીજા પુત્રનું નામ મહેશ છે. મહેશને વારસો મળશે.

(૨) A, " પોતાના ભાઈ મોહનના બીજા પુત્ર સંજય" ને વારસો આપે છે. વસિયત કરનારનો એકમાત્ર ભાઈ મોહન છે, જેના પહેલા પુત્રનું નામ સંજય છે અને બીજા પુત્રનું નામ મહેશ છે. સંજયને વારસો રહેશે.

(૩) વસિયત કરનાર પોતાની બાકી રહેલી મિલકત " પોતાના સાત બાળકો" માં વહેંચવા માટે આપે છે અને તેમનું વર્ણન કરતાં, ફક્ત છ નામોનો ઉલ્લેખ કરે છે. આ ચૂક સાતમા બાળકને અન્ય લોકો સાથે હિસ્સો લેતા અટકાવશે નહિ.

(૪) છ પૌત્રો ધરાવતો વસિયત કરનાર, "પોતાના છ પૌત્રો" ને વસિયત આપે છે અને, તેમના નામથી તેમનો ઉલ્લેખ કરતાં, એકનો બે વાર ઉલ્લેખ કરે છે અને બીજાને સંપૂર્ણપણે છોડી દે છે. જેના નામનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવેલ નથી તે બાકીના લોકો સાથે હિસ્સો લેશે.

(૫) વસિયત કરનાર, "A ના ત્રણ બાળકોમાંથી દરેકને ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા" વારસામાં આપે છે. વસિયતની તારીખે, A ને ચાર બાળકો છે. આ ચાર બાળકોમાંથી દરેકને, જો તે વસિયત કરનારના વારસદાર હોય, તો તેને ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયાનો વારસો મેળવશે.

૭૯. અર્થની સંપૂર્ણ અભિવ્યક્તિ માટે અનિવાર્ય કોઈ શબ્દ છૂટી ગયો હોય, ત્યારે તે સંદર્ભ દ્વારા તેની પૂર્તિ કરી શકાશે.

શબ્દોની
પૂર્તિ
ક્યારે કરી
શકાય.

ઉદાહરણ

વસિયત કરનાર તેની પુત્રી A ને "૫૦,૦૦૦" નો વારસો અને તેની પુત્રી B ને "૫૦,૦૦૦ રૂપિયા" નો વારસો આપે છે. A ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાનો વારસો મેળવશે.

૮૦. વસિયત કરનાર જે વસ્તુ વસિયતમાં આપવાનો ઇરાદો ધરાવતા હોય તેની વસિયતમાં આપેલા વર્ણન પરથી પર્યાપ્ત ઓળખ થઈ શકતી હોય, પરંતુ વર્ણનના કેટલાક ભાગો લાગુ પડતા ન હોય, તો વર્ણનના આવા ભાગોનો, ભૂલભરેલા (ભાગ) તરીકે અગ્રાહ્ય રાખવામાં આવશે, અને વસિયત અમલમાં આવશે.

વિષયવસ્તુના
વર્ણનમાંની
ખોટી
વિગતોને
અગ્રાહ્ય
રાખવા
બાબત.

ઉદાહરણ

A, B ને "L માં આવેલી અને X ના કબજામાં રહેલી મારી કળણવાળી જમીન" વારસામાં આપે છે. વસિયત કરનાર પાસે L માં આવેલી કળણવાળી જમીન હતી પરંતુ X ના કબજામાં કોઈ કળણવાળી જમીન નહોતી. "X ના કબજામાં રહેલી" એ શબ્દોને ભૂલભરેલા તરીકે અગ્રાહ્ય રાખવામાં આવશે, અને L માં આવેલી વસિયતકારની કળણવાળી જમીન વસિયત દ્વારા પ્રાપ્ત થશે.

૮૧. જો વસિયતમાં, વસિયત કરનાર જે વસ્તુનો વારસો આપવા માંગતો હોય તે વસ્તુના વર્ણનમાં જુદાજુદા સંજોગોનો ઉલ્લેખ કરેલો હોય, અને તેણીની/તેની કોઈ મિલકત હોય જેના સંબંધમાં તે બધા સંજોગો અસ્તિત્વમાં હોય, તો વસિયતને આવી મિલકત સુધી મર્યાદિત ગણવામાં આવશે, અને વર્ણનના કોઈ ભાગને ભૂલભરેલો ગણીને અગ્રાહ્ય રાખવો કાયદેસર ગણાશે નહિ, કારણ કે વસિયત કરનાર પાસે બીજી મિલકત હતી જેને વર્ણનનો આવો ભાગ લાગુ પડતો નથી.

ક્યારે
વર્ણનનો
ભાગ
ભૂલભરેલો
ગણીને
અગ્રાહ્ય
રાખી શકાય
નહિ.

સ્પષ્ટીકરણ.- કોઈ કેસ આ કલમના અર્થમાં આવે છે કે કેમ તે નક્કી કરતી વખતે, કલમ ૮૦ હેઠળ અગ્રાહ્ય રાખી શકાય તેવા કોઈ શબ્દો, વસિયતમાંથી કાઢી નાંખવામાં આવ્યા હોવાનું ગણાશે.

ઉદાહરણો

(૧) A, B ને "L માં આવેલી અને X ના કબજામાં રહેલી પોતાની કળણ જમીન" વારસામાં આપે છે. વસિયત કરનાર પાસે L માં આવેલી કળણ-જમીન હતી, જેમાંથી કેટલીક X ના કબજામાં હતી, અને કેટલીક X ના કબજામાં નહોતી. વસિયતને L માં આવેલી વસિયત કરનારની એટલી કળણ જમીન સુધી મર્યાદિત ગણવામાં આવશે જે X ના કબજામાં હતી.

(૨) A, B ને "L માં આવેલી અને X ના કબજામાં રહેલી પોતાની કળણ જમીન, જેમાં ૧,૦૦૦ વિઘા જમીનનો સમાવેશ થાય છે" તે વારસામાં આપે છે. વસિયત કરનાર પાસે L માં આવેલી કળણ જમીન હતી, જેમાંથી કેટલીક X ના કબજામાં હતી અને કેટલીક X ના કબજામાં નહોતી. આપવામાં આવેલું માપ કોઈપણ વર્ગની કળણ જમીન પર અથવા બંનેને ભેગી કરીને સમગ્ર જમીનને લાગુ પડતું નથી. આપવામાં આવેલું માપ વસિયતમાંથી કાપવામાં આવ્યું હોવાનું

માનવામાં આવશે, અને વસિયત કરનારની L માં આવેલી કળણ જમીન જે X ના કબજામાં હતી તે જ વસિયત દ્વારા પ્રાપ્ત થશે.

પ્રત્યક્ષ
અસ્પષ્ટતાના
કિસ્સાઓમાં
બાહ્ય
પુરાવાની
ગ્રાહ્યતા.

૮૨. વસિયતનામાના શબ્દો સ્પષ્ટ હોય, પરંતુ બાહ્ય પુરાવા દ્વારા એવું જણાય કે તેના એક કરતાં વધુ ઉપયોગ થઈ શકે છે, જેમાંથી કોઈ એક જ વસિયતકારનો ઈરાદો હોઈ શકે છે, ત્યારે બાહ્ય પુરાવાનો ઉપયોગ એ દર્શાવવા માટે કરી શકાય છે કે આમાંથી (શબ્દના) કયા ઉપયોગનો ઈરાદો રાખવામાં આવ્યો હતો.

ઉદાહરણો

(૧) ગીતા નામની બે પિતરાઈ બહેનો ધરાવતો એક માણસ, "પોતાની પિતરાઈ બહેન ગીતા" ને રકમ વારસામાં આપે છે. એવું લાગે છે કે એવી બે વ્યક્તિઓ છે, જે દરેક વસિયતમાં આપેલા વર્ણનને અનુરૂપ છે. તેથી, તે વર્ણનના બે ઉપયોગ થઈ શકે છે, જેમાંથી ફક્ત એક જ વસિયત કરનારનો ઈરાદો હોઈ શકે છે. બેમાંથી કયા ઉપયોગનો ઈરાદો રાખવામાં આવ્યો હતો તે દર્શાવવા પુરાવા ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવે છે.

(૨) A, તેની વસિયત દ્વારા, B ને "ગીર ફાર્મહાઉસ નામની પોતાની મિલકત" વારસામાં છોડી જાય છે. એવું જાહેર થયું છે કે તેની પાસે ગીર ફાર્મહાઉસ નામની બે મિલકતો હતી. કઈ મિલકત આપવાનો ઈરાદો હતો તે દર્શાવવા પુરાવા ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવે છે.

૮૩. વસિયતનામામાં સંદિગ્ધતા અથવા ખામી હોય, ત્યારે વસિયત કરનારના ઈરાદા અંગે કોઈ બાહ્ય પુરાવા ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવશે નહિ.

ઉદાહરણો

(૧) એક માણસની એક કાકી, ગીતા, અને એક પિતરાઈ બહેન, રાધા છે, અને રાધા નામની કોઈ કાકી નથી. તેની વસિયત દ્વારા, તે "પોતાની કાકી, ગીતા" ને ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા અને " પોતાની પિતરાઈ બહેન, રાધા" ને ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વારસામાં આપે છે અને ત્યાર પછી " પોતાની અગાઉ ઉલ્લેખિત કાકી, રાધા" ને ૨,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વારસામાં આપે છે. વસિયતનામામાં આપેલ વર્ણન લાગુ પડી શકે તેવી કોઈ વ્યક્તિ નથી, અને "મારી અગાઉ ઉલ્લેખિત કાકી, રાધા"નો અર્થ શું હતો તે દર્શાવવા માટે પુરાવો ગ્રાહ્ય નથી. તેથી, કલમ ૯૧ હેઠળ અનિશ્ચિતતાના કારણે વસિયત રદબાતલ છે.

પ્રત્યક્ષ
સંદિગ્ધતા
અથવા
ખામીના
કિસ્સામાં બાહ્ય
પુરાવાની
અગ્રાહ્યતા.

(૨) A, વારસદારના નામ માટે ખાલી જગ્યા છોડીને ને ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વારસામાં આપે છે. વસિયત કરનાર કયું નામ દાખલ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે તે દર્શાવતો પુરાવો ગ્રાહ્ય નથી.

(૩) A, B ને..... રૂપિયા, અથવા " પોતાની મિલકત....." વારસામાં આપે છે. વસિયત કરનાર કઈ રકમ અથવા કઈ મિલકત દાખલ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે તે દર્શાવતો પુરાવો ગ્રાહ્ય નથી.

૮૪. વસિયતમાંના કોઈપણ ખંડનો અર્થ સમગ્ર દસ્તાવેજમાંથી નક્કી કરવો જોઈશે, અને તેના બધા ભાગોનો અર્થ એકબીજાના સંદર્ભમાં કરવામાં આવશે.

ખંડનો અર્થ
સમગ્ર
વસિયતમાંથી
નક્કી કરવા
બાબત.

ઉદાહરણો

(૧) વસિયત કરનાર A ના મૃત્યુ સમયે B ને નિર્દિષ્ટ ભંડોળ અથવા મિલકત આપે છે, અને ત્યાર પછીના ખંડથી તેની સંપૂર્ણ મિલકત A ને આપે છે. ઘણા ખંડોને એકસાથે લેવામાં આવે તો ચોક્કસ ભંડોળ અથવા મિલકત A માં જીવનભર અને તેના મૃત્યુ પછી B માં નિહિત થાય છે; B ને આપેલી વસિયત પરથી એવું લાગે છે કે વસિયત કરનારનો હેતુ મર્યાદિત અર્થમાં તે શબ્દોનો ઉપયોગ કરવાનો હતો જેમાં તે A ને શું આપે છે તેનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું હોય.

(૨) વસિયત કરનાર એવી મિલકત ધરાવે છે કે જેનો એક ભાગ ગીર ફાર્મ કહેવાય છે, તે તેની સમગ્ર મિલકત A ને વારસામાં આપે છે, અને તેની વસિયતના બીજા ભાગમાં ગીર ફાર્મ B ને આપે છે, પાછળથી કરવામાં આવેલી વસિયતને પહેલી વસિયતના અપવાદ તરીકે વાંચવામાં આવે છે જાણે કે તેણે તેમ કહ્યું હોય કે "હું ગીર ફાર્મ B ને આપું છું, અને મારી બાકીની બધી મિલકત A ને આપું છું".

૮૫. સામાન્ય શબ્દો મર્યાદિત અર્થમાં સમજી શકાય છે જ્યારે વસિયતમાંથી એવો અર્થ કરી શકાય છે કે વસિયત કરનાર તેનો મર્યાદિત અર્થમાં ઉપયોગ કરવા માંગતા હતા અને શબ્દો સામાન્ય રીતે જે અર્થમાં હોય છે તેના કરતાં વધુ વ્યાપક અર્થમાં સમજી શકાય છે, જ્યારે તે વસિયતના અન્ય શબ્દોમાંથી એવો અર્થ કરી શકાય છે વસિયત કરનાર તેનો આવા વ્યાપક અર્થમાં ઉપયોગ કરવા માંગતા હતા.

શબ્દોને ક્યારે
મર્યાદિત
અર્થમાં સમજી
શકાય અને
ક્યારે સામાન્ય
કરતાં વધુ
વ્યાપક અર્થમાં
સમજી શકાય.

ઉદાહરણો

(૧) વસિયત કરનાર A ને "B ના કબજામાં પોતાનું ખેતર" અને C ને "L માંની પોતાની બધી કળણવાળી જમીન" આપે છે. B ના કબજામાં રહેલા ખેતરના એક ભાગમાં L માંની કળણવાળી જમીન આવેલી છે, અને વસિયત કરનાર પાસે L માં અન્ય કળણવાળી જમીન પણ છે. "L માંની પોતાની બધી કળણવાળી જમીન" જેવા સામાન્ય શબ્દો A ને આપેલી ભેટ દ્વારા મર્યાદિત છે. A, B ના કબજામાં રહેલું સંપૂર્ણ ખેતર લઈ લે છે, જેમાં L માંની કળણવાળી જમીન ધરાવતો ખેતરનો તે ભાગ પણ સામેલ છે.

(૨) વસિયત કરનાર (જહાજ પરના ખલાસી) એ તેની માતાને તેની સોનાની વીંટી, બટનો અને કપડાંની પેટી અને તેના મિત્ર, A (જહાજના સાથી) ને તેની લાલ પેટી, છરી અને અગાઉ વારસામાં ન આપેલી બધી વસ્તુઓ વારસામાં આપી. આ વસિયત હેઠળ ધરમાંનો વસિયત કરનારનો હિસ્સો A ને મળતો નથી.

(૩) A, તેની વસિયતથી, B ને તેના ઘરનું બધું ફર્નિચર, પ્લેટ, શણ, પુસ્તકો, ચિત્રો અને કોઈપણ પ્રકારની અન્ય બધી વસ્તુઓ વારસામાં આપી હતી; અને ત્યાર પછીથી B ને તેની મિલકતનો ચોક્કસ ભાગ વારસામાં આપ્યો. પ્રથમ વસિયત હેઠળ B ફક્ત વસિયત કરનારની એવી જ વસ્તુઓનો હકદાર છે જે તેમાં વર્ણવેલ વસ્તુઓના પ્રકારની હોય.

બે શક્ય
અર્થઘટનોમાં
થી કયું
પસંદ
કરવામાં
આવશે..

૮૬. જ્યારે કોઈ ખંડના બે શક્ય અર્થો થતા હોય, જેમાંથી એક (અર્થ) અનુસાર તેની કંઈક અસર થતી હોય અને જેમાંથી બીજા (અર્થ) અનુસાર તેનો કોઈ અસર થતી ન હોય, તો પહેલા (અર્થ)ને પસંદ કરવામાં આવશે.

૮૭. જો વસિયતના કોઈ ભાગનું વાજબી અર્થઘટન સંભવ હોય, તો તેને અર્થહીન ગણીને અગ્રાહ્ય રાખવામાં આવશે નહિ.

જો વાજબી
અર્થઘટન કરી
શકાય, તો કોઈ
ભાગ અગ્રાહ્ય
રાખવામાં
આવશે નહિ.

૮૮. એક જ વસિયતના જુદા જુદા ભાગોમાં એક જ શબ્દો આવતા હોય, તો વિરુદ્ધનો ઈરાદો જણાતો હોય તે સિવાય, તેનો દરેક જગ્યાએ એક જ અર્થમાં ઉપયોગ થયો હોવાનું માનવામાં આવશે.

વસિયતના
જુદા જુદા
ભાગોમાં
વારંવાર
લખાયેલા
શબ્દોનું
અર્થઘટન.

૮૯. વસિયત કરનારનો ઈરાદાનો સંપૂર્ણપણે અમલ થઈ શકે તેમ ન હોવાના કારણે તેને રદ કરવો જોઈશે નહિ, પરંતુ શક્ય હોય ત્યાં સુધી તેનો અમલ કરવામાં આવશે.

શક્ય હોય ત્યાં
સુધી વસિયત
કરનારનો
ઈરાદો
અમલમાં
મૂકવો.

૯૦. વસિયતના ભેટોમાં લગતા બે ખંડો અસંગત હોય કે જેથી તેઓ એકસાથે ટકી ન શકે, ત્યાં બે અસંગત ખંડોમાંથી છેલ્લો ખંડ પ્રવર્તમાન રહેશે.

ઉદાહરણો

(૧) વસિયત કરનાર તેની વસિયતના પહેલા ખંડ દ્વારા પોતાની સુરતની મિલકત "A ને" વારસામાં છોડી જાય છે, અને તેની વસિયતના છેલ્લા ખંડ દ્વારા તે (મિલકત) "A ને નહીં પણ B ને" વારસામાં છોડી જાય છે. B તે (વારસો) મેળવશે.

(૨) કોઈ માણસ, પોતાના વસિયતની શરૂઆતમાં પોતાનું ઘર A ને આપે છે, અને તેના અંતે આદેશ આપે છે કે તેનું ઘર વેચી દેવામાં આવે અને તેમાંથી મળેલી રકમનું B ના લાભ માટે રોકાણ કરવામાં આવે, પાછળથી આપવામાં આવેલો વારસો પ્રવર્તમાન રહેશે.

અનિશ્ચિતતા
માટે વસિયત
અથવા
વારસો
રદબાતલ
ગણાશે.

૯૧. કોઈ ચોક્કસ ઈરાદો વ્યક્ત ન કરતી હોય તેવી વસિયત અથવા વારસો અનિશ્ચિતતા માટે રદબાતલ ગણાય છે.

ઉદાહરણ

કોઈ વસિયત કરનાર કહે કે "હું A ને માલ વારસામાં આપું છું", અથવા "હું A ને વારસામાં આપું છું", અથવા "હું અનુસૂચિમાં જણાવેલ બધો માલ A ને વારસામાં છોડી જાઉં છું" અને કોઈ અનુસૂચિ ન મળે, અથવા "હું 'પૈસા', 'ઘઉં', 'તેલ'" અથવા તેના જેવી વસ્તુઓ વારસામાં આપું છું પણ તેની માત્રા જણાવતા નથી, તો આ રદબાતલ છે.

૯૨. દાનનું વિષયવસ્તુ હોય એવું વસિયતમાં સમાવિષ્ટ મિલકતને લગતું વર્ણન, વસિયતથી વિરુદ્ધનો ઈરાદો જણાય તે સિવાય, વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે તે વર્ણનને અનુરૂપ મિલકતનો નિર્દેશ કરતું અને તેને સમાવિષ્ટ કરતું હોવાનું માનવામાં આવશે.

વિષયવસ્તુનું
વર્ણન કરતાં
શબ્દોથી,
વસિયત
કરનારના
મૃત્યુના સમયે,
વર્ણનને અનુરૂપ
મિલકતનો
નિર્દેશ થવા
બાબત.

સામાન્ય ૯૩. વસિયતમાં વિરુદ્ધનો ઈરાદો જણાય તે સિવાય, વસિયત કરનારની મિલકતની વસિયતનો વસિયતથી એવો અર્થ થશે કે તેમાં એવી કોઈ મિલકતનો સમાવેશ થશે જેને તેણી/તે યોગ્ય સમજે તેવી કોઈ કરવામાં વ્યક્તિને વસિયત દ્વારા નિયુક્ત કરવાની સત્તા હોય, અને તે આવી સત્તાના અમલ તરીકે કાર્ય આવેલી કરશે; અને સામાન્ય રીતે વર્ણવેલ મિલકતની વસિયતનો એવો અર્થ થશે કે તેમાં એવી કોઈપણ નિમણૂકની સત્તા. મિલકતનો સમાવેશ થશે જેને આવું વર્ણન લાગુ થઈ શકે, જેને તેણી/તે યોગ્ય સમજે તેવી કોઈ વ્યક્તિને વસિયત દ્વારા નિયુક્ત કરવાની સત્તા હોય, અને આવી સત્તાના અમલ તરીકે કાર્ય કરશે.

નિમણૂકના ૯૪. મિલકત ચોક્કસ ઉદ્દેશો માટે અથવા તેમના લાભ માટે, જેમ કે કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ નિયુક્ત અભાવના કરે અથવા ચોક્કસ વ્યક્તિ નક્કી કરે તેટલા પ્રમાણમાં ચોક્કસ ઉદ્દેશોના લાભ માટે કરવામાં આવે કિસ્સામાં છે અને વસિયતમાં કોઈ નિમણૂક ન થવાની ઘટનાની જોગવાઈ નથી; જો વસિયત દ્વારા સત્તાના આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં ન આવે, તો મિલકત સત્તાના તમામ ઉદ્દેશો માટે ઉદ્દેશો માટે ગર્ભિત લેટ. સમાન હિસ્સામાં આપવામાં આવશે.

ઉદાહરણ

"A", પોતાની વસિયતથી, તેની પત્નીને તેના જીવન માટે એક ભંડોળ આપે છે, અને આદેશ આપે છે કે તેના મૃત્યુ સમયે, તેના બાળકોમાં તે નક્કી કરે તે પ્રમાણમાં વહેંચવામાં આવે. વિધવા કોઈ નિમણૂક કર્યા વિના મૃત્યુ પામે છે. ભંડોળ બાળકોમાં સમાન રીતે વહેંચવામાં આવશે.

૯૫. કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિના "વારસદારો", "પોતાના વારસદારો" અથવા "સંબંધીઓ" અથવા ચોક્કસ વ્યક્તિના "નજીકના સંબંધીઓ" અથવા "કુટુંબ" અથવા "લોહીના સગા" અથવા "સૌથી નજીકના સગા" અથવા વ્યક્તિના "વારસદારો" "નજીકના સગા" ને કોઈ વિશેષિત શબ્દો વિના વસિયત કરવામાં આવે, અને આ રીતે નિયુક્ત વગેરેને વર્ગ વસિયતનો પ્રત્યક્ષ અને સ્વતંત્ર ઉદ્દેશ્ય બનાવે, ત્યારે વસિયતમાં આપેલી મિલકત એવી વિશેષિત રીતે વહેંચવામાં આવશે જાણે કે તે આવી વ્યક્તિની હોય અને તેણી/તે તેના સંબંધમાં શબ્દો વિના બિનવસિયતી મૃત્યુ પામી હોય અને આવી મિલકતના તેણીના/તેના દેવાની સ્વતંત્ર ચુકવણી વારસો. માટે મિલકત છોડીને ગઈ હોય.

ઉદાહરણ

(૧) A તેની મિલકત "મારા પોતાના નજીકના સંબંધીઓને" વારસામાં છોડી જાય છે. A પોતાનું દેવું ચૂકવવા માટે તે મિલકતથી સ્વતંત્ર એવી બીજી મિલકત મૂકીને વસિયત કર્યા વિના મૃત્યુ પામ્યો હોય અને તે મિલકત માટે જેઓ હકદાર થાત તે વ્યક્તિઓને તે મિલકત જશે.

(૨) A "B ને તેના જીવનપર્યંત ૧૦,૦૦૦ રૂપિયા અને B ના મૃત્યુ પછી, મારા પોતાના વારસદારોને" વારસો આપે છે. B ના મૃત્યુ પછીનો વારસો તે લોકોનો મળશે જેઓ તેના માટે હકદાર હોત જો તે A ની બિન-વસિયતી મિલકતનો ભાગ હોત.

(૩) A તેની મિલકત B ને વારસામાં છોડી જાય છે; પરંતુ જો B તેના પહેલા મૃત્યુ પામે છે, તો B ના નજીકના સગાને; B, A પહેલા મૃત્યુ પામે છે; મિલકત એવી રીતે પ્રાપ્ત થાય છે જાણે કે તે B ની હોય, અને તે બિન-વસિયતી મૃત્યુ પામ્યો હોય, આવી મિલકતના તેના દેવાની સ્વતંત્ર ચુકવણી માટે છોડી ગયો હોય.

(૪) A "B ને તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી C ના વારસદારો માટે" ૧૦,૦૦૦ રૂપિયા વારસામાં છોડી જાય છે. વારસો એ રીતે જાય છે કે જાણે તે C નો હોય, અને તે બિન-વસિયતી મૃત્યુ પામ્યો હોય, વારસાથી સ્વતંત્ર રીતે તેના દેવાની ચુકવણી માટે સંપત્તિ છોડીને જાય છે.

ચોક્કસ વ્યક્તિના "પ્રતિનિધિઓ" અથવા "કાયદેસર પ્રતિનિધિઓ" અથવા "વ્યક્તિગત પ્રતિનિધિઓ" અથવા "વહીવટદારો અથવા વહીવટકર્તા" ને વસિયત કરવામાં આવે છે, અને આ રીતે નિયુક્ત વર્ગ વસિયતનો પ્રત્યક્ષ અને સ્વતંત્ર ઉદ્દેશ્ય બનાવે છે, ત્યારે વસિયતમાં આપેલી મિલકત એવી રીતે વહેંચવામાં આવશે જાણે કે તે આવી વ્યક્તિની માલિકીની હોય અને તેણી/તે તેના સંબંધમાં બિન-વસિયતી મૃત્યુ પામી હોય.

ઉદાહરણ

A ના "કાયદેસર પ્રતિનિધિઓ" ને વસિયત કરવામાં આવે છે. A નું બિન-વસિયતી અને નાદાર સ્વરૂપે મૃત્યુ થાય છે. B તેનો વહીવટકર્તા છે. B વારસો મેળવવાને હકદાર છે, અને તે સૌ પ્રથમ A ના દેવાના એવા ભાગને મુક્ત કરવા માટે લાગુ પડશે કે જે ચૂકવવામાં ન આવી હોય. જો તેમાંથી કંઈ અધિશેષ રહે, તો B જે તેના દેવાની ચુકવણી પછી રહે તે એ વ્યક્તિઓને ચૂકવશે જેઓ A ના મૃત્યુ સમયે A ની કોઈપણ મિલકત મેળવવા માટે હકદાર હોત અથવા આવા વ્યક્તિઓના પ્રતિનિધિઓને ચૂકવશે.

મર્યાદા સંબંધી શબ્દો વિનાની વસિયત. ૯૭. મિલકત કોઈ વ્યક્તિને વારસામાં આપવામાં આવે, ત્યારે વસિયતમાંથી એવું જણાય કે તેણીના/તેના માટે ફક્ત મર્યાદિત હિતનો ઈરાદો હતો તે સિવાય, તેણી/તે તેમાંનાં વસિયત કરનારના સંપૂર્ણ હિત માટે હકદાર છે.

વૈકલ્પિક વસિયત. ૯૮. કોઈ મિલકતની વસિયત બીજી વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓના વર્ગને વિકલ્પમાં વારસા સાથે આપવામાં આવે છે, ત્યારે જો, વસિયતથી વિરુદ્ધનો ઈરાદો દેખાતો ન હોય, તો સૌ પહેલાં નામ આપવામાં આવેલ વારસાદાર વારસા માટે હકદાર રહેશે, જો તેણી/તે એ સમયે જીવંત હોય

જ્યારે તે અમલમાં આવે; પરંતુ જો તેણી/તે તે સમયે મૃત્યુ પામી હોય, તો વિકલ્પની બીજી શાખામાં નામ આપવામાં આવેલ વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓનો વર્ગ વારસો લેશે.

ઉદાહરણ

- (૧) એક વસિયત A અથવા B ને કરવામાં આવે છે. A વસિયત કરનારનો ઉત્તરાધિકારી છે. B કંઈ લેતો નથી.
- (૨) એક વસિયત A અથવા B ને કરવામાં આવે છે. A વસિયતની તારીખ પછી અને વસિયત કરનાર પહેલાં મૃત્યુ પામે છે. વારસો B ને જાય છે.
- (૩) એક વસિયત A અથવા B ને કરવામાં આવે છે. A વસિયતની તારીખે મૃત્યુ પામે છે. વારસો B ને જાય છે.
- (૪) મિલકત, A અથવા તેના વારસદારોને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. A વસિયત કરનારનો ઉત્તરાધિકારી છે. A મિલકત સંપૂર્ણપણે લઈ લે છે.
- (૫) મિલકત, A અથવા તેના નજીકના સંબંધીઓને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. A વસિયત કરનારના જીવનકાળ દરમિયાન મૃત્યુ પામે છે. વસિયત કરનારનું મૃત્યુ થયે, A ના નજીકના સંબંધીઓને મળેલી વસિયત અમલમાં આવે છે.
- (૬) મિલકત, A ને આજીવન અને તેના મૃત્યુ પછી B અથવા તેના વારસદારોને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. A અને B વસિયત કરનારના ઉત્તરાધિકારીઓ છે. B A ના જીવનકાળમાં મૃત્યુ પામે છે. A નું મૃત્યુ થયેથી, B ના વારસદારોને આપવામાં આવેલો વારસો અમલમાં આવે છે.
- (૭) મિલકત, A ને આજીવન અને તેના મૃત્યુ પછી B અથવા તેના વારસદારોને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. B વસિયત કરનારના જીવનકાળ દરમિયાન મૃત્યુ પામે છે. A વસિયત કરનારનો ઉત્તરાધિકારી છે. A નું મૃત્યુ થયેથી, B ના વારસદારોને આપવામાં આવેલો વારસો અમલમાં આવે છે.

૯૯. મિલકત કોઈ વ્યક્તિને વસિયતમાં આપવામાં આવે અને એવા શબ્દો ઉમેરવામાં આવે કે જે વ્યક્તિઓના વર્ગનું વર્ણન કરે પરંતુ તેમને એક ચોક્કસ અને સ્વતંત્ર બક્ષિસના પ્રત્યક્ષ ઉદ્દેશ તરીકે દર્શાવતા ન હોય, ત્યારે આવી વ્યક્તિ, વસિયતથી વિરુદ્ધનો ઉદ્દેશ જણાતો હોય તે સિવાય, વસિયતમાંના વસિયત કરનારના સંપૂર્ણ હિત માટે હકદાર છે.

વ્યક્તિની
વસિયતમાં
ઉમેરવામાં
આવેલા
વર્ગનું વર્ણન
કરતા
શબ્દોની
અસર.

ઉદાહરણો

- (૧) કોઈ વસિયત-

A અને તેના બાળકોને,
 A અને તેની વર્તમાન પત્ની દ્વારા તેના બાળકોને,
 A અને તેના વારસદારોને,
 A અને તેના ઔરસ (સીધી લીટીના) વારસદારોને,
 A અને તેના ઔરસ પુરુષ વારસદારોને,
 A અને તેના ઔરસ સ્ત્રી વારસદારોને,
 A અને તેના બાળકને,
 A અને તેના કુટુંબને,
 A અને તેના વારસદારોને,
 A અને તેના પ્રતિનિધિઓને,
 A અને તેના વ્યક્તિગત પ્રતિનિધિઓને,
 A, તેના વહીવટદાર અને વહીવટકર્તાને,

- કરવામાં આવે છે. આ દરેક કિસ્સામાં, A સંપૂર્ણ હિત (વારસામાં) લે છે, જે વસિયત કરનાર મિલકતમાં ધરાવતો હોય.

(૨) એક વસિયત A અને તેના ભાઈઓને કરવામાં આવે છે. A અને તેના ભાઈઓ સંયુક્ત રીતે વારસાના હકદાર છે.

(૩) A ને આજીવન અને તેના મૃત્યુ પછી તેના બાળકને માટે વસિયત કરવામાં આવે છે. A ના મૃત્યુ સમયે, મિલકત તે તમામ વ્યક્તિઓ માટે સમાન હિસ્સામાં હોય છે જેઓ પછી A ના બાળકના વર્ણનમાં આવતા હોય.

૧૦૦. ફક્ત સામાન્ય વર્ણન હેઠળ આવતી વ્યક્તિઓના વર્ગને વસિયત આપવામાં આવે, ત્યારે વર્ણનના શબ્દો તેમના સામાન્ય અર્થમાં જેને લાગુ પડતાં ન હોય એવી કોઈપણ વ્યક્તિને તે વારસો મળશે નહીં.

ફક્ત
સામાન્ય
વર્ણનવાળી
વ્યક્તિઓ
ના વર્ગને
વસિયત.

શબ્દોનું
અર્થઘટન.

૧૦૧. વસિયતમાં-

(૧) "બાળકો" એ શબ્દ ફક્ત તે વ્યક્તિના પ્રથમ પેઢીના પૈતૃક વંશજોને લાગુ પડે છે જેના "બાળકો" વિશે વાત કરવામાં આવી રહી હોય;

(૨) "પૌત્ર-પૌત્રીઓ" એ શબ્દ ફક્ત તે વ્યક્તિના બીજી પેઢીના પૈતૃક વંશજોને લાગુ પડે છે જેના "પૌત્ર-પૌત્રીઓ" વિશે વાત કરવામાં આવી રહી હોય;

(૩) "ભત્રીજાઓ/ભાણેજો" અને "ભત્રીજીઓ/ભાણેજીઓ" એ શબ્દો ફક્ત ભાઈઓ અથવા બહેનોના બાળકો માટે લાગુ પડે છે;

(૪) "વંશજો" એ શબ્દ તે વ્યક્તિના બધા વંશજોને લાગુ પડે છે જે વ્યક્તિના "વંશજો" વિશે વાત કરવામાં આવી રહી હોય;

(૫) સગોત્ર સંબંધને વ્યક્ત કરતા શબ્દો સંપૂર્ણ અને અર્ધ-રક્તના સંબંધીઓને સમાન રીતે લાગુ પડે છે; અને

(૬) સંબંધને વ્યક્ત કરતા તમામ શબ્દો ગર્ભમાં રહેલા બાળકને લાગુ પડે છે જે પછીથી જીવંત જન્મે છે.

૧૦૨. વસિયતમાં એક જ વ્યક્તિને બે વારસા આપવાનું અભિપ્રેત હોય, અને એવો પ્રશ્ન ઊભો થાય કે શું વસિયત કરનારનો ઈરાદો પ્રથમ વારસાને બદલે કે તેની ઉપરાંત બીજો વારસો આપવાનો હતો, ત્યારે જો વસિયતમાં તેણીનો/તેનો ઈરાદો શું હતો એ દર્શાવતો કોઈ મજફૂર ન હોય, તો વસિયતમાં અર્થઘટન નક્કી કરવા માટે નીચેના નિયમો અમલમાં રહેશે-

વસિયતમાં
એક જ
વ્યક્તિને બે
વારસા
આપવાનું
અભિપ્રેત
હોય, ત્યારે
અર્થઘટનના
નિયમો.

(૧) કોઈ એક ચોક્કસ વસ્તુ એક જ વારસાદારને એક જ વસિયતમાં અથવા વસિયતમાં અને ફરીથી પૂરક વસિયતનામામાં બે વાર વારસામાં આપવામાં આવી હોય, તો તેણી/તે ફક્ત તે ચોક્કસ વસ્તુ મેળવવા માટે હકદાર છે.

(૨) એક જ વસિયત અથવા એક જ પૂરક વસિયતનામામાં, બે જગ્યાએ, એક જ વ્યક્તિને કોઈ વસ્તુનો સમાન જથ્થો અથવા માત્રા વારસામાં આપવાનું અભિપ્રેત હોય, ત્યારે તો તેણી/તે ફક્ત આવા એક જ વારસા માટે હકદાર રહેશે.

(૩) એક જ વસિયતમાં અથવા એક જ પૂરક વસિયતનામામાં એક જ વ્યક્તિને અસમાન માત્રાના બે વારસા આપવામાં આવે, ત્યારે વારસાદાર બંને માટે હકદાર છે.

(૪) સમાન જથ્થા અથવા અસમાન જથ્થાના બે વારસા, એક જ વારસાદારને, એક (વારસો) વસિયતનામા દ્વારા અને બીજો પૂરક વસિયતનામા દ્વારા, અથવા તે દરેક (વારસા) અલગઅલગ પૂરક વસિયતનામા દ્વારા આપવામાં આવે, ત્યારે વારસાદાર બંને વારસા માટે હકદાર છે.

સ્પષ્ટીકરણ.- આ કલમના ખંડો (૧) થી (૪)માં, "વસિયત" એ શબ્દમાં પૂરક વસિયતનામાનો સમાવેશ થતો નથી.

ઉદાહરણો

(૧) A, જે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયામાં દસ શેર ધરાવે છે, અને તેનાથી વધુ કોઈ શેર નથી, તેણે પોતાની વસિયત બનાવી છે, જેમાં તેની શરૂઆતના ભાગમાં "હું સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયામાંના મારા દસ શેર B ને વસિયતમાં આપું છું" એ શબ્દો છે. અન્ય વસિયત પછી, વસિયતનામાનો અંત "અને હું સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયામાંના મારા દસ શેર B ને વસિયતમાં આપું છું" શબ્દો સાથે થાય છે. B ફક્ત સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયામાંના A ના દસ શેર મેળવવાનો હકદાર છે.

(૨) A, B દ્વારા તેને આપવામાં આવેલી એક હીરાની વીંટી ધરાવે છે, તે C ને B દ્વારા આપવામાં આવેલી હીરાની વીંટી વસિયતમાં આપે છે. A પછીથી તેની વસિયતનું પૂરક વસિયતનામું બનાવે છે, અને તેમ કરીને, અન્ય વારસો આપ્યા પછી, તે C ને B દ્વારા આપવામાં આવેલી હીરાની વીંટી વસિયતમાં આપે છે. C B દ્વારા A ને આપવામાં આવેલી હીરાની વીંટી સિવાય કંઈપણ દાવો કરી શકતો નથી.

(૩) A, તેની વસિયતથી, B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ વસિયતમાં આપે છે અને ત્યાર પછી તે જ વસિયતમાં તે જ શબ્દોમાં વારસાનું પુનરાવર્તન કરે છે. B ફક્ત ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાના એક જ વારસા માટે હકદાર છે.

(૪) A, તેની વસિયતથી, B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ વસિયતમાં આપે છે અને ત્યાર પછી તે જ વસિયતથી B ને ૬૦,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ વસિયતમાં આપે છે. B ૧,૧૦,૦૦૦ રૂપિયા મેળવવા માટે હકદાર છે.

(૫) A, તેની વસિયતથી, B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે અને વસિયતના પૂરક વસિયતનામાથી તે તેને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે. B ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા મેળવવા માટે હકદાર છે.

(૬) A, તેની વસિયતના એક પૂરક વસિયતનામાથી, B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે અને બીજા પૂરક વસિયતનામાથી તેને ૬૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે. B ૧,૧૦,૦૦૦ રૂપિયા મેળવવા માટે હકદાર છે.

(૭) A, તેની વસિયતથી, "B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે કારણ કે તે મારી નર્સ હતી", અને વસિયતના બીજા ભાગમાં B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે "કારણ કે તે મારા બાળકો સાથે ઇન્વેલ્ડ ગઈ હતી". B ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા મેળવવા માટે હકદાર છે.

(૮) A, તેની વસિયતથી, B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ અને વસિયતના બીજા ભાગમાં, ૪૦૦૦ રૂપિયાની વાર્ષિકી પણ વસિયતમાં આપે છે. B બંને વારસા માટે હકદાર છે.

(૯) A, તેની વસિયતથી, B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ વસિયતમાં આપે છે અને જો તે ૧૮ વર્ષની ઉંમરનો થાય, તો તેને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ પણ વસિયતમાં આપે છે. B ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાની એક રકમ માટે સંપૂર્ણપણે હકદાર છે, અને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાની બીજી રકમમાં શરતી હિત મેળવે છે.

૧૦૩. શેષ વારસાદારની રચના એવા કોઈપણ શબ્દો દ્વારા થઈ શકે છે જે વસિયત કરનારના ઇરાદાને દર્શાવે કે મુકરર કરેલી વ્યક્તિ તેણીની/તેની મિલકતનો વધારાની અથવા શેષ મિલકત મેળવશે.

શેષ
વારસાદારોની
રચના.

ઉદાહરણ

(૧) A પોતાની વસિયત બનાવે છે, જેમાં કેટલાક વસિયતનામાને લગતા કાગળો હોય છે, જેમાંથી એકમાં નીચેના શબ્દો લખેલા હોય છે: - "મને લાગે છે કે શાળામાં રહેલા B ને આપવા માટે, અંતિમ સંસ્કારના બધા ખર્ચ વગેરે પછી, જેમાં તે હવે પછી નિયુક્ત થઈ શકે છે તેવા કોઈપણ વ્યવસાયમાં સજ્જ કરવા માટે આપવાનું કંઈક બાકી રહેશે " B ને શેષ વારસદાર તરીકે ગણવામાં આવે છે.

(૨) A પોતાની વસિયત બનાવે છે, જેના અંતે નીચે મુજબનો પરિચ્છેદ લખેલો હોય છે:- "હું માનું છું કે મારા બેંકરના હાથમાં મારા દેવા ચૂકવવા અને દેવામુક્ત કરવા માટે પર્યાપ્ત રકમ હશે, જે હું આથી ઈચ્છું છું કે B આ કાર્ય કરે અને બાકીની રકમ તેના પોતાના ઉપયોગ અને આનંદ માટે રાખું છું." B ને શેષ વારસદાર તરીકે ગણવામાં આવે છે.

(૩) A ચોક્કસ સ્ટોક અને ભંડોળ સિવાય તેની બધી મિલકત B ને વસિયતમાં આપે છે, જે તે C ને વસિયતમાં આપે છે. B શેષ વારસદાર છે.

૧૦૪. શેષ વસિયત હેઠળ, વારસાદાર તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે વસિયત કરનારની માલિકીની એવી તમામ મિલકત માટે હકદાર છે, જેનો તેણીએ/તેણે અમલમાં લાવી શકાય તેવા અન્ય કોઈ વસિયતનામાથી નિકાલ કર્યો નથી.

શેષ
વારસાદાર
જેના માટે
હકદાર છે તે
મિલકત.

ઉદાહરણ

A તેની વસિયતથી અમુક વારસો વસિયતમાં આપે છે, જેમાંથી એક રદબાતલ થાય છે અને બીજો વારસાદારના મૃત્યુથી સમાપ્ત થઈ જાય છે. તે તેની મિલકતનો બાકીનો ભાગ B ને વસિયતમાં આપે છે. તેના વસિયતની તારીખ પછી, A એક ઘર ખરીદે છે, જે તેના મૃત્યુ સમયે તેની માલિકીનું છે. B શેષ વારસા તરીકે બે વારસા અને ઘર માટે હકદાર છે.

સામાન્ય
શબ્દોમાં
વારસો
સોંપવાનો
સમય.

૧૦૫. વારસો સામાન્ય શબ્દોમાં તે ક્યારે ચૂકવવાનો છે તેના સમયને નિર્દિષ્ટ કર્યા સિવાય આપવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે વસિયત કરનારના મૃત્યુના દિવસથી વારસાદારનું તેમાં નિહિત હિત રહેશે, અને, જો તેણી/તે તે મેળવ્યા વિના મૃત્યુ પામે, તો તેનું તેણીના/તેના પ્રતિનિધિઓને સંક્રમણ (વિતરણ) થશે.

કયા
કિસ્સામાં
વારસો
રદ થાય.

૧૦૬. (૧) વારસદાર વસિયત કરનારનો ઉત્તરાધિકારી ન હોય, તો વારસો અમલમાં આવી શકે નહીં, પરંતુ તે રદ થશે અને તે વસિયત કરનારની મિલકતનો શેષ ભાગ બનશે, સિવાય કે વસિયત દ્વારા એવું જણાય કે વસિયત કરનારનો ઈરાદો એવો હતો કે તે કોઈ અન્ય વ્યક્તિને મળે.

(૨) વારસો મેળવવા માટે વારસો મેળવનારના પ્રતિનિધિઓને હકદાર બનાવવા માટે, તે સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે તેણી/તે વસિયત કરનારના ઉત્તરાધિકારી છે.

ઉદાહરણ

(૧) વસિયત કરનાર B ને "૫૦,૦૦૦ રૂપિયા જે B એ મને આપવાના છે" વસિયતમાં આપે છે. વસિયત કરનાર પહેલાં B મૃત્યુ પામે છે; વારસો રદ થાય છે.

(૨) A અને તેના બાળકો માટે એક વસિયત કરવામાં આવે છે. વસિયત કરનાર પહેલાં A મૃત્યુ પામે છે, અથવા વસિયત બનાવતી વખતે તેનું મૃત્યુ થઈ ગયેલું હોય છે. A અને તેના બાળકોને મળેલો વારસો રદ થાય છે.

(૩) વારસો A ને આપવામાં આવે છે, અને વસિયત કરનાર પહેલાં તેનું મૃત્યુ થાય, તો B ને વારસો આપવામાં આવે છે. વસિયત કરનાર પહેલાં A નું મૃત્યુ થાય છે. વારસો B ને મળે છે.

(૪) નાણાંની એક રકમ A ને આજીવન માટે અને B ને તેના મૃત્યુ પછી વસિયતમાં આપવામાં આવે છે, A વસિયત કરનારના જીવનકાળમાં મૃત્યુ પામે છે; B વસિયત કરનારનો ઉત્તરાધિકારી બને છે. B ને મળેલો વારસો અમલમાં આવે છે.

(૫) નાણાંની એક રકમ A ને તેના અઢાર વર્ષ પૂર્ણ થયેથી, અને જો અઢારમું વર્ષ પૂર્ણ થાય તે પહેલાં મૃત્યુ પામે, તો B ને તે રકમ વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. A તેનું અઢારમું વર્ષ પૂર્ણ કરે છે, અને વસિયત કરનારના જીવનકાળમાં મૃત્યુ પામે છે. A ને મળેલો વારસો રદ થાય છે, અને B ને મળેલો વારસો અમલમાં આવતો નથી.

(૬) વસિયત કરનાર અને વારસો મેળવનાર એક જ જહાજ તૂટવાની ઘટનામાં મૃત્યુ પામ્યા હતા. પહેલા કોણ મૃત્યુ પામ્યું હતું તે દર્શાવવા માટે કોઈ પુરાવા નથી. વારસો રદ થાય છે.

૧૦૭. બે વ્યક્તિઓને સંયુક્ત રીતે વારસો આપવામાં આવ્યો હોય, અને તેમાંથી એકનું વસિયત કરનાર પહેલાં મૃત્યુ થાય, તો બીજો વારસોદાર સંપૂર્ણ વારસો મેળવશે.

ઉદાહરણ

વારસો ફક્ત A અને B માટે છે. A વસિયત કરનાર પહેલાં મૃત્યુ પામે છે. B વારસો મેળવે છે.

૧૦૮. વારસો એવા શબ્દોમાં આપવામાં આવે કે જે એ દર્શાવે કે વસિયત કરનારનો તેમને ચોક્કસ હિસ્સો આપવાનો ઈરાદો હતો, ત્યારે તેવા કિસ્સામાં, કોઈ વારસાદાર વસિયત કરનાર પહેલાં મૃત્યુ પામે, તો તેણીના/તેના માટે જેટલો વારસો આપવાનો ઈરાદો હતો તેટલો જ વારસો વસિયત કરનારની મિલકતના શેષ ભાગમાં આવશે.

ઉદાહરણ

નાણાંની એક રકમ A, B અને C ને તેમની વચ્ચે સમાન રીતે વહેંચવા માટે વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. A વસિયત કરનાર પહેલાં મૃત્યુ પામે છે, B અને C, જો A વસિયત કરનારનો ઉત્તરાધિકારી હોત અને તેઓને જેટલો હિસ્સો મળ્યો હોત એટલો જ હિસ્સો મેળવશે.

રદ થયેલા
હિસ્સાને
ક્યારે
બિનનિકાલ
થયેલા
હિસ્સા તરીકે
ગણવામાં
આવે છે.

૧૦૯. રદ થયેલો હિસ્સો વસિયત દ્વારા વારસામાં આપેલા સામાન્ય શેષનો ભાગ હોય, ત્યારે તે હિસ્સો બિનનિકાલ થયેલા હિસ્સા તરીકે ગણાશે.

ઉદાહરણ

જો બે
સંયુક્ત
વારસાદાર
માંથી એકનું
વસિયત
કરનાર
પહેલાં મૃત્યુ
થાય તો
ચોક્કસ
હિસ્સો
આપવાનો
વસિયત
કરનારનો
ઈરાદો
દર્શાવતા
શબ્દોની
અસર.

વસિયત કરનાર પોતાની મિલકતનો બાકીનો ભાગ A, B અને C ને સમાન રીતે વહેંચવા માટે વસિયતમાં આપે છે. વસિયત કરનાર પહેલાં A નું મૃત્યુ થાય છે. તેના બાકી રહેલા એક તૃતીયાંશ હિસ્સો બિનનિકાલ થયેલા હિસ્સા તરીકે ગણાશે.

વસિયત કરનારના બાળક અથવા ઔરસ (સીધી લીટીના) વંશજ માટે કરવામાં આવેલી વસિયત, કરનારના જીવનકાળ દરમિયાન તેણીનું/તેનું મૃત્યુ થયેથી ક્યારે રદ ન થાય તેવા માટે આપેલી વસિયતના કિસ્સામાં ઉત્તરજીવિતા.

૧૧૦. વસિયત કરનારના કોઈ બાળક અથવા અન્ય ઔરસ વંશજ માટે વસિયત કરાયેલ હોય, અને વારસાદારનું વસિયત કરનારના જીવનકાળ દરમિયાન મૃત્યુ થાય, પરંતુ તેણીના/તેના કોઈપણ ઔરસ (સીધી લીટીના) વારસદાર વસિયત કરનારના ઉત્તરાધિકારી હોય, તો વસિયત રદ થશે નહીં, પરંતુ વસિયતમાં કોઈ વિરુદ્ધનો ઇરાદો દેખાય તે સિવાય તે એવી રીતે અમલમાં આવશે જાણે કે વારસાદારનું મૃત્યુ વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી તરત જ થયું હોય.

ઉદાહરણ

A પોતાની વસિયત બનાવે છે, જેના દ્વારા તે તેના પુત્ર, B ને તેના પોતાના સંપૂર્ણ ઉપયોગ અને લાભ માટે નાણાંની રકમ વારસામાં આપે છે. B A પહેલાં મૃત્યુ પામે છે, તે એક પુત્ર, C, જે A નો ઉત્તરાધિકારી છે તેને છોડી જાય છે, અને તેની વસિયત કરીને તે તેની બધી મિલકત તેની વિધવા, D ને વારસામાં આપે છે. નાણાં D ને મળે છે.

૧૧૧. એક વ્યક્તિને બીજાના લાભ માટે વારસો આપવામાં આવે, ત્યારે વસિયત કરનારના જીવનકાળ દરમિયાન, જેને વારસો આપવામાં આવ્યો હોય તે વ્યક્તિના મૃત્યુથી વારસો રદ થતો નથી.

૧૧૨. વસિયત ફક્ત વર્ણવેલ વર્ગના વ્યક્તિઓ માટે જ કરવામાં આવે, ત્યારે વસિયતમાં આપેલી વસ્તુ ફક્ત એવા લોકોને જ મળશે જેઓ વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે જીવંત હોય.

અપવાદ - જો મિલકત નિર્દિષ્ટ વ્યક્તિના રક્ત સંબંધની ચોક્કસ ડિગ્રીમાં આવતા વ્યક્તિઓના સ્વરૂપમાં વર્ણન કરવામાં આવેલ વ્યક્તિઓના કોઈ વર્ગને વસિયતમાં આપવામાં આવે, પરંતુ તેની પરનો તેમનો કબજો પૂર્વ વસિયતના કારણે અથવા અન્યથા વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછીના સમય સુધી મુલતવી રાખવામાં આવે, તો તે સમયે મિલકત એવા લોકોને મળશે જેઓ તે સમયે જીવંત હોય, અને વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી મૃત્યુ પામ્યા હોય તેવા તેમના કોઈ પ્રતિનિધિઓને મળશે.

ઉદાહરણ

(૧) A "B ના બાળકોને" ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા તે ક્યારે તેમની વચ્ચે વહેંચવાના છે તે જણાવ્યા સિવાય વસિયતમાં આપે છે, B, વસિયતની તારીખ પહેલા તેના ત્રણ બાળકો, C, D અને Eને છોડીને મૃત્યુ પામ્યો હતો, E, વસિયતની તારીખ પછી પરંતુ A ના મૃત્યુ પહેલા મૃત્યુ પામ્યો હતો, C અને D A ના ઉત્તરાધિકારીઓ છે. વારસો E ના પ્રતિનિધિઓને બાકાત રાખીને, C અને D નો રહેશે.

(૨) કોઈ ઘરનો વર્ષોથી આપવામાં આવેલો પટો, A ને આજીવન માટે અને B ના બાળકોને તેના મૃત્યુ પછી વસિયતમાં આપવામાં આવ્યો હતો. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે, B ના બે બાળકો જીવિત હતા, C અને D, અને તેને ક્યારેય બીજું કોઈ બાળક નહોતું. ત્યારબાદ, A ના જીવનકાળ દરમિયાન, C તેના વહીવટકર્તા Eને પાછળ છોડીને મૃત્યુ પામ્યો, D, A નો ઉત્તરાધિકારી બને છે. D અને E સંયુક્ત રીતે પટાની મુદતના તેટલા સમય માટે હકદાર થશે જેટલો સમય મુદત પૂરી થવામાં બાકી હોય.

(૩) નાણાંની રકમ A ને આજીવન માટે અને તેણીના મૃત્યુ પછી B ના બાળકોને વસિયતમાં આપવામાં આવી હતી. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે, B ને બે બાળકો, C અને D, જીવિત હતા, અને તે ઘટના પછી, B ને બે બાળકો, E અને F, જન્મ્યા. C અને E એ A ના જીવનકાળમાં મૃત્યુ પામ્યા, C એ એક વસિયત બનાવી હતી, E એ કોઈ વસિયત બનાવી ન હતી. A મૃત્યુ પામ્યો છે, જેના કારણે D અને F તેણીના ઉત્તરાધિકારી બન્યા. વારસો ચાર સમાન ભાગોમાં વહેંચવાનો છે, જેમાંથી એક C ના વહીવટકર્તાને, એક D ને, એક E ના વહીવટકર્તાને અને એક F ને ચૂકવવાનો છે.

(૪) A તેની જમીનનો એક તૃતીયાંશ ભાગ B ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી B ની બહેનોને વસિયતમાં આપે છે. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે, B ને બે બહેનો, C અને D જીવિત હતી, અને તે ઘટના પછી બીજી બહેન E નો જન્મ થયો. C નું મૃત્યુ B ના જીવનકાળ દરમિયાન થયું. D અને E, B ના ઉત્તરાધિકારી બને છે. A ની જમીનનો એક તૃતીયાંશ ભાગ D, E અને C ના પ્રતિનિધિઓને સમાન હિસ્સામાં મળે છે.

(૫) A, B ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી C ના બાળકો વચ્ચે સમાન રીતે ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે. B ના મૃત્યુ સુધી, C ને કોઈ બાળક નહોતું. B ના મૃત્યુ પછી વસિયત રદબાતલ છે.

(૬) A, B ના "જન્મેલા અથવા જન્મવાના હોય તે બધા બાળકોને" ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા C ના મૃત્યુ પછી તેમની વચ્ચે વહેંચવા માટે વસિયતમાં આપે છે. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે, B ના બે બાળકો જીવિત હોય છે, D અને E. વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી, પરંતુ C ના જીવનકાળ દરમિયાન, B ને બે અન્ય બાળકો, F અને G, જન્મે છે. C ના મૃત્યુ પછી, B ને બીજું બાળક જન્મે છે. વારસો B ના સૌથી છેલ્લે જન્મેલા બાળક સિવાય D, E, F અને G ને મળે છે.

(૭) A, B ના બાળકોને, સૌથી મોટો પુત્ર પુખ્તાવસ્થા પ્રાપ્ત કરે ત્યારે તેમની વચ્ચે વહેંચવા માટે એક ભંડોળ આપે છે. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે, B નું એક બાળક જીવિત હતું, જેનું નામ C હતું. ત્યારબાદ તેને D અને E નામના બે અન્ય બાળકો થયા. E મૃત્યુ પામ્યો, પરંતુ C જ્યારે પુખ્ત થયો ત્યારે C અને D જીવિત હતા. આ ભંડોળ C, D અને E ના પ્રતિનિધિઓનું છે, C ની પુખ્તાવસ્થા પ્રાપ્ત થયા પછી B થી જન્મેલા કોઈપણ બાળકને બાકાત રાખવામાં આવશે.

રદબાતલ વસિયત

વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવી ચોક્કસ વર્ણનવાળી વ્યક્તિને વસિયત.

૧૧૩. કોઈ ચોક્કસ વર્ણનવાળી વ્યક્તિને વસિયત કરવામાં આવે, અને વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે વર્ણનને અનુરૂપ હોય તેવી કોઈ વ્યક્તિ અસ્તિત્વમાં ન હોય, તો વસિયત રદબાતલ છે.

અપવાદ - જો મિલકત નિર્દિષ્ટ વ્યક્તિના રક્ત સંબંધની ચોક્કસ ડિગ્રીમાં આવતા વ્યક્તિઓના સ્વરૂપમાં વર્ણન કરવામાં આવેલ વ્યક્તિને વસિયતમાં આપવામાં આવે, પરંતુ તેની પરનો તેમનો કબજો પૂર્વ વસિયતના કારણે અથવા અન્યથા વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછીના સમય સુધી મુલતવી રાખવામાં આવે, અને વર્ણનને અનુરૂપ વ્યક્તિ વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે જીવંત હોય, અથવા તે ઘટના અને આવા પછીના સમય વચ્ચે અસ્તિત્વમાં આવે, તો મિલકત, આવા પછીના સમયે, તે વ્યક્તિને, અથવા, જો તેણી/તે મૃત્યુ પામી હોય, તો તેણીના/તેના પ્રતિનિધિઓને મળશે.

ઉદાહરણ

(૧) A, B ના મોટા દીકરાને ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે, B ને કોઈ પુત્ર નથી. વસિયત રદબાતલ છે.

(૨) A, B ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી C ના મોટા દીકરાને ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે, C ને કોઈ પુત્ર નહોતો. ત્યારબાદ, B ના જીવનકાળ દરમિયાન, C ને એક પુત્રનો જન્મ થાય છે. B ના મૃત્યુ પછી વારસો C ના પુત્રને મળે છે.

(૩) A, B ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી C ના મોટા દીકરાને ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે, વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે, C ને કોઈ પુત્ર નહોતો. ત્યારબાદ, B ના જીવનકાળ દરમિયાન, C ને D નામનો પુત્ર જન્મે છે. D મૃત્યુ પામે છે, પછી B મૃત્યુ પામે છે. વારસો D ના પ્રતિનિધિને મળે છે.

(૪) A તેની સુરત ફાર્મની મિલકત B ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી C ના મોટા પુત્રને વસિયતમાં આપે છે. B ના મૃત્યુ સુધી, C ને કોઈ પુત્ર નહોતો. C ના મોટા પુત્ર માટે કરેલી વસિયત રદબાતલ છે.

(૫) A C ના મોટા પુત્રને B ના મૃત્યુ પછી તેને ચૂકવવા માટે ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે, વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે C ને કોઈ પુત્ર નથી, પરંતુ પછીથી B ના જીવનકાળ દરમિયાન તેને એક પુત્રનો જન્મ થાય છે અને B ના મૃત્યુ સમયે તે જીવિત રહે છે. C નો પુત્ર ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયાનો હકદાર છે.

૧૧૪. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવી વ્યક્તિને વસિયતમાં સમાવિષ્ટ પૂર્વ-વસિયતને અધીન રહીને વારસો આપવામાં આવે, ત્યારે વસિયતમાં આપવામાં આવેલી વસ્તુમાંના વસિયત કરનારના બાકી રહેલા સંપૂર્ણ હિતનો તેમાં સમાવેશ કરવામાં આવે તે સિવાય, પાછળથી આપેલો વારસો રદબાતલ ગણાશે.

વસિયત
કરનારના
મૃત્યુ સમયે
અસ્તિત્વમાં
ન હોય તેવી
વ્યક્તિને
પૂર્વ-
વસિયતને
અધીન રહીને
વસિયત.

ઉદાહરણ

(૧) મિલકત A ને આજીવન માટે, અને તેના મૃત્યુ પછી તેના મોટા પુત્રને આજીવન માટે, અને પછીના પુત્રના મૃત્યુ પછી તેના મોટા પુત્રને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે, A ને કોઈ પુત્ર નથી. અહીં A ના મોટા પુત્રને આપેલ વારસો એ એવી વ્યક્તિ માટેનો વારસો છે જે વસિયતન કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં ન હતી. તે એવો વારસો નથી કે જે વસિયત કરનારના બાકી રહેલ સમગ્ર હિતનો વારસો હોય. A ના મોટા પુત્રને આજીવન માટે આપેલ વારસો રદબાતલ છે.

(૨) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી તેની પુત્રીઓને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. A વસિયત કરનારના ઉત્તરાધિકારી છે. A ને પુત્રીઓ છે જેમાંથી કેટલીક વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં નહોતી. A ની પુત્રીઓને મળેલા વારસામાં વસિયત

કરનારના વારસામાં આપેલી વસ્તુમાં રહેલા સમગ્ર હિતનો સમાવેશ થાય છે. A ની પુત્રીઓને આપેલો વારસો કાયદામાન્ય છે.

(૩) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી તેની પુત્રીઓને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે, જેમાં એવા આદેશ આપવામાં આવે છે કે, જો તેમાંથી કોઈ અઢાર વર્ષથી ઓછી ઉંમરમાં લગ્ન કરે, તો તેનો હિસ્સાની વ્યવસ્થા એવી રીતે કરવામાં આવશે કે તે આજીવન તેના માટે રહે અને તેના મૃત્યુ પછી તેના બાળકોમાં વિભાજિત થઈ શકે. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે A ને કોઈ પુત્રીઓ જીવતી નથી, પરંતુ પછી જન્મેલી પુત્રીઓ તેની ઉત્તરાધિકારીઓ બને છે. અહીં વ્યવસ્થા માટેના આદેશોની અસર એવી દરેક પુત્રીના કિસ્સામાં છે જે અઢાર વર્ષથી ઓછી ઉંમરના લગ્ન કરે છે, તેના માટે સંપૂર્ણ વારસાને બદલે ફક્ત આજીવન માટેનો વારસો આપવાનો છે; એટલે કે, વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવી વ્યક્તિને એવી વસ્તુ વારસામાં આપવામાં આવે જે વારસામાં આપેલી વસ્તુમાં વસિયત કરનારના સંપૂર્ણ હિત કરતાં ઓછું હિત હોય. ભંડોળની વ્યવસ્થા કરવાનો આદેશ રદબાતલ છે.

(૪) A, B ને આજીવન માટે નાણાંની રકમ વસિયતમાં આપે છે, અને આદેશ કરે છે કે B ના મૃત્યુ પછી ભંડોળની વ્યવસ્થા તેની પુત્રીઓ માટે એવી રીતે કરવામાં આવે કે જેથી દરેક પુત્રીનો હિસ્સો આજીવન તેના માટે રહે, અને તેણીના મૃત્યુ પછી તેના બાળકોમાં વહેંચી શકાય. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે B ની કોઈ પુત્રી જીવિત નથી. આ કિસ્સામાં ફક્ત B ની પુત્રીઓને વારસામાં આપેલા ભંડોળની વ્યવસ્થાનો આદેશમાં સમાવેશ થાય છે, અને આ આદેશ જે હજી જન્મી નથી એવી વ્યક્તિઓને ફંડમાંના આજીવન હિતનો વારસો આપવાને સમાન છે એટલે કે એવી કોઈ વસ્તુ કે જે વારસામાં આપેલી વસ્તુમાં વસિયત કરનારના રહેલા સંપૂર્ણ હિત કરતાં ઓછી હોય. B ની પુત્રીઓ માટે ભંડોળની વ્યવસ્થા કરવાનો આદેશ રદબાતલ છે.

શાશ્વતતા
વિરુદ્ધ
નિયમ.

૧૧૫. એવી કોઈ પણ વસિયત બક્ષિસ કાયદામાન્ય નથી કે જેમાં વસિયતમાં આપેલી વસ્તુનું નિહિત થવું એ વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે જીવતી એક અથવા વધુ વ્યક્તિઓના જીવનકાળ પછી અને તે સમયગાળાની સમાપ્તિ પર અસ્તિત્વમાં આવે અને જેને વારસામાં આપેલી વસ્તુ એવા સમયે મળે જ્યારે તેણી/તે પૂર્ણ ઉંમર પ્રાપ્ત કરે, તેવી સગીર વય પછી વિલંબિત થાય.

ઉદાહરણ

(૧) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી B ને આજીવન માટે અને B ના મૃત્યુ પછી B ના એવા પુત્રોને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે જે પહેલાં ૨૫ વર્ષની ઉંમરે પહોંચે. A અને B વસિયત કરનારના ઉત્તરાધિકારીઓ છે. અહીં B નો પુત્ર જે પહેલા ૨૫ વર્ષની ઉંમરે

પહોંચે છે તે વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી જન્મેલો પુત્ર હોઈ શકે છે; આવો પુત્ર A અને B માંથી લાંબુ જીવનારના મૃત્યુ પછી ૧૮ વર્ષથી વધુ સમય પસાર ન થાય ત્યાં સુધી ૨૫ વર્ષનો ન પણ થઈ શકે; અને આમ ભંડોળ નિહિત થવામાં A અને B ના જીવનકાળ પછી અને B ના પુત્રોની સગીર વય બાદ સુધીનો વિલંબ થઈ શકે છે. B ના મૃત્યુ પછી વારસો રદબાતલ છે.

(૨) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે, અને તેના મૃત્યુ પછી B ને આજીવન માટે, અને B ના મૃત્યુ પછી B ના એવા પુત્રોને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે જે પહેલાં ૨૫ વર્ષની ઉંમરે પહોંચે. B વસિયત કરનારના જીવનકાળમાં એક અથવા વધુ પુત્રો છોડીને મૃત્યુ પામે છે. આ કિસ્સામાં B ના પુત્રો વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે જીવિત વ્યક્તિઓ છે, અને તે સમય જ્યારે તેમાંથી કોઈપણ ૨૫ વર્ષનો થશે તે તેના પોતાના જીવનકાળમાં જ આવે છે. વસિયત માન્ય છે.

(૩) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી B ને આજીવન માટે વસિયતમાં આપવામાં આવે છે, જેમાં એવા આદેશ આપવામાં આવે છે કે B ના મૃત્યુ પછી તે B ના એવા બાળકોમાં વહેંચવામાં આવશે જે ૧૮ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરે. પરંતુ જો B નું કોઈ બાળક તે ઉંમર સુધી પહોંચે નહીં, તો ભંડોળ C ને મળશે. અહીં ભંડોળના વિભાજનનો સમય વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે જીવતી હોય તે વ્યક્તિ B ના મૃત્યુથી ઓછામાં ઓછા ૧૮ વર્ષ પૂરા થયા પછીનો આવવો જોઈએ. બધી વસિયત કાયદામાન્ય છે.

(૪) વસિયત કરનારની પુત્રીઓના લાભ માટે ટ્રસ્ટીઓને એક ભંડોળ વસિયતમાં આપવામાં આવે છે, જેમાં એવા આદેશ આપવામાં આવે છે કે, જો તેમાંથી કોઈ નાની ઉંમરે લગ્ન કરે, તો ભંડોળના તેના હિસ્સાની એવી રીતે વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે કે તેના મૃત્યુ પછી ૧૮ વર્ષની ઉંમરે પહોંચે તેવા તેના બાળકોને મળે. વસિયત કરનારની કોઈપણ પુત્રી, જેને આ આદેશ લાગુ પડે છે, તેના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં હોવી જોઈએ, અને ભંડોળના કોઈપણ ભાગ જેની આખરે આદેશ મુજબ વ્યવસ્થા થઈ શકે, તે જે પુત્રીઓનો તે હિસ્સો હોય તે પુત્રીઓના મૃત્યુથી ૧૮ વર્ષની અંદર નિહિત થવો જોઈએ. આ બધી જોગવાઈઓ કાયદામાન્ય છે.

૧૧૬. વસિયતી બક્ષિસ એવા વ્યક્તિઓના વર્ગને કરવામાં આવે કે જેમનામાંથી કેટલાકના સંબંધમાં તે કલમ ૧૧૪ અથવા કલમ ૧૧૫ની જોગવાઈઓને કારણે અમલી ન હોય, તો આવી વસિયત ફક્ત તે વ્યક્તિઓના સંબંધમાં રદબાતલ થશે, અને સમગ્ર વર્ગના સંબંધમાં રદબાતલ થશે નહીં.

એવા વર્ગને
વસિયતી
બક્ષિસ
જેમાંના
કેટલાક
કલમ ૧૧૪
અને ૧૧૫
માંના
નિયમો હેઠળ
આવતા
હોય.

ઉદાહરણ

(૧) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી તેના બધા બાળકો જે ૨૫ વર્ષની ઉંમરે પહોંચે તેને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. A વસિયત કરનારનો ઉત્તરાધિકારી છે, અને વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે તેના કેટલાક બાળકો જીવતા હોય છે. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે જીવતા A ના દરેક બાળક વસિયત માટે માન્ય મર્યાદામાં ૨૫ વર્ષની ઉંમર (કોઈ પણ સંજોગોમાં) અચૂક પ્રાપ્ત કરે. પરંતુ A ને વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી બાળકો હોઈ શકે છે, જેમાંથી કેટલાક A ના મૃત્યુ પછી ૧૮ વર્ષથી વધુ સમય પસાર ન થાય ત્યાં સુધી ૨૫ વર્ષની ઉંમર સુધી ન પણ પહોંચે. તેથી, A ના બાળકો માટેની વસિયત, વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી જન્મેલા કોઈપણ બાળક માટે અને જેઓ A ના મૃત્યુ પછી ૧૮ વર્ષની અંદર ૨૫ વર્ષની ઉંમરે પ્રાપ્ત ન કરે તેના સંબંધમાં અમલમાં આવશે નહિ, પરંતુ A ના અન્ય બાળકો માટે તે અમલી છે.

(૨) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી B, C, D અને A ના અન્ય તમામ બાળકોને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે જે ૨૫ વર્ષની ઉંમરે પહોંચે છે. B, C, D એ વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે જીવતા A ના બાળકો છે. અન્ય તમામ બાબતોમાં કેસ ઉદાહરણ (૧) માં ધારવામાં આવેલા જેવો જ છે. જો કે B, C અને D નો ઉલ્લેખ વસિયતને વર્ગને વસિયત તરીકે ગણવામાં આવતા અટકાવતો ન હોય, તે સંપૂર્ણપણે રદબાતલ નથી. તે B, C અથવા D કોઈપણ બાળકો માટે અમલી છે, જે A ના મૃત્યુ પછી ૧૮ વર્ષની અંદર ૨૫ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરે છે.

૧૧૭. કલમો ૧૧૪ અને ૧૧૫ માં સમાવિષ્ટ કોઈપણ નિયમોના કારણે, કોઈ વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓના વર્ગની તરફેણમાં કરેલ કોઈ વસિયત, આવી વ્યક્તિ અથવા આવા સમગ્ર વર્ગના સંદર્ભમાં રદબાતલ થાય છે, ત્યારે એક જ વસિયતમાં સમાવિષ્ટ અને આવી પૂર્વ વસિયતની નિષ્ફળતા પછી અથવા તે નિષ્ફળ થયે અમલમાં આવવાનો ઈરાદો ધરાવતી કોઈ વસિયત પણ રદબાતલ થશે.

ઉદાહરણ

(૧) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી સૌ પહેલાં ૨૫ વર્ષની ઉંમરે પહોંચે તેવા તેના પુત્રોને આજીવન માટે અને આવા પુત્રના મૃત્યુ પછી B ને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. A અને B વસિયત કરનારના ઉત્તરાધિકારીઓ છે. સૌ પહેલાં ૨૫ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરે તેવા A ના પુત્રોને કરેલી વસિયત પછી B ને કરવામાં આવેલી વસિયત અમલમાં લાવવાનો ઈરાદો છે, જે વસિયત કલમ ૧૧૫ હેઠળ રદબાતલ છે. B ને કરવામાં આવેલી વસિયત રદબાતલ છે.

(૨) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી સૌ પહેલાં ૨૫ વર્ષની ઉંમરે પહોંચે તેવા તેના પુત્રોને અને જો A નો કોઈ પુત્ર તે ઉંમર સુધી પહોંચે નહીં, તો B ને વસિયતમાં

પૂર્વ
વસિયતની
નિષ્ફળતા
પર
વસિયતનું
અમલમાં
આવવું.

આપવામાં આવે છે. A અને B વસિયત કરનારના ઉત્તરાધિકારીઓ છે. સૌ પહેલાં ૨૫ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરે તેવા A ના પુત્રોને કરેલી વસિયત નિષ્ફળ ગયા પછી B ને કરવામાં આવેલી વસિયત અમલમાં લાવવાનો ઈરાદો છે, જે વસિયત કલમ ૧૧૫ હેઠળ રદબાતલ છે. B ને કરવામાં આવેલી વસિયત રદબાતલ છે.

૧૧૮. (૧) વસિયતની શરતોથી એવો આદેશ કરવામાં આવે કે કોઈપણ સંપત્તિમાંથી ઉદ્ભવતી આવક, વસિયત કરનારના મૃત્યુથી અઢાર વર્ષના સમયગાળા કરતાં વધુ કોઈ સમયગાળા દરમિયાન સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે સંચિત (એકઠી) કરવામાં આવે, ત્યારે આવો આદેશ, અહીં હવે પછી જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાય, જ્યાં સુધી સંચય (આવક એકઠી થવા દેવા)નો આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય તે સમયગાળો ઉપરોક્ત સમયગાળા કરતાં વધી જાય તેટલા પ્રમાણમાં રદબાતલ રહેશે, અને આવા અઢાર વર્ષના સમયગાળાના અંતે સંપત્તિ અને તેની આવકનો નિકાલ એવી રીતે કરવામાં આવશે કે જાણે જે સમયગાળા દરમિયાન સંચય (આવક એકઠી થવાનો) કરવાનો આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય તે સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો હોય.

(૨) આ કલમથી નીચેના હેતુ માટે, સંચય કરવાના કોઈ આદેશને અસર થશે નહીં -

(ક) વસિયત કરનાર અથવા વસિયત હેઠળ કોઈ હિત મેળવનાર અન્ય કોઈ વ્યક્તિના દેવાની ચુકવણીના, અથવા

(ખ) વસિયત કરનાર અથવા વસિયત હેઠળ કોઈ હિત મેળવનાર અન્ય કોઈ વ્યક્તિના બાળકો અથવા દૂરના સંતાન (remoter issue) માટે હિસ્સાની જોગવાઈ કરવાના, અથવા

(ગ) વસિયત કરવામાં આવેલી કોઈ મિલકતની જાળવણી અથવા નિભાવના,

- અને તદનુસાર આવા આદેશ કરી શકાશે.

વસિયતી વારસો નિહિત થવા બાબત

ચુકવણી ૧૧૯. વસિયતની શરતો દ્વારા વારસદાર વ્યક્તિ, વસિયતમાં આપેલી વસ્તુનો તાત્કાલિક કબજો અથવા કબજો મેળવવા હકદાર ન હોય, ત્યારે વસિયતમાં વિરુદ્ધનો ઈરાદો જણાતો હોય, તો યોગ્ય સમયે તે (વસ્તુ) પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર, વસિયત કરનારનું મૃત્યુ થયેથી વારસો મેળવનાર વ્યક્તિમાં મુલતવી નિહિત થશે, અને જો તેણી/તે, તે સમય પહેલાં અને વારસો મેળવ્યા વિના મૃત્યુ પામે, તો વારસો મેળવનાર વ્યક્તિના પ્રતિનિધિઓને મળશે, અને આવા કિસ્સાઓમાં વારસાનું હિત, વસિયત કરનારના મૃત્યુ પામે ત્યારથી નિહિત થયું હોવાનું કહેવાય.

આવે, ત્યારે વસિયતી વારસો નિહિત થવાની તારીખ.

સ્પષ્ટીકરણ.- કોઈ વ્યક્તિને મળેલો વારસો તેણીના/તેના હિતમાં નિહિત ન થાય તેવો ઈરાદો, ફક્ત એવી જોગવાઈ પરથી અનુમાનિત કરી શકાતો નથી જેમાં વારસામાં આપેલી વસ્તુની ચુકવણી અથવા કબજો મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હોય, અથવા જેમાં તેમાંનું અગાઉનું હિત કોઈ અન્ય વ્યક્તિને વારસામાં આપવામાં આવ્યું હોય, અથવા જેમાં વારસામાં આપેલા ભંડોળમાંથી ઉદ્ભવતી આવક ચુકવણીનો સમય આવે ત્યાં સુધી એકઠી કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હોય, અથવા એવી જોગવાઈ પરથી કે, જો કોઈ ચોક્કસ ઘટના બને, તો વારસો બીજી વ્યક્તિને મળશે.

ઉદાહરણ

- (૧) A, B ને ૧૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે, જે તેને C ના મૃત્યુ સમયે ચૂકવવા પડશે. A નું મૃત્યુ થયે વારસો Bના હિતમાં નિહિત થાય છે, અને જો તે C પહેલાં મૃત્યુ પામે, તો તેના પ્રતિનિધિઓ વારસા માટે હકદાર છે.
- (૨) A, B ને ૧૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે, જે તેને ૧૮ વર્ષની ઉંમરે ચૂકવવા પડશે. A નું મૃત્યુ થયે વારસો B માં હિતમાં નિહિત થાય છે.
- (૩) એક ભંડોળ A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી B ને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. વસિયત કરનારનું મૃત્યુ થયે B ને મળેલો વારસો B માં હિતમાં નિહિત થાય છે.
- (૪) એક ભંડોળ A ને જ્યાં સુધી B 18 વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત ન કરે ત્યાં સુધી અને ત્યાર પછી B ને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. વસિયત કરનારનું મૃત્યુ થયે B ને મળેલો વારસો નિહિત થાય છે.
- (૫) A તેની સંપૂર્ણ મિલકત B ને વિશ્વાસ પર વસિયતમાં આપે છે કે જેથી આવકમાંથી અમુક દેવા ચૂકવી શકાય, અને ત્યાર પછી ભંડોળ C ને સોંપી શકાય. A નું મૃત્યુ થયે C ને મળેલી ભેટ તેના હિતમાં નિહિત થઈ જાય છે.
- (૬) એક ભંડોળ A, B અને C ને સરખા હિસ્સામાં વસિયતમાં આપવામાં આવે છે જે તેમને અનુક્રમે ૧૮ વર્ષની ઉંમરે ચૂકવવામાં આવશે, જેમાં જોગવાઈ છે કે જો તે બધા ૧૮ વર્ષથી ઓછી ઉંમરે મૃત્યુ પામે, તો વારસો D ને સોંપવામાં આવશે. વસિયત કરનારનું મૃત્યુ થયે, A, B અને C ના હિતમાં નિહિત થયેલો હિસ્સો, જો A, B અને C બધા ૧૮ વર્ષથી ઓછી ઉંમરે મૃત્યુ પામે, તો તેઓ હકથી વંચિત રહેશે, અને, તેમનામાંના કોઈનું પણ (છેલ્લા ઉત્તરાધિકારી સિવાય) મૃત્યુ ૧૮

વર્ષ થી ઓછી ઉંમરે થયેથી, તેનું નિહિત હિત, એવી શરતોને અધીન રહીને, તેના પ્રતિનિધિઓને સોંપવામાં આવશે.

૧૨૦. (૧) કોઈ વારસો, નિર્દિષ્ટ અનિશ્ચિત ઘટના બને, તો વસિયતમાં આપવામાં આવ્યો હોય, તો તે ઘટના ન બને ત્યાં સુધી તે નિહિત થતો નથી.

(૨) કોઈ વારસો, નિર્દિષ્ટ અનિશ્ચિત ઘટના ન બને તો વસિયતમાં આપવામાં આવ્યો હોય, તો તે ઘટનાનું બનવું અશક્ય ન બને ત્યાં સુધી તે નિહિત થતો નથી.

(૩) બંને કિસ્સામાં, જ્યાં સુધી શરત પરિપૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી, વારસો મેળવનારના હિતને અવલંબિત હિત કહેવામાં આવે છે.

અપવાદ - કોઈ વ્યક્તિ ચોક્કસ ઉંમર પ્રાપ્ત કરે ત્યારે તેણીને/તેને ભંડોળ વસિયતમાં આપવામાં આવે, અને વસિયતનામામાં તેણી/તે, તે ઉંમર સુધી પહોંચે તે પહેલાં તેને ભંડોળમાંથી ઉદ્ભવતી આવક સંપૂર્ણપણે આપવામાં આવે, અથવા આવક, અથવા તેમાંથી જરૂરી હોય તેટલી રકમ, તેના લાભ માટે ઉપયોગ કરવાનો આદેશ કરવામાં આવે, ત્યારે ભંડોળનો આપેલો વારસો અવલંબી નથી.

ઉદાહરણ

(૧) જો A, B અને C બધા ૧૮ વર્ષથી ઓછી ઉંમરમાં મૃત્યુ પામે, તો D ને વારસો આપવામાં આવે છે. A, B અને C બધા ૧૮ વર્ષથી ઓછી ઉંમરમાં મૃત્યુ પામે ત્યાં સુધી, અથવા તેમાંથી કોઈ એક તે ઉંમર સુધી પહોંચે ત્યાં સુધી D નો વારસો અવલંબી હિત છે.

(૨) A ને "જો તે ૧૮ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરે, તો", અથવા "જ્યારે તે ૧૮ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરે, ત્યારે", નાણાંની રકમ વારસામાં આપવામાં આવે છે. વારસામાં A નું હિત, તે ઉંમર પ્રાપ્ત કરીને શરત પરિપૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી અવલંબી રહે છે.

(૩) એક મિલકત A ને આજીવન માટે અને તેના મૃત્યુ પછી B ને, જો B જીવિત હોય તો, પરંતુ જો B તે સમયે જીવિત ન હોય તો C ને આપવામાં આવે છે. A, B અને C વસિયત કરનારના ઉત્તરાધિકારી છે. દરેક B અને C મિલકતમાં આધારિત હિત લે છે જ્યાં સુધી તે ઘટના બને નહીં જેનાથી તે મિલકત એક અથવા બીજામાં નિહિત થવાની હોય.

(૪) કોઈ મિલકતની વસિયત ઉપર (છેલ્લે) ધારવામાં આવેલા કિસ્સામાં કરવામાં આવે છે. B, A અને C ના જીવનકાળમાં મૃત્યુ પામે છે. B ના મૃત્યુ પછી, C, A નું મૃત્યુ થયેથી મિલકતનો કબજો મેળવવાનો સ્થાપિત અધિકાર પ્રાપ્ત કરે છે.

(૫) વારસો A ને ત્યારે વસિયતમાં આપવામાં આવે છે જ્યારે તેણી ૧૮ વર્ષની થાય, અને જો તેણી ૧૮ વર્ષની ન થાય, તો વારસો C ને મળે તેવી જોગવાઈ કરવામાં આવે છે. A અને C બંને વારસામાં શરતી (આધારિત) હિત મેળવશે. A 18 વર્ષની ઉંમરે પહોંચે છે. A વારસાનો સંપૂર્ણ હકદાર બને છે.

(૬) મિલકત A ને ત્યાં સુધી વસિયતમાં આપવામાં આવે છે જ્યાં સુધી તે લગ્ન ન કરે અને તે ઘટના પછી B ને આપવામાં આવે છે. B નું વસિયતમાંનું હિત ત્યાં સુધી આધારિત રહે છે જ્યાં સુધી A ના લગ્ન દ્વારા શરત પરિપૂર્ણ ન થાય.

(૭) કોઈ મિલકત A ને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે જ્યાં સુધી તે નાદાર દેવાદારોની રાહત માટે કોઈપણ કાયદાનો લાભ ન લે, અને તે ઘટના પછી B ને આપવામાં આવે છે. B નું વસિયતમાંનું હિત, A આવા કાયદાનો લાભ ન લે ત્યાં સુધી આધારિત રહે છે.

(૮) જો A B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા ચૂકવે, તો મિલકત A ને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. A નું વસિયતમાંનું હિત ત્યાં સુધી શરતી (આધારિત) રહે છે જ્યાં સુધી તે B ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા ચૂકવે નહીં.

(૯) A પોતાનું સાપુતારાનું ખેતર B ને (વસિયતમાં) આપી જાય છે, જો B પોતાનું જૂનાગઢનું ખેતર C ને સોંપી દે. B નું વસિયતમાંનું હિત ત્યાં સુધી શરતી (આધારિત) રહે છે જ્યાં સુધી તે C ને પછી જણાવેલું ખેતર ન આપે.

(૧૦) B વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી પાંચ વર્ષની અંદર C સાથે લગ્ન ન કરે, તો A ને એક ભંડોળ વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. વારસામાંનું A નું હિત ત્યાં સુધી શરતી (આધારિત) રહે છે જ્યાં સુધી B અને C લગ્ન કર્યા વગર પાંચ વર્ષની મુદત પૂરી કરીને શરત પરિપૂર્ણ ન કરે અથવા તે સમયગાળામાં એવી ઘટના બને જે B અને C ના લગ્નને અશક્ય બનાવે.

(૧૧) જો B વસિયત દ્વારા તેના માટે કોઈ જોગવાઈ ન કરે, તો A ને એક ભંડોળ વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. વારસો B ના મૃત્યુ સુધી શરતી રહે છે.

(૧૨) A B ને તે ૧૮ વર્ષની ઉંમર પહોંચે ત્યારે વાર્ષિક ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે અને આદેશ કરે છે કે વ્યાજ, અથવા તેના પર્યાપ્ત ભાગનો, B તે ઉંમરે પહોંચે ત્યાં સુધી તેના લાભ માટે ઉપયોગ કરવામાં આવશે. વારસો નિહિત છે.

(૧૩) A B ને તે ૧૮ વર્ષની ઉંમરે પહોંચે ત્યારે ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા વસિયતમાં આપે છે અને આદેશ કરે છે કે B તે ઉંમરે પહોંચે ત્યાં સુધી તેના ભરણપોષણ માટે બીજા ભંડોળમાંથી ચોક્કસ રકમનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે. વારસો શરતી છે.

અમુક
વર્ગની
વ્યક્તિઓ
પૈકી જે
વ્યક્તિઓ
અમુક
વયની હોય
તેમને
આપેલી
વસિયતી
બક્ષિસમાંનું
હિત નિહિત
થવા
બાબત.

૧૨૧. કોઈ વર્ગની વ્યક્તિઓ પૈકી અમુક વયની જે વ્યક્તિઓને કોઈ વસિયતી બક્ષિસ આપવામાં આવી હોય ત્યારે એટલી વયની ન હોય તે વ્યક્તિમાં તે વસિયતી વારસામાંનું કોઈ હિત નિહિત થઈ શકે નહિ.

ઉદાહરણ

“A” નાં સંતાનો પૈકી જે ૧૮ વર્ષનાં થાય તેમને કોઈ ભંડોળ વિલથી આપવામાં આવે છે અને એવો આદેશ કરવામાં આવે છે કે “A” નું કોઈ સંતાન ૧૮ વર્ષથી ઓછી વયનું હોય તે દરમિયાન જે હિસ્સાને માટે આખરે તે બાળક હકદાર હોવાનું માની શકાય તે હિસ્સાની આવક તેના ભરણપોષણ અને શિક્ષણ માટે વાપરવામાં આવે. “A” ના ૧૮ વર્ષથી ઓછી વયના કોઈપણ બાળકમાં તે વસિયતી બક્ષિસમાંનું હિત નિહિત થતું નથી.

બોજાવાળી વસયતી બક્ષિસો

બોજાવાળી
વસયતી
બક્ષિસો.

૧૨૨. કોઈ વસિયતી બક્ષિસથી વસિયતદાર ઉપર કોઈ જવાબદારી આવતી હોય ત્યારે, જો વસિયતદાર તે/તેણી વસિયતી બક્ષિસ પૂરેપૂરી સ્વીકારે નહિ તો તે કશું પણ મેળવી શકે નહિ.

ઉદાહરણ

“A” પાસે “X” નામની એક સદ્દર જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીના શેરો છે. તેની પાસે “Y” નામની બીજી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપની જે મુશ્કેલીમાં છે તેના પણ શેરો છે. “Y” ના શેરો અંગે ભારે કોલ થવાની ધારણા છે. “A” જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના પોતાના તમામ શેરો “B” ને વિલથી આપે છે. “Y” કંપનીના શેરો સ્વીકારવાની “B” ના પાડે છે. “B” કંપનીના શેરો તે ગુમાવે છે.

એકજ વ્યક્તિને
આપેલી બે જુદી
જુદી અને
સ્વતંત્ર વસિયતી
બક્ષિસો પૈકીની
એક સ્વીકારી
શકાય અને
બીજી
સ્વીકારવાની ના
પાડી શકાય.

૧૨૩. કોઈ વિલથી એક જ વ્યક્તિને જુદી જુદી અને સ્વતંત્ર એવી બે બક્ષિસો આપેલી હોય ત્યારે, વસિયતદાર સ્વીકારે તે બક્ષિસ ફાયદાકારક અને ન સ્વીકારે તે બોજાવાળી હોય તો પણ, વસિયતદારને તેમાંની એક સ્વીકારવાની અને બીજી ન સ્વીકારવાની છૂટ છે.

ઉદાહરણ

“A” એ એક ઘર અમુક વર્ષોની મુદત માટે ભાડાપટ્ટે રાખ્યું છે અને તે મુદત દરમિયાન તેનું ભાડું ચૂકવવા માટે “A” અને તેના પ્રતિનિધિઓ બંધાયેલ છે. તે ઘર જે ભાડાથી ભાડે આપી શકાય તેના કરતાં સદરહું ભાડું વધુ છે. “A” વિલથી તે ભાડાપટ્ટો અને અમુક રકમ “B” ને આપે છે. “B” તે ભાડાપટ્ટો સ્વીકારવાની ના પાડે છે, આમ કરવાથી તે સદરહુ રકમ ઉપરનો હક ગુમાવતો નથી.

અવલંબી વસિયતી બક્ષિસો

૧૨૪. વિલમાં એવું હોય કે અમુક અનિશ્ચિત બનાવ બને તો કોઈ વ્યક્તિને કોઈ વસિયતી વારસો આપવો અને વિલમાં તે બનાવ બનવાનો સમય જણાવવામાં ન આવ્યો હોય ત્યારે વિલથી આપેલું ભંડોળ જ્યારે આપવાનું અથવા વહેંચી આપવાનું હોય તે સમય પહેલાં એવો બનાવ બન્યો ન હોય તો તે વસિયતી વારસો અમલી બની શકે નહિ.

ઉદાહરણ

(૧) “A” ને અને “A” મૃત્યુ પામે તો “B”ને વિલથી વારસો આપવામાં આવે છે. વિલ કરનારની પાછળ “A” હયાત રહે તો “B” ને આપેલો વસિયતી વારસો અમલમાં આવશે નહિ.

(૨) “A” ને અને જો તે સંતાનો મૂકી ગયાં વિના મૃત્યુ પામે તો “B” ને વિલથી વારસો આપવામાં આવે છે. વિલ કરનારની પાછળ “A” હયાત રહે અથવા વિલ કરનારની હયાતીમાં કોઈ સંતાન મૂકીને તે મૃત્યુ પામે તો “B” ને આપેલો વસિયતી વારસો અમલમાં આવશે નહિ.

(૩) “A” ૧૮ વર્ષનો થાય તો ત્યારે તેને અને જો તે મૃત્યુ પામે તો “B” ને કોઈ વસિયતી વારસો આપવામાં આવે છે. “A” ૧૮ વર્ષનો થાય છે. “B” ને આપેલો વસિયતી વારસો અમલમાં આવશે નહિ.

(૪) “A” ને તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી “B” ને અને “B” સંતાનો મૂક્યા વિના મૃત્યુ પામે તો “C” ને કોઈ વસિયતી વારસો આપવામાં આવે છે. સંતાનો મૂક્યા વિના “B” મૃત્યુ પામે

અમુક
અનિશ્ચિત
બનાવ
બનવાનો
સમય
જણાવેલો ન
હોય ત્યારે,
તે બનાવ
બનવા ઉપર
અવલંબી
વસિયતી
બક્ષિસ.

તો એ શબ્દોનો અર્થ "A" ની હયાતી દરમિયાન "B" સંતાનો મૂક્યા વિના મૃત્યુ પામે તો એવો થાય છે એમ સમજવું.

(૫) "A"ને તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી "B"ને અને "B" મૃત્યુ પામે તો "C" ને કોઈ વિવસયતી વારસો આપવામાં આવે છે. "B" મૃત્યુ પામે તો એ શબ્દોનો અર્થ "A" ની હયાતી દરમિયાન "B" મૃત્યુ પામે તો એવો થાય છે એમ ગણવું.

નિર્દિષ્ટ કર્યો
ન હોય તેવા
અમુક સમયે
ચોક્કસ
વ્યક્તિઓ
પૈકી હયાત
હોય તેમને
આપેલી
વસિયતી
બક્ષિસ.

૧૨૫. અમુક સમયે ચોક્કસ વ્યક્તિઓ પૈકી જે હયાત હોય તેમને કોઈ વસિયતી બક્ષિસ આપવામાં આવે પણ ચોક્કસ સમય નિર્દિષ્ટ કરવામાં ન આવે ત્યારે, તે આપતી અથવા વહેંચતી વખતે તેઓ પૈકી જે હયાત હોય તેમને, જો વિલથી વિરુદ્ધ ઇરાદો જણાતો ન હોય તો, તે વસિયતી વારસો જશે.

દૃષ્ટાંતો

(૧) અમુક મિલકત "A" અને "B" ને સરખે ભાગે અથવા તેમાંથી જે હયાત રહે તેને વિલથી આપવામાં આવે છે. વિલ કરનારની પાછળ "A" અને "B" બન્ને હયાત રહે તો તે વસિયતી વારસો તેઓને સરખે ભાગે મળશે. વિલ કરનારની પહેલાં "A" મૃત્યુ પામે અને તેની પાછળ "B" હયાત રહે તો તે વસિયતી વારસો "B" ને જશે.

(૨) અમુક મિલકત "A" ને તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી "B" અને "C" ને સરખે ભાગે અથવા તેઓમાંથી જે હયાત રહે તેમને વિલથી આપવામાં આવે છે. "A" ની હયાતી દરમિયાન "B" મૃત્યુ પામે છે. "A" ની પાછળ "C" હયાત રહે છે. "A"નું મૃત્યુ થતાં તે વસિયતી વારસો "C" ને જશે.

(૩) અમુક મિલકત "A" ને તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી "B" અને "C" ને અથવા તેઓમાંથી જે હયાત રહે તેને વિલથી એવા આદેશ સાથે આપવામાં આવે છે કે જો વિલ કરનારની પાછળ "B" હયાત ન રહે તો તેના સંતાનોને તેની જગાએ મૂકવા. "C" વિલ કરનારની હયાતીમાં મૃત્યુ પામે છે. વિલ કરનારની પાછળ "B" હયાત રહે છે. પણ તે "A" ની હયાતી દરમિયાન મૃત્યુ પામે છે. તે વસિયતી વારસો "B" ના પ્રતિનિધિને જશે.

(૪) અમુક મિલકત "A"ને તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી "B" અને "C"ને વિલથી એવા આદેશ સાથે આપવામાં આવે છે કે તેઓમાંથી કોઈ એક "A" ની હયાતીમાં મૃત્યુ પામે તો જે હયાત રહે તેને પૂરી મિલકત જાય. "A" ની હયાતી દરમિયાન "B" મૃત્યુ પામે

છે. પાછળથી "A" ની હયાતી દરમિયાન "C" મૃત્યુ પામે છે. તે વસિયતી વારસો "C" ના પ્રતિનિધિને જશે.

શરતી વસિયતી બક્ષિસો

૧૨૬. અશક્ય શરતે આપેલી વસિયતી બક્ષિસ રદ છે.

અશક્ય
શરતે
આપેલી
વસિયતી
બક્ષિસ.

ઉદાહરણો

(૧) "A" એ એક કલાકમાં સો માઇલ ચાલવાની શરતે "A" ને વિલથી કોઈ એસ્ટેટ આપવામાં આવે છે. તે વસિયતી બક્ષિસ રદ છે.

(૨) "B" એ "A" ની પુત્રી સાથે લગ્ન કરવાની શરતે તેને "A" ૫૦૦ રૂપિયા વિલથી આપે છે. વિલની તારીખે "A"ની પુત્રી મૃત્યુ પામી હતી. તે વસિયતી બક્ષિસ રદ છે.

૧૨૭. જેનું પાલન કરવું કાયદાની અથવા નીતિમત્તાની વિરુદ્ધનું હોય એવી શરતે આપેલી વસિયતી બક્ષિસ રદ છે.

ગેરકાયદેસરની
અથવા
અનૈતિક શરતે
આપેલી
વસિયતી
બક્ષિસ.

ઉદાહરણો

(૧) "A" એ "C" નું ખૂન કરવાની શરતે "B" ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા વિલથી આપે છે. તે વસિયતી બક્ષિસ રદ છે.

(૨) "A" પોતાની ભત્રીજી/ભાણેજી જો તેના પતિને ત્યજી દે તો તેને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયા વિલથી આપે છે. તે વસિયતી બક્ષિસ રદ છે.

૧૨૮. કોઈ વિલમાં એવી શરત રાખવામાં આવે કે વસિયતદારમાં વિલથી આપવામાં આવેલી વસ્તુમાંનું હિત નિહિત થાય તે પહેલાં તે શરતનું પાલન થવું જોઈશે ત્યારે જો તે શરતનું મહદઅંશે પાલન થવું હોય તો તેનું પાલન થવું છે એમ ગણાશે.

વસિયતી
વારસો
નિહિત
થવા
માટેની
પૂર્વવર્તી
શરતનું
પાલન.

દ્રષ્ટાંતો

(૧) "A" એ "B", "C", "D" અને "E"ની સંમતિથી લગ્ન કરવું એ શરતે તેને કોઈ વસિયતી વારસો આપવામાં આવે છે. "A" "B" ની લેખિત સંમતિથી લગ્ન કરે છે. "C" લગ્ન વખતે હાજર હોય છે. "D" લગ્ન થતાં પહેલાં "A" ને ભેટ મોકલે છે. "E" ને "A" એ જાતે પોતાના ઇરાદાની જાણ કરેલી છે અને "E" એ કંઈ વાંધો લીધો નથી. "A" એ શરતનું પાલન કર્યું ગણાય.

(૨) "A" એ "B", "C" અને "D" ની સંમતિથી લગ્ન કરવાની શરતે તેને કોઈ વસિયતી વારસો આપવામાં આવે છે. "D" મૃત્યુ પામે છે. "B" અને "C" ની સંમતિથી "A" લગ્ન કરે છે. "A" એ શરતનું પાલન કર્યું ગણાય.

(૩) "A" એ "B", "C" અને "D" ની, સંમતિથી લગ્ન કરવાની શરતે તેને કોઈ વસિયતી વારસો આપવામાં આવે છે. "B" "C" અને "D" ની હયાતીમાં ફક્ત "B" અને "C" ની સંમતિથી "A" લગ્ન કરે છે. "A" એ શરતનું પાલન કર્યું ન ગણાય.

(૪) "A" એ "B" "C" અને "D" ની સંમતિથી લગ્ન કરવાની શરતે તેને કોઈ વસિયતી વારસો આપવામાં આવે છે. "E" સાથે પોતાના લગ્ન કરવા માટે "B", "C" અને "D" ની બિનશરતી સંમતિ "A" મેળવે છે. પાછળથી "B", "C" અને "D" મનસ્વીપણે તેઓની સંમતિ પાછી ખેંચી લે છે. "A" "E" સાથે લગ્ન કરે છે. "A" એ શરતનું પાલન કર્યું ગણાય.

(૫) "A" એ "B", "C" અને "D" ની સંમતિથી લગ્ન કરવાની શરતે તેને કોઈ વસિયતી વારસો આપવામાં આવે છે. "B", "C" અને "D" ની સંમતિ વિના "A" લગ્ન કરે છે. પણ લગ્ન કર્યા પછી તેઓની સંમતિ મેળવે છે. "A" એ શરતનું પાલન કર્યું ન ગણાય.

(૬) "A" વિલ કરે છે કે જો "B" પોતાના એકઝીક્યુટરોની સંમતિથી લગ્ન કરે તો તેને અમુક રકમ આપવી. "A"ની હયાતી દરમિયાન "B" લગ્ન કરે છે. પાછળથી "A" તે લગ્નને બહાલી આપે છે. "A" મૃત્યુ પામે છે. "B"ને આપેલી વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં આવશે.

(૭) વિલમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા સમયની અંદર "A" અમુક દસ્તાવેજ કરી આપે તો તેને વસિયતી વારસો આપવામાં આવે છે. વિલમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા સમયની અંદર નહિ પણ વાજબી સમયની અંદર "A" દસ્તાવેજ કરી આપે છે. "A" એ શરતનું પાલન કર્યું ન ગણાય અને વસિયતી વારસો મેળવવા તે હકદાર નથી.

૧૨૯. એક વ્યક્તિને વસિયતી બક્ષિસ આપવામાં આવે અને તે બક્ષિસ નિષ્ફળ જાય તો એ જ વસ્તુની વસિયતી બક્ષિસ બીજી વ્યક્તિને આપવામાં આવે ત્યારે, વિલ કરનારે ધારેલી રીતે પહેલી

"A"ને
આપેલી
વસિયતી
બક્ષિસ અને
જો તે નિષ્ફળ

જાય તો

"B"ને

આપેલી

વસિયતી

વસિયતી બક્ષિસ નિષ્ક્રમ ન ગઈ હોય તો પણ, તે નિષ્ક્રમ જતાં, બીજી વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં આવશે.

દષ્ટાંતો

(૧) "A" પોતાની પાછળ હયાત રહે એવાં પોતાનાં સંતાનોને, અને જો તેઓ તમામ ૧૮ વર્ષના થયા પહેલાં મૃત્યુ પામે તો "B"ને અમુક રકમ વિલથી આપે છે. "A" ને સંતાન થતું નથી અને તે મૃત્યુ પામે છે. "B" ને આપેલી વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં આવશે.

(૨) "A" પોતાના મૃત્યુ પછી ત્રણ મહિનાની અંદર 'ખ' અમુક દસ્તાવેજ કરી આપે એ શરતે તેને અને જો એમ કરવામાં તે બેદરકાર રહે તો "ગ" ને અમુક રકમ વિલથી આપે છે. "B" વિલ કરનારની હયાતીમાં મૃત્યુ પામે છે. આપેલી વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં આવશે.

૧૩૦. વિલ ઉપરથી એવો ઈરાદો જણાતો હોય કે પહેલી વસિયતી બક્ષિસ અમુક જ રીતે નિષ્ક્રમ જાય તો તે પ્રસંગે બીજી વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં આવશે, ત્યારે આગલી વસિયતી બક્ષિસ જો તે રીતે નિષ્ક્રમ ન જાય તો બીજી વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં આવશે નહિ.

ઉદાહરણ

"A" પોતાની પત્નીને વસિયતી બક્ષિસ આપે છે, પણ જો તે પોતાની હયાતી દરમિયાન મૃત્યુ પામે તો પોતે તેને વિલથી જે આપ્યું હોય તે "B" ને આપે છે. "A" અને તેની પત્ની એવા સંજોગોમાં એકસાથે મૃત્યુ પામે છે કે "A" ની પત્ની "A" ની પહેલાં મૃત્યુ પામી છે એમ સાબિત કરવું અશક્ય છે. "B" ને આપેલી વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં આવશે નહિ.

૧૩૧. (૧) કોઈ વ્યક્તિને એવી શરત ઉમેરીને વસિયતી બક્ષિસ આપી શકાશે કે અમુક અચોક્કસ બનાવ બને, તો વિલથી આપેલી વસ્તુ બીજી વ્યક્તિને જશે અને અમુક અચોક્કસ બનાવ ન બને તો વિલથી આપેલી વસ્તુ કોઈ બીજી વ્યક્તિને જશે.

(૨) એવા દરેક દાખલામાં છેવટની વસિયતી બક્ષિસ, કલમ ૧૨૦, ૧૨૧, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૨૪, ૧૨૫, ૧૨૬, ૧૨૭, ૧૨૮ અને ૧૩૦માં જણાવેલ નિયમોને અધીન છે.

ઉદાહરણો

પહેલી
વસિયતી
બક્ષિસ
નિષ્ક્રમ જતાં
બીજી બક્ષિસ
જ્યારે અમલી
ન બને.

અમુક
અચોક્કસ
બનાવ બને
તો અથવા
ન બને તો
બીજી
વ્યક્તિને
જતી
વસિયતી
બક્ષિસ.

(૧) "A" જો ૧૮ વર્ષનો થાય તો તેને, અને જો તેટલી વયનો થયા વિના "A" મૃત્યુ પામે તો "B" ને આપવી એ રીતે અમુક રકમ વિલથી "A" ને આપવામાં આવે છે. "A" ને તે વસિયતી વારસામાં નિહિત થયેલું હિત મળે છે. પણ જો "A" ૧૮ વર્ષનો થયા પહેલાં મૃત્યુ પામે તો, તે હિત વિનિહિત થશે અને તે " B" ને જશે.

(૨) વિલથી "A" ને કોઈ એસ્ટેટ એવી શરતે આપવામાં આવે છે કે જો "A" વિલ કરનારની વિલ કરવાની ક્ષમતા વિષે તકરાર ઉઠાવે તો તે એસ્ટેટ "B" ને જશે. "A" વિલ કરનારની વિલ કરવાની ક્ષમતા વિષે તકરાર ઉઠાવે છે. તે એસ્ટેટ "B" ને જશે.

(૩) "A" ને તેનાં જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી "B" ને વિલથી અમુક રકમ આપવામાં આવે છે પણ એવી જોગવાઈ કરવામાં આવે છે કે જો "B" તે વખતે પોતાની પાછળ પુત્ર મૂકીને મૃત્યુ પામ્યો હોય તો તે રકમ "B" ને બદલે તેના પુત્રને મળે, "B" ને તે વસિયતી વારસામાં નિહિત થયેલું હિત મળે છે. પણ જો તે "A" ની હયાતીમાં પોતાની પાછળ પુત્ર મૂકીને મૃત્યુ પામે તો તે હિત વિનિહિત થશે.

(૪) અમુક રકમ "A" અને "B", ને અને જો તેમાંનો કોઈ "C"ની હયાતી દરમિયાન મૃત્યુ પામે તો "C"ના મૃત્યુ સમયે તેમાંથી જે હયાત હોય તેને વિલથી આપવામાં આવે છે. "C" ની પહેલાં "A" અને "B" મૃત્યુ પામે છે. બીજી વ્યક્તિને જતી બક્ષિસ અમલી બની શકે નહિ. પણ "A"ના પ્રતિનિધિને અડધી રકમ અને "B"ના પ્રતિનિધિને બાકીની અડધી રકમ મળશે.

(૫) "A" વિલથી અમુક ભંડોળનું વ્યાજ "B"ને તેના જીવનપર્યંત આપે છે. અને આદેશ કરે છે કે "B" ના મૃત્યુ પછી તે ભંડોળ "B"ના ત્રણ સંતાનોને અથવા તેના મૃત્યુ સમયે તેમાંથી જે હયાત હોય તેમને સરખે ભાગે આપવું. "B" ના તમામ સંતાનો તેની હયાતીમાં મૃત્યુ પામે છે. બીજી વ્યક્તિને જતી વસિયતી બક્ષિસ અમલી બની શકે નહિ. પણ "B"નાં સંતાનોનું હિત તેમના પ્રતિનિધિઓને જશે.

શરતનું
ચૂસ્તપણે
પાલન
કરવું
પડશે.

૧૩૨. શરતનું ચૂસ્તપણે પાલન કરવામાં ન આવે તો કલમ ૧૩૧માં જણાવેલા પ્રકારની છેવટની વિસિયતી બક્ષિસનો અમલ થઈ શકશે નહિ.

ઉદાહરણો

(૧) "A" ને કોઈ વસિયતી વારસો એવી શરતે આપવામાં આવે છે કે જો તે "B", "C" અને "D" ની સંમતિ વિના લગ્ન કરે તો તે વસિયતી વારસો "E"ને જશે. "D" મૃત્યુ પામે છે. "B" અને "C"ની સંમતિ વિના "A" લગ્ન કરે તો પણ "E"ને આપેલી બક્ષિસ અમલમાં આવશે નહિ.

(૨) "A" ને કોઈ વસિયતી વારસો એવી શરતે આપવામાં આવે છે કે જો તે "B"ની સંમતિ વિના લગ્ન કરે તો તે વસિયતી વારસો "C" ને જશે. "B" ની સંમતિથી "A" લગ્ન કરે છે. પાછળથી "A" વિધુર બને છે. અને "B" ની સંમતિ વિના ફરીથી લગ્ન કરે છે. "C"ને આપેલી વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં આવશે નહિ.

૧૩૩. છેવટની વસિયતી બક્ષિસ માન્ય ન હોય તો તેથી મૂળ વસિયતી બક્ષિસને અસર થતી નથી.

ઉદાહરણો

(૧) એક એસ્ટેટ (મિલકત) A ને તેના જીવનપર્યંત એવી શરત ઉમેરીને વિલ (વસિયત)થી આપવામાં આવે છે કે તે અમુક દિવસે એક કલાકમાં ૧૦૦ માઈલ ન ચાલે તો તે એસ્ટેટ (મિલકત) B ને જશે. તે શરત રદ હોવાથી, વસિયતમાં કોઈ શરત રાખવામાં આવી ન હોય તેમ A ને તેની એસ્ટેટ (મિલકત) રહે છે.

(૨) કોઈ એસ્ટેટ (મિલકત) A ને તેની હયાતી પર્યંત પણ જો તે તેના પતિને ત્યજી ન દે તો B ને વિલથી આપવામાં આવે છે. વિલમાં કોઈ શરત રાખવામાં આવી ન હોય તેમ A તેની હયાતી દરમિયાન તે એસ્ટેટ માટે હકદાર છે.

(૩) કોઈ એસ્ટેટ (મિલકત) A ને જીવનપર્યંત પણ જો તે લગ્ન કરે તો B ના સૌથી મોટા પુત્રને જીવનપર્યંત વિલથી આપવામાં છે. વિલ કરનારના મૃત્યુની તારીખે B ને પુત્ર થયો ન હતો. બીજી વ્યક્તિને જતી વસિયતી બક્ષિસ કલમ ૧૦૬ હેઠળ રદ છે અને A તેની હયાતી દરમિયાન તે એસ્ટેટ માટે હકદાર છે.

૧૩૪. કોઈ વસિયતી બક્ષિસ એવી શરત ઉમેરીને આપી શકાશે કે અમુક ચોક્કસ બનાવ બને અથવા ન બને ત્યારે તે અમલમાં રહેશે નહિ.

ઉદાહરણો

(૧) કોઈ એસ્ટેટ (મિલકત) A ને તેના જીવનપર્યંત વિલથી એવી શરતે આપવામાં આવે છે કે જો તે અમુક જંગલ કાપી નાખે તો, તે વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં રહેશે નહિ. A જંગલ કાપી નાખે છે. A તે એસ્ટેટમાંનું જીવનપર્યંતનું હિત ગુમાવે છે.

(૨) કોઈ એસ્ટેટ A ને વિલથી એવી શરતે આપવામાં આવે છે કે, જો તે ૨૫ વર્ષથી ઓછી વયે વિલમાં જણાવેલા એક્ઝિક્યુટરોને જણાવ્યા વિના લગ્ન કરે તો તે એસ્ટેટ તેની નહિ રહે. ૨૫ વર્ષની ઓછી વયે A એક્ઝિક્યુટરોની સંમતિ વિના લગ્ન કરે છે. તે એસ્ટેટ તેની રહેશે નહિ.

બીજી
વસિયતી
બક્ષિસ
અમાન્ય
હોવાને
કારણે
મૂળ
વસિયતી
બક્ષિસને
અસર
થતી
નથી.

અમુક
ચોક્કસ
બનાવ બને
અથવા ન
બને ત્યારે
અમલમાં
રહેશે નહિ
એવી શરતે
આપવામાં
આવેલી
વસિયતી
બક્ષિસ.

(૩) કોઈ એસ્ટેટ A ને વિલથી એવી શરતે આપવામાં આવે છે કે વિલ કરનારના મૃત્યુ પછી ત્રણ વર્ષની અંદર તે ઇંગ્લેંડ ન જાય તો, તે એસ્ટેટમાં તેને કોઈપણ હિત રહેશે નહિ. ઠરાવેલા સમયની અંદર A ઇંગ્લેંડ જતો નથી. તે એસ્ટેટમાંના તેના હિતનો અંત આવે છે.

(૪) વસિયત કરીને કોઈ એસ્ટેટ A ને એવી શરતે આપવામાં આવે છે કે જો તે સાધ્વી બની જાય તો તેને તે એસ્ટેટમાં કોઈપણ હિત રહેશે નહિ. A સાધ્વી બને છે. તેણી વિલ હેઠળનું તેનું હિત ગુમાવે છે.

(૫) કોઈ ભંડોળ A ને તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી જો B ત્યારે હયાત હોય તો તેને એવી શરતે વિલથી આપવામાં આવે છે કે જો B સાધ્વી બની જાય તો તેને આપેલી વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં રહેશે નહિ. A ની હયાતી દરમિયાન B સાધ્વી બને છે. તેમ થવાથી તેણી ભંડોળમાંનું તેનું અવલંબી હિત ગુમાવે છે.

કલમ ૧૨૦ હેઠળ આવી શરત અમાન્ય ન હોવી જોઈએ. ૧૩૫. કોઈ વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં રહેશે નહિ એવી શરત માન્ય રહે તે માટે એ જરૂરી છે કે જે બનાવ સંબંધી તે શરત હોય તે બનાવ, કલમ ૧૨૦માં જણાવ્યા પ્રમાણે વસિયતી બક્ષિસની કાયદેસર રીતે શરત બની શકે તેવો હોવો જોઈશે.

જે કાર્ય કરવા માટે કોઈ સમય નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યો ન હોય અને જે ન કરવાથી વસિયતી બક્ષિસની વિષયવસ્તુ કોઈ બીજી વ્યક્તિને જશે અથવા વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં રહેશે નહિ પણ તે કાર્ય કરવાનો સમય નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યો ન હોય ત્યારે વસિયતદાર કોઈ એવું પગલું ભરે કે જેથી કરવું જોઈએ તે કાર્ય કરવાનું અશક્ય બને અથવા અચોક્કસ મુદત માટે મુલતવી રહે તો તે વસિયતી વારસો, વસિયતદાર એવું કાર્ય કર્યા વિના મૃત્યુ પામ્યો હોય તેમ બીજાને જશે.

ઉદાહરણો

(૧) A કોઈ વસિયતી બક્ષિસ એવી શરતે આપવામાં આવે છે કે જો તે લશ્કરમાં દાખલ ન થાય તો, તે વસિયતી વારસો B ને જશે. A સાધુ બની જાય છે, અને તેથી શરતનું પાલન કરવાનું પોતાને માટે અશક્ય બનાવે છે. વસિયતી વારસો મેળવવા B હકદાર છે.

(૨) A ને કોઈ વસિયતી બક્ષિસ એવી શરતે આપવામાં આવે છે, કે, જો તે B ની પુત્રી સાથે લગ્ન ન કરે તો, તે બક્ષિસ અમલમાં રહેશે નહિ. A કોઈ બીજી વ્યક્તિ સાથે લગ્ન કરે છે. અને તેથી તે શરતનું પાલન અચોક્કસ મુદત માટે મુલતવી રહે છે. તે વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં રહેતી નથી.

અથવા અચોક્કસ મુદત માટે મુલતવી રાખે તો તેનું પરિણામ.

૧૩૭. વસિયતી વારસો ભોગવવા પહેલાં પાલન કરવાની શરત તરીકે અથવા જેનું પાલન કરવામાં ન આવે તો વસિયતી બક્ષિસની વિષયવસ્તુ કોઈ બીજી વ્યક્તિને જાય અથવા વસિયતી બક્ષિસ અમલમાં ન રહે એવી શરત તરીકે વસિયતદારે નિર્દિષ્ટ સમયની અંદર કોઈ કાર્ય કરવાનું વિલ મુજબ જરૂરી હોય ત્યારે નિર્દિષ્ટ સમયની અંદર તે કાર્ય કરવું પડશે, સિવાય કે કપટથી તે કાર્ય થતું અટકાવવામાં આવ્યું હોય, અને તે દાખલામાં એવા કપટને કારણે થયેલા વિલંબને પહોંચી વળવા માટે જેટલો સમય જરૂરી હોય તેટલો વધુ સમય આપવો જોઈશે.

નિર્દિષ્ટ
સમયની
અંદર
પૂર્વવર્તી
અથવા
પછીની
શરતનું
પાલન
કપટના
દાખલામાં
વધુ સમય
આપવા
બાબત.

ઉપયોગ અથવા ભોગવટા અંગેના આદેશો સાથેની વસિયતી બક્ષિસો

૧૩૮. કોઈ ભંડોળ, કોઈ વ્યક્તિને અથવા તેના ફાયદા માટે વિલથી અબાધિત રીતે આપવામાં આવે, પણ તેનો અમુક રીતે ઉપયોગ અથવા ભોગવટો કરવાનો વિલમાં આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે, વિલમાં એવો કોઈ આદેશ કરવામાં આવ્યો ન હોય તેમ વસિયતદાર તે ભંડોળ મેળવવા હકદાર રહેશે.

કોઈ વ્યક્તિને
અથવા તેના
ફાયદા માટે
વસિયતી
બક્ષિસ
અબાધિત
રીતે આપ્યા
પછી આપેલા
ભંડોળનો
અમુક રીતે
ભોગવટો
કરવાનો
આદેશ.

ઉદાહરણ

અમુક રકમ A માટે ગ્રામ્ય પ્રદેશમાં કોઈ રહેણાંકનું મકાન ખરીદવા અથવા તેના માટે કોઈ વર્ષાસન ખરીદવા અથવા તેને કોઈ ધંધે લગાડવા માટે વિલથી આપવામાં આવે છે. A તે વસિયતી વારસો નાણામાં લેવાનું પસંદ કરે છે. A તેમ કરવા હકદાર છે.

૧૩૯. વિલ કરનાર તેણીની/તેની પોતાની એસ્ટેટમાંથી અલગ પડી જાય એ રીતે કોઈ ભંડોળ વિલથી અબાધિત રીતે આપે પણ એવો આદેશ કરે કે વસિયતદારે તે ભોગવવાની રીત તેને કોઈ નિર્દિષ્ટ ફાયદો મળે તે માટે મર્યાદિત રાખવી જોઈશે ત્યારે વસિયતદાર માટે જો સદરહુ ફાયદો મેળવી શકાય નહિ તો તે ભંડોળ વસિયતમાં એવો કોઈ આદેશ ન હોય તેમ તેણીને/તેને મળશે.

અબાધિત
રીતે આપેલી
વસિયતી
બક્ષિસનો
ભોગવટો
કરવાની રીત,
વસિયતદારને
કોઈ નિર્દિષ્ટ
ફાયદો મળે
તે માટે
મર્યાદિત
રાખવાનો

ઉદાહરણો

(૧) A વિલથી પોતાની શેષ મિલકત પોતાની પુત્રીઓને સરખે ભાગે આપે છે અને આદેશ કરે છે કે પુત્રીઓના હિસ્સાઓની અનુક્રમે તેમના જીવનપર્યંત તેમના માટે વ્યવસ્થા કરવામાં આવે અને તેઓના મૃત્યુ પછી તેમના સંતાનોને આપવામાં આવે. તમામ પુત્રીઓ લગ્ન કર્યા વિના મૃત્યુ પામે છે. દરેક પુત્રીના પ્રતિનિધિઓ શેષ મિલકતમાંના તેના હિસ્સા માટે હકદાર છે.

(૨) A પોતાના ટ્રસ્ટીઓને આદેશ કરે છે કે તેમણે પોતાની પુત્રી માટે અમુક રકમ ઊભી કરવી અને ત્યાર પછી આદેશ કરે છે કે તેમણે તે ભંડોળનું રોકાણ કરવું અને તેમાંથી થતી આવક તેને તેના જીવનપર્યંત આપવી અને તેના મૃત્યુ પછી તેના સંતાનોમાં મૂળ રકમ વહેંચી આપવી. Aની પુત્રીને સંતાન થતું નથી અને તે મૃત્યુ પામે છે. A ની પુત્રીના પ્રતિનિધિઓ તે ભંડોળ માટે હકદાર છે.

અમુક હેતુઓ માટેની કોઈ ભંડોળની વસિયતી બક્ષિસના

૧૪૦. વિલ કરનાર તેણીની/તેની પોતાની એસ્ટેટમાંથી અલગ પડી જાય એ રીતે કોઈ ભંડોળ વિલથી સંપૂર્ણરૂપે નહિ, પણ અમુક હેતુઓ માટે આપે અને તેમાંથી કેટલાક હેતુઓ પૂરા ન થાય ત્યારે, તે ભંડોળ અથવા વિલમાં દર્શાવેલા ઉદ્દેશો માટે ન ખર્ચાયેલો તેનો ભાગ વિલ કરનારની એસ્ટેટનો ભાગ રહે છે.

ઉદાહરણો

કેટલાક હેતુઓ પૂરા ન થાય તવી બક્ષિસ.

(૧) A આદેશ કરે છે કે તેના ટ્રસ્ટીઓએ કોઈ રકમનું અમુક રીતે જ રોકાણ કરવું અને પોતાના પુત્રને તેના જીવનપર્યંત વ્યાજની રકમ આપવી અને તે મૃત્યુ પામે ત્યારે મુદ્દલ રકમ તેના સંતાનો વચ્ચે વહેંચી દેવી. A ના પુત્રને સંતાન થતું નથી અને તે મૃત્યુ પામે છે. A ના પુત્રના મૃત્યુ પછી તે ભંડોળ વિલ કરનારની એસ્ટેટનો ભાગ રહેશે.

(૨) A વિલથી પોતાની શેષ એસ્ટેટ પોતાની પુત્રીઓ વચ્ચે સરખે ભાગે વહેંચી દેવા માટે આપે છે અને આદેશ કરે છે કે તેઓને તેમના જીવનપર્યંત માત્ર વ્યાજની રકમ મળશે અને તેમની હયાતી બાદ તે ભંડોળ તેમના સંતાનોને મળશે. A ની પુત્રીઓને સંતાનો નથી. તે ભંડોળ વિલ કરનારની એસ્ટેટનો ભાગ રહેશે.

એક્ઝિક્યુટરને આપેલી વસિયતી બક્ષિસો

એક્ઝિક્યુટર તરીકે નિમાયેલો વસિયતદાર જો પોતે

૧૪૧. વિલના એક્ઝિક્યુટર તરીકે નિમાયેલી વ્યક્તિને વિલથી વારસો આપવામાં આવે ત્યારે જો તેણી/તે વ્યક્તિ વિલ સાબીત કરે નહિ અથવા બીજી રીતે એક્ઝિક્યુટર તરીકે કાર્ય કરવાનો ઇરાદો દર્શાવે નહિ તો તે વસિયતી વારસો તેણીને/તેને મળી શકે નહિ.

ઉદાહરણ

એક્ઝિક્યુટર તરીકે કાર્ય કરવાનો ઇરાદો દર્શાવે નહિ તો તેણીને/તેને

A ને કોઈ વસિયતી વારસો આપવામાં આવે છે અને તેને એક્ઝિક્યુટર તરીકે નિમવામાં આવે છે. વસિયતમાં કરેલા આદેશો અનુસાર A મરણોત્તર ક્રિયા કરાવે છે અને વિલ કરનારની પાછળ વિલ સાબિત કર્યા વિના થોડા દિવસોમાં મૃત્યુ પામે છે. A એ એક્ઝિક્યુટર તરીકે કાર્ય કરવાનો ઈરાદો દર્શાવ્યો છે એમ ગણાય.

યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસા

૧૪૨. વિલ કરનાર તેણીની/તેની પોતાની મિલકતના બીજા બધા ભાગોથી જુદો દર્શાવેલ હોય એવો તેણીની/તેની પોતાની મિલકતનો કોઈ નિર્દિષ્ટ ભાગ કોઈ વ્યક્તિને આપે ત્યારે, તે વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ કહેવાય.

યથાનિર્દિષ્ટ
વસિયતી
વારસાની
વ્યાખ્યા.

ઉદાહરણો

(૧) A B ને વસિયતમાં આપે છે -

“C એ મને ભેટ આપેલી હીરાની વીંટી”;

“મારી સોનાની ચેન/દોરો”;

“ઊનની અમુક ગાંસડી”;

“અમુક કાપડ”;

“મારા મૃત્યુ સમયે અમદાવાદમાં આવેલા મારા ઘરમાં કે એટલામાં હોય તેવી મારી તમામ ઘરવખરી”;

“અમુક પેટીમાં મૂકેલા રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ની રકમ”;

“B પાસેનું મારું લેણું”;

“રાજકોટમાં આવેલી મારી રહેણાંકની જગામાં પડેલા મારી માલિકીના તમામ બીલો, બોન્ડો અને જામીનગીરીઓ”;

“વલસાડમાં આવેલા મારા ઘરનું મારું તમામ ફર્નીચર”;

“સાબરમતી નદીમાં લાંગરેલા અમુક વહાણ ઉપરનો મારો તમામ માલ”;

“C હસ્તકના મારા રૂપિયા ૩૫,૦૦૦”;

“D ના બોન્ડની રૂએ મારી લેણી થતી રકમ”;

“રાજકોટ ફેક્ટરી ઉપરનો મારો ગીરો હક”;

“રાજકોટ ફેક્ટરી ઉપરના મારા ગીરો હકની રૂએ મારી લેણી રકમની અર્ધી રકમ”;

“C પાસે મારી લેણી રકમ પેટે રૂપિયા ૫૦,૦૦૦”;

“XYZ સ્ટોકમાં મારો ૧૦૦,૦૦૦ રૂપિયાનો કેપિટલ સ્ટોક”;

“કેન્દ્ર સરકારની ૪ ટકાની લોનમાં મારી રૂપિયા ૧૫,૦૦૦ની કેન્દ્ર સરકારની પ્રોમિસરી નોટ”;

“R એન્ડ કંપની નામની નાદાર પેઢી પાસે મારી લેણી નીકળતી રકમ અંગે મારા મૃત્યુ પછી મારા એક્ઝિક્યુટરોને જે કંઈ મળે તે તમામ રકમો”;
 “મારા મૃત્યુ સમયે મારા ભોંયરામાં હોય તેટલો મારો તમામ દાડ”;
 “B પસંદ કરે તે મારા ઘોડા”;
 “સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાના મારા તમામ શેરો”;
 “મારા મૃત્યુ સમયે, મારી પાસે હોય તેવા સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાના તમામ શેરો”;
 “કેન્દ્ર સરકારની ૫ ટકા લોનમાં મેં રોકેલી તમામ રકમ”;
 “મારા મૃત્યુ સમયે જે તમામ સરકારી જામીનગીરીઓ ઉપર મારો હક હોય તે જામીનગીરીઓ”.
 આમાંનો દરેક વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ છે.

(૨) A પાસે ૧૦૦,૦૦૦ રૂપિયાની સરકારી પ્રોમિસરી નોટ છે. A વિલ કરે છે કે હું મારા એક્ઝિક્યુટરોને B ના ફાયદા માટે વેચવા રૂ. ૧૦૦,૦૦૦ની સરકારી પ્રોમિસરી નોટ ટ્રસ્ટમાં આપું છું. તે વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ છે.

(૩) A ને જૂનાગઢ અને બીજી જગાઓએ પણ મિલકત છે, તે વિલથી B ને તેની જૂનાગઢ ખાતે આવેલી તમામ મિલકત આપે છે. તે વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ છે.

(૪) A વિલથી નીચેના હેતુઓ માટે અમુક રકમ આપે છે -

- B માટે અમદાવાદમાં એક ઘર ખરીદવા માટે;
- B માટે જામનગરમાં એક એસ્ટેટ ખરીદવા માટે;
- B માટે હીરાની વીંટી ખરીદવા માટે;
- B માટે એક ઘોડો ખરીદવા માટે;
- B માટે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાના શેરોમાં રોકાણ કરવા માટે;
- B માટે સરકારી જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવા માટે.

A વિલ કરીને B ને નીચેની વસ્તુઓ આપે છે -

- “હીરાની વીંટી”;
- “ઘોડો”;
- “૧૦,૦૦૦ રૂપિયાની કિંમતની સરકારી જામીનગીરી”;
- “૨૫,૦૦૦ રૂપિયાનું વર્ષાસન”;
- “૨૦,૦૦૦ રૂપિયાની રોકડ રકમ”;

“રૂા. ૫૦,૦૦૦ ની ચાર ટકા વ્યાજવાળી સરકારી જામીનગીરીઓ મેળવી શકાય એટલી રકમ.”

આ વસિયતી બક્ષિસો યથાનિર્દિષ્ટ નથી.

(૫) A ઇંગ્લેન્ડમાં એસ્ટેટ છે અને ગુજરાત (ભારત) માં પણ એસ્ટેટ છે. તે વિલથી B ને વારસો આપે છે અને આદેશ કરે છે કે તે પોતે ગુજરાત (ભારત)માં જે એસ્ટેટ મૂકી જાય તેમાંથી વારસો આપવો. તે વિલથી C ને પણ વારસો આપે છે અને આદેશ કરે છે કે પોતે ઇંગ્લેન્ડમાં જે મિલકત મૂકી જાય તેમાંથી તે વારસો આપવો.

આમાંનો કોઈપણ વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ નથી.

૧૪૩. અમુક રકમ વિલથી આપવામાં આવે, ત્યારે જેમાં તે રકમ રોકવામાં આવી હોય તે સ્ટોક, ભંડોળ અથવા જામીનગીરીઓનું વિલમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યું હોય એટલાજ કારણે તે વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ બનતો નથી.

ઉદાહરણ

A વિલથી B ને નીચેની રકમો આપે છે -

“મારા મિલકત ભંડોળના રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦”;

“ટાટા મોટર્સ લિમિટેડના શેરોમાં રોકેલી મારી મિલકતના રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦”;

“હાલ રાજકોટ ફેક્ટરીના ગીરો ઉપર ધીરેલા રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦”.

આમાંનો કોઈપણ વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ નથી.

અમુક
રકમની
વસિયતી
બક્ષિસ, જે
સ્ટોક
વગેરેમાં
તેનું
રોકાણ
કરવામાં
આવ્યું હોય
તે સ્ટોકનું
વર્ણન કર્યું
હોય ત્યારે.

૧૪૪. અમુક રકમના કોઈપણ પ્રકારના સ્ટોકની સામાન્ય શબ્દોમાં વસિયતી બક્ષિસ આપવામાં આવે ત્યારે વિલની તારીખે વિલ કરનાર પાસે વિલથી આપેલી રકમ જેટલી જ રકમનો અથવા વધુ રકમનો નિર્દિષ્ટ પ્રકારનો સ્ટોક હોય એટલા જ કારણે તે વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ બનતો નથી.

ઉદાહરણ

A વિલથી B ને રૂપિયા ૫૦,૦૦૦ની પાંચ ટકા વ્યાજવાળી સરકારી જામીનગીરીઓ આપે છે. A પાસે વિલની તારીખે પાંચ ટકા વ્યાજવાળી રૂપિયા ૫૦,૦૦૦ ની સરકારી જામીનગીરીઓ હતા. તે વારસો યથાનિર્દિષ્ટ નથી.

કોઈ સ્ટોકની
વસિયતી
બક્ષિસ
વિલની
તારીખે વિલ
કરનાર
પાસે એટલી
જ રકમનો
અથવા વધુ
રકમનો
એજ
પ્રકારનો
સ્ટોક હોય
ત્યારે.

કોઇ રકમની
વસિયતી
બક્ષિસ, જ્યારે
તે રકમ વિલ
કરનારની
મિલકતના
કોઇ ભાગનો
અમુક રીતે
નિકાલ થાય
ત્યાં સુધી
ચૂકવવાની ન
હોય ત્યારે.

૧૪૫. વિલ કરનારની મિલકતના કોઇ ભાગને અમુક સ્વરૂપ આપવામાં આવે નહિ અથવા તેને અમુક જગ્યાએ મોકલવામાં આવે નહિ ત્યાં સુધી કોઇ રકમનો વસિયતી વારસો આપવાનું મુલતવી રાખવાનો વિલમાં આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય એટલા જ કારણે તે વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ બનતો નથી.

ઉદાહરણ

A વિલથી B ને રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦ આપે છે અને આદેશ કરે છે કે પોતાની ગુજરાત (ભારત) માં આવેલી મિલકત ઈંગ્લેન્ડમાં વસુલ કરવામાં આવે કે તરત આ વસિયતી વારસો આપવો. તે વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ નથી.

વિગતે
દર્શાવેલી
ચીજવસ્તુ
ઓ વિલથી
યથાનિર્દિષ્ટ
રીતે બક્ષિસ
આપેલી છે
એમ ક્યારે
ન ગણાય.

૧૪૬. વિલમાં, અગાઉ આપી ન હોય એવી મિલકત પૈકીની અમુક વસ્તુઓ વિગતે દર્શાવીને વિલ કરનારની શેષ મિલકતની વસિયતી બક્ષિસ આપવામાં આવે ત્યારે, વિગતે દર્શાવેલી ચીજવસ્તુઓ વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપવામાં આવી છે એમ ગણાશે નહિ.

ઉત્તરોત્તર
કેટલીક
વ્યક્તિઓને
આપેલી
યથાનિર્દિષ્ટ
વસિયતી
બક્ષિસને
એજ સ્વરૂપે
રાખવા
બાબત.

૧૪૭. કોઇ મિલકત ઉત્તરોત્તર બે કે વધુ વ્યક્તિઓને વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપવામાં આવી હોય ત્યારે, તે મિલકત જેનું મૂલ્ય સતત ઘટતું જતું હોય એવા પ્રકારની હોય તો પણ, વિલ કરનાર તેને જે સ્વરૂપમાં મૂકી ગયો હોય તે સ્વરૂપમાં તેને રાખવી જોઇશે.

ઉદાહરણો

(૧) A કોઇ ઘરનો અમુક વર્ષની મુદત સુધીનો ભાડાપટ્ટો ધરાવતો હતો. તેના મૃત્યુ સમયે ભાડાપટ્ટાની મુદતના પંદર વર્ષ બાકી હતા. A એ વિલથી તે ભાડાપટ્ટો B ને તેના જીવનપર્યંત અને B ના મૃત્યુ પછી C ને આપેલ છે. B પંદર વર્ષ જીવે તો, સદરહુ બક્ષિસ હેઠળ C ને કંઈ મળી શકે નહિ. તેમ છતાં તે મિલકતને A જે સ્થિતિમાં મૂકી ગયો હોય તેજ સ્થિતિમાં B તેને ભોગવશે.

(૨) A ને B ની હયાતી દરમિયાન અમુક વર્ષાસનનો હક હતો. A વિલથી તે વર્ષાસન C ને તેના જીવનપર્યંત અને C ના મૃત્યુ પછી D ને આપે છે. D પહેલાં B મૃત્યુ પામે તો તે વસિયતી બક્ષિસ

હેઠળ D ને કંઈ મળી શકે નહિ. તેમ છતાં તે વર્ષાસનને A જે સ્થિતિમાં મૂકી ગયો હોય તે જ સ્થિતિમાં C તેને ભોગવશે.

૧૪૮. ઉત્તરોત્તર બે કે વધુ વ્યક્તિઓને વિલથી આપેલી મિલકત નિર્દિષ્ટ રીતે આપવામાં આવી ન હોય ત્યારે, વિરૂદ્ધનો કોઈ આદેશ ન હોય તો તેનું વેચાણ કરવામાં આવશે અને વેચાણ થતાં ઉપજેલી રકમનું સામાન્ય નિયમથી હાઈકોર્ટ અધિકૃત કરે અથવા આદેશ આપે એવી જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવું જોઈશે અને એ રીતે રચાયેલું ભંડોળ ઉત્તરોત્તર વસિયતદારો વિલની શરતો અનુસાર ભોગવશે.

ઉત્તરોત્તર
બે કે વધુ
વ્યક્તિઓને
વિલથી
આપેલી
મિલકતનું
વેચાણ અને
ઉપજે તે
રકમનું
રોકાણ.

ઉદાહરણ

A અમુક વર્ષોની મુદત સુધીનો ભાડાપટ્ટો ધરાવે છે. વિલથી તે પોતાની તમામ મિલકત B ને તેના જીવનપર્યંત અને B ના મૃત્યુ પછી C ને આપે છે. સદરહુ ભાડાપટ્ટો વેચી નાખવો પડશે અને ઉપજેલી રકમનું આ કલમમાં જણાવ્યા પ્રમાણે રોકાણ કરવું પડશે અને તે ભંડોળમાંથી થતી વાર્ષિક આવક B ને તેના જીવનપર્યંત આપવી જોઈશે. B નું મૃત્યુ થતાં તે ભંડોળની મુદ્દલ રકમ C ને આપવી જોઈશે.

૧૪૯. વસિયતી વારસા આપવા માટે અસ્કયામત ઓછી પડે તો યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસો સામાન્ય વસિયતી વારસા ઘટે તેની સાથે ઘટશે નહિ.

વસિયતી
વારસા આપવા
માટે
અસ્કયામત
ઓછી પડે
ત્યારે સામાન્ય
વસિયતી
વારસો ઘટે
તેની સાથે
યથાનિર્દિષ્ટ
વસિયતી
વારસો ઘટશે
નહિ.

મિલકતદર્શક વસિયતી વારસા

૧૫૦. કોઈ વિલ કરનાર, અમુક રકમ અથવા બીજી કોઈ વસ્તુનો અમુક જથ્થો વિલથી આપે અને કોઈ ખાસ ભંડોળ અથવા સ્ટોકનો એ રીતે ઉલ્લેખ કરે કે જેથી તે રકમ અથવા વસ્તુનો જથ્થો

મિલકતદર્શક
વસિયતી
વારસાની
વ્યાખ્યા.

આપવા માટે તે ભંડોળ પ્રાથમિક ભંડોળ અથવા સ્ટોક બને, ત્યારે તે વસિયતી વારસો મિલકતદર્શક કહેવાય.

સ્પષ્ટીકરણ - યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસા અને મિલકતદર્શક વસિયતી વારસા વચ્ચેનો તફાવત નીચે મુજબ છે -

વસિયતદારને નિર્દિષ્ટ કરેલી મિલકત આપવામાં આવે ત્યારે, તે વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ છે;

નિર્દિષ્ટ કરેલી મિલકતમાંથી, કોઈ વસિયતી વારસો આપવાનો આદેશ કરવામાં આવે ત્યારે, તે મિલકતદર્શક છે.

ઉદાહરણો

(૧) A વિલ કરીને B ને રૂપિયા ૧૦૦,૦૦૦ આપે છે. જે તેના W પાસેના લેણાંના એક ભાગ છે. A વિલ કરીને C ને પણ રૂપિયા ૧૦૦,૦૦૦ આપે છે. જે તેના W પાસેના લેણામાંથી આપવાનો છે. B ને આપેલો વસિયતી વારસો યથાનિર્દિષ્ટ છે, અને C ને આપેલો વસિયતી વારસો મિલકતદર્શક છે.

(૨) A વિલથી B ને-

“પોતાના નવસારી ફાર્મહાઉસમાં પાકે તે દશ બુશેલ અનાજ આપે છે”;

“પોતાની રાજકોટ મુકામે આવેલી ફેક્ટરીમાં બનાવવામાં આવે તે બ્લ્યુ પેનના ૮૦૦ બોક્સ આપે છે”;

“કેન્દ્ર સરકારની પાંચ ટકા વ્યાજવાળી પોતાની પ્રોમિસરી નોટમાંથી રૂપિયા ૧૦,૦૦૦”;

“પોતાના મિલકત ભંડોળમાંથી રૂપિયા ૫,૦૦૦નું વર્ષાસન આપે છે”;

“C પાસે પોતાની લેણી રૂપિયા ૨૦,૦૦૦ની રકમમાંથી રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ આપે છે”;

એક વર્ષાસન આપે છે અને આદેશ કરે છે કે તે “મારી ભુજ ખાતેની મિલકતમાંથી ઊપજતી ભાડાની રકમમાંથી” આપવું.

(iii) A વિલથી B ને -

“ભુજ મુકામે આવેલી પોતાની મિલકતમાંથી રૂપિયા ૧૦,૦૦૦” આપે છે અથવા ભુજ મુકામે આવેલી પોતાની મિલકત ઉપર તે રકમનો બોજો રાખે છે;

“અમુક ધંધામાં રોકેલી મૂડીના પોતાના હિસ્સાના રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ આપે છે.”

આમાંની દરેક વસિયતી બક્ષિસ મિલકતદર્શક છે.

યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસાનો વિષય હોય એવા ભંડોળમાંથી કોઈ વસિયતી વારસો આપવાનો આદેશ

૧૫૧. કોઈ ભંડોળના અમુક ભાગની નિર્દિષ્ટ રીતે વસિયતી બક્ષિસ આપવામાં આવે અને એજ ભંડોળમાંથી કોઈ વસિયતી વારસો આપવાનો આદેશ કરવામાં આવે ત્યારે, વસિયતદારને પ્રથમ નિર્દિષ્ટ રીતે વિલથી આપવામાં આવેલો ભાગ આપવામાં આવશે અને તે ભંડોળના શેષ ભાગમાંથી

અને સદરહુ શેષ ભાગ ઓછો પડે તો વિલ કરનારની સામાન્ય અસ્કયામતમાંથી મિલકતદર્શક વસિયતી વારસો આપવામાં આવશે.

ઉદાહરણ

A વિલથી B ને રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ આપે છે. તે રકમ તેન W પાસેના લેણાંનો એક ભાગ છે. A વિલથી C ને પણ તેના W પાસેના લેણામાંથી રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ આપે છે. A નું W પાસે ફક્ત રૂપિયા ૧૫,૦૦૦નું લેણું છે; આ ૧૫,૦૦૦ રૂપિયામાંથી રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ B ને મળશે અને ૫,૦૦૦ રૂપિયા C ને આપવા જોઈશે. C ને વિલ કરનારની સામાન્ય અસ્કયામતમાંથી પણ રૂપિયા ૫,૦૦૦ મળશે.

વસિયતી વારસાનું વિલોપન

૧૫૨. વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલી કોઈ વસ્તુ, વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે તેની ન હોય અથવા વિલોપનનો કોઈ જુદા પ્રકારની મિલકતમાં રૂપાંતરિત થઈ ગઈ હોય, તો તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થયો અર્થ. ગણાય; એટલે કે, વિલના અમલમાંથી બક્ષિસની વિષયવસ્તુ પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હોવાને કારણે તેનો અમલ થઈ શકે નહિ.

ઉદાહરણો

(૧) A વિલથી B ને નીચેની વસ્તુઓ આપે છે -

“મને C એ ભેટ આપેલી હીરાની વીંટી”;

“મારી સોનાની સાંકળી (ચેન)”;

“ઊનની અમુક ગાંસડી”;

“કાપડનો અમુક ટુકડો”;

“મારા મૃત્યુ સમયે અમદાવાદમાં તે શેરીમાં આવેલા મારા રહેણાંકના મકાનમાં કે તેની આસપાસમાં હોય તે મારી તમામ ઘરવખરી”;

A તેની હયાતી દરમિયાન તે વીંટી વેચી નાખે છે અથવા બીજાને આપી દે છે;

તે સાંકળ (ચેન)માંથી એક કપ બનાવે છે;

તે ઊનનું કાપડ બનાવે છે;

તે કાપડનું વસ્ત્ર બનાવે છે;

કોઈ બીજું ઘર લે છે અને ત્યાં પોતાનો બધો માલ લઈ જાય છે.

આમાંનો દરેક વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થાય છે.

(૨) A, B ને વસિયતમાં આપે છે -

“અમુક પેટીમાં રાખેલી રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ની રકમ”;

“મારા તબેલામાંના તમામ ઘોડા”.

A ના મૃત્યુ સમયે તે પેટીમાં કશી રકમ હોતી નથી કે તબેલામાં કોઈ ઘોડા હોતા નથી. તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થાય છે.

(૩) A વિલથી B ને માલની અમુક ગાંસડીઓ આપે છે. તે માલને A દરિયાઈ મુસાફરીમાં પોતાની સાથે લઈ જાય છે. દરિયામાં વહાણ તેમજ માલ નષ્ટ થાય છે અને A ડુબી જઈ મૃત્યુ પામે છે. તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થાય છે.

મિલકતદર્શક
વસિયતી
વારસો વિલ
સુધી થતો
નથી.

૧૫૩. કોઈ મિલકતદર્શક વસિયતી વારસો જે મિલકત ઉપર વિલથી બોજો રાખવામાં આવેલ હોય તે મિલકત વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં ન હોય અથવા તેનું કોઈ જુદા પ્રકારની મિલકતમાં રૂપાંતર કરવામાં આવ્યું હોય એટલા જ કારણે તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી પણ એવા દાખલામાં વિલ કરનારની સામાન્ય અસ્કયામતમાંથી તે આપવો જોઈશે.

કોઈ ત્રીજી
વ્યક્તિ પાસેથી
કંઈ મેળવવાના
હકની
યથાનિર્દિષ્ટ
વસિયતી
બક્ષિસનું
વિલોપન.

૧૫૪. વિલથી નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલી વસ્તુ, કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિ પાસેથી કોઈ મુલ્યવાન વસ્તુ મેળવવાનો હક હોય અને વિલ કરનાર પોતે તે મેળવી લે ત્યારે, તે વસિયતી બક્ષિસ વિલુપ્ત થાય છે.

ઉદાહરણો

(૧) A વિલથી B ને નીચેની વસ્તુ આપે છે -

“મારું C પાસેનું લેણું”;

“મારા D હસ્તકના રૂપિયા ૨૦,૦૦૦”;

“E ના બોન્ડની રૂએ મારી લેણી રકમ”;

“રાજકોટ ફેક્ટરી ઉપરનો મારો ગીરો હક”.

A ની હયાતી દરમિયાન આ તમામ લેણાં, અમુક તેની સંમતિથી અને અમુક તેની સંમતિ વિના ભરપાઈ થઈ જાય છે. તમામ વસિયતી વારસા વિલુપ્ત થાય છે.

(૨) A જીવન વીમાની અમુક પોલીસીઓમાંનું પોતાનું હિત B ને વિલથી આપે છે. A તેની હયાતી દરમિયાન તે પોલીસીઓની રકમ મેળવે છે. તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થાય છે.

વિલથી
નિર્દિષ્ટ રીતે
આપેલી
આખી

૧૫૫. વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલી કોઈ આખી વસ્તુનો એક ભાગ વિલ કરનાર મેળવી લે તો, તે વસિયતી વારસાનું તેણે મેળવેલી રકમ પૂરતું વિલોપન થશે.

ઉદાહરણ

વસ્તુનો કોઈ
ભાગ વિલ
કરનાર
મેળવી લે
તો, તેટલા
પૂરતું

A વિલથી પોતાનું C પાસેનું લેણું B ને આપે છે. તે લેણું રૂપિયા ૧૦,૦૦૦નું છે. C તે લેણાંની અડધી રકમ રૂપિયા ૫,૦૦૦ A ને ચૂકવે છે. A એ મેળવેલા રૂપિયા ૫,૦૦૦ પુરતું તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થવાથી તે રદ થાય છે.

૧૫૬. વિલથી કોઈ આખા ભંડોળ કે સ્ટોકનો કોઈ ભાગ નિર્દિષ્ટ રીતે આપવામાં આવે અને વિલ કરનાર તેનો કોઈ ભાગ મેળવે તો તેણે મેળવી હોય તે રકમ પૂરતું તે વિલોપન થશે અને સદરહુ ભંડોળ કે સ્ટોકનો શેષ ભાગ, યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસો આપવા માટે ઉપયોગમાં લેવો જોઈશે.

ઉદાહરણ

W પાસે પોતાનાં લેણાં રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ની અડધી રકમ A વિલથી B ને આપે છે. તે રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ના એક ભાગની રૂપિયા ૬,૦૦૦ની રકમ A પોતાની હયાતી દરમિયાન મેળવે છે. A ના મૃત્યુ સમયે તેના W પાસે લેણા રૂપિયા ૪,૦૦૦ B ને યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી બક્ષિસ હેઠળ મળશે.

વિલથી આખા ભંડોળનો કોઈ ભાગ નિર્દિષ્ટ રીતે આપવામાં આવેલ હોય અને વિલ કરનાર તેનો કોઈ ભાગ મેળવી લે તો તેટલા પૂરતું વિલોપન.

૧૫૭. વિલથી કોઈ ભંડોળનો કોઈ ભાગ નિર્દિષ્ટ રીતે કોઈ વસિયતદારને આપવામાં આવે અને બીજા વસિયતદારને તે જ ભંડોળ ઉપર જેનો બોજો રાખવામાં આવ્યો હોય એવો વસિયતી વારસો આપવામાં આવે ત્યારે, વિલ કરનાર, જો તે ભંડોળનો કોઈ ભાગ મેળવી લે અને સદરહુ ભંડોળનો શેષ ભાગ યથાનિર્દિષ્ટ તેમજ મિલકતદર્શક એમ બંને વસિયતી વારસા આપવા માટે અપૂરતો હોય તો, યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસો પ્રથમ આપવો જોઈશે અને તે ભંડોળમાંથી કંઈ બાકી રહે તેનો બને ત્યાં સુધી મિલકતદર્શક વસિયતી વારસો આપવા માટે ઉપયોગ કરવો જોઈશે અને મિલકતદર્શક વસિયતી વારસાનો બાકીનો ભાગ વિલ કરનારની સામાન્ય અસ્કયામતમાંથી આપવો જોઈશે.

વિલથી કોઈ ભંડોળનો અમુક ભાગ નિર્દિષ્ટ રીતે કોઈ વસિયતદારને આપવામાં આવ્યો હોય અને બીજી વ્યક્તિને આપેલા વસિયતી વારસાનો બોજો એ જ ભંડોળ ઉપર રાખવામાં આવ્યો હોય, અને સદરહુ ભંડોળનો અમુક ભાગ વિલ કરનારે મેળવી લીધો હોવાથી તેનો શેષ ભાગ બંને વસિયતી વારસા આપવા માટે અપૂરતો હોય

ઉદાહરણ

A વિલથી B ને રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ આપે છે. તે રકમ તેના W પાસેના લેણાં રૂપિયા ૨૦,૦૦૦ નો એક ભાગ છે. A વિલથી C ને પણ પોતાના W પાસેના લેણામાંથી આપવાના રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ આપે છે. A પાછળથી તે લેણાંના એક ભાગના રૂપિયા ૫,૦૦૦ મેળવી લે છે અને W પાસે ફક્ત રૂપિયા ૧૫,૦૦૦ લેણાં મૂકીને મૃત્યુ પામે છે. આ ૧૫,૦૦૦ રૂપિયામાંથી ૧૦,૦૦૦ રૂપિયા B ને મળશે અને ૫,૦૦૦ રૂપિયા C ને આપવા જોઈશે. C ને વિલ કરનારની સામાન્ય અસ્કયામતમાંથી પણ ૫,૦૦૦ રૂપિયા મળશે.

વિલથી નિર્દિષ્ટ
રીતે આપવામાં
આવેલો સ્ટોક
વિલ કરનારના
મૃત્યુ સમયે
અસ્તિત્વમાં ન
હોય, ત્યારે
વિલોપન.

૧૫૮.

વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપવામાં આવેલો સ્ટોક વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં ન હોય, ત્યારે તે વસીયેતી વારસો વિલુપ્ત થાય છે.

ઉદાહરણ

A વિલથી નીચેનો સ્ટોક વિલથી B ને આપે છે -

"મારો XYZ સ્ટોકમાંનો રૂપિયા ૧૦, ૦૦૦ નો કેપિટલ સ્ટોક";

"૪ ટકા વ્યાજવાળી કેન્દ્ર સરકારની ૧૦,૦૦૦ રૂપિયાની પ્રોમિસરી નોટ."

A સદરહુ સ્ટોક અને પ્રોમિસરી નોટ વેચી નાંખે છે. તે વસીયતી વારસા વિલુપ્ત થાય છે.

વિલથી નિર્દિષ્ટ
રીતે આપેલા
સ્ટોકનો અમુક
જ ભાગ વિલ
કરનારના
મૃત્યુ સમયે
અસ્તિત્વમાં
હોય, ત્યારે
તેટલા પૂરતું
વિલોપન.

૧૫૯.

વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપવામાં આવેલ સ્ટોકનો અમુક જ ભાગ વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યારે સદરહુ સ્ટોકનો જે ભાગ અસ્તિત્વમાં રહ્યો ન હોત તેટલા તે વસીયતી વારસો વિલુપ્ત થાય છે.

ઉદાહરણ

A વિલથી પોતાની રૂા. ૧૦,૦૦૦ ની ૫.૫ ટકા વ્યાજવાળી કેન્દ્ર સરકારની લોન B ને આપે છે. A સદરહુ રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ ની લોનમાંથી અડધી રકમની લોન વેચી નાખે છે. તે વસીયતી વારસાનો અડધો ભાગ વિલુપ્ત થાય છે.

અમુક સ્થળ
સાથે સંબંધ
ધરાવતા માલ
તરીકે
વર્ણવેલા
માલની
યથાનિર્દિષ્ટ
વસીયતી
બક્ષિસ, તે
માલ બીજે
ખસેડવામાં
આવે એટલા
જ કારણે
વિલુપ્ત થતી
નથી.

૧૬૦.

અમુક સ્થળ સાથે સંબંધ ધરાવતા માલ તરીકે વર્ણવેલા માલની યથાનિર્દિષ્ટ વસીયતી બક્ષિસ, તે માલ એવા સ્થળેથી કોઈ હંગામી કારણે અથવા કપટથી અથવા વિલ કરનારની જાણ કે મંજૂરી વિના ખસેડવામાં આવ્યો હોય એટલા જ કારણે વિલુપ્ત થતી નથી.

ઉદાહરણો

(૧) A વિલ કરે છે કે હું મારા મૃત્યુ સમયે પાટણમાં મારા રહેણાંકના ઘરમાં કે એટલામાં હોય તે મારી તમામ ધરવખરી, હું B ને આપું છું. તે માલને આગમાંથી બચાવવા ખાતર તે ઘરમાંથી ખસેડવામાં આવે છે. તે માલ પાછો લાવવામાં આવે તે પહેલા "A" મૃત્યુ પામે છે.

(૨) A વિલ કરે છે કે હું મારા મૃત્યુ સમયે પાટણમાં મારા રહેણાંકના ઘરમાં કે એટલામાં હોય તે મારી તમામ ધરવખરી, હું B ને આપું છું. A મુસાફરીમાં હોય તે દરમિયાન તે તમામ માલ તે ઘરમાંથી ખસેડવામાં આવે છે. તે માલ ખસેડવા માટે સંમતિ આપ્યા વિના A મૃત્યુ પામે છે. આ બંનેમાંથી કોઈ વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી.

૧૬૧. વિલ કરનાર જે વસ્તુ વિલથી આપવા માંગતો હોય તેનું સંપૂર્ણ વર્ણન કરવા માટે જે કોઈ સ્થળનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે વિલથી આપેલી વસ્તુ જે સ્થળે આવેલી હોવાનું વિલમાં જણાવેલું હોય, ત્યાંથી તેને ખસેડવાથી તેનું વિલોપન થતું નથી.

ઉદાહરણો

(૧) A વિલ કરે છે કે સાપુતારામાં આવેલી મારી રહેવાની જગ્યાએ હાલ પડેલા મારા તમામ બિલ, બોન્ડ અને નાણાંની બીજી જામીનગીરીઓ હું “B” ને આપું છું. તેના મૃત્યુ સમયે આ વસ્તુઓ તેની સાપુતારામાં આવેલી રહેવાની જગ્યામાંથી ખસેડી લેવામાં આવી હતી.

(૨) A વિલથી પોતાના પોરબંદરમાં આવેલા ઘરનું પોતાનું તમામ ફર્નિચર “B” ને આપે છે. વિલ કરનારને પોરબંદર મુકામે એક ઘર છે. અને કચ્છ મુકામે બીજું ઘર છે. આ ઘરોમાં તે વારાફરતી રહે છે. તેની પાસે ફર્નિચરનો એક જ સેટ હોવાથી તે દરેક ઘરમાં પોતાની સાથે ખસેડે છે. તેના મૃત્યુ સમયે તે ફર્નિચર તેના કચ્છ મુકામે આવેલા ઘરમાં છે.

(૩) A વિલથી તે વખતે સાબરમતી નદીમાં લાંગરેલા અમુક જહાજ ઉપરનો પોતાનો બધો માલ “B” ને આપે છે. A ના આદેશથી તે માલ કોઈ વખારમાં ખસેડવામાં આવે છે. અને તેના મૃત્યુ સમયે તે માલ વખારમાં હોય છે.

આમાંનો કોઈપણ વસિયતી વારસો વિલોપન થવાથી રદ થતો નથી.

૧૬૨. વિલથી આપેલી વસ્તુ કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિ પાસેથી કોઈ મુલ્યવાન વસ્તુ મેળવવાનો હક ન હોય, પણ વિલ કરનારને અથવા તેના પ્રતિનિધિને ત્રીજી વ્યક્તિ પાસેથી મળવાની હોય એવી કોઈ રકમ અથવા બીજી ચીજવસ્તુ હોય, ત્યારે વિલ કરનાર પોતે અથવા તેનો પ્રતિનિધિ પોતે તે મેળવી લે તેથી વિલોપન થતું નથી. પણ વિલ કરનાર જો તેને પોતાની મિલકતના સામાન્ય જથ્થામાં ભેળવી દે તો, તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થાય છે.

ઉદાહરણ

A પોતાના “C” ઉપરના દાવા અંગે જે કંઈ રકમ મળે તે “B” ને વિલથી આપે છે. “C” ઉપરના દાવા અંગે A ને પૂરી રકમ મળે છે. અને A તે રકમ પોતાની મિલકતના સામાન્ય જથ્થાથી અલગ રાખે છે. તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી.

વિલથી
આપેલી
વસ્તુ
ખસેડવાથી
ક્યારે
વિલોપન
થતું નથી.

વિલથી
આપેલી વસ્તુ,
વિલ કરનારે
કોઈ ત્રીજી
વ્યક્તિ
પાસેથી
મેળવવાની
કોઈ મુલ્યવાન
વસ્તુ હોય
અને વિલ
કરનાર પોતે
અથવા તેનો
પ્રતિનિધિ તે
મેળવી લે
ત્યારે.

વિલની તારીખ અને વિલ કરનારના મૃત્યુ દરમિયાન યથાનિર્દિષ્ટ

૧૬૩. વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલી કોઈ વસ્તુમાં વિલની તારીખ અને વિલ કરનારના મૃત્યુ દરમિયાન કંઈ ફેરફાર થાય અને તે ફેરફાર કાયદાના અમલથી અથવા જે કાયદેસરના લેખની રૂએ વસિયતી બક્ષિસવાળી વસ્તુ વિલ કરનાર ધરાવતો હોય તે લેખની જોગવાઈઓના અમલ દરમિયાન થાય, ત્યારે એવો ફેરફાર થવાથી તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી.

ઉદાહરણો

વસિયતી બક્ષિસની વિષય વસ્તુમાં અમલથી થયેલો ફેરફાર.

(૧) A વિલ કરે છે કે હું કેન્દ્ર સરકારની ૫.૫ ટકા વ્યાજવાળી લોનમાં મારી જે રકમ છે તે તમામ રકમ “B” ને આપું છું. ૫.૫ ટકા વ્યાજવાળી જામીનગીરીઓ “A” ની હયાતી દરમિયાન ૫ ટકા વ્યાજવાળા સ્ટોકમાં રૂપાંતરિત થાય છે.

(૨) A વિલથી પોતાના માટે ટ્રસ્ટીઓના નામે સરકારી સિક્યોરિટીઝમાં રોકેલા રૂપિયા ૨૦,૦૦૦ ની રકમ “B” ને આપે છે. ટ્રસ્ટીઓ રૂપિયા ૨૦,૦૦૦ ની તે રકમ “A” ના નામે તબદીલ કરે છે. આમાંનો કોઈપણ વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી.

વિલ કરનારની જાણ વિના વિષય વસ્તુમાં ફેરફાર.

૧૬૪. વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલી કોઈ વસ્તુમાં વિલની તારીખ અને વિલ કરનારના મૃત્યુ દરમિયાન કોઈ ફેરફાર થાય અને તે ફેરફાર વિલ કરનારની જાણ કે મંજૂરી વિના થાય, ત્યારે તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી.

ઉદાહરણ

A વિલ કરે છે કે હું મારી તમામ ૩ ટકા વ્યાજવાળી સરકારી સિક્યોરિટીઝ “B” ને આપું છું. A નો એજન્ટ Aની જાણ વિના સરકારી સિક્યોરિટીઝ વેચીનાખે છે. અને ઉપજેલી રકમને XYZ સ્ટોકમાં રૂપાંતરિત કરે છે. આ વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી.

વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલો સ્ટોક, તે પાછો આપવાની શરતે કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિને ઉછીનો આપવામાં આવે ત્યારે.

૧૬૫. વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલો સ્ટોક, તે પાછો આપવાની શરતે કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિને ઉછીનો આપવામાં આવે ત્યારે તે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી.

૧૬૬. વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલો સ્ટોક વેચી નાખવામાં આવે અને એટલા જ જથ્થામાં એવો જ સ્ટોક પાછળથી ખરીદવામાં આવે અને તે સ્ટોક વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે તેની પાસે હોય, ત્યારે વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી.

વિલથી
નિર્દિષ્ટ રીતે
આપેલો સ્ટોક
વેચી
નાખવામાં
આવે પણ
તેની જગ્યાએ
એવો જ સ્ટોક
લેવામાં આવે
અને તે સ્ટોક
વિલ
કરનારના
મૃત્યુ સમયે
તેની પાસે
હોય ત્યારે.

વસિયતી વિષયવસ્તુ અંગેની જવાબદારીઓ અદા કરવા બાબત.

૧૬૭. (૧) વિલથી નિર્દિષ્ટ રીતે આપેલી મિલકત વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે વિલ કરનારે અથવા જેનાથી પ્રાપ્ત કરેલા હકની રૂએ વિલ કરનાર હક દાવો કરતો હોય તે વ્યક્તિએ કરેલા કોઈ આડગીરો, લીયન કે બોજાને અધીન હોય, ત્યારે વિલમાં વિરૂદ્ધ ઈરાદો જણાતો ન હોય, તો વસિયતદાર જો પોતે વસિયતી બક્ષિસ સ્વીકારે તો તેણે એવા આડગીરો કે બોજા સહિત તે સ્વીકારવી જોઈશે, અને (તેની અને વિલ કરનારની એસ્ટેટ વચ્ચેનો પ્રશ્ન હોય ત્યાં સુધી) એવા આડગીરો કે બોજાની રકમ ચૂકવવા માટે તે જવાબદાર રહેશે.

યથાનિર્દિષ્ટ
વસિયતદારને
જવાબદારીમાં
થી મુક્ત
કરવાની
એક્ઝીક્યુટરો
ની જવાબદારી
નથી.

(૨) વિલ કરનારનું દેણું સામાન્ય રીતે ચુકવવાનો વિલમાં આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય એટલા ઉપરથી વિરૂદ્ધ ઈરાદો છે એવું અનુમાન કરી શકાશે નહિ.

સ્પષ્ટીકરણ - જમીન મહેસૂલ અથવા ભાડાના રૂપની નિયત સમયે કરવાની ચુકવણી આ કલમમાં જેનો નિદેશ કરવામાં આવ્યો છે એવો બોજો નથી.

ઉદાહરણો

(૧) A પોતાને C એ આપેલી હીરાની વીંટી B ને વિલથી આપે છે. "A" એ તે વીંટી "C" ની પાસે આડગીરો મુકેલી છે અને A ના મૃત્યુ સમયે તે "C"ને ત્યાં આડગીરો છે. વિલ કરનારની અસ્કયામત

જોતા જો B ને તે વીંતી છોડવવા દઇ શકાતી હોય તો તેને તેમ કરવા દેવાની “A” ના એક્ઝિક્યુટરોની ફરજ છે.

(૨) A વિલથી B ને કોઇ મિલકત આપે છે. A ના મૃત્યુ સમયે તે જમીનદારી રૂપિયા ૧૦,૦૦૦ ના ગીરોને અધીન છે. A ના મૃત્યુ સમયે પૂરી મુદલ રકમ અને વ્યાજના રૂપિયા ૧,૦૦૦ ની રકમ લેની નીકળે છે. B પોતે જો વસિયતી બક્ષિસ સ્વાકારે તો તેણે તે બોજા સહિત તે સ્વીકારવાની રહે છે અને તેની અને A ની એસ્ટેટ વચ્ચેનો પ્રશ્ન હોય ત્યાં સુધી એ રીતે લેણા નીકળતા રૂપિયા ૧૧,૦૦૦ ની રકમ ચુકવવા માટે તે જવાબદાર છે.

વિલથી ૧૬૮. વિલથી આપેલી વસ્તુનો વિલ કરનારનો હક પૂર્ણ કરવા માટે કંઈ કરવાનું હોય ત્યારે આપેલી વિલ કરનારની એસ્ટેટના ખર્ચે તેમ કરવાનું રહેશે.

વસ્તુઓનો વિલ કરનારનો હક તેણીની/તેની એસ્ટેટના ખર્ચે પૂર્ણ કરવા બાબત.

ઉદાહરણો

(૧) A એ અમુક કિંમતે કોઇ જમીનનો ટુકડો ખરીદવાનો સામાન્ય શરતોએ કરાર કર્યો છે અને A વિલથી તે ટુકડો B ને આપે છે. ખરીદ કિંમત ચૂકવ્યા વિના A મૃત્યુ પામે છે. A ની અસ્કયામતમાંથી ખરીદ કિંમત ચૂકવવી પડશે.

(૨) A અમુક કિંમતે કોઇ જમીનનો ટુકડો ખરીદવાનો કરાર કરે છે. અડધી કિંમત ચુકવી દેવાની છે અને અડધી કિંમત તે જમીનના ગીરોથી સુરક્ષિત કરવાની છે. A વિલથી તે ટુકડો B ને અપે છે. અને ખરીદ કિંમતનો કોઇ ભાગ ચૂકવ્યા વિના કે સુરક્ષિત કરી આપ્યા વિના મૃત્યુ પામે છે. અડધી ખરીદ કિંમત A ની અસ્કયામતમાંથી ચૂકવવી પડશે.

જેને માટે ૧૬૯. જેને માટે નિયત સમયે જમીન મહેસૂલ અથવા ભાડાની રૂપની ચુકવણી કરવાની હોય નિયત સમયે એવી કોઇ સ્થાવર મિલકતોમાંના હિતની વસિયતી બક્ષિસ હોય, ત્યારે વિલ કરનારની (એસ્ટેટ મહેસૂલ અને વસિયતદાર વચ્ચેનો) પ્રશ્ન હોય ત્યાં સુધી વિલ કરનારના મૃત્યુની તારીખ સુધી, યથાપ્રસંગ, અથવા ભાડું ચૂકવવાનું એવી રકમો અથવા તેમનો પ્રમાણસર ભાગ તેની એસ્ટેટમાંથી ચૂકવવો જોઇશે.

હોય એવી વસિયતદાર ની સ્થાવર મિલકતની જવાબદારીમાં થી મુક્તિ.

ઉદાહરણ

A વિલથી B ને એક ઘર આપે છે. તે ઘર અંગે દર વર્ષે ભાડાના રૂપિયા ૩૬,૫૦૦ આપવાના થાય છે. રાબેતા મુજબના સમયે A ભાડું ચુકવે છે અને ત્યારપછી ૨૫ દિવસે મૃત્યુ પામે છે. “A” ની એસ્ટેટમાંથી ભાડાં અંગે રૂપિયા ૨,૫૦૦ ચૂકવવાના રહેશે.

યથાનિર્દિષ્ટ ૧૭૦. કોઇ જોઇન્ટ સ્ટોક કંપનીના સ્ટોકની વસિયતી બક્ષિસ હોય અને વિલમાં કોઇ આદેશ વસિયતદાર ના જોઇન્ટ કરવામાં આવ્યો ન હોય, ત્યારે વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયે તેની પાસે જો તે સ્ટોક અંગે કોઇ

સ્ટોક કંપનીના સ્ટોકની જવાબદારીમાં

કોલની અથવા ચુકવવાની બીજી રકમ લેણી નીકળતી હોય તો એવા કોલની અથવા ચુકવવાની રકમ વિલ કરનારની એસ્ટેટ અને વસિયતદાર વચ્ચેનો પ્રશ્ન હોય ત્યાં સુધી તે એસ્ટેટમાંથી ચુકવવી જોઈશે. પણ વિલ કરનારના મૃત્યુ પછી તે સ્ટોક અંગે જો એવી કોઈ કોલની કે ચુકવવાની રકમ લેણી થાય તો તે રકમ વિલ કરનારની એસ્ટેટ અને વસિયતદાર વચ્ચેનો પ્રશ્ન હોય ત્યાં સુધી, વસિયતદાર જો વસિયતી બક્ષિસ સ્વાકારે તો તેણે ચુકવવી જોઈશે.

ઉદાહરણો

(૧) A પોતાના અમુક કંપની શેર B ને વિલથી આપે છે. Aના મૃત્યુ સમયે તેની પાસે દરેક શેર અંગે યોગ્ય રીતે કરવામાં આવેલા કોલના રૂપિયા ૧૦૦ની રકમ અને દરેક શેર અંગે કોલની રકમ ઉપર ચડેલા વ્યાજની રૂપિયા પાંચની રકમ લેણી નીકળતી હતી, આ રકમો Aની એસ્ટેટમાંથી ચુકવવી પડશે.

(૨) સ્થાપવા ધારેલી કોઈ જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીના ૫૦ શેર લેવાનું “A” એ કબુલ કર્યું છે. અને તેણે દરેક શેર અંગે રૂપિયા ૧૦૦ની રકમ ચુકવવાનો કરાર કર્યો છે. તે રકમ Aનો તે શેરનો હક પૂર્ણ થતા પહેલા ચુકવવી જ જોઈએ. A વિલથી આ શેર Bને આપે છે. Aનો હક પૂર્ણ કરવા માટે ચુકવવી જરૂરી હોય તે રકમ Aની એસ્ટેટમાંથી ચુકવવી પડશે.

(૩) A પોતાના ચોક્કસ કંપનીના શેર Bને વિલથી આપે છે. B તે વસિયતી વારસો સ્વીકારે છે. Aના મૃત્યુ પછી તે શેર અંગે કોલ થાય છે. કોલની રકમ B એ ચુકવવી પડશે.

(૪) A વિલથી કોઈ જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીના શેર Bને આપે છે. B તે વસિયતી વારસો સ્વીકારે છે. પછીથી તે કંપનીનું કામકાજ આટોપી લેવામાં આવે છે અને દરેક શેર ધરાવનાર પાસેથી ફાળો માંગવામાં આવે છે. વસિયતદારે ફાળાની રકમ ચુકવવી પડશે.

(૫) A કંપનીના દસ શેરનો માલિક છે. તેની હયાતી દરમિયાન ભરવામાં આવેલી બેઠકમાં શેર દીઠ ત્રણ હપ્તે ચુકવવાના પચાસ રૂપિયાનો કોલ કરવામાં આવે છે. A વિલથી તે શેર Bને આપે છે. અને પહેલો હપ્તો ચુકવવાની તારેખ અને બીજો હપ્તો ચુકવવાની તારેખ દરમિયાન, પહેલો હપ્તો ચુકવ્યા વિના મૃત્યુ પામે છે. Aની એસ્ટેટમાંથી પહેલો હપ્તો ચુકવવો પડશે અને તે વસિયતી વારસો જો B સ્વીકારે તો તેણે બાકીના હપ્તા ચુકવવા પડશે.

સામાન્ય શબ્દોમાં વર્ણવેલી વસ્તુઓની વસિયતી બક્ષિસો

૧૭૧. સામાન્ય શબ્દોમાં વર્ણવેલી કોઈ વસ્તુની વસિયતી બક્ષિસ હોય, તો એક્ઝિક્યુટરે વસિયતદાર માટે વાજબી રીતે સદરહુ વર્ણન મુજબની ગણાય એવી વસ્તુ ખરીદવી પડશે.

ઉદાહરણો

સામાન્ય શબ્દોમાં વર્ણવેલી વસ્તુઓની વસિયતી બક્ષિસો.

(૧) A વિલથી B ને મોટર વાહન અથવા હીરાની વીંટી આપે છે. એક્ઝિક્યુટરે અસ્કયામત જોતા આપી શકાય તો વસિયતદારને એવી વસ્તુઓ આપવી પડશે.

(૨) A "મારી મોટર કાર" B ને વિલથી આપે છે. A પાસે તેના મૃત્યુ સમયે કોઈ મોટર કાર નહોતી. તે વસિયતી વારસો નિષ્કળ જાય છે.

કોઈ ભંડોળના વ્યાજ અથવા ઊપજની વસિયતી બક્ષિસો

કોઈ ભંડોળના વ્યાજ અથવા ઊપજની વસિયતી બક્ષિસ ૧૭૨. કોઈ વ્યક્તિને કોઈ ભંડોળનું વ્યાજ અથવા તેની ઊપજ વિલથી આપવામાં આવે અને તે વસિયતી બક્ષિસનો ભોગવટો અમુક મુદત સુધી મર્યાદિત રાખવાના ઇરાદાનો વિલમાં નિર્દેશ ન હોય, ત્યારે વસિયતદારને મુદલ રકમ તેમજ વ્યાજ મળશે.

ઉદાહરણો

(૧) A પોતાની ૫ ટકા વ્યાજવાળી કેન્દ્ર સરકારની પ્રોમિસરી નોટનું વ્યાજ B ને વિલથી આપે છે. સદરહુ વિલમાં તે જામીનગીરીઓને અસરકર્તા બીજો કોઈ ખંડ નથી. Aની ૫ ટકા વ્યાજવાળી કેન્દ્ર સરકારની પ્રોમિસરી નોટ માટે B હકદાર છે.

(૨) A પોતાની ૫.૫ ટકા વ્યાજવાળી કેન્દ્ર સરકારની પ્રોમિસરી નોટ Bને તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી "C" ને વિલથી આપે છે. Bને તેના જીવનપર્યંત તે પ્રોમિસરી નોટના વ્યાજ માટે હકદાર છે અને Bનું મૃત્યુ થયે તે પ્રોમિસરી નોટ માટે "C" હકદાર છે.

(૩) A વિલથી "ક્ષ" મુકામે આવેલી પોતાની જમીનનું ભાડું "B" એ આપે છે. B તે જમીન માટે હકદાર છે.

વર્ષાસનોની વસિયતી બક્ષિસો

વિલમાં વસિયતી બક્ષિસ ૧૭૩. વિલથી કોઈ વર્ષાસન ઊભું કરવામાં આવ્યું હોય ત્યારે સામાન્ય મિલકતમાંથી તે વર્ષાસન આપવાનો આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા તે ખરીદવામાં રોકવા માટે વિલથી કોઈ રકમ આપવામાં આવી હોય તો પણ, વિલમાં જો કોઈ વિરૂદ્ધ ઇરાદો જણાતો ન હોય, તો વસિયતદાર ફક્ત તેના જીવનપર્યંત તે વર્ષાસન મેળવવા હકદાર છે.

ઉદાહરણો

ફક્ત જીવનપર્યંત આપવાનું રહેશે. (૧) A વિલથી B ને વાર્ષિક 5,000 રૂપિયા આપે છે. B પોતાના જીવનપર્યંત 5,000 રૂપિયાની વાર્ષિક રકમ મેળવવા માટે હકદાર છે. (૨) A વિલથી B ને દર મહિને 1,000 રૂપિયાની રકમ આપે છે. B પોતાના જીવનપર્યંત દર મહિને 1,000 રૂપિયાની રકમ મેળવવા હકદાર છે.

(૩) B ને તેના જીવનપર્યંત અને Bનું મૃત્યુ થયે C ને, A વિલથી રૂપિયા 5,000નું વર્ષાસન આપે છે. B તેના જીવનપર્યંત રૂપિયા ૫૦૦૦ ના વર્ષાસન માટે હકદાર છે. Bની પાછળ C હયાત રહે તો Bના મૃત્યુથી પોતે મૃત્યુ પામે ત્યાં સુધી, C ૫૦૦૦ રૂપિયાના વર્ષાસન માટે હકદાર છે.

૧૭૪. વિલમાં એવો આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય કે મિલકતની ઊપજમાંથી અથવા મિલકતમાંથી કોઈ વ્યક્તિ માટે વર્ષાસનની જોગવાઈ કરવામાં આવે અથવા કોઈ વ્યક્તિ માટે વર્ષાસન ખરીદવામાં રોકવા માટે વિલથી કોઈ રકમ આપવામાં આવે ત્યારે વિલ કરનારનું મૃત્યુ થયે તે વસિયતી વારસાનું હિત વસિયતદારમાં નિહિત થાય છે અને તે પોતાને માટે વર્ષાસન ખરીદાવવા અથવા વિકલ્પે વિલથી તે હેતુ માટે વિનિયોગ કરેલી રકમ મેળવવા હકદાર છે.

ઉદાહરણો

(૧) “A” વિલથી આદેશ કરે છે કે તેના એકઝીક્યુટરોએ તેની મિલકતમાંથી “B” માટે રૂપિયા ૧૦,૦૦૦નું વર્ષાસન ખરીદવું. “B” પોતાને માટે પોતાના જીવનપર્યંત રૂપિયા ૧૦,૦૦૦નું વર્ષાસન ખરીદાવવા અથવા વિકલ્પે એવું વર્ષાસન ખરીદવા માટે પૂરતી થાય એટલી રકમ મેળવવા હકદાર છે.

(૨) “A” વિલથી “B” ને તેના જીવનપર્યંત અમુક ભંડોળ આપે છે. અને આદેશ કરે છે કે “A” ના મૃત્યુ પછી તે ભંડોળ “C” માટે વર્ષાસન ખરીદવામાં રોકવું. વિલ કરનારની પાછળ “B” અને “C” બન્ને હયાત રહે છે. “B” ની હયાતી દરમિયાન “C” મૃત્યુ પામે છે. “B” નું નું મૃત્યુ થયે તે ભંડોળ “C” ના પ્રતિનિધિને મળશે.

૧૭૫. વિલથી કોઈ વર્ષાસન આપવામાં આવે પણ વસિયત કરનારની અસ્કયામત વિલથી આપેલાં તમામ વારસાઓ આપવા માટે પૂરતી ન હોય ત્યારે વિલથી આપેલાં બીજા નાણાંકીય વારસાઓમાં ઘટાડો થાય તે પ્રમાણમાં સદરહુ વર્ષાસનમાં ઘટાડો થશે.

૧૭૬. વર્ષાસનની અને શેષ મિલકતની બક્ષિસ હોય ત્યારે, શેષ વસિયતદારને શેષ મિલકતનો કોઈ ભાગ આપવામાં આવે તે પહેલાં સદરહુ આખું વર્ષાસન આપવું જોઈશે. અને જરૂરી હોય તો તે હેતુ માટે વિલ કરનારની એસ્ટેટની મુદ્દલનો ઉપયોગ કરવો જોઈશે.

લેણદારો અને ભાગલાલીઓને આપેલા વસિયતી વારસાઓ

લેણદાર
વસિયતી
વારસા માટે
તેમજ તેના
લેણાં માટે
પ્રથમ દર્શને
હકદાર છે.

૧૭૭. કોઈ દેણદાર પોતાના લેણદારને વિલથી કોઈ વારસો આપે અને તે વસિયતી વારસો લેણાંની ભરપાઈ તરીકે હોવાનું વસિયત ઉપરથી જણાતું ન હોય ત્યારે, લેણદાર તે વસિયતી વારસા માટે તેમજ લેણાંની રકમ માટે હકદાર છે.

સંતાન
વસિયતી
વારસા માટે
તેમજ
પોતાના
હિસ્સા માટે
પ્રથમ દર્શને
હકદાર છે.

૧૭૮. પોતાના કોઈ સંતાન માટે અમુક ભાગની જોગવાઈ કરવા માટે કરારની રૂએ જવાબદાર હોય એવી માતા કે પિતા તેમ ન કરે અને પાછળથી વિલથી તે બાળકને વારસો આપે અને તે વસિયતી વારસો સદરહુ ભાગની ભરપાઈ તરીકે આપ્યો છે એમ પોતાના વિલમાં જણાવે નહિ ત્યારે, તે સંતાન સદરહુ વસિયતી વારસો તેમજ સદરહુ ભાગ મેળવવા હકદાર છે.

ઉદાહરણ

“B” સાથે પોતાના લગ્ન થતી વેળા “A” એવું કરારનામું કરી આપે છે કે કરવા ધારેલાં લગ્નથી થાય તેવી દરેક પુત્રીને તેના લગ્ન સમયે પોતે રૂપિયા ૨૦,૦૦૦ નો ભાગ આપશે. “A” આ કરારનામાનો ભંગ કરે છે અને પોતાની અને “B” ની દરેક પરિણીત પુત્રીને વિલથી રૂપિયા ૨૦,૦૦૦ આપે છે. વસિયતદારો પોતાના ભાગ ઉપરાંત આ વસિયતી બક્ષિસના ફાયદા માટે હકદાર છે.

વસિયતદાર
માટે
પછીથી
જોગવાઈ
કરવાથી
વિલોપન
થતું નથી.

૧૭૯. વસિયતદાર માટે કોઈ વ્યવસ્થા કરીને કે બીજી રીતે પછીથી કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવે તેથી કોઈપણ વસિયતી બક્ષિસ પૂર્ણતઃ કે અંશતઃ વિલુપ્ત થતી નથી.

ઉદાહરણો

(૧) “A” પોતાના પુત્ર “B” ને રૂપિયા ૨૦,૦૦૦ વિલથી આપે છે પાછળથી તે “B” ને રૂપિયા ૨૦,૦૦૦ આપે છે તેમ કરવાથી વસિયતી વારસો વિલુપ્ત થતો નથી.

(૨) “A” પોતે નાનેથી મોટી કરેલી પોતાની “B” નામની અનાથ ભત્રીજી/ભાણેજીને વિલથી રૂપિયા ૪૦,૦૦૦ આપે છે. પાછળથી “B” ના લગ્ન પ્રસંગે “A” તેની ભત્રીજી/ ભાણેજી માટે રૂપિયા ૩૦,૦૦૦ની વ્યવસ્થા કરે છે. તેમ કરવાથી વસિયતી વારસામાં ઘટાડો થતો નથી.

પસંદગી

૧૮૦. કોઈ વ્યક્તિ, પોતાને જેની વ્યવસ્થા કરવાનો હક ન હોય એવી કોઈ વસ્તુની વિલથી વ્યવસ્થા કરે ત્યારે તે વસ્તુ જે વ્યક્તિની હોય તેણે એવી વ્યવસ્થા મંજૂર રાખવાનું અથવા નામંજૂર રાખવાનું પસંદ કરવું જોઈશે અને જો તે નામંજૂર રાખે તો વિલથી તેના માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે ફાયદાઓ તેણે છોડી દેવા જોઈશે.

કેવા સંજોગોમાં પસંદગી કરવી જોઈશે.

૧૮૧. કલમ ૧૮૦માં જણાવેલા સંજોગોમાં છોડી દીધેલું હિત, વસિયતદારની તરફેણમાં વિલથી તેની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી ન હોય તેમ પ્રાપ્ત થશે. પરંતુ તે છોડી દેનાર વસિયતદારને વિલથી જે બક્ષિસ આપવાની કોશિશ કરવામાં આવી હોય તેની રકમ અથવા મુલ્ય તેને આપવાના બોજાને તે હિત અધીન રહેશે.

માલિકે જતું કરેલું હિત પ્રાપ્ત થવા બાબત.

૧૮૨. વિલ કરનાર પોતાના વિલથી જેની વ્યવસ્થા કરતો હોય તે વસ્તુ પોતાની માલિકીની હોવાનું માનતા હોય કે ન હોય તો પણ કલમ ૧૮૦ અને ૧૮૧ની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે.

પોતાની માલિકી વિષે વસિયત કરનારની

ઉદાહરણો

(૧) કચ્છનું ફાર્મ “A” ની મિલકત હતી “A” એ વિલથી તે ફાર્મ “B” ને આપ્યું અને આપ્યું અને “C” ને રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦નો વિવસયતી વારસો આપે. “ગ” એ પોતાનું કચ્છનું ફાર્મ રાખવાનું પસંદ કર્યું તે ફાર્મ રૂપિયા ૮૦,૦૦૦ની કિંમતનું છે “C” નો રૂપિયા ૧,૦૦, ૦૦૦ નો વસિયતી વારસાનો હક રદ થાય છે. * તે રકમમાંથી રૂપિયા ૮૦,૦૦૦ “B” ને મળશે. અને બાકીના રૂપિયા ૨૦,૦૦૦, યથાપ્રસંગ, શેષ ભાગની વસિયતી બક્ષિસમાં ભળી જશે અથવા બિનવસિયતી વારસાના નિયમો અનુસાર પ્રાપ્ત થશે.

માન્યતા મહત્વની નથી

(૨) “B”નો મોટો ભાઈ (જેનાં લગ્ન થયાં છે અને જેને સંતાનો છે) તેના મૃત્યુ સમયે તેની પાછળ કોઈ હયાત સંતાન મૂકી ન જાય તો “B” ને “A” અમુક એસ્ટેટ વિલથી આપે છે. “A” વિલથી “C” ને પણ એક રત્ન આપે છે. જે “B” નું છે. “B” એ તે રત્ન છોડી દેવાનું અથવા તે એસ્ટેટ ગુમાવવાનું પસંદ કરવું પડશે.

(૩) “A” વિલથી “B” ને રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦ આપે છે. અને “C” ને કોઈ એવી એસ્ટેટ આપે છે કે જે “B” નો મોટાભાઈ (જેનાં લગ્ન થયાં છે અને જેને સંતાનો છે) તેનાં મરણ સમયે તેની પાછળ કોઈ હયાત સંતાન મૂકી ન જાય તો થયેલી કોઈ વ્યવસ્થાની રૂએ “B” ને મળવાની હોય. “B” એ સદરહુ એસ્ટેટ છોડી દેવાનું અથવા સદરહુ વિવિસયતી વારસો ગુમાવવાનું પસંદ કરવું પડશે.

(૪) “A” ૧૮ વર્ષનો છે. તે ગુજરાતમાં ભારતમાં કાયમનો વસવાટ કરે છે. પણ તેને ઈંગ્લેંડમાં સ્થાવર મિલકત છે તે મિલકતનો “C” કાયદેસર વારસ છે. “A” વિલથી “C”ને અમુક વારસો આપે છે. અને તે વિવિસયતી વારસાને અધીન રહીને એવું વિલ કરે છે કે મારી જે કંઈ મિલકત હોય અને તે ગમે ત્યાં હોય તે તમામ મિલકત હું “B” ને આપું છું અને તે ૨૧ વર્ષથી ઓછી વયે મૃત્યુ પામે છે. ઈંગ્લેંડમાંની સ્થાવર મિલકત સદરહુ વિલથી પ્રાપ્ત થતી નથી. ઈંગ્લેંડમાંની સ્થાવર મિલકત છોડી દીધા વિના “C” પોતાનો વસિયતી વારસો માંગી શકે છે.

કોઈ વ્યક્તિના ફાયદા માટે આપેલી વસિયતી બક્ષિસ પસંદગીના હેતુ માટે, તેને/તેણીને પોતાને આપેલી વસિયતી બક્ષિસ બરાબર છે..

કોઈ વ્યક્તિના ફાયદા માટે આપેલી વસિયતી બક્ષિસ પસંદગીના હેતુ માટે કેવી ગણાય.

ઉદાહરણ

સાપુતારા નું ફાર્મ “B” ની મિલકત છે. “A” એ વિલથી તે ફાર્મ “C” ને આપ્યું અને ભરૂચ ફાર્મહાઉસ નામનું બીજું ફાર્મ તેના એકઝીક્યુટરોને એવા જીત આદેશ સાથે વિલથી આપ્યું કે તેને વેચી નાખવામાં આવે અને ઊપજે તે રકમનો “B” ના દેવાં ચૂકવવા માટે ઉપયોગ કરવામાં આવે. “B” એ પોતે વિલ પ્રમાણે વર્તવાનું અથવા વિલ વિરૂદ્ધ સાપુતારા ફાર્મ રાખવાનું પસંદ કરવું પડશે.

પરોક્ષ રીતે ફાયદો મેળવનાર વ્યક્તિને

૧૮૪. કોઈ વિલ હેઠળ જેને પ્રત્યક્ષ રીતે ફાયદો મળતો ન હોય પણ પરોક્ષ રીતે ફાયદો મળતો હોય તે વ્યક્તિએ પસંદગી કરવાની રહેતી નથી.

ઉદાહરણ

પસંદગી કરવાની રહેતી નથી

“C” માટે તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી તેના એકના એક સંતાન “D” માટે ભાવનગરની જમીનની વ્યવસ્થા કરવામાં આવે છે. “A”, વિલથી ભાવનગરની જમીન “B” ને અને રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦ “C” ને આપે છે. “C” વિલ કરનારના મૃત્યુ પછી ટૂંક સમયમાં કોઈ પસંદગી કર્યા વિના અને વિલ કર્યા વિના મૃત્યુ પામે છે. “D” “C” ની મિલકતનો વહીવટ કરવાનો અધિકાર મેળવે છે. અને વહીવટ-કર્તા તરીકે “C” ની એસ્ટેટ વતી સદરહુ વિલ હેઠળ ફાયદો મેળવવાનું પસંદ કરે છે. એવી હેસિયતમાં “D”, રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦ નો વિવસયતી વારસો મેળવે છે અને વિલ કરનારના

મૃત્યુ પછી અને “C” ના મૃત્યુ પહેલાં ઊપજેલાં ભાવનગરની જમીનનાં ભાડાંનો હિસાબ “B”ને આપે છે. “D” ને તેની વ્યક્તિગત હેસિયતમાં સદરહુ વિલથી વિરૂદ્ધ ભાવનગરની જમીન રહે છે.

૧૮૫. પોતાની વ્યક્તિગત હેસિયતમાં કોઈ વિલ હેઠળ ફાયદો મેળવનાર વ્યક્તિ તેની બીજી હેસિયતમાં તે વિલથી વિરૂદ્ધ લેવાનું પસંદ કરી શકે છે.

ઉદાહરણ

“A” માટે તેના જીવનપર્યંત અને તેના મૃત્યુ પછી “B” માટે વિસનગરની એસ્ટેટની વ્યવસ્થા કરવામાં આવે છે. “A” વિસનગરની એસ્ટેટ “D” ને અને રૂપિયા ૨,૦૦,૦૦૦ “B”ને અને રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦ “B” ના એક માત્ર સંતાન “C” ને આપી જાય છે. “B”, વિલ કરનારના મૃત્યુ પછી ટૂંક સમયમાં પસંદગી કર્યા વિના બીજી અને વિલ કર્યા વિના મૃત્યુ પામે છે. “B” ની મિલકતનો વહીવટ કરવાનો અધિકાર “C” મેળવે છે. અને વહીવટકર્તા તરીકે સદરહુ વિસયતથી વિરૂદ્ધ વિસનગરની એસ્ટેટ રાખવાનું અને રૂપિયા ૨,૦૦,૦૦૦ નો વસિયતી વારસો છોડી દેવાનું પસંદ કરે છે. “C” આમ કરી શકે છે. અને તેમ છતાં સદરહુ વિલ હેઠળ પોતાનો ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયાનો વસિયતી વારસો માંગી શકે છે.

કોઈ વિલ હેઠળ પોતાની વ્યક્તિગત હેસિયતથી ફાયદો મેળવનાર વ્યક્તિ તેની બીજી હેસિયતમાં વિલથી વિરૂદ્ધ લેવાનું પસંદ કરી શકે છે.

૧૮૬. કલમો ૧૮૦ થી ૧૮૫માં ગમે તે મજકૂર હોય છતાં, કોઈ ખાસ બક્ષિસ, વસિયતદારની કોઈ વસ્તુને બદલે આપવામાં આવી હોવાનું વિલમાં દર્શાવ્યું હોય અને વિલથી તે વસ્તુની પણ વિલમાં જણાવ્યા મુજબ વ્યવસ્થા કરવા માં આવી હોય ત્યારે, વસિયતદાર જો તે વસ્તુનો દાવો કરે, તો તેણે સદરહુ ખાસ બક્ષિસ છોડી દેવી પડશે. પણ સદરહુ વિલથી તેને આપવામાં આવેલો બીજો કોઈ ફાયદો છોડી દેવા તે બંધાયેલ નથી.

છેલ્લી છ કલમોની જોગવાઈઓનો અપવાદ.

ઉદાહરણ

“A” ની પત્ની, “A” ની પાછળ હયાત રહે તો તેના જીવનપર્યંત અમદાવાદની એસ્ટેટનો ભોગવટો કરવા “A” ની લગ્ન વ્યવસ્થા હેઠળ હકદાર છે. “A” વિલથી તેની પત્નીને તેના અમદાવાદની એસ્ટેટમાંના હિતને બદલે જીવનપર્યંત રૂપિયા ૨,૦૦,૦૦૦ નું વર્ષાસન આપે છે. અને અમદાવાદની એસ્ટેટ તેના પુત્રને આપે છે. “A” તેની પત્નીને રૂપિયા ૧૦,૦૦,૦૦૦ નો વસિયતી વારસો પણ આપે છે. “A”ની વિધવા સદરહુ લગ્ન વ્યવસ્થા હેઠળ પોતે જેના માટે હકદાર હોય તે ફાયદો મેળવવાનું પસંદ કરે છે. વર્ષાસન છોડી દેવા તે બંધાયેલ છે. પણ રૂપિયા ૧૦,૦૦,૦૦૦ નો વસિયતી વારસો છોડી દેવા બંધાયેલ નથી.

વિલથી આપવામાં આવેલો ફાયદો સ્વીકારવાથી વિલ હેઠળ

૧૮૭. પસંદ કરવાના પોતાના હકની, અને પસંદ કરવા માટે કોઈ સમજદાર માણસની નિર્ણય શક્તિને અસર કરે એવા સંજોગોની વસિયતદારને જાણ હોય અથવા તે સંજોગો વિષે તપાસ કરવાનું તે જતું કરે તો કોઈ વિલથી આપવામાં આવેલો ફાયદો સ્વીકારવાથી તેણે વિલ હેઠળ લેવાનું પસંદ કર્યું ગણાય.

ઉદાહરણો

(૧) “A” કેસર ફાર્મ નામની માલિક છે. તેને વડોદરા ફાર્મ નામની બીજી એસ્ટેટમાં જીવનપર્યંત તનું હિત છે. “A” મૃત્યુ પામે એટલે કેસર ફાર્મ માટે તેનો પુત્ર “B” અબાધિતરીતે હકદાર થશે. “A” વિલથી કેસર ફાર્મની મિલકત “B”ને અને વડોદરા ફાર્મ નામની મિલકત “C” ને આપે છે. “B” વડોદરા ફાર્મ નામની મિલકતના પોતાના હકથી અજ્ઞાત હોઈને “C”ને તેનો કબજો લેવા દે છે અને પોતે કેસર ફાર્મ મિલકતનો કબજો લે છે. “C” ને આપવામાં આવેલી વડોદરા ફાર્મની વસિયતી બક્ષિસ “B” એ મંજૂર રાખી ન ગણાય.

(૨) “A” નો સૌથી મોટો પુત્ર “B” રોઝ ફાર્મહાઉસ નામની એસ્ટેટનો કબજેદાર છે. “A” વિલથી “C” ને રોઝ ફાર્મહાઉસની એસ્ટેટ અને “B” ને પોતાની શેષ મિલકત આપે છે. “A” ના એકઝીક્યુટરો “B” ને જણાવે છે કે શેષ મિલકત રૂપિયા ૫,૦૦,૦૦૦ ની થશે. “B”, “C” ને રોઝ ફાર્મહાઉસનો કબજો લેવા દે છે. પાછળથી તેને ખબર પડે છે કે શેષ મિલકત રૂપિયા ૫,૦૦,૦૦૦ થી વધુ કિંમતની નથી “C”ને આપવામાં આવેલી રોઝ ફાર્મહાઉસની એસ્ટેટની વસિયતી બક્ષિસ “B” એ મંજૂર રાખી ન ગણાય.

કેવા સંજોગોમાં જાણ હોવાનું અથવા જતું કર્યું હોવાનું માની શકાય અથવા એવું અનુમાન કરી શકાય.

૧૮૮. (૧) અસંમતિ દર્શાવવા માટે કશું કર્યા વિના વસિયતદારે વિલથી પોતાના માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે ફાયદાઓ બે વર્ષ સુધી ભોગવ્યા હોય ત્યારે જો વિરૂદ્ધ પુરાવો ન હોય તો તેને એવી જાણ હતી અથવા તેણે તપાસ કરવાનું જતું કર્યું છે એવું માની લેવું જોઈશે.

(૨) વસિયતદાર કોઈ એવું કાર્ય કરે કે જેથી સદરહુ વસિયતી બક્ષિસની વિષયવસ્તુમાં હિત ધરાવતી વ્યક્તિઓને એવું કાર્ય કરવામાં આવ્યું ન હોત અને તેઓ જે સ્થિતિમાં હોત એ જ સ્થિતિમાં મૂકવાનું અશક્ય બને ત્યારે તેને એવી જાણ હતી અથવા તેણે તપાસ કરવાનું જતું કર્યું છે એવું અનુમાન કરી શકાશે.

ઉદાહરણ

જેનો “C” હકદાર હોય એવી કોઈ એસ્ટેટ “A”, વિલથી “B” ને આપે છે. અને “C”ને એક કોલસાની ખાણ આપે છે. “C” તે ખાણનો કબજો લે છે. અને બધો કોલસો કાઢી લે છે. તેમ કરવાથી તેણે “B” ને આપેલી તે એસ્ટેટની બક્ષિસ મંજૂર રાખી ગણાય.

વિલ કરનારના મૃત્યુ પછી એક વર્ષની અંદર વસિયતદાર જો વિલ કરનારના પ્રતિનિધિઓને વિલ મંજૂર રાખવાના અથવા નામંજૂર રાખવાના પોતાના ઈરાદાની જાણ ન કરે તો, તે સમય પૂરો થતાં સદરહુ પ્રતિનિધિઓએ તેને તેની પસંદગી કરવા કહેવું જોઈશે અને જો તેની પાસે એવી માંગણી થયા પછી તે વાજબી સમયમાં તે માંગણી મુજબ અમલ ન કરે તો તેણે સદરહુ વિલ મંજૂર રાખવાનું પસંદ કર્યું છે એમ ગણાશે.

૧૯૦. અસમર્થતાના કિસ્સામાં, અસમર્થતા ન રહે ત્યાં સુધી અથવા કોઈ ક્ષમતા ધરાવતા સત્તાધિકારી પસંદગી ન કરે ત્યાં સુધી, પસંદગી મુલતવી રાખવી જોઈશે.

અસમર્થતા
ના દાખલામાં
પસંદગી
મુલતવી
રાખવા
બાબત.

મૃત્યુ નજીક છે એમ માનીને આપેલી બક્ષિસો.

૧૯૧. (૧) કોઈ વ્યક્તિ, પોતે/તેણી વિલથી જે જંગમ મિલકતની વ્યવસ્થા કરી શકતી હોય તે મિલકતની વ્યવસ્થા મૃત્યુ નજીક છે એમ માનીને આપેલી બક્ષિસ (ભેટ)થી કરી શકશે.

(૨) પોતે/તેણી બિમાર હોય અને એ બિમારીથી પોતે ટૂંક સમયમાં મૃત્યુ પામશે એવું માનતી હોય તે વ્યક્તિ, સદરહુ બિમારીથી પોતે મૃત્યુ પામે તો બક્ષિસ તરીકે રાખી લેવા માટે કોઈ બીજી વ્યક્તિને કોઈ જંગમ મિલકતનો કબજો સોંપે ત્યારે તે બક્ષિસ મૃત્યુ નજીક છે એમ માનીને આપી છે એમ કહેવાય.

(૩) દાતા એવી બક્ષિસ પાછી લઈ શકશે અને જે બિમારી દરમિયાન તે આપવામાં આવી હોય તેમાંથી દાતા સાજો થાય અથવા જેને તે આપવામાં આવી હોય તે વ્યક્તિની પાછળ હયાત રહે તો તે બક્ષિસ અમલી બનશે નહિ.

મૃત્યુ નજીક
છે એમ
માનીને
આપેલી
બક્ષિસથી
મિલકત
તબદીલ
કરવા
બાબત.

દ્રષ્ટાંત

(૧) “A” બિમાર છે અને પોતે મૃત્યુ પામશે એમ માને છે પોતે મૃત્યુ પામે તો રાખી લેવા માટે તે “B” ને નીચેની વસ્તુઓ સોંપે છે: --

એક ઘડીયાળ:

“ગ” એ “ક” ને આપેલું બોન્ડ:

બેન્ક નોટ:

ખાલી શેરાવાળી કેન્દ્ર સરકારની પ્રોમિસરી નોટ:

ખાલી શેરાવાળું વિનિમયપત્ર :

અમુક ગીરો દસ્તાવેજો :

જે બિમારી દરમિયાન “ક” એ આ વસ્તુ સાંપી હતી તે બિમારીથી “ક” મૃત્યુ પામે છે.

નીચેની વસ્તુઓ માટે “ખ” હકદાર છે.

સદરહુ ઘડીયાળ :

“ગ” ના બોન્ડથી સુરક્ષિત કરેલું લેણું :

સદરહુ બેન્ક નોટ:

કેન્દ્ર સરકારની સદરહુ પ્રોમિસરી નોટ:

સદરહુ વિનિમયપત્ર :

સદરહુ ગીરો દસ્તાવેજોથી સુરક્ષિત કરેલી રકમ :

(૨) “ક” બિમાર છે અને પોતે મૃત્યુ પામશે એમ માનીને “ખ”ને કોઈ ટ્રંકની ચાવી અથવા જેમાં પોતાનો માલનો જથ્થો રાખેલો હોય તે વખારની ચાવી “ખ” ને સોંપે છે. તેનો ઈરાદો “ક” ને ટ્રંકમાંની વસ્તુઓ ઉપર અથવા વખારમાં રાખેલા માલ ઉપર અંકુશ આપવાનો છે. અને પોતે મૃત્યુ પામે તો તે માલ રાખી લે એમ “ક” ઈચ્છે છે. જે બિમારી દરમિયાન “ક” એ આ વસ્તુઓ સોંપી તે બિમારીથી તે મૃત્યુ પામે છે. સદરહુ ટ્રંક અને તેમાંની વસ્તુઓ માટે અથવા વખારમાં રાખેલા “ક” ના માલના જથ્થા માટે “ખ” હકદાર છે.

(૩) “ક” બિમાર છે અને પોતે મૃત્યુ પામશે એમ માનીને અમુક ચીજ વસ્તુઓના જુદા જુદા પાર્સલ કરીને એલગ મૂકે છે. અને તે પારસલો ઉપર અનુક્રમે “ખ” અને “ગ” ના નામો લખે છે. સદરહુ પારસલો “ક” ની હયાતી દરમિયાન સોંપવામાં આવેલ નથી. જે બિમારી દરમિયાન “ક” એ સદરહુ પારસલો અલગ કર્યા હતા, તે, બિમારીથી તે મૃત્યુ પામે છે. સદરહુ પારસલોમાંની વસ્તુઓ માટે “ખ” અને “ગ” હકદાર નથી.

પ્રકરણ - ૩

મૃતક વ્યક્તિની મિલકતનું રક્ષણ

૧૯૨. (૧) કોઈ વ્યક્તિ તેની પાછળ જંગમ કે સ્થાવર મિલકત મૂકીને મૃત્યુ પામે, તો તે મિલકત અથવા તેના કોઈ ભાગ ઉપર વારસાહકની રૂએ દાવો કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિ કોઈ બીજી વ્યક્તિએ ખરેખર કબજો લીધા પછી અથવા બળજબરીથી કબજો લઈ લેવામાં આવશે એવો ભય હોય ત્યારે, જે જિલ્લામાં તે મિલકતનો કોઈ ભાગ મળી આવે અથવા આવેલો હોય ત્યાંના જિલ્લા ન્યાયાધીશને, દાદ મેળવવા માટે અરજી કરી શકશે.

મૃતક વ્યક્તિની મિલકત ઉપર વારસાહકની રૂએ દાવો કરનાર વ્યક્તિ ગેર-કાયદે કબજા સામે દાદ માંગી શકશે.

(૨) કોઈ સગીર અથવા કોઈ ગેરલાયક અથવા ગેરહાજર વ્યક્તિ, ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેની મિલકત માટે વારસાહકની રૂએ હકદાર હોય તે પ્રસંગે, કોઈ એજન્ટ, સગું અથવા નજીકનો મિત્ર અથવા પોતાના અધિકારના કેસોમાં વાલી દાદ મેળવવા માટે એવી અરજી કરી શકશે.

૧૯૩. જે ન્યાયાધીશને એવી અરજી કરવામાં આવી હોય તે પ્રથમ અરજદારને સોગંદ ઉપર તપાસશે અને કબજો ધરાવનાર અથવા બળજબરીથી કબજો માંગતા પક્ષકારને કાયદેસરનો હક નથી અને અરજદાર અથવા જેના વતી તે અરજી કરતો હોય તે વ્યક્તિ ખરેખર હકદાર છે અને તેણે દાવો માંડવાનો સામાન્ય ઉપાય લેવો પડે તો તેને ભારે પ્રતિકૂળ અસર થવાનો સંભવ અને તે અરજી શુદ્ધબુદ્ધિથી કરવામાં આવી છે એમ માનવા માટે પૂરતું કારણ છે કે નહિ તે વિષે પોતાને જરૂરી લાગે તેવી વધુ તપાસ કરી શકશે.

ન્યાયાધીશે કરવાની તપાસ.

૧૯૪. જિલ્લા ન્યાયાધીશને એવી ખાતરી થાય કે ઉપર જણાવ્યા મુજબ હકીકત છે એમ માનવાને પૂરતું કારણ છે, તો જેની સામે ફરિયાદ હોય તે પક્ષકારને સમન્સ કરીને તે બોલાવશે અને ખાલી અથવા હરકતવાળા કબજા અંગેની નોટિસ પ્રસિદ્ધ કરશે અને વાજબી સમય વીત્યા પછી સંક્ષિપ્ત રીતે (આમાં) હવે પછી જોગવાઈ કર્યા પ્રમાણેના દાવાને અધીન) કબજા હક વિષે નિર્ણય કરશે અને તદનુસાર કબજો સોંપશે; પણ એમ માનવાને કારણ ન હોય તો જિલ્લા ન્યાયાધીશ આ પ્રમાણે નહિ કરે:

કાર્યરીતિ.

પરંતુ ન્યાયાધીશે જેની સામે ફરિયાદ હોય તે પક્ષકારને સમન્સ કરીને બોલાવવા માટે જરૂરી તપાસ પૂરી કરી હોય કે ન હોય છતાં, જિલ્લા ન્યાયાધીશને એવા અધિકારી નીમવાની સત્તા રહેશે કે જેઓ આ માટે અરજી કરવામાં આવે એટલે વિના વિલંબે માલમત્તાની યાદી કરીને તેને સીલ કરશે અથવા બીજી રીતે તેને સુરક્ષિત રાખશે.

૧૯૫. ઉપર મુજબની તપાસ ઉપરથી વધુમાં એવું જણાય કે સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહી પૂરી થાય તે પહેલાં મિલકતનો દુર્વિનિયોગ કે દુર્વ્યય થયાનો ભય છે અને કબજો ધરાવતા પક્ષકાર પાસેથી

કાર્યવાહી પૂરી થતાં સુધી ક્યુરેટરની નિમણૂક.

જામીનગીરી લેવામાં વિલંબ થવાથી અથવા જામીનગીરી અપૂરતી હોવાથી જેની પાસે કબજો ન હોય તે પક્ષકાર, જો પોતે કાયદેસર માલિક હોય તો ભારે જોખમમાં મુકાવાનો સંભવ છે, તો જિલ્લા ન્યાયાધીશ એવા એક કે વધુ ક્યુરેટરો નીમી શકશે કે જેનો અધિકાર અનુક્રમે તેની કે તેમની નિમણૂકની શરતો અનુસાર ચાલુ રહેશે અને કોઇપણ સંજોગોમાં સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહી પૂરી થયા પછી અને તેને પરિણામે કબજો મંજૂર રખાયા કે સોંપી દેવાયા પછી ચાલુ રહેશે નહિ:

પરંતુ, જમીનના દાખલામાં, ન્યાયાધીશ કલેક્ટરને અથવા કલેક્ટરના તાબાના કોઈ અધિકારીને ક્યુરેટરની સત્તાઓ સોંપી શકશે:

વધુમાં કોઇપણ મિલકત અંગે ક્યુરેટરની દરેક નિમણૂકને યોગ્ય રીતે પ્રસિદ્ધ કરવી જોઈશે.

ક્યુરેટરને ૧૯૬. જિલ્લા ન્યાયાધીશ, ક્યુરેટરને સામાન્ય રીતે અથવા કબજો ધરાવનાર પક્ષકાર આપી જામીનગીરી આપે ત્યાં સુધી અથવા મિલકતની યાદી કરવામાં આવે ત્યાં સુધી અથવા કબજો શકાય ધરાવનાર પક્ષકારના દુર્વિનિયોગ કે દુર્વ્યયથી મિલકતને સુરક્ષિત રાખવા માટે જરૂરી હોય તેવા તેવી સત્તા. બીજા હેતુઓ માટે મિલકત કબજે લેવાનો અધિકાર આપી શકશે:

પરંતુ, કબજો ધરાવનાર પક્ષકારને જામીનગીરી લઈને કે લીધા વિના કબજો ચાલુ રાખવા દેવાનું ન્યાયાધીશની વિવેકબુદ્ધિ ઉપર રહેશે અને કબજો ચાલુ રહેવા દેવામાં આવે તો ન્યાયાધીશ, યાદીઓ અથવા ખતો અને બીજી માલમત્તા સુરક્ષિત રાખવાને સ્પર્શતા જે હુકમો કરે તેને તે અધીન રહેશે.

ક્યુરેટરોએ ૧૯૭. (૧) આ ભાગના પ્રકરણ - ૬ હેઠળ અથવા પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવામાં આવેલ અમુક હોય ત્યારે, આ પ્રકરણ હેઠળ નીમેલા ક્યુરેટરથી, સર્ટિફિકેટ ધરાવનાર અથવા એક્ઝિક્યુટર અથવા સત્તાઓ વહીવટદારનો કાયદેસરનો અધિકાર વાપરી શકાશે નહિ. વાપરવાનો વહીવટદારનો કાયદેસરનો અધિકાર વાપરી શકાશે નહિ. પ્રતિબંધ.

(૨) લેણું અથવા ભાડું વસુલ કરવા માટે કોઈ કોર્ટે અધિકૃત કરેલા ક્યુરેટરને દેવું અથવા ભાડું ચુકવ્યું હોય એવી તમામ વ્યક્તિઓ જવાબદારીમાંથી મુક્ત થશે અને, યથાપ્રસંગ, સર્ટિફિકેટ, પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર મેળવનાર વ્યક્તિને તે ચૂકવવા માટે ક્યુરેટર, જવાબદાર રહેશે.

ક્યુરેટરે ૧૯૮. (૧) ક્યુરેટર પોતાને સોંપાયેલું કામ નિષ્ઠાપૂર્વક કરે, અને આમાં હવે પછી જોગવાઈ કર્યા જામીનગીરી મુજબ, તેનો સંતોષકારક હિસાબ આપે તે માટે તેની પાસેથી જિલ્લા ન્યાયાધીશે જામીનગીરી લેવી આપવી જોઈશે અને કોઈપણ દાખલામાં જંગમ મિલકતના ૫ ટકાથી અને સ્થાવર મિલકતના વાર્ષિક જોઈશે અને કોઈપણ દાખલામાં જંગમ મિલકતના ૫ ટકાથી અને સ્થાવર મિલકતના વાર્ષિક નફાના પાંચ ટકાથી વધુ નહિ એવું જિલ્લા ન્યાયાધીશને વાજબી લાગે એટલું મહેનતાણું લેવા તે મહેનતાણું મેળવી શકશે. માટે તેને જિલ્લા ન્યાયાધીશ અધિકાર આપી શકશે.

(૨) ક્યુરેટર વસૂલ કરે તેવી તમામ વધારાની રકમ તેણે કોર્ટમાં ભરવી જોઈશે અને સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીનો ન્યાય નિર્ણય થયે હકદાર થાય તે વ્યક્તિઓના ફાયદા માટે તે રકમનું જાહેર જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવું જોઈશે.

(૩) બનતી ત્વરાએ ક્યુરેટર પાસેથી જામીનગીરી લેવી જોઈશે અને શક્ય હોય ત્યારે, જેના માટે તેને પાછળથી ક્યુરેટર નિમવામાં આવે એવા તમામ કેસો પૂરતી જામીનગીરી સામાન્ય રીતે લેવી જોઈશે; પણ જામીનગીરી લેવામાં કંઈ વિલંબ થાય તો તેથી ક્યુરેટરને તેના હોદ્દાની સત્તા તરત જ આપવામાં ન્યાયાધીશને કોઈ હરકત આવશે નહિ.

૧૯૯. મૃતક વ્યક્તિની એસ્ટેટ પૂર્ણતઃ અથવા અંશતઃ સરકારને મહેસૂલ ભરતી જમીન હોય ત્યારે, કબજો ધરાવતા પક્ષકારને સમન્સથી બોલાવવાની, ક્યુરેટર નીમવાની અથવા તે જગા ઉપર વ્યક્તિઓને નિયુક્ત કરવાની યોગ્યતા સંબંધી તમામ બાબતોમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશે કલેક્ટર પાસેથી રિપોર્ટ માંગવો જોઈશે અને તે ઉપરથી કલેક્ટરે રિપોર્ટ કરવો જોઈશે:

પરંતુ તાકીદના કેસોમાં ન્યાયાધીશ પ્રથમ દરજ્જે એવા રિપોર્ટ વિના કાર્યવાહી કરી શકશે.

(૨) એવા કોઈ રિપોર્ટને અનુરૂપ પગલું ભરવા માટે ન્યાયાધીશ જવાબદાર રહેશે નહિ.

૨૦૦. ક્યુરેટર દાવા માંડવા અને તેની સામે બચાવ કરવા સંબંધી જિલ્લા ન્યાયાધીશના તમામ હુકમોને અધીન રહેશે અને તમામ દાવા એસ્ટેટની વતી ક્યુરેટરના નામે માંડી શકાશે અથવા તેમની સામે તેનો બચાવ કરી શકાશે:

પરંતુ ક્યુરેટરની નિમણૂકના હુકમમાં લેણું અથવા ભાડું વસૂલ કરવા માટે સ્પષ્ટ અધિકાર હોવો જરૂરી છે; અને એવા અધિકારની રૂએ મળેલી રકમો માટે ક્યુરેટર ચૂકતેની પહોંચ આપી શકશે.

૨૦૧. મિલકતનો હવાલો ક્યુરેટરનો હોય તે દરમિયાન હિત ધરાવતા પક્ષકારોના હિત અને સંજોગોના સંક્ષિપ્ત અન્વેષણ ઉપરથી જે પક્ષકારોને ભથ્થું મેળવવાનો પ્રથમ દર્શને હક હોય તેમને જિલ્લા ન્યાયાધીશ પોતાને જરૂરી લાગે તેટલું ભથ્થું આપી શકશે અને સદરહુ પક્ષકાર સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીના નિર્ણય ઉપરથી તેવાં ભથ્થાં માટે હકદાર હોવાનું ન જણાય તે પ્રસંગે, તે ભથ્થાંની રકમ વ્યાજ સાથે પાછી ચૂકવવા માટે પોતાની વિવેકબુદ્ધિ અનુસાર જામીનગીરી લઈ શકશે.

૨૦૨. ક્યુરેટરે માસિક હિસાબની તારીજ રજૂ કરવી જોઈશે અને જો તેનો/તેણીનો વહીવટ લાંબો ચાલે તો દર ત્રણ મહિનાની મુદત પૂરી થયે, અને મિલકતનો કબજો સોંપી દે એટલે તેણે જિલ્લા

એસ્ટેટમાં
મહેસૂલ
ભરતી
જમીનનો
સમાવેશ થતો
હોય ત્યારે
કલેક્ટર
પાસેથી
રિપોર્ટ.

દાવાઓ
માંડવા
અને તેની
સામે
બચાવ
કરવા
બાબત.

ક્યુરેટર
પાસે
હવાલો
હોય તે
દરમિયાન
દેખીતા
માલિકોને
ભથ્થાં.

ક્યુરેટરે
હિસાબ
રજૂ
કરવા
બાબત.

ન્યાયાધીશને ખાતરી થાય એ પ્રમાણે તેના/તેણીના વહીવટનો વિગતવાર હિસાબ રજૂ કરવો જોઈશે.

હિસાબની તપાસણી અને હિત ધરાવતા પક્ષકારોને તપાસણી માટે ખુલ્લો રહેશે; અને એવો કોઈ હિત ધરાવતો પક્ષકાર ક્યુરેટરને મળેલી અને તેણે ચૂકવેલી તમામ રકમના હિસાબની બીજી નકલ રાખવા માટે કોઈ જુદી વ્યક્તિને નીમી શકશે.

(૨) ક્યુરેટરે આપવાનો હિસાબ ચડી ગયો હોવાનું અથવા તે ભૂલવાળો કે અધૂરો હોવાનું માલુમ પડે અથવા જિલ્લા ન્યાયાધીશ તેને હુકમ કરે ત્યારે ક્યુરેટર હિસાબ રજૂ ન કરે તો એવી દરેક કસૂર માટે વધુમાં વધુ એક હજાર રૂપિયા સુધીના દંડની શિક્ષાને તે/તેણી પાત્ર થશે.

એ જ મિલકત માટે બીજો ક્યુરેટર નીમવાનો બાધ. ૨૦૪. કોઈ મૃતક વ્યક્તિની તમામ મિલકત અંગે કોઈ જિલ્લાના ન્યાયાધીશે ક્યુરેટર નીમેલો હોય તો એવી નિમણૂક થવાથી એજ રાજ્યના બીજા કોઈ જિલ્લાના ન્યાયાધીશને બીજો કોઈ ક્યુરેટર નીમવામાં બાધ આવશે, પણ મૃતક વ્યક્તિની મિલકતના કોઈ ભાગ અંગે થયેલી ક્યુરેટરની નિમણૂકથી એજ રાજ્યમાં તે મિલકતના શેષ અથવા કોઈ બીજા ભાગ અંગે બીજા ક્યુરેટરની નિમણૂકને બાધ આવશે નહિ:

પરંતુ કોઈપણ ન્યાયાધીશથી કોઈ બીજા ન્યાયાધીશ સમક્ષ આ ભાગ હેઠળ અગાઉ માંડવામાં આવેલી કોઈ સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીનો વિષય હોય તે મિલકત અંગે ક્યુરેટર નીમી શકાશે નહિ અથવા સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહી ચલાવી શકાશે નહિ:

વધુમાં કોઈ એસ્ટેટના અલગ અલગ ભાગો માટે જુદા જુદા ન્યાયાધીશોએ બે કે વધુ ક્યુરેટરો નીમ્યા હોય તો હાઈકોર્ટ તમામ મિલકતના એક ક્યુરેટર નીમવા માટે પોતાને યોગ્ય લાગે તેવો હુકમ કરી શકશે.

ક્યુરેટર નીમવા માટે અરજી કરવાની મુદત. ૨૦૫. વારસાહકની રૂએ જેની મિલકત ઉપર દાવો કરવામાં આવે તે માલિકના મૃત્યુથી છ મહિનાની અંદર જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને આ ભાગ હેઠળની અરજી કરવી પડશે.

૨૦૬. આ પ્રકરણનો કોઈપણ મજદૂર, કોઈ મિલકતના માલિકે પોતાના મૃત્યુ પછી સગીરાવસ્થાને અથવા બીજા કારણે પોતાની મિલકતના કબજા માટે કરેલી જાહેર વ્યવસ્થાનું અથવા તેણે કરેલા કાયદેસરના આદેશોનું ઉલ્લંઘન કરવાનો અધિકાર આપે છે એમ ગણાશે નહિ અને એવા દરેક દાખલામાં કોઈ મૃતક વ્યક્તિની મિલકત અંગે હક્કમત ધરાવતા ન્યાયાધીશને એવા આદેશો થયા હોવાની ખાતરી થાય કે તરત તેણે તેમનો અમલ કરવો જોઈશે.

મૃતક વ્યક્તિએ કરેલી જાહેર વ્યવસ્થા અથવા આપેલા કાયદેસરના આદેશો સામે આ ભાગના અમલને બાધ.

૨૦૭. કબજો ધરાવનાર પક્ષકારને સમન્સથી બોલાવવા પહેલાં કે પછી જેની અરજી કાઢી નાખવામાં આવી હોય તે પક્ષકારને અથવા આ ભાગ હેઠળ જેની પાસેથી કબજો છોડાવવામાં આવ્યો હોય તે પક્ષકારને દાવો લાવવામાં. આ ભાગના કોઈપણ મજદૂરથી કંઈ બાધ આવશે નહિ.

દાવો લાવવાના હકનો અપવાદ.

૨૦૮. વાસ્તવિક કબજો નક્કી કરી આપવા સિવાય આ ભાગ હેઠળની સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીના જિલ્લા ન્યાયાધીશના નિર્ણયની બીજી કોઈ અસર થશે નહિ; પણ આ હેતુ માટે તે આખરી ગણાશે. અને તેની સામે અપીલ અથવા તેનું પુનર્વિલોકન થઈ શકશે નહિ.

સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીના નિર્ણયની અસર.

૨૦૯. રાજ્ય સરકાર કોઈ જિલ્લા કે જિલ્લાઓના જુથ માટે સરકારી કમ્યુકેટરો નીમી શકશે; અને હક્કમત ધરાવતા જિલ્લા ન્યાયાધીશ, જે દાખલાઓમાં ક્યુરેટરની પસંદગી આ પ્રકરણ હેઠળ પોતાની વિવેકબુદ્ધિ ઉપર છોડવામાં આવી હોય તેમાં એવા સરકારી ક્યુરેટરોને નિયુક્ત કરશે.

સરકારી ક્યુરેટરોની નિમણૂક.

પ્રકરણ - ૪

મૃતકની મિલકત વારસામાં જતાં તે મિલકતના પ્રતિનિધિત્વનો હક

૨૧૦. યથાપ્રસંગ, મૃતક વ્યક્તિનો એકઝીક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા તમામ હેતુઓ માટે તેનો કાયદેસરનો પ્રતિનિધિ છે, અને એવી હેસિયતથી તેનામાં મૃતકની તમામ મિલકત નિહિત થાય છે.

એકઝીક્યુટરની અથવા વહીવટ-કર્તાની એકઝીક્યુટર તરીકેની અથવા વહીવટકર્તા તરીકેની હેસિયત અને તેની મિલકત.

મૃતક વ્યક્તિઓના દેણદારો પાસેથી કોર્ટો મારફત વસુલાત કરવા માટે પ્રતિનિધિત્વના હકની સાબિતી પૂર્વશરત છે.

૨૧૧. (૧) કોઈપણ કોર્ટ, -

(ક) તે મૃતક વ્યક્તિના દેણદાર સામે તેણીનું / તેનું દેવું એ રીતે દાવો કરનાર વ્યક્તિને ચૂકવવા માટે હુકમનામું કરી શકશે નહિ; અથવા

(ખ) (૧) મૃતક વ્યક્તિની એસ્ટેટનો વહીવટ કરવાનો અધિકાર તેણીને / તેને આપવામાં આવ્યો છે તે દર્શાવતું પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્ર, અથવા

(૨) આ ભાગના પ્રકરણ - ૬ હેઠળ આપેલું અને જેમાં લેણું નિર્દિષ્ટ કરેલું હોય તેવું વારસા સર્ટિફિકેટ -

એ રીતે દાવો કરનાર વ્યક્તિની અરજી ઉપરથી એવાં દેણદાર સામે તેનું દેવું ચૂકવવા માટેના કોઈ હુકમનામા કે હુકમની બજવણી કરી શકાશે નહિ.

(૨) પેટા-કલમ (૧) માં “દેવું” એ શબ્દમાં ખેતીના હેતુ માટે વપરાતી જમીન અંગે આપવાનું ગણોત, મહેસૂલ અથવા નફા સિવાયના કોઈપણ દેવાંનો સમાવેશ થાય છે.

પાછળથી આપેલા પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્રની સર્ટિફિકેટ ઉપર અસર.

૨૧૨. (૧) કોઈ એસ્ટેટ અંગે પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્ર આપવામાં આવ્યેથી, આ ભાગના પ્રકરણ-૬ હેઠળ એસ્ટેટમાં જેનો સમાવેશ થતો હોય એવાં લેણાં અથવા જામીનગીરીઓ અંગે અગાઉ આપવામાં આવેલું સર્ટિફિકેટ રદ થયું છે એમ ગણાશે.

(૨) પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્ર આપવામાં આવે તે વખતે, એવું સર્ટિફિકેટ ધરાવનારે એવાં લેણાં કે જામીનગીરી સંબંધમાં માંડેલો કોઈ દાવો અથવા બીજી કાર્યવાહી નિકાલ બાકી હોય તો જેને પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્ર આપવામાં આવેલ હોય તે વ્યક્તિ જે કોર્ટમાં તે દાવો અથવા કાર્યવાહી નિકાલ બાકી હોય તે કોર્ટને અરજી કરે એટલે, તે દાવા અથવા કાર્યવાહીમાં સર્ટિફિકેટ ધરાવનાર વ્યક્તિનું સ્થાન લેવા તે હકદાર થશે:

પરંતુ આ કલમ હેઠળ કોઈ સર્ટિફિકેટ રદ થાય ત્યારે તે રદ થયાની જાણ વિના એવાં સર્ટિફિકેટ ધરાવનારને કરેલી તમામ ચૂકવણા સદરહુ પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્ર કાના દાવા પેટે કરવામાં આવી છે એમ ગણાશે.

પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્ર રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી જેને તે આપવામાં આવેલ હોય તે જ વ્યક્તિથી દાવો માંડી શકાશે વગેરે.

૨૧૩. પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્ર આપવામાં આવે ત્યારપછી, જેને તે આપવામાં પ્રોબેટ અથવા આવેલ હોય તે વ્યક્તિ સિવાયની બીજી કોઈ વ્યક્તિને, પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્ર વહીવટ પત્ર પાછું ખેંચી લેવામાં કે રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી જે રાજ્યમાં તે આપવામાં રદ કરવામાં ન

આવેલ હોય તે સમગ્ર રાજ્યમાં કોઈ દાવો માંડવાની કે ચલાવવાની અથવા મૃતક વ્યક્તિના પ્રતિનિધિ તરીકે કાર્ય કરવાની સત્તા રહેશે નહિ.

પ્રકરણ-૫

પ્રોબેટ, વહીવટપત્ર અને મૃતક વ્યક્તિની અસ્કયામતનો વહીવટ

૨૧૪. આ ભાગથી અથવા તે સમયે અમલમાં હોય તેવા બીજા કોઈ કાયદાથી અન્યથા કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાય, આ પ્રકરણની જોગવાઈઓ અનુસાર, યથાપ્રસંગ, વિલ જોડેલાં પ્રોબેટ અને વહીવટ-પત્ર આપવામાં આવશે અને બિનવસિયતી વારસા હકના દાખલાઓમાં મૃતકની અસ્કયામતનો વહીવટ કરવામાં આવશે.

પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપવા બાબત

૨૧૫. (૧) મૃતક વ્યક્તિ વિલ કર્યા વિના મૃત્યુ પામી હોય, તો આ ભાગના પ્રકરણ-૧ની જોગવાઈઓ અનુસાર જે વ્યક્તિ આવી મૃતક વ્યક્તિની તમામ એસ્ટેટ અથવા તેના કોઈ ભાગ માટે હકદાર હોય, તેને તેણીની/તેની એસ્ટેટનો વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપી શકાશે.

(૨) વહીવટ કરવાનો અધિકાર મેળવવા માટે કેટલીક વ્યક્તિઓ અરજી કરે ત્યારે તેમાંની કોઈ એક કે વધુ વ્યક્તિઓને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવાનું કોર્ટની વિવેકબુદ્ધિ ઉપર રહેશે.

(૩) એવી કોઈ વ્યક્તિ અરજી ન કરે ત્યારે, વહીવટ કરવાનો અધિકાર મૃતકના કોઈ લેણદારને આપી શકાશે.

૨૧૬. બિનવસિયત વ્યક્તિના મૃત્યુ પછી તરત જ વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવેલો હોય એવી જ અસરકારક રીતે તેના તમામ હકોનો વહીવટ કરવા માટે વહીવટકર્તાને વહીવટપત્ર હકદાર બનાવે છે.

૨૧૭. બિનવસિયત વ્યક્તિની એસ્ટેટમાં ઘટાડો કરે અથવા તેને નુકસાન પહોંચાડે એવાં વહીવટકર્તાના વચગાળાનાં કાર્યો તેને વહીવટપત્ર મળવાથી માન્ય થતાં નથી.

૨૧૮. (૧) વિલથી નિમાયેલા એકઝીક્યુટરને જ પ્રોબેટ આપવામાં આવશે.

(૨) એવી નિમણૂક સ્પષ્ટ શબ્દોમાં હોઈ શકે અથવા એવી હોઈ શકે કે જેનો ગભિત અર્થ એ જ થાય.

ઉદાહરણો

(૧) “A” વિલ કરે છે કે જો “B” મારો એકઝીક્યુટર થવાની ના પાડે તો “C”ને મારો એકઝીક્યુટર નીમું છું. આમાં એવું ગભિત છે કે “B”ને એકઝીક્યુટર તરીકે નિમવામાં આવ્યો છે.

(૨) “A” વિલથી “B”ને અમુક વારસો આપે છે અને પોતાની પુત્રવધુ “C” સહિત બીજી વ્યક્તિઓને પણ વારસા આપે છે અને ઉમેરે છે કે વિલમાં જણાવેલી મારી પુત્રવધુ “C” હયાત ન હોય તો હું “B”ને એકલીને જ મારી એકઝીક્યુટર તરીકે નીમું છું. આમાં એવું ગભિત છે કે “C”ને એકઝીક્યુટર તરીકે નિમવામાં આવે છે.

(૩) “A” કેટલીક વ્યક્તિઓને પોતાના વિલ અને કોડિસિલોના એક્ઝીક્યુટરો તરીકે અને પોતાના ભત્રીજા/ભાણેજને શેષ વસિયતદાર તરીકે નીમે છે અને એક બીજી કોડિસિલમાં આ પ્રમાણે શબ્દો છે હું મારા ભત્રીજા/ભાણેજને મારા વિલ અને જુદ અને જુદી તારીખે સહી કરેલા કોડિસિલો અંગે કાયદેસરની તમામ માંગણીઓ અદા કરવા માટે મારા શેષ વસિયતદાર તરીકે નીમું છું. આમાં એવું ગભિત છે કે તે ભત્રીજ ભાણેજને એકઝીક્યુટર તરીકે નિમવામાં આવે છે.

કોને ૨૧૯. સગીર અથવા અસ્થિર મગજની વ્યક્તિને તેમજ આ અર્થે રાજ્ય સરકાર, ગુજરાત સરકારી પ્રોબેટ આપી ન શકાય. રાજપત્રમાં, જાહેરનામાથી કરે, તે નિયમોથી ઠરાવેલી શરતો મુજબની કંપની ન હોય એવાં વ્યક્તિઓનાં કોઈ મંડળને પ્રોબેટ આપી શકાય નહિ.

કેટલાંક એકઝીક્યુટરો- ૨૨૦. કેટલાંક એકઝીક્યુટરો નિમવામાં આવે ત્યારે, તેઓને એક સાથે અથવા જુદાં જુદાં સમયે પ્રોબેટ આપી શકાશે. ને એક સાથે

અથવા જુદાં જુદાં સમયે

ઉદાહરણ

પ્રોબેટ આપવા બાબત.

“A” સ્પષ્ટ નિમણૂકના આધારે “B”ના વિલનો એક્ઝીક્યુટર છે અને “C” તે વિલનો એકઝીક્યુટર છે એવું ગભિત છે. “A” અને “C”ને એકજ સમયે અથવા પ્રથમ “A”ને અને પછી “C”ને અથવા પ્રથમ “C”ને અને પછી “A”ને પ્રોબેટ આપી શકાશે.

૨૨૧. (૧) પ્રોબેટ આપ્યા પછી કોઈ કોડિસિલ મળી આવે ત્યારે, વિલથી કરેલી એક્ઝિક્યુટરોની નિમણૂક તેથી કોઈ પ્રકારે રદ થતી ન હોય, તો એક્ઝિક્યુટરને તે કોડિસિલનું જુદું પ્રોબેટ આપી શકાશે.

પ્રોબેટ
આપ્યા
પછી મળી
આવેલી
કોડિસિલનું
જુદું પ્રોબેટ.

(૨) કોડિસિલથી જુદા એક્ઝિક્યુટરો નિમવામાં આવ્યા હોય, તો વિલનું પ્રોબેટ રદ કરવું જોઈશે અને વિલનું અને કોડિસિલનું એક સાથે નવું પ્રોબેટ આપવું જોઈશે.

૨૨૨. કેટલાંક એક્ઝિક્યુટરોને પ્રોબેટ આપવામાં આવ્યું હોય અને તેમાંનો એક મૃત્યુ પામે ત્યારે, હયાત એક્ઝિક્યુટર અથવા એક્ઝિક્યુટરોને વિલ કરનારનું પૂરું પ્રતિનિધિત્વ પ્રાપ્ત થાય છે.

હયાત
એક્ઝિક્યુટર-
ને પ્રતિનિધિત્વ
પ્રાપ્ત થવા
બાબત.

૨૨૩. વિલનું પ્રોબેટ આપવામાં આવે ત્યારે વિલ કરનારના મૃત્યુ સમયથી તે પ્રોબેટ વિલને સ્થાપિત કરે છે અને એક્ઝિક્યુટરે પોતાની એવી હેસિયતથી કરેલાં વચગાળાનાં કાર્યોને માન્ય બનાવે છે.

પ્રોબેટની
અસર.

૨૨૪. કોઈ રાજ્યની હદ બહાર ભારતમાં આવેલી કે ભારતની હદ બહાર આવેલી યોગ્ય હક્કમતવાળી કોઈ કોર્ટમાં કોઈ વિલ સાબિત કરીને અનામત મૂકવામાં આવ્યું હોય અને તે વિલની યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત કરેલી નકલ રજૂ કરવામાં આવે ત્યારે, એવી નકલની એક નકલ સાથેનો વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

રાજ્ય બહાર
સાબિત
કરેલા
વિલની
પ્રમાણિત
નકલનો
નકલ જોડેલ
વહીવટ
કરવાનો
અધિકાર
આપવા
બાબત.

૨૨૫. એક્ઝિક્યુટર તરીકે નીમેલી કોઈ વ્યક્તિએ એક્ઝિક્યુટરપદ છોડી દીધું ન હોય ત્યારે, તે વ્યક્તિ, તેણીનું/તેનું એક્ઝિક્યુટરપદ સ્વીકારે છે કે છોડી દે છે તે બાબત પૂછવા માટે આજ્ઞાપત્ર કાઢવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, બીજી કોઈ વ્યક્તિને વહીવટપત્ર આપી શકાશે નહિ:

એક્ઝિક્યુટર
એક્ઝિક્યુટર
પદ છોડી
દીધું ન હોય

પરંતુ કેટલાંક એક્ઝિક્યુટરો પૈકી એક અથવા વધુ એક્ઝિક્યુટરોએ કોઈ વિલ સાબિત કર્યું હોય ત્યારે, સાબિત કરનારાઓ પૈકી છેલ્લા હયાત એક્ઝિક્યુટરનું મૃત્યુ થતાં, કોર્ટ, જેઓએ વિલ સાબિત કર્યું ન હોય તેમને બોલાવીને પુછ્યા વિના વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

ત્યારે
વહીવટ
કરવાનો
અધિકાર
આપવા
બાબત.

એકઝીક્યુટર ૨૨૬. ન્યાયાધીશની હાજરીમાં મૌખિક રીતે એકઝીક્યુટરપદ છોડી શકાશે અથવા છોડી દેનાર પદ છોડી વ્યક્તિની સહીવાળા લખાણથી તે છોડી શકાશે અને છોડી દેવામાં આવે તો ત્યારપછી તેણીને/તેને દેવાની રીત એકઝીક્યુટર તરીકે નીમતા વિલના પ્રોબેટ માટે અરજી કરવામાં તેણીને/તેને હંમેશને માટે બાધ અને તેની અસર. આવશે.

મર્યાદિત ૨૨૭. એકઝીક્યુટરપદ છોડી દેવા અથવા ન સ્વીકારવા માટેની સમય મર્યાદાની અંદર કોઈ સમયમાં એકઝીક્યુટર તે છોડી દે અથવા સ્વીકારે નહિ, તો બિનવસિયતતાના દાખલામાં વહીવટ કરવા એકઝીક્યુટર હકદાર હોય તે વ્યક્તિ વિલ સાબિત કરી શકશે અને તેને વિલની કોપી જોડેલો વહીવટપત્ર આપી પદ છોડી ન શકાશે. દે અથવા સ્વીકારે નહિ ત્યારે અનુસરવાની કાર્યરીતિ.

તમામ ૨૨૮. જ્યારે-
મિલકતના અથવા શેષ મિલકતના વસિયતદારને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.

(૧) મૃતક વ્યક્તિએ વિલ કર્યું હોય પણ કોઈ એક્ઝીક્યુટર નીમ્યો ન હોય, અથવા
(૨) મૃતક વ્યક્તિએ એક્ઝીક્યુટર નીમ્યો હોય પણ, તે કાયદેસર રીતે અસમર્થ હોય અથવા એકઝીક્યુટર તરીકે કાર્ય કરવાની ના પાડે અથવા વિલ કરનારના મૃત્યુ પહેલાં અથવા તેણી/પોતે વિલ સાબિત કર્યા પહેલાં મૃત્યુ પામ્યો હોય, અથવા
(૩) વિલ સાબિત કર્યા પછી પણ મૃતક વ્યક્તિની તમામ એસ્ટેટનો વહીવટ કર્યા પહેલાં એકઝીક્યુટર મૃત્યુ પામ્યો હોય,

ત્યારે તમામ મિલકતના અથવા શેષ મિલકતના વસિયતદારને સદરહુ વિલ સાબિત કરવાની પરવાનગી આપી શકાશે, અને તેને તમામ એસ્ટેટનું અથવા વહીવટ કર્યા વિનાની હોય તેટલી એસ્ટેટનો વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

મૃતક શેષ ૨૨૯. ફાયદાકારક હિત ધરાવનાર શેષ વસિયતદાર વિલ કરનારની પાછળ હયાત હોય પણ વસિયતદારના એસ્ટેટનો પૂરો વહીવટ થયા પહેલાં મૃત્યુ પામે ત્યારે, તેણીના/તેના પ્રતિનિધિને વિલ જોડેલો પ્રતિનિધિને વહીવટ કરવાનો અધિકાર મેળવવાનો શેષ વસિયતદારને હોય એવો જ હક છે.
વહીવટ કરવાનો અધિકાર મેળવવાનો હક.

૨૩૦. કોઈ એકઝીક્યુટર અથવા કોઈ શેષ વસિયતદાર અથવા શેષ-વસિયતદારનો પ્રતિનિધિ ન હોય અથવા તેણી/તે કાર્ય કરવાની ના પાડે અથવા કાર્ય કરવા માટે અસમર્થ વસિયતદાર હોય અથવા તે મળી આવે નહિ ત્યારે મૃતક-વ્યક્તિ વિલ કર્યા વિના મૃત્યુ પામી હોત અને જે વ્યક્તિ તેની એસ્ટેટનો વહીવટ કરવા હકદાર થાત એવી વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓને અથવા જેને ફાયદાકારક હિત હોય એવા બીજા કોઈ વસિયતદારને અથવા કોઈ લેણદારને વિલ સાબિત કરવા માટે પરવાનગી આપી શકાશે અને તેણીને/તેને અથવા તેઓને તદનુસાર વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

એકઝીક્યુટર અથવા કોઈ શેષ વસિયતદાર અથવા શેષ-વસિયતદારનો પ્રતિનિધિ ન હોય ત્યારે વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.

૨૩૧. તરત નજીકનાં સગાંઓ વહીવટપત્ર સ્વીકારે છે કે સ્વીકારવાની ના પાડે છે તે બાબત પૂછવા માટે આમાં હવે પછી જણાવેલી રીતે આજ્ઞાપત્ર કાઢી પ્રસિધ્ધ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, તમામ મિલકતના અથવા શેષ મિલકતના વસિયતદાર સિવાયના બીજા કોઈ વસિયતદારને વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર આપી શકાશે નહિ.

તમામ મિલકતના અથવા શેષ મિલકતના વસિયતદાર સિવાયના બીજા વસિયતદારને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપતાં પહેલાં આજ્ઞાપત્ર કાઢવા બાબત.

૨૩૨. સગીર અથવા અસ્થિર મગજની વ્યક્તિને તેમજ આ માટે રાજ્ય સરકાર ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી કરે તે નિયમોથી ઠરાવેલી શરતો મુજબની કંપની ન હોય એવાં વ્યક્તિઓના મંડળને વહીવટપત્ર આપી શકાય નહિ.

કોને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપી શકાય નહીં.

રાજ્ય
વિધાનમંડળ
સમક્ષ નિયમો
મુકવા બાબત.

૨૩૩. કલમ ૨૧૯ અને કલમ ૨૩૨ હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલ દરેક નિયમ, તે બનતી ત્વરાએ, રાજ્ય વિધાનમંડળ સમક્ષ મૂકવામાં આવશે.

મર્યાદિત પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રો આપવા વિષે

મર્યાદિત સમય માટે પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રો આપવા વિષે

ખોવાઈ ગયેલ વિલની નકલ ૨૩૪. વિલ કરનારના મૃત્યુ પછી કોઈ વિલ ખોવાઈ ગયું હોય અથવા આડુઅવળું મૂકાઈ ગયું હોય અથવા વિલ કરનારના કોઈ કાર્યથી નહિ પણ કોઈ અપકૃત્ય અથવા અકસ્માતને કારણે નાશ પામ્યું હોય અને તે વિલની નકલ અથવા મુસદ્દો જાળવી રાખવામાં આવ્યો હોય ત્યારે, એવી નકલ અથવા મુસદ્દાનું પ્રોબેટ, અસલ વિલ અથવા તેની યોગ્ય રીતે પ્રમાણીકૃત કરેલી નકલ રજુ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધીના સમય માટે આપી શકાશે.

ખોવાઈ ગયેલા અથવા નષ્ટ થયેલા વિલના મજફૂરનું પ્રોબેટ. ૨૩૫. કોઈ વિલ ખોવાઈ ગયું હોય અથવા નાશ પામ્યું હોય અને તેની નકલ કરી લેવામાં આવી ન હોય તેમજ તેનો મુસદ્દો જાળવી રાખવામાં આવ્યો ન હોય ત્યારે, જો તે વસિયતનો મજફૂર પુરાવાથી સાબિત કરી શકાય તો તે મજફૂરનું પ્રોબેટ આપી શકાશે.

અસલ વિલ અસ્તિત્વમાં હોય ત્યારે તેની નકલનું પ્રોબેટ. ૨૩૬. વિલ, જે રાજ્યમાં પ્રોબેટ માટે અરજી કરવામાં આવી હોય તેની બહાર રહેતી કોઈ વ્યક્તિના કબજામાં હોય અને તેણે તે વિલ આપવાની ના પાડી હોય અથવા આપી દેવામાં બેદરકારી બતાવી હોય પણ તેની નકલ એકઝીક્યુટરને મોકલી આપી હોય અને અસલ વિલ આવે ત્યાં સુધી રાહ જોયા વિના એસ્ટેટના હિત માટે પ્રોબેટ આપવું જરૂરી હોય ત્યારે, એ રીતે મોકલેલી નકલનું પ્રોબેટ, સદરહુ વિલ અથવા તેની પ્રમાણીકૃત નકલ રજુ ન થાય ત્યાં સુધીના સમય માટે આપી શકાશે.

વિલ રજૂ ન થાય ત્યાં સુધી વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત. ૨૩૭. મૃતક વ્યક્તિનું કોઈ વિલ હાથ આવતું ન હોય પણ તેનું કોઈ વિલ અસ્તિત્વમાં છે એમ માનવાને કારણ હોય ત્યારે સદરહુ વિલ અથવા તેની પ્રમાણીકૃત નકલ રજુ ન થાય ત્યાં સુધીના સમય માટે વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

હક ધરાવતી અન્ય વ્યક્તિઓના ઉપયોગ અને ફાયદા માટે પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા વિષે

૨૩૮. જે રાજ્યમાં અરજી કરવામાં આવી હોય તેમાંથી કોઈ એકઝીક્યુટર ગેરહાજર હોય અને કાર્ય કરવા માટે રાજી હોય તેવો તે રાજ્યમાં કોઈપણ એકઝીક્યુટર ન હોય ત્યારે, ગેરહાજર એકઝીક્યુટર પોતે/તેણી પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર મેળવે નહિ ત્યાં સુધીના સમય માટે તે એકઝીક્યુટરના ઉપયોગ તથા ફાયદા માટે તેના એટર્ની અથવા એજન્ટને વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

ગેરહાજર એકઝીક્યુટરના એટર્નીને વિલ જોડેલો વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.

૨૩૯. પોતે હાજર હોત અને જેને વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર આપવામાં આવ્યો હોત તેવી કોઈ વ્યક્તિ રાજ્યમાંથી ગેરહાજર હોય ત્યારે, કલમ ૨૩૮માં જણાવ્યા પ્રમાણેના સમય માટે તેના/તેણીના એટર્ની અથવા એજન્ટને વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

પોતે હાજર હોત અને વહીવટ કરવા હકદાર હોત એવી ગેરહાજર વ્યક્તિના એટર્નીને વસિયત જોડેલો વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.

૨૪૦. બિનવસિયતતાના કિસ્સામાં વહીવટ કરવા હકદાર વ્યક્તિ રાજ્યમાંથી ગેરહાજર હોય અને એજ પ્રમાણે હકદાર હોય એવી બીજી કોઈપણ વ્યક્તિ કાર્ય કરવા રાજી ન હોય ત્યારે, કલમ ૨૩૮માં જણાવેલા સમય માટે સદરહુ ગેરહાજર વ્યક્તિના એટર્ની અથવા એજન્ટને વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

બિન વસિયતતાના દાખલામાં વહીવટ કરવા હકદાર વ્યક્તિ ગેરહાજર હોય તો તેના એટર્નીને વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.

એકમાત્ર એકઝીક્યુટર અથવા શેષ-વસિયતદાર હોય
 એકઝીક્યુટર ત્યારે તે પુખ્ત વયની ન થાય ત્યાં સુધી તેના કાયદેસરના વાલીને અથવા કોર્ટને યોગ્ય જણાય
 અથવા શેષ તેવી બીજી વ્યક્તિને વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર આપી શકાશે અને સગીર વ્યક્તિ પુખ્તવયની થાય
 વસિયતદારની તેવારે તેને વિલનું પ્રોબેટ આપી શકાશે અને તે પહેલાં આપી શકાશે નહિ.
 સગીરાવસ્થા
 દરમિયાન
 વહીવટ
 કરવાનો
 અધિકાર
 આપવા
 બાબત.

એકથી વધુ એકઝીક્યુટરો હોય અને કોઈ એકઝીક્યુટર પુખ્ત વયનો ન હોય અથવા
 એકઝીક્યુટરો બે કે વધુ શેષ વસિયતદારો હોય અને કોઈ શેષ વસિયતદાર પુખ્ત વયનો ન હોય ત્યારે તેમાંનો
 અથવા શેષ એક પુખ્ત વયનો ન થાય ત્યાં સુધીના સમય માટે જ વહીવટપત્ર આપી શકાશે.
 વસિયતદારોની
 સગીરાવસ્થા
 દરમિયાન
 વહીવટ
 કરવાનો
 અધિકાર
 આપવા
 બાબત.

પાગલ અથવા સગીર વ્યક્તિના અથવા તમામ કે શેષ મિલકતનો એક માત્ર વસિયતદાર અથવા
 આ ભાગના પ્રકરણ-૧ની જોગવાઈઓ અનુસાર પોતે એકલી જ હકદાર હોય એવી વ્યક્તિ, સગીર
 સગીર અથવા પાગલ હોય, તો જે વ્યક્તિને યોગ્ય સત્તાધિકારીએ મૃતકની એસ્ટેટની સંભાળ રાખવાનું
 વ્યક્તિને, યથાપ્રસંગ, સગીર વ્યક્તિ પુખ્ત વયની ન થાય અથવા પાગલ વ્યક્તિ સ્થિર મગજની
 ઉપયોગ અને ફાયદા માટે સોપ્યું હોય તેને અથવા એવી કોઈ વ્યક્તિ ન હોય તો કોર્ટને નીમવી યોગ્ય લાગે તે બીજી
 વહીવટ વ્યક્તિને, યથાપ્રસંગ, સગીર વ્યક્તિ પુખ્ત વયની ન થાય અથવા પાગલ વ્યક્તિ સ્થિર મગજની
 કરવાનો ન થાય ત્યાં સુધી તેના ઉપયોગ અને ફાયદા માટે, યથાપ્રસંગ, વસિયત જોડેલો અથવા જોડ્યાયા
 અધિકાર વિનાનો વહીવટપત્ર આપવામાં આવશે.
 આપવા
 બાબત.

દાવો ચાલુ હોય ત્યાં સુધી વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.
 ૨૪૪. કોઈ મૃતક વ્યક્તિના વિલની માન્યતાને સ્પર્શતો અથવા કોઈ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર
 મેળવવા માટેનો કે તે રદ કરાવવા માટેનો કોઈ દાવો નિકાલ બાકી હોય તે દરમિયાન, કોર્ટ તે
 મૃતક વ્યક્તિ એસ્ટેટનો વહીવટકર્તા નીમી શકશે, જેને તે એસ્ટેટની વહેંચણી કરવાના હક

સિવાયના સામાન્ય વહીવટકર્તાના તમામ હકો અને સત્તા રહેશે અને એવો દરેક વહીવટકર્તા કોર્ટના સીધા નિયંત્રણને અધીન રહેશે અને તેણે કોર્ટના આદેશ હેઠળ કાર્ય કરવું જોઈશે.

ખાસ હેતુઓ માટે પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા વિષે

૨૪૫. વિલમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા મર્યાદિત હેતુ માટે કોઈ એકઝીક્યુટર નિમવામાં આવે, તો પ્રોબેટ તે હેતુ પૂરતું મર્યાદિત રહેશે, અને એકઝીક્યુટર જો પોતાના વતી વહીવટ કરવાનો અધિકાર મેળવવા કોઈ એટર્ની અથવા એજન્ટ નીમે તો વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર તદનુસાર મર્યાદિત રહેશે.

વિલમાં
નિર્દિષ્ટ કરેલા
હેતુ પૂરતું
મર્યાદિત
પ્રોબેટ.

૨૪૬. સામાન્ય રીતે નિમાયેલો કોઈ એકઝીક્યુટર પોતાના/તેણી વતી વિલ સાબિત કરવા માટે કોઈ એટર્ની કે એજન્ટને અધિકાર આપે અને તે અધિકારનો કોઈ ખાસ હેતુ પૂરતો મર્યાદિત રાખે, તો વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર તદનુસાર મર્યાદિત રહેશે.

ખાસ હેતુ
પૂરતો વિલ
જોડેલો
વહીવટ
કરવાનો
મર્યાદિત
અધિકાર
આપવા
બાબત.

૨૪૭. જે મિલકતનો પોતે/તેણી એકમાત્ર અથવા છેલ્લો હયાત ટ્રસ્ટી હોય અથવા જેમાં પોત ને માટે કશું ફાયદાકારક હિત ન હોય એવી મિલકત મૂકીને કોઈ વ્યક્તિ મૃત્યુ પામે અને કોઈ સામાન્ય પ્રતિનિધિ મૂકી ન જાય અથવા એવો પ્રતિનિધિ મૂકી જાય કે જે પ્રતિનિધિ તરીકે કાર્ય કરવા માટે અશક્ત હોય અથવા રાજી ન હોય ત્યારે, તે મિલકતના હિતાધિકારીને અથવા તેના વતી કોઈ બીજી વ્યક્તિને તે મિલકત પૂરતો મર્યાદિત વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

જેમાં કોઈ
વ્યક્તિને
ફાયદાકારક
હિત હોય તે
મિલકત
પૂરતો
વહીવટ
કરવાનો
મર્યાદિત
અધિકાર
આપવા
બાબત.

૨૪૮. કોઈ નિકાલ બાકી દાવામાં કોઈ મૃતક વ્યક્તિના પ્રતિનિધિને પક્ષકાર બનાવવો જરૂરી હોય અને એકઝીક્યુટર અથવા વહીવટ કરવા હકદાર વ્યક્તિ કાર્ય કરવા માટે અશક્ત હોય અથવા રાજી ન હોય ત્યારે, એવા દાવાનો કોઈ પક્ષકાર જેનું નામ આપે તે વ્યક્તિને સદરહુ દાવામાં અથવા તે પક્ષકારો અથવા બીજા કોઈ પક્ષકારો વચ્ચે તે જ કોર્ટમાં અથવા બીજી કોઈ કોર્ટમાં શરૂ

દાવા પૂરતો
વહીવટ
કરવાનો
મર્યાદિત
અધિકાર.

કરવામાં આવે એવી સદરહુ કાર્યવાહી અથવા દાવાની મુદ્દામાંની હકીકતને સ્પર્શતી બીજી કોઈ કાર્યવાહી અથવા દાવામાં મૃતકનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાના હેતુ પૂરતો મર્યાદિત અને તેમાં આખરી હુકમનામું ન થાય અને તેની સંપૂર્ણ બજવણી ન થાય ત્યાં સુધીના સમય માટે વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

વહીવટ કરનાર સામે ૨૪૯. કોઈ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રની તારીખથી બાર મહિના પૂરા થાય ત્યારે જેને તે આપવામાં આવેલ હોય તે એકઝીક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા તે પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપનાર કોર્ટ જે રાજ્યમાં હક્કમત ભોગવતી હોય તેમાંથી ગેરહાજર હોય, તો કોર્ટ પોતાને યોગ્ય દાવામાં પક્ષકાર લાગે તે વ્યક્તિને એકઝીક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા સામે લાવવાના દાવામાં પક્ષકાર થવાના અને બનાવવાના તેને પક્ષકાર બનાવવાના અને તે દાવામાં જે હુકમનામું કરી આપવામાં આવે તેનો અમલ કરવાના હેતુ પૂરતો વહીવટ. હેતુ પૂરતો મર્યાદિત વહીવટપત્ર આપી શકશે.

મૃતક વ્યક્તિની મિલકત ૨૫૦. કોઈ મૃતક વ્યક્તિની મિલકત સાચવવા માટે જરૂરી જણાય એવા મૃતક દાખલામાં જેની વ્યક્તિની મિલકત હક્કમતમાં તે મિલકતમાંની કંઈ મિલકત આવેલી હોય તે કોર્ટ પોતાને યોગ્ય લાગે તે વ્યક્તિને એકત્રિત કોર્ટના આદેશોને અધીન રહીને તે મિલકત એકત્રિત કરવા અને સાચવવા અને મૃતકની એસ્ટેટના કરવા અને લેણાં વસૂલ કરી પહોંચ આપવા પૂરતો મર્યાદિત વહીવટપત્ર આપી શકશે. સાચવવા પૂરતો વહીવટ કરવાનો મર્યાદિત અધિકાર.

સાધારણ સંજોગોમાં વહીવટ કરવા માટે ૨૫૧. (૧) કોઈ વ્યક્તિ વિલ કર્યા વિના અથવા જે વિલનો કોઈપણ એકઝીક્યુટર કાર્ય કરવા માટે હકદાર વ્યક્તિ સિવાયની કોઈ વ્યક્તિને તે એસ્ટેટનો વહીવટ કરવા માટે નીમવાનું કોર્ટને જરૂરી અથવા સગવડભર્યું જણાય ત્યારે કોર્ટ, પોતાની વિવેકબુધ્ધિ કોઈ વ્યક્તિની અનુસાર લોહીનો સંબંધ, કેટલું હિત છે તે, એસ્ટેટની સલામતિ અને તેનો યોગ્ય રીતે વહીવટ થવાનો સંભવ ધ્યાનમાં રાખીને, પોતાને યોગ્ય લાગે તે વ્યક્તિને વહીવટકર્તા તરીકે નીમી શકશે. (૨) એવા દરેક દાખલામાં વહીવટપત્ર કોર્ટને યોગ્ય લાગે તે મુજબ મર્યાદિત હોઈ શકે અથવા ન હોઈ શકે.

અપવાદ સાથે પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા વિષે

૨૫૨. કેસનો પ્રકાર જોતાં કોઈ અપવાદ રાખવો જરૂરી હોય ત્યારે વિલનું પ્રોબેટ અથવા વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર, એવો અપવાદ રાખીને આપવામાં આવશે.

અપવાદને
અધીન
પ્રોબેટ
અથવા વિલ
જોડેલો
વહીવટ.

૨૫૩. કેસનો પ્રકાર જોતાં કોઈ અપવાદ રાખવો જરૂરી હોય, ત્યારે અપવાદ રાખીને વહીવટપત્ર આપવામાં આવશે.

અપવાદ
સાથે
વહીવટ
કરવાનો
અધિકાર.

શેષ મિલકતનું પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા વિષે

૨૫૪. અપવાદ સાથે કોઈ પ્રોબેટ અથવા વિલ જોડેલો કે જોડ્યા વિનાનો વહીવટપત્ર આપવામાં આવેલ હોય ત્યારે, મૃતક વ્યક્તિની એસ્ટેટના શેષ ભાગના પ્રોબેટ અથવા વહીવટ કરવાના અધિકાર માટે હકદાર વ્યક્તિ, યથાપ્રસંગ, મૃતકની એસ્ટેટના શેષ ભાગનું પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર મેળવી શકશે.

શેષ
મિલકતનું
પ્રોબેટ
અથવા
વહીવટ
કરવાનો
અધિકાર.

વહીવટ કર્યા વિનાની માલમત્તાનું પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા વિષે

૨૫૫. જેને પ્રોબેટ આપવામાં આવેલ હોય તે એકઝીક્યુટર વિલ કરનારની એસ્ટેટના કોઈ ભાગનો વહીવટ કર્યા વિના મૃત્યુ પામે, તો તે એસ્ટેટના એટલા ભાગનો વહીવટ કરવા માટે નવો પ્રતિનિધિ નીમી શકાશે.

વહીવટ કર્યા
વિનાની
માલમત્તાનું
પ્રોબેટ
અથવા
વહીવટપત્ર
આપવા
વિષે.

૨૫૬. જેનો પૂરો વહીવટ થયો ન હોય એવી એસ્ટેટનો વહીવટપત્ર આપવામાં કોર્ટે મૂળ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવાને લાગુ પડતા હોય એજ નિયમોને અનુસરવું જોઈશે અને જેમને મૂળ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપી શકાયો હોત તેજ વ્યક્તિઓને વહીવટપત્ર આપવો જોઈશે.

વહીવટ કર્યા
વિનાની
માલમત્તાનું
પ્રોબેટ અથવા
વહીવટપત્ર
આપવા
અંગેના
નિયમો.

મર્યાદિત પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રથી આપેલો અધિકાર સમય વીતી જવાથી અથવા પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રથી જે બનાવ અથવા ઘટના બનવા ઉપર તે મર્યાદિત રાખવામાં આવેલ હોય તે બનવાથી પૂરો થયો આપેલો હોય અને મૃતક વ્યક્તિની એસ્ટેટનો કોઈ ભાગ વહીવટ કર્યા વિનાનો રહી ગયો હોય ત્યારે, જેમને અધિકાર પૂરો થયો હોય મૂળ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપી શકાયો હોત તે વ્યક્તિઓને વહીવટપત્ર આપવો જોઈશે. અને એસ્ટેટનો કોઈ ભાગ વહીવટ કર્યા વિનાનો રહ્યો હોય ત્યારે વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવા બાબત.

આપેલા પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રમાં ફેરફાર કરવા અને તે રદ કરવા વિષે

કોર્ટથી રપ૮. નામમાં અને વર્ણનમાં અથવા મૃતક વ્યક્તિના મૃત્યુનો સમય અને સ્થળ જણાવવામાં કઈ ભૂલો અથવા કોઈ મર્યાદિત પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રમાં તે આપવાના હેતુમાં થયેલી ભૂલો કોર્ટથી સુધારી શકાય. સુધારી શકાશે અને આપેલાં પ્રોબેટમાં અથવા વહીવટપત્રમાં તદનુસાર ફેરફાર કરી તેને સુધારી શકાશે.

વિલ જોડેલો રપ૯. વિલ જોડેલો વહીવટપત્ર આપ્યા પછી કોઈ કોડિસિલ મળી આવે તો, તેની યોગ્ય સાબિતી વહીવટપત્ર અને ઓળખ થયે તેને વહીવટપત્રમાં ઉમેરી શકાશે અને વહીવટપત્રમાં તદનુસાર ફેરફાર કરી આપ્યા પછી તેને સુધારી શકાશે. કોડિસિલ મળી આવે ત્યારે અનુસરવાની કાર્યરીતિ.

વ્યાજબી ર૬૦. આપેલું પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર વાજબી કારણસર પાછું ખેંચી લઈ શકાશે અથવા તેને કારણસર રદ કરી શકાશે. પાછું ખેંચી લેવા અથવા રદ કરવા બાબત. સ્પષ્ટીકરણ. નીચે પ્રમાણે હોય ત્યારે વાજબી કારણ છે એમ ગણાશે :

(ક) પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર મેળવવા માટેની કાર્યવાહી મહત્વની બાબતમાં ખામીવાળી હોય ત્યારે; અથવા

(ખ) ખોટું સૂચન કરીને અથવા કેસને લગતી કોઈ મહત્વની બાબત કોર્ટથી છુપાવીને કપટથી પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર મેળવ્યું હોય ત્યારે; અથવા

(ગ) પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર મેળવવા માટે, કાયદાની દ્રષ્ટિએ આવશ્યક એવી હકીકત હોવાનો ખોટો આક્ષેપ કરીને તે મેળવ્યું હોય ત્યારે; પછી ભલે એવો આક્ષેપ અજાણતાં કે શરતચૂકથી કરવામાં આવ્યો હોય;

(ઘ) આપેલું પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર સંજોગોવશાત નકામું અને બિનઅમલી થઈ ગયું હોય ત્યારે; અથવા

(ચ) જેને પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્ર આપવામાં આવ્યું હોય તે વ્યક્તિઓ જાણીબુજીને અને વાજબી કારણ વિના કલમ ૩૧૧ થી ૩૨૬ અનુસાર કોઈ યાદી અથવા હિસાબ બતાવેલ ન હોય અથવા તે જોગવાઈઓ હેઠળ એવી યાદી અથવા હિસાબ બતાવેલ હોય કે જે મહત્વની બાબત અંગે ખરો ન હોય ત્યારે.

ઉદાહરણો

(૧) જેણે પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્ર આપેલ ન હોય તે કોર્ટને કોઈપણ હક્કમત ન હતી.

(૨) જે પક્ષકારોને કોર્ટમાં બોલાવી પૂછવું જોઈતું હતું તેમને બોલાવીને પૂછ્યા વિના પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું.

(૩) જેનું પ્રોબેટ મેળવવામાં આવ્યું હતું તે વિલ બનાવટી હતું અથવા તેને રદ કરવામાં આવ્યું હતું.

(૪) A એ B ની વિધવા તરીકે B ની એસ્ટેટનો વહીવટ કરવા માટે વહીવટપત્ર મેળવ્યું પણ ત્યારપછી એવું બહાર આવ્યું છે કે તેણે B સાથે કદી લગ્ન કર્યા નથી.

(૫) B ની એસ્ટેટનો વહીવટ કરવા માટે તે વિલ કર્યા વિના મૃત્યુ પામેલ હોય તેમ A એ વહીવટપત્ર મેળવ્યું છે, પણ ત્યારપછી “ખ” નું વિલ મળી આવ્યું છે.

(૬) પ્રોબેટ અપાયા પછી પાછળથી કરેલું વિલ મળી આવ્યું છે.

(૭) પ્રોબેટ અપાયા પછી એવી કોડિસિલ મળી આવેલ છે કે જેથી વિલ હેઠળની એક્ઝિક્યુટરોની નિમણૂક રદ કરવામાં આવેલ છે અથવા તેમાં વધારો કરવામાં આવેલ છે.

(૮) જેને પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવામાં આવેલ છે તે વ્યક્તિ પાછળથી અસ્થિર મગજની થઇ ગઇ છે.

પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપવામાં અને પાછું ખેંચી લેવામાં અનુસરવાની કાર્યપદ્ધતિ.

પ્રોબેટ વિગેરે ૨૬૧. જિલ્લા ન્યાયાધીશને પોતાના જિલ્લાની અંદર, તમામ દાખલામાં પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપવાની અને રદ કરવાની હક્કમત રહેશે.
અને રદ કરવાની જિલ્લા ન્યાયાધીશની હક્કમત.

બિન તકરારી કેસો ૨૬૨. (૧) બિન તકરારી કેસોમાં પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપવા માટે જિલ્લા ન્યાયાધીશ વતી કાર્ય કરવા માટે હાઈકોર્ટ, કોઈપણ જિલ્લામાં પોતે ઠરાવે તે સ્થાનિક હદની અંદર પોતાને યોગ્ય જણાય તેવા ન્યાયાધિકારીઓને પ્રતિનિધિઓ તરીકે નીમી શકશે:
મેજિસ્ટ્રેટના પ્રતિનિધિ (૨) એ રીતે નિમાયેલી વ્યક્તિઓ “જિલ્લા પ્રતિનિધિઓ” કહેવાશે.
(ડેલિગેટ) નીમવાની સત્તા.

પ્રોબેટ અને વહીવટ કરવાનો અધિકાર ૨૬૩. જિલ્લા ન્યાયાધીશમાં તેની કોર્ટના નિકાલ બાકી કોઈ દાવા કે કાર્યવાહીના સંબંધમાં તેણી/તેનામાં જે સત્તા અને અધિકાર કાયદાથી નિહિત થયા હોય તેવી જ સત્તા અને અધિકાર તેને પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપવાના સંબંધમાં અને તેને લગતી તમામ બાબતોના સંબંધમાં આપવા અંગે રહેશે.
જિલ્લા ન્યાયાધીશની સત્તા.

૨૬૪. (૧) જિલ્લા ન્યાયાધીશ કોઈપણ વ્યક્તિને તેના કબજામાં કે તેના નિયંત્રણ હેઠળ હોય એવો વસિયતી અથવા વસિયતી હોવાનું અભિપ્રેત હોય એવો દસ્તાવેજ અથવા લખાણ રજૂ કરવા અને કોર્ટમાં લાવવાનો હુકમ કરી શકશે.

જિલ્લા ન્યાયાધીશ સંબંધિત વ્યક્તિને વસિયતી દસ્તાવેજો રજૂ કરવાનો હુકમ કરી શકશે.

(૨) એવો કોઈ દસ્તાવેજ અથવા લખાણ તે વ્યક્તિના કબજામાં કે તેના નિયંત્રણ હેઠળ છે એવું બતાવવામાં ન આવે પણ તેને એવા કોઈ દસ્તાવેજની જાણ છે એમ માનવાને કારણ હોય તો, કોર્ટ તેના અંગે તે વ્યક્તિને તપાસવા માટે તેને હાજર થવાનો આદેશ કરી શકશે.

સન
૨૦૨૩નો
૪૫ મો.

(૩) એવી વ્યક્તિ, કોર્ટ તેને પૂછે તો પ્રશ્નોના સાચા ઉત્તર આપવા અને તેને હુકમ કરવામાં આવે તો એવો દસ્તાવેજ અથવા લખાણ રજૂ કરવા અને લાવવા બંધાયેલી રહેશે, અને તે હાજર ન થવાની, અથવા એવા પ્રશ્નોના ઉત્તર ન આપવાની અથવા એવો દસ્તાવેજ કે લખાણ ન લાવવાની કસૂર કરે તો, તે વ્યક્તિ કોઈ દાવામાં પક્ષકાર હોત અને તેણે એવી કસૂર કરી હોત અને તેને ભારતીય ન્યાય સંહિતા, ૨૦૨૩ હેઠળ જે શિક્ષા થઈ શકી હોત તેવી જ શિક્ષાને તે અધીન રહેશે.

(૪) ન્યાયાધીશ પોતાની વિવેકબુદ્ધિ અનુસાર કાર્યવાહીનું ખર્ચ અપાવશે.

સન
૧૯૦૮નો
૫ મો.

૨૬૫. પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપવા સંબંધમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશની કોર્ટની કાર્યવાહીનું નિયમન આમાં હવે પછી જોગવાઈ કરવામાં આવે તે સિવાય, કેસના સંજોગો જોતાં થઈ શકે ત્યાં સુધી, દીવાની કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૦૮ (સન ૧૯૦૮ના અધિનિયમ ક્રમાંક ૫-મા) મુજબ કરવું જોઈશે.

પ્રોબેટ અને
વહીવટ
કરવાના
અધિકારના
સંબંધમાં
જિલ્લા
ન્યાયાધીશની
કોર્ટની
કાર્યવાહી.

૨૬૬. કોઈ મૃતક વ્યક્તિના વિલનું પ્રોબેટ આપવામાં ન આવે અથવા તેની એસ્ટેટનો વહીવટકર્તા નિમવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, જેની હક્કમતમાં મૃતક વ્યક્તિની એસ્ટેટનો કોઈ ભાગ આવેલો હોય તે જિલ્લા ન્યાયાધીશને તે એસ્ટેટમાં હિત ધરાવવાનો દાવો કરનાર કોઈ વ્યક્તિના કહેવાથી અને બીજા તમામ દાખલામાં પોતાને લાગે કે તે એસ્ટેટને નુકસાન અથવા હાનિ પહોંચાડવાનું કોઈ જોખમ છે ત્યારે દરમિયાનગીરી કરવાનો અને તે હેતુ માટે તેણીને/તેને યોગ્ય લાગે તો તે એસ્ટેટનો કબજો લેવા અને રાખવા માટે કોઈ અધિકારી નીમવાનો અધિકાર છે અને તેમ કરવાની તેની ફરજ છે.

મિલકતનું
રક્ષણ કરવા
માટે જિલ્લા
ન્યાયાધીશે
ક્યારે અને કેવી
રીતે
દરમિયાનગીરી
કરવી.

જિલ્લા
ન્યાયાધીશે
ક્યારે પ્રોબેટ
અથવા
વહીવટ
કરવાનો
અધિકાર

૨૬૭. પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર માટે અરજી કરનાર વ્યક્તિની આ અધિનિયમમાં હવે પછી જણાવેલી રીતે ખરાઈ કરેલી અરજ ઉપરથી એમ જણાય કે, વિલ કરનારને અથવા યથાપ્રસંગ,

બિનવસિયત વ્યક્તિને ન્યાયાધીશની હક્કમતની અંદર કાયમી રહેઠાણ હતું અથવા કોઈ સ્થાવર કે જંગમ એસ્ટેટ હતી, તો જિલ્લા ન્યાયાધીશ તેણીના/તેના કોર્ટના સીલ હેઠળ મૃતક વ્યક્તિની વસિયતનું પ્રોબેટ અથવા તેની એસ્ટેટનો વહીવટપત્ર આપી શકશે.

મરહૂમ વ્યક્તિને જેમાં કાયમી રહેઠાણ ન હોય એવા જિલ્લાના ન્યાયાધીશને કરેલી અરજીનો નિકાલ.

૨૬૮. મૃતક વ્યક્તિને તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે જે જિલ્લામાં કોઈપણ કાયમી રહેઠાણ ન હોય તે જિલ્લાના ન્યાયાધીશને અરજી કરવામાં આવે ત્યારે, જો તે ન્યાયાધીશના માનવા મુજબ તે અરજીનો બીજા કોઈ જિલ્લામાં વધુ ન્યાયપૂર્ણ રીતે અથવા સગવડથી નિકાલ થઈ શકે તેમ હોય તો તે અરજીનો અસ્વીકાર કરવાનું અથવા અરજી વહીવટપત્ર માટેની હોય ત્યારે, અબાધિત રીતે અથવા પોતાની હક્કમતની અંદરની મિલકત પૂરતો મર્યાદિત વહીવટપત્ર આપવાનું તે ન્યાયાધીશની વિવેકબુધ્ધિ ઉપર રહેશે.

ડેલિગેટથી પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપી શકાશે.

૨૬૯. કોઈ જિલ્લા ડેલિગેટને પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર મળવા માટે અરજી કરવામાં આવે એટલે જો આ અધિનિયમમાં હવે પછી જણાવેલી રીતે ખરાઈ કરેલી અરજ ઉપરથી એવું જણાય કે, વિલ કરનારને અથવા યથાપ્રસંગ, બિન-વસિયત વ્યક્તિને તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે તે ડેલિગેટની હક્કમતની અંદર કાયમી રહેઠાણ હતું તો તે ડેલિગેટ કોઈપણ બિન-તકરારી કેસમાં પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપી શકશે.

પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રની નિર્ણયાત્મકતા

૨૭૦. જે રાજ્યમાં પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવામાં આવેલ હોય તે સમગ્ર રાજ્યમાં મૃતક વ્યક્તિની તમામ એસ્ટેટ અંગે તે અસરકર્તા થશે અને મૃતકના તમામ દેણદારો સામે અને તેની મિલકત ધરાવતી તમામ વ્યક્તિઓ સામે પ્રતિનિધિત્વ હક અંગે તે નિર્ણયાત્મક રહેશે અને જેને પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવામાં આવેલ હોય તે વ્યક્તિને પોતાનું દેવું ચૂકવનાર તમામ દેણદારોને અને એવી મિલકત આપી દેનાર તમામ વ્યક્તિઓને તેણીની/તેમની જવાબદારીમાંથી સંપૂર્ણ મુક્તિ મળશે;

પરંતુ મૃતક વ્યક્તિને તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે કોઈ જિલ્લા ન્યાયાધીશની હક્કમતમાં કાયમી રહેઠાણ હોય અને તે ન્યાયાધીશ એવું પ્રમાણિત કરે કે રાજ્યની હદ બહાર જેને અસર થતી હોય એવી મિલકત અને એસ્ટેટની કિંમત દસ લાખ રૂપિયાથી વધુ નથી ત્યારે એવા કોઈ જિલ્લા ન્યાયાધીશે, આપેલું પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર, જો તેમાં અન્યથા આદેશ કરવામાં આવ્યો ન હોય તો, બીજા રાજ્યોમાં સર્વત્ર એવી જ રીતે અસરકર્તા થશે.

કલમ ૨૭૦ના પરંતુક હેઠળ આપવામાં આવેલ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રનું પ્રમાણપત્ર હાઇકોર્ટને

૨૭૧. (૧) જિલ્લા ન્યાયાધીશે કલમ ૨૭૦ના પરંતુકમાં ઉલ્લેખેલી અસરવાળું પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપેલ હોય ત્યારે, જિલ્લા ન્યાયાધીશે તેનું પ્રમાણપત્ર તે જિલ્લા ન્યાયાધીશ જેના તાબામાં હોય તે હાઇકોર્ટને અને બીજી દરેક હાઇકોર્ટને મોકલવું જોઈશે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) માં ઉલ્લેખેલું દરેક પ્રમાણપત્ર, સંજોગો પ્રમાણે શક્ય હોય ત્યાં સુધી, અનુસૂચિ ૩-માં આપેલા નમૂનામાં હોવું જોઈશે અને જે હાઇકોર્ટને તે મળે તેણે તેને ફાઇલ કરવું જોઈશે.

(૩) અરજદારે આ અધિનિયમમાં હવે પછી કલમો ૨૭૩ અને ૨૭૫માં જણાવ્યા પ્રમાણે અસ્કયામતનો કોઈ ભાગ કોઈ બીજા રાજ્યમાંના જિલ્લા ન્યાયાધીશની હક્કમતની અંદર આવેલ હોવાનું જણાવ્યું હોય ત્યારે, પેટા-કલમ (૧) માં ઉલ્લેખેલું પ્રમાણપત્ર મોકલવાની જેની ફરજ હોય તે કોર્ટે એવા જિલ્લા ન્યાયાધીશને તેની એક નકલ મોકલવી જોઈશે અને જે જિલ્લા ન્યાયાધીશને એવી નકલ મળે તેણે તેને ફાઇલ કરવી જોઈશે.

૨૭૨. પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર માટેની અરજી આ અધિનિયમમાં હવે પછી જણાવેલી રીતે કરવામાં આવે અને તેની ખરાઈ કરવામાં આવે, તો પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર કરવાના અધિકાર માટેની અરજી યોગ્ય રીતે વહીવટપત્ર આપવાનું અધિકૃત કરવા માટે તે નિર્ણયાત્મક રહેશે અને વિલ કરનારને અથવા બિન-વસિયત વ્યક્તિને તેના મૃત્યુ સમયે તે જિલ્લાની અંદર કોઈ કાયમી રહેઠાણ ન હતું અથવા કોઈ એસ્ટેટ ન હતી એટલા જ કારણે આપવામાં આવેલાં કોઈ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રની સામે વાંધો ઉઠાવી શકાશે નહિ સિવાય કે કોર્ટ સાથે કપટ કરીને તે મેળવ્યું હોય તો તેને પાછું ખેંચી લેવા માટેની કાર્યવાહીથી વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હોય.

પ્રોબેટ અથવા વહીવટ કરવાના અધિકાર માટેની અરજી યોગ્ય રીતે અને ખરાઈ કરીને કરવામાં આવી હોય તો તેની નિર્ણયાત્મકતા.

૨૭૩. (૧) પ્રોબેટ અથવા વિલ જોડેલા વહીવટપત્ર માટેની અરજ વિલ જોડે રાખીને અથવા કલમો ૨૩૪, ૨૩૫ અને ૨૩૬માં જણાવેલાં દાખલાઓમાં વિલની નકલ, મુસદ્દો અથવા વિલના મજફૂરનું નિવેદન જોડે રાખીને સ્પષ્ટ રીતે અંગ્રેજી/ હિન્દીમાં અથવા જે કોર્ટને અરજી કરવામાં આવે તે કોર્ટ સમક્ષની કાર્યવાહીમાં સાધારણ રીતે વપરાતી ભાષામાં લખેલી અરજીથી કરવી જોઈશે, અને તેમાં નીચેની બાબતો જણાવવી જોઈશે—

પ્રોબેટ માટે અરજ.

(ક) વિલ કરનારના મૃત્યુનો સમય,

(ખ) જોડે રાખેલું લખાણ તેનું છેલ્લું વિલ અને વિસયતનામું છે,

(ગ) તે યોગ્ય રીતે કરી આપેલું છે,

(ઘ) અરજદાર હસ્તક આવવાનો સંભવ હોય તે અસ્કયામતની કિંમત, અને

(ચ) પ્રોબેટ માટે અરજી હોય ત્યારે, અરજદાર વિલમાં જણાવેલો એક્ઝિક્યુટર છે.

(૨) આ વિગતો ઉપરાંત, નીચે પ્રમાણે હોય ત્યારે અરજમાં વધુમાં નીચેની બાબતો જણાવવી જોઈશે:-

(ક) અરજી જિલ્લા ન્યાયાધીશને કરવામાં આવી હોય ત્યારે, તેમાં જણાવવું જોઈશે કે મૃતક વ્યક્તિને તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે તે ન્યાયાધીશની હક્કમતની અંદર કાયમી રહેઠાણ હતું અથવા કોઈ મિલકત હતી; અને

(ખ) અરજી જિલ્લા ડેલિગેટને કરવામાં આવી હોય ત્યારે, તેમાં જણાવવું જોઈશે કે મૃતક વ્યક્તિને તેના મૃત્યુ સમયે તે ડેલિગેટની હક્કમતની અંદર કાયમી રહેઠાણ હતું.

(૩) અરજી જિલ્લા ન્યાયાધીશને કરવામાં આવી હોય અને અરજદારના હસ્તક આવવાનો સંભવ હોય તે અસ્કયામતનો કોઈ ભાગ બીજા રાજ્યમાં આવેલો હોય ત્યારે અરજમાં વધુમાં જણાવવું જોઈશે કે દરેક રાજ્યમાંની એવી અસ્કયામતની શું કિંમત છે અને એવી અસ્કયામતો કયા જિલ્લા ન્યાયાધીશોની હક્કમતમાં આવેલી છે.

કયા ૨૭૪. વિલની નકલ અથવા મુસદ્દો અંગ્રેજી/હિન્દી સિવાયની અથવા કોર્ટ સમક્ષની કાર્યવાહીમાં
દાખલામાં સાધારણ રીતે ઉપયોગમાં લેવાતી ભાષા સિવાયની કોઈ ભાષામાં લખેલ હોય ત્યારે, તે ભાષા
વિલનું માટે કોર્ટના ભાષાંતરકાર નિમાયેલ હોય તો તેણે કરેલું ભાષાંતર અથવા તે વિલની નકલ અથવા
ભાષાંતર મુસદ્દો કોઈ બીજી ભાષામાં હોય તો તેનું ભાષાંતર કરી શકે તેવી વ્યક્તિએ કરેલું તેનું ભાષાંતર
અરજ જોડે રાખવું જોઈશે અને તે વ્યક્તિએ તે ભાષાંતરની નીચે પ્રમાણે ખરાઈ કરવી જોઈશે :-

કોર્ટના “હું (A, B) એકરાર કરું છું કે હું અસલ વિલની ભાષા અને લિપિ વાંચી શકું છું અને
ભાષાંતરકાર બરાબર સમજું છું અને તેનું ઉપર મુજબનું ભાષાંતર ખરું અને ભૂલચૂક વિનાનું છે.”
સિવાયની
બીજી વ્યક્તિ
દ્વારા
ભાષાંતરની
ખરાઈ.

૨૭૫. (૧) વહીવટપત્ર માટેની અરજ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે સ્પષ્ટ રીતે લખેલી અરજીથી કરવી જોઈશે અને તેમાં નીચેની બાબતો જણાવવી જોઈશે :-

વહીવટપત્ર
માટે અરજ.

(ક) મૃતક વ્યક્તિના મૃત્યુનો સમય અને સ્થળ;

(ખ) મૃતક વ્યક્તિનું કુટુંબ અને બીજા સગાં અને અનુક્રમે તેમના સરનામાં;

(ગ) અરજદાર કયા હકની રૂએ માંગણી કરે છે તે;

(ઘ) અરજદારના હસ્તક આવવાની હોય તે અસ્કયામતની કિંમત;

(ચ) અરજી જિલ્લા ન્યાયાધીશને કરવામાં આવી હોય ત્યારે તેમાં જણાવવું જોઈશે કે મૃતક વ્યક્તિને તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે તે ન્યાયાધીશની હક્કમતની અંદર કાયમી રહેઠાણ હતું અથવા કોઈ એસ્ટેટ હતી;

(છ) અરજી જિલ્લા ડેલિગેટને કરવામાં આવી હોય ત્યારે તેમાં જણાવવું જોઈશે કે મૃતક વ્યક્તિને તેના મૃત્યુ સમયે તે ડેલિગેટની હક્કમતની અંદર કાયમી રહેઠાણ હતું.

(૨) અરજી જિલ્લા ન્યાયાધીશને કરવામાં આવી હોય અને અરજદારના હસ્તક આવવાનો સંભવ હોય તે અસ્કયામતનો કોઈ ભાગ કોઈ બીજા રાજ્યમાં આવેલો હોય ત્યારે, અરજમાં વધુમાં જણાવવું જોઈશે કે દરેક રાજ્યમાંની એવી અસ્કયામતની શું કિંમત છે અને કયા જિલ્લા ન્યાયાધીશોની હક્કમતમાં તે અસ્કયામતો આવેલી છે.

૨૭૬. (૧) કોઈ વિલના સમગ્ર ભારતમાં અસરકર્તા બને એવા પ્રોબેટ માટે અથવા કોઈ એસ્ટેટના એવા વહીવટપત્ર માટે કલમ ૨૭૦ના પરંતુકમાં જણાવેલી કોર્ટોને અરજી કરનાર દરેક વ્યક્તિએ તેની અરજમાં અનુક્રમે કલમ ૨૭૩ અને કલમ ૨૭૫ મુજબ જરૂરી એવી બાબતો જણાવવા ઉપરાંત જણાવવું જોઈશે કે પોતાની સાચી માન્યતા મુજબ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે અસરકર્તા બને એવાં એ જ વિલના પ્રોબેટ માટે અથવા એજ એસ્ટેટના વહીવટપત્ર માટે બીજી કોઈ કોર્ટને કોઈપણ અરજી કરવામાં આવી નથી અથવા એવી કોઈ અરજી કરવામાં આવી હોય ત્યારે કઈ કોર્ટને તે કરવામાં આવી છે, કોણે અથવા કઈ વ્યક્તિઓએ તે કરી છે, અને તે ઉપરથી કોઈ કાર્યવાહી થઈ હોય તો શું કાર્યવાહી થઈ છે.

(૨) કલમ ૨૭૦ના પરંતુક હેઠળ એવી અરજી જે કોર્ટને કરવામાં આવે તે કોર્ટ પોતાને યોગ્ય લાગે તો તેનો અસ્વીકાર કરી શકશે.

પ્રોબેટ વગેરે માટેની અરજ ઉપર સહી કરવી જોઈશે અને તેની ખરાઈ કરવી જોઈશે.

૨૭૭. તમામ દાખલામાં પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર માટેની અરજ ઉપર અરજદારે અને તેને વકીલ હોય તો તેણે સહી કરવી જોઈશે અને અરજદારે તેની નીચે મુજબની ખરાઈ કરવી જોઈશે:-

“હું (A, B) ઉપરની અરજનો અરજદાર એકરાર કરું છું કે આમાં જણાવેલી હકીકત મારી સાચી માહિતી અને માન્યતા મુજબ ખરી છે.”

અમુક દાખલામાં પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર માટેની અરજ વગેરેમાં કરેલા નિવેદનમાં વધારો.

વિલના એક ૨૭૮. અરજ પ્રોબેટ માટે હોય ત્યારે, વિલના સાક્ષીઓ પૈકી ઓછામાં ઓછા એક સાક્ષીએ પણ તે સાક્ષીએ અરજની નીચે પ્રમાણે અથવા એવી મતલબે ખરાઈ કરવી જોઈશે:-

પ્રોબેટ માટેની અરજની ખરાઈ કરવા બાબત. “હું (C, D) ઉપરની અરજમાં જણાવેલ વિલ કરનારના છેલ્લા વિલ અને વસિયતનામાનો સાક્ષી આથી જાહેર કરું છું કે મારી હાજરીમાં એ વિલ કરનારને તેના ઉપર તેની/તેણીની સહી (અથવા નિશાન) કરતાં જોઈ /જોયો છે (અથવા સદરહુ વસિયતનામું કરનારે ઉપરની અરજ જોડે રાખેલું લખાણ તેણીનું/તેનું છેલ્લું વિલ અને વસિયતનામું હોવાનું મારી હાજરીમાં કબૂલ કર્યું છે.)”

અરજમાં અથવા એકરારમાં ખોટી હકીકત જણાવવા માટે શિક્ષા. ૨૭૯. આ અધિનિયમ મુજબ જેની ખરાઈ કરવી જરૂરી હોય તેવી કોઈ અરજ અથવા એકરારમાં ખરાઈ કરનારે પાતે ખોટી હોવાનું જાણતો હોય અથવા માનતો હોય એવી કોઈ હકીકત જણાવી હોય તો, તેણે ભારતીય ન્યાય સંહિતાની કલમ ૨૨૯ હેઠળ ગુનો કર્યો છે એમ ગણાશે.

સન ૨૦૨૩ નો ૪૫ મો.

જિલ્લા ન્યાયાધીશની સત્તા. ૨૮૦. (૧) તમામ દાખલાઓમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશ અથવા જિલ્લા ડેલિગેટ પોતાને યોગ્ય લાગે તો,-

(ક) અરજદારને રૂબરૂમાં સોગંદ ઉપર તપાસી શકશે;

(ખ) વિલ યોગ્ય રીતે કરી આપવામાં આવેલ છે તે અંગે અથવા યથાપ્રસંગ, વહીવટપત્ર મેળવવાના અરજદારના હક અંગે વધુ પુરાવો માંગી શકશે;

(ગ) મૃતક વ્યક્તિની એસ્ટેટમાં કોઈ હિત હોવાનો દાવો કરનાર તમામ વ્યક્તિઓને હાજર રહી પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા પહેલાંની કાર્યવાહી જોવા માટે કોર્ટમાં બોલાવવા આજ્ઞાપત્ર કાઢી શકશે.

(૨) તે આજ્ઞાપત્ર કોર્ટના મકાનના કોઈ દેખાઈ આવે એવા ભાગ ઉપર અને જિલ્લાના કલેક્ટરની ઓફિસમાં પણ ચોડવામાં આવશે અને તે કાઢનાર ન્યાયાધીશ અથવા જિલ્લા ડેલિગેટ આદેશ કરે એ રીતે અન્યથા પ્રસિદ્ધ અથવા જાહેર કરવામાં આવશે.

(૩) અરજદારે અસ્કયામતોનો કોઈપણ ભાગ બીજા રાજ્યમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશની હક્કમતની અંદર આવેલો હોવાનું જણાવ્યું હોય, ત્યારે આજ્ઞાપત્ર બહાર પાડનાર જિલ્લા ન્યાયાધીશે, તેની

એક નકલ આવા બીજા જિલ્લા ન્યાયાધીશને મોકલવી જોઈશે, જે તેને તે જ રીતે પ્રકાશિત કરશે જાણે કે તે તેણીએ/તેણે જ બહાર પાડેલું આજ્ઞાપત્ર હોય અને જે જિલ્લા ન્યાયાધીશે આજ્ઞાપત્ર બહાર પાડ્યું હોય તેઓએ જ તેને પ્રમાણિત કરવું જોઈશે.

૨૮૧. (૧) જિલ્લા ન્યાયાધીશ અથવા જિલ્લા પ્રતિનિધિ સમક્ષ પ્રોબેટ અથવા વહીવટ(પત્રો) આપવા સામે વાંધાપત્રો રજૂ કરી શકાશે.

પ્રોબેટ
અથવા
વહીવટ

(૨) કોઈપણ જિલ્લા પ્રતિનિધિ સમક્ષ કોઈપણ વાંધાપત્ર દાખલ કરવામાં આવે ત્યારે તરત જ, તેણીએ/તેણે તેની નકલ જિલ્લા ન્યાયાધીશને મોકલવી જોઈશે.

(પત્રો)
આપવા
સામે

(૩) જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ વાંધાપત્ર દાખલ કરવામાં આવે ત્યારે તરત જ, તેઓએ, તેની એક નકલ જેની હક્કમતમાં મૃતકનું તેની/તેણીના મૃત્યુ સમયે કાયમી રહેઠાણનું સ્થળ હોવાનું કહેવાતું હોય તેવા જિલ્લા પ્રતિનિધિ, કોઈ હોય તો-તેમને અને તે મોકલવાનું પોતાને યોગ્ય લાગે તેવા કોઈપણ બીજા ન્યાયાધીશ અથવા જિલ્લા પ્રતિનિધિને આપવી જોઈશે.

વાંધાપત્રો
(કેવિયટ્સ).

(૪) અનુસૂચિ-૪-માં દર્શાવેલ નમૂનામાં સંજોગોના સંજોગો પ્રમાણે ગ્રાહ્ય વાંધાપત્ર આપવા જોઈશે.

૨૮૨. પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રો આપવા સામે વાંધાપત્રની પિટિશન (અરજી) દાખલ કર્યા પછી, જેમને અરજી કરવામાં આવી હોય તેવા ન્યાયાધીશ અથવા જિલ્લા પ્રતિનિધિ સમક્ષ અથવા જેમને તે (અરજી) દાખલ કર્યાની નોટિસ આપવામાં આવી હોય તેવા તેમના કોઈ બીજા પ્રતિનિધિ સમક્ષ, આવી નોટિસ કોર્ટને યોગ્ય લાગે તેમ જે વ્યક્તિએ દાખલ કરી હોય તેને આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, તે પિટિશન (અરજી) પર કોઈ કાર્યવાહી થશે નહિ.

વાંધાપત્ર
દાખલ કર્યા
પછી, વાંધો
લેનારને નોટિસ
આપવામાં ન
આવે ત્યાં સુધી
પિટિશન
(અરજી) પર
કોઈ કાર્યવાહી
ન કરવા
બાબત.

જિલ્લા
પ્રતિનિધિએ
ક્યારે પ્રોબેટ
અથવા
વહીવટ
કરવાનો
અધિકાર ન
આપવો.

૨૮૩. જેમાં પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો આપવા અંગે વિવાદ હોય અથવા જેમાં તેણીને/તેને અન્યથા એવું લાગે કે પોતાની કોર્ટમાં તે આપવા ન જોઈએ તેવા કોઈપણ કિસ્સામાં, જિલ્લા પ્રતિનિધિએ, પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો આપવા જોઈશે નહિ.

સ્પષ્ટીકરણ.- "વિવાદ" એટલે કાર્યવાહીનો વિરોધ કરવા માટે કોઈપણ વ્યક્તિએ પોતે અથવા તેણીના/તેના માન્ય એજન્ટ મારફત અથવા તેણીના/તેના વતી કાર્ય કરવા માટે યોગ્ય રીતે નીમેલા પ્લીડર (વકીલ) મારફત ઉપસ્થિત રહેવું.

જેમાં કોઈ
વિવાદ ન
હોય તેવા
શંકાસ્પદ
કેસોમાં
જિલ્લા
ન્યાયાધીશને
નિવેદન
મોકલવાની
સત્તા.

૨૮૪. જેમાં કોઈ વિવાદ ન હોય પરંતુ જિલ્લા પ્રતિનિધિને શંકા હોય કે પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો આપવા જોઈએ કે નહિ અથવા જ્યારે કોઈપણ પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્રોની આપવાના અથવા આપવા માટેની અરજીના સંબંધમાં કોઈ પ્રશ્ન ઉદ્ભવે, ત્યારે તેવા દરેક કિસ્સામાં, જિલ્લા પ્રતિનિધિ, તેણીને/તેને યોગ્ય લાગે, તો પ્રસ્તુત બાબતનું નિવેદન જિલ્લા ન્યાયાધીશને મોકલી શકશે, જે પોતાને જરૂરી જણાય તેવી સૂચનાઓ અનુસાર અરજીની બાબતમાં કાર્યવાહી કરવા માટે, જિલ્લા પ્રતિનિધિને આદેશ આપી શકશે અથવા આવી અરજીની બાબતના સંબંધમાં જિલ્લા પ્રતિનિધિ દ્વારા આગળની કોઈપણ કાર્યવાહીને પ્રતિબંધિત કરી શકશે, જેનાથી પ્રસ્તુત મંજૂરી માટે અરજી કરનાર પક્ષકાર ન્યાયાધીશને અરજી કરી શકશે.

જેમાં વિવાદ
હોય અથવા
જેમાં જિલ્લા
પ્રતિનિધિને
લાગે કે
તેણીની/તેમની
કોર્ટમાં પ્રોબેટ
અથવા
વહીવટ-પત્રો
નામંજૂર કરવા
જોઈએ તેવી
કાર્યરીતિ.

૨૮૫. જેમાં વિવાદ હોય અથવા જેમાં જિલ્લા પ્રતિનિધિનો અભિપ્રાય હોય કે તેણીની/તેમની કોર્ટમાં પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો નામંજૂર કરવા જોઈએ ત્યારે તેવા દરેક કિસ્સામાં, પિટિશન (અરજી), તેની સાથે ફાઇલ (દાખલ) કરવામાં આવેલા કોઈપણ દસ્તાવેજો સાથે, જેણે અરજી કરી હતી તે વ્યક્તિને પરત કરવી જોઈશે, જેથી તે જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજૂ કરી શકાય, સિવાય કે ન્યાયના હેતુઓ માટે, જે કરવા માટે તેણીને/તેને આથી અધિકૃત કરવામાં આવી/આવ્યા હોય તેવા જિલ્લા પ્રતિનિધિ તેને જપ્ત કરવાનું જરૂરી માને; અને, તે કિસ્સામાં, તે (અરજી) તેણીએ/તેણે જિલ્લા ન્યાયાધીશને મોકલવી જોઈશે.

કોર્ટના સીલ
(સિક્કા)
હેઠળ પ્રોબેટ
આપવા
બાબત.

૨૮૬. જિલ્લા ન્યાયાધીશ અથવા જિલ્લા પ્રતિનિધિને એવું લાગે કે કોઈ વસિયતનામાનો પ્રોબેટ આપવો જોઈએ, ત્યારે તેણીએ/તેણે પોતાની કોર્ટના સીલ હેઠળ અનુસૂચિ-૫-માં દર્શાવેલ નમૂનામાં તે આપવો જોઈશે.

૨૮૭. જિલ્લા ન્યાયાધીશ અથવા જિલ્લા પ્રતિનિધિને એવું લાગે કે જોડેલા વસિયતનામાની નકલ સાથે અથવા નકલ વગર મૃતક વ્યક્તિની મિલકત (એસ્ટેટ)ના વહીવટ-પત્રો આપવા જોઈએ, ત્યારે તેણીએ/તેણે તેણીના/તેના કોર્ટના સીલ હેઠળ અનુસૂચિ-૬-માં દર્શાવેલ નમૂનામાં તે આપવા જોઈશે.

કોર્ટના સીલ
સીલ હેઠળ
વહીવટ-પત્રો
આપવા
બાબત.

૨૮૮. જેને કોઈ પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો આપવામાં આવે તે દરેક વ્યક્તિએ, જિલ્લા ન્યાયાધીશને, મૃતકની મિલકત (એસ્ટેટ)માં પ્રવેશ મેળવવા અને વહીવટ કરવા બાકી લેણાંની વસૂલાત માટે, એક અથવા એકથી વધુ જામીન અથવા જામીનો સાથે બોન્ડ (ખત) જોડીને આપવા જોઈશે, જે બોન્ડ, ન્યાયાધીશ સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમથી આદેશ કરે તેવા સ્વરૂપમાં રહેશે.

વહીવટ-બોન્ડ
(ખત).

૨૮૯. કોર્ટ, પિટિશનથી કરવામાં આવેલી અરજી પર અને આવા કોઈપણ બોન્ડની બંધનકર્તા શરતો પાળવામાં આવી નથી તેવી ખાતરી થયેથી અને જામીનગીરી જેવી શરતો પર અથવા પ્રાપ્ત થયેલા નાણા કોર્ટમાં ચૂકવવામાં આવે તેવી જોગવાઈ પર અથવા અન્યથા, કોર્ટને યોગ્ય લાગે તેમ, અમુક વ્યક્તિને, તેણીના/તેના એક્ઝિક્યુટર્સ અથવા વહીવટકર્તાઓ-ને નામે કરી આપી શકશે, જેઓ તેમ થયેથી, સદરહુ બોન્ડ પર તેણીના/તેના અથવા તેમના પોતાના નામે દાવો કરવા માટે એવી રીતે હકદાર રહેશે જાણે કે તે મૂળ કોર્ટના ન્યાયાધીશને બદલે તેણીને/તેને અથવા તેમને આપવામાં આવ્યું હોય, અને તેના પર, હિતસંબંધ ધરાવતી તમામ વ્યક્તિઓ માટે ટ્રસ્ટી તરીકે, તેના કોઈપણ ભંગના સંબંધમાં વસૂલ કરી શકાય તેવી સંપૂર્ણ રકમ વસૂલ કરવા માટે હકદાર રહેશે.

વહીવટ-
બોન્ડ
બીજાને નામે
કરી આપવા
બાબત.

૨૯૦. વસિયતનામાનો કોઈપણ પ્રોબેટ, સાત સ્પષ્ટ દિવસો પૂરા થાય ત્યાં સુધીમાં મંજૂર કરવો જોઈશે નહિ અને વસિયત કરનાર અથવા બિન-વસિયતીના મૃત્યુના દિવસથી ચૌદ સ્પષ્ટ દિવસો પૂરા થયા પછી સુધી કોઈપણ વહીવટપત્રો આપવા જોઈશે નહિ.

પ્રોબેટ અને
વહીવટ
આપવા
માટેનો
સમય.

૨૯૧. (૧) દરેક જિલ્લા ન્યાયાધીશે અથવા જિલ્લા પ્રતિનિધિએ, વસિયતનામા માટે કોઈ જાહેર રજિસ્ટ્રીની સ્થાપના ન થાય ત્યાં સુધી, તેણીની/તેઓની કોર્ટના રેકર્ડમાંથી તેણી/તે આપે તેવા વસિયતનામા સાથે પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો જોડેલા હોય તેવા તમામ મૂળ વસિયતનામા ફાઇલ કરવા જોઈશે અને તેની જાળવણી કરવી જોઈશે.

જેના પ્રોબેટ
અથવા
વહીવટ,
વસિયતનામા
સાથે જોડેલા
હોય અને
આપેલા હોય
તેવા મૂળ
(અસલ)
વસિયતનામા
ફાઇલ
(દાખલ) કરવા
બાબત.

(૨) રાજ્ય સરકાર, આ રીતે ફાઇલ કરવામાં આવેલ વસિયતનામાની જાળવણી અને નિરીક્ષણ માટે વિનિયમો કરશે.

વિવાદાસ્પદ
કેસોમાં
કાર્યરીતિ.

૨૯૨. જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ જેમાં વિવાદ હોય તેવા કોઈ કેસની કાર્યવાહી, દીવાની કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૦૮ની જોગવાઈઓ અનુસાર, લગભગ નિયમિત દાવાના સ્વરૂપમાં કરવી જોઈશે, જેમાં પ્રોબેટ અથવા યથાપ્રસંગ, વહીવટ-પત્રો, અરજદાર એ વાદી રહેશે, અને જે વ્યક્તિ આપવાનો વિરોધ કરવા માટે હાજર રહી હોય તે પ્રતિવાદી રહેશે.

સન ૧૯૦૮
નો ૫ મો.

પાછા ખેંચી
લેવામાં
આવેલ
પ્રોબેટ
અથવા
વહીવટ-
પત્રો પાછા
સોંપી દેવા
બાબત.

૨૯૩. (૧) આ ભાગ હેઠળ પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો આપવાનું પાછું ખેંચી લેવામાં આવે અથવા રદ કરવામાં આવે, ત્યારે જેને આપવામાં આવ્યા હતા તે વ્યક્તિએ, તરત જ પ્રોબેટ અથવા (વહીવટ)પત્રો આપનાર કોર્ટને પાછા સોંપી દેવા જોઈશે.

(૨) આવી વ્યક્તિ, ઇરાદાપૂર્વક અને વાજબી કારણ વિના પ્રોબેટ અથવા (વહીવટ)પત્રો પાછા સોંપી દેવામાં નિષ્ફળ જાય, તો તેણી/તે દસ હજાર રૂપિયા સુધીના દંડ અથવા ત્રણ મહિના સુધીની મુદતની કેદની શિક્ષા અથવા તે બંને શિક્ષાને પાત્ર થશે.

પ્રોબેટ અથવા
વહીવટ પાછા
ખેંચી લેતા
પહેલાં
એક્ઝિક્યુટર
અથવા
વહીવટકર્તાને
ચુકવણી.

૨૯૪. આવી રીતે આપવામાં આવ્યા હોય તેવા પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો પાછા ખેંચી લેવામાં આવે, ત્યારે આવી રીતે પાછા ખેંચી લીધા હોવા છતાં, પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો પાછા ખેંચી લેતા પહેલાં તે હેઠળ જે વ્યક્તિએ શુદ્ધબુદ્ધિથી કોઈપણ એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને તમામ ચુકવણી કરી હોય તે વ્યક્તિને ચુકવણીની તમામ જવાબદારીમાંથી કાયદેસર રીતે મુક્ત કરવી જોઈશે; અને આવા કોઈપણ પાછા ખેંચી લેવામાં આવેલ પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્ર હેઠળ કાર્યવાહી કરનાર એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાએ જેને તે પછીથી આપવામાં આવ્યા હોય તે વ્યક્તિ કાયદેસર રીતે કરી શકી હોત તેવી તેણીએ/તેણે કરેલી કોઈપણ ચુકવણીના સંબંધમાં, એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, તે ચુકવણી તેણી/તેની પાસે રાખી શકશે અને ભરપાઈ કરી (મજરે લઈ) શકશે.

વહીવટપત્રો
નામંજૂર
કરવાની
સત્તા.

૨૯૫. આ અધિનિયમમાં અગાઉ ગમે તે મજૂર હોય તેમ છતાં, લેખિતમાં કારણોની નોંધ કરીને, આ ભાગ હેઠળ કરવામાં આવેલી વહીવટ-પત્રો માટેની કોઈપણ અરજી નામંજૂર કરતો હુકમ કરવો તે કોર્ટની વિવેકબુદ્ધિ અનુસાર રહેશે.

જિલ્લા
ન્યાયાધીશના
હુકમો વિરુદ્ધ
અપીલ.

૨૯૬. તેણીને/તેને આપવામાં આવેલી સત્તાની રૂએ, જિલ્લા ન્યાયાધીશે કરેલ દરેક હુકમ, અપીલને લાગુ પડતા દીવાની કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૦૮ (સન ૧૯૦૮ના અધિનિયમ ક્રમાંક. ૫)ની જોગવાઈઓ અનુસાર હાઇકોર્ટમાં કરવામાં આવે તે અપીલને અધીન રહેશે.

સન ૧૯૦૮
નો ૫ મો.

૨૯૭. જિલ્લા ન્યાયાધીશ, તેઓને કરવામાં આવેલી અરજી પરથી, કોઈપણ ખાનગી એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને ફરજમોઝૂફ, બરતરફ અથવા છૂટા કરી શકશે અને હોદ્દો ધરાવતા બંધ થાય (છોડી દે) તેવા કોઈપણ એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની જગ્યાએ અન્ય વ્યક્તિના વારસાહક માટે જોગવાઈ કરી શકશે અને એસ્ટેટની માલિકીની કોઈપણ મિલકત આવા વારસદારમાં નિહિત થશે.

એક્ઝિક્યુટર
અથવા
વહીવટકર્તાને
દૂર કરવા
બાબત અને
વારસદાર
માટેની
જોગવાઈ.

૨૯૮. આ ભાગ હેઠળ કોઈપણ મિલકત (એસ્ટેટ)ના સંબંધમાં પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો મંજૂર કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે જિલ્લા ન્યાયાધીશ, તેઓને કરવામાં આવેલી અરજી પરથી, એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા-ને, મિલકત (એસ્ટેટ)ના સંદર્ભમાં અથવા તેના વહીવટના સંદર્ભમાં કોઈપણ સામાન્ય અથવા વિશેષ આદેશો આપી શકશે.

એક્ઝિક્યુટર
અથવા
વહીવટકર્તાને
આદેશો.

સદોષ એક્ઝિક્યુટર્સ

૨૯૯. કોઈપણ યોગ્ય એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા હયાત ન હોય, ત્યારે મૃતકની મિલકત (એસ્ટેટ)માં હસ્તક્ષેપ કરતી હોય અથવા વહીવટકર્તાના હોદ્દાને લગતું કોઈપણ અન્ય કાર્ય કરતી હોય તેવી વ્યક્તિ, તેણી/તે સદોષ એક્ઝિક્યુટર બને છે.

સદોષ
એક્ઝિક્યુટર્સ.

અપવાદો - (૧) મૃતકના માલને સાચવવાના હેતુથી અથવા તેણીના/તેના અંત્યેષ્ટિની અથવા તેણીના/તેના પરિવાર અથવા મિલકત (એસ્ટેટ)ની તાત્કાલિક જરૂરિયાતો પૂરી પાડવાના હેતુથી હસ્તક્ષેપ કરવાથી, તેણી/તે પોતે સદોષ એક્ઝિક્યુટર બનતી/બનતો નથી.

(૨) બીજા પાસેથી પ્રાપ્ત કરેલા મૃતકના માલસામાનની ધંધાના રોજીંદા વ્યવહારમાં લેવડદેવડ કરવાથી, તેણી/તે પોતે સદોષ એક્ઝિક્યુટર બનતી/બનતો નથી.

ઉદાહરણો

(૧) A મૃતકના માલસામાનનો ઉપયોગ કરે છે અથવા આપે છે અથવા વેચે છે અથવા પોતાના દેવા અથવા વસિયતી વારસા પૂરા કરવા માટે લે છે અથવા મૃતકના દેવાની ચુકવણી મેળવે છે. તે પોતે સદોષ એક્ઝિક્યુટર છે.

(૨) A-ને, મૃતકે તેની હયાતીમાં તેના દેવા વસૂલવા અને તેના માલસામાન વેચવા માટે એજન્ટ તરીકે નીમેલો હોવાથી, તેના મૃત્યુની જાણ તેને થયા પછી પણ આમ કરવાનું ચાલુ રાખે છે. મૃતકના મૃત્યુની તેને જાણ થયા પછી કરેલા કાર્યોના સંબંધમાં તે પોતે સદોષ એક્ઝિક્યુટર છે.

(૩) A મૃતકના એક્ઝિક્યુટર તરીકે દાવો કરે છે, પરંતુ તે એક્ઝિક્યુટર નથી. તે પોતે સદોષ વહીવટકર્તા છે.

સદોષ
એક્ઝિક્યુટરની
જવાબદારી.

૩૦૦. કોઈ વ્યક્તિ સદોષ એક્ઝિક્યુટર બનવાનું કાર્ય કરે, ત્યારે તેણી/તે, કાયદેસર એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને કરવામાં આવેલી ચુકવણીની અને વહીવટ દરમિયાન કરવામાં આવેલી ચુકવણીની કપાત કર્યા પછી, તેણીના/તેના હાથમાં આવેલી અસ્કયામતોની હદ સુધી, હકદાર

એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા-ને અથવા મૃતકના કોઈપણ લેણદાર અથવા વસિયતદાર-ને જવાબદાર રહેશે.

એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની સત્તા

મૃતકના મૃત્યુ પછીની કાર્યવાહીના કારણો અને મૃત્યુ સમયે બાકી રહેલા દેવાના સંબંધમાં.

૩૦૧. એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને મૃતકના મૃત્યુ પછીની કાર્યવાહીના તમામ કારણોના સંબંધમાં દાવો કરવાની સમાન સત્તા રહેશે અને મૃતક હયાત હતા ત્યારે તેમની પાસે જે સત્તા હતી તે જ સત્તાનો ઉપયોગ, દેવાની વસૂલાત માટે કરી શકશે.

મૃતકની અને તેની વિરુદ્ધની માગણીઓ અને કાર્યવાહીના અધિકારો, મૃતકને બદલે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને પ્રાપ્ત થાય છે અને મળે છે.

૩૦૨. ભારતીય ન્યાય સંહિતા, ૨૦૨૩માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા પ્રમાણે માનહાનિ, હુમલો, અથવા પક્ષકારના મૃત્યુમાં ન પરિણમે તેવી અન્ય વ્યક્તિગત ઇજાઓ માટેના પગલાંના કારણો સિવાય; અને પક્ષકારના મૃત્યુ પછી, માંગવામાં આવેલી રાહત ભોગવી શકાશે નહિ અથવા તે મંજૂર કરવી નિરર્થક રહેશે, ત્યારે તેવા કિસ્સા સિવાય; વ્યક્તિના મૃત્યુ સમયે તેણીની/તેની તરફેણમાં અથવા તેણીના/તેના વિરુદ્ધ ચાલુ કરેલી કોઈપણ કાર્યવાહી અથવા વિશેષ કાર્યવાહી ચલાવવા અથવા તેનો બચાવ કરવાની તમામ માગણીઓ અને તમામ અધિકારો, મૃતકના બદલે તેણીના/તેના એક્ઝિક્યુટર્સ અને વહીવટકર્તાઓ-ને પ્રાપ્ત થાય છે અને મળે છે.

સન ૨૦૨૩ નો ૪૫ મો.

ઉદાહરણો

(૧) કોઈ અધિકારીની કોઈ બેદરકારી અથવા કસૂરના પરિણામે રેલવે પર અથડામણ થાય છે, અને એક મુસાફરને ગંભીર ઈજા થાય છે પરંતુ મૃત્યુમાં પરિણમે તે રીતે નહિ. તે પછીથી કોઈ કાર્યવાહી કર્યા વિના મૃત્યુ પામે છે. કાર્યવાહીનું કારણ ટકી રહેતું નથી.

(૨) A છૂટાછેડા માટે દાવો કરે છે. A મૃત્યુ પામે છે. કાર્યવાહીનું કારણ તેના પ્રતિનિધિ માટે ટકી રહેતું નથી.

૩૦૩. (૧) પેટા-કલમ (૨)ની જોગવાઈઓને અધીન રહીને, એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને, કલમ ૨૧૦ હેઠળ તેણીમાં/તેનામાં નિહિત થયેલી મૃતકની મિલકત (એસ્ટેટ)ની પોતાને યોગ્ય લાગે તે રીતે સંપૂર્ણતઃ અથવા અંશતઃ નિકાલ કરવાની સત્તા છે.

મિલકત (એસ્ટેટ)ની વ્યવસ્થા કરવાની એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની સત્તા.

ઉદાહરણો

(૧) મૃતકે તેની મિલકત (એસ્ટેટ)ના ભાગનું ચોક્કસ વસિયત કર્યું છે. વસિયતને સંમતિ આપ્યા વિના, એક્ઝિક્યુટર તેના માલાસમાનને વેચે છે. તે વેચાણ માન્ય છે.

(૨) એક્ઝિક્યુટર સ્વ-વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને મૂતકની સ્થાવર મિલકતનો એક ભાગ ગીરો રાખે છે. તે ગીરો માન્ય છે.

(૨) પેટા-કલમ (૧)થી મળેલી સામાન્ય સત્તા, નીચેના નિયંત્રણો અને શરતોને અધીન રહેશે

-

(ક) એક્ઝિક્યુટરને તેણીમાં/તેનામાં નિહિત થયેલી સ્થાવર મિલકત (એસ્ટેટ)નો નિકાલ કરવાની સત્તા, તેણીની/તેની નિમણૂક કરતા વસિયતનામાથી આ અર્થે લાદવામાં આવે તેવા કોઈપણ નિયંત્રણને અધીન છે, સિવાય કે તેણીને/તેને પ્રોબેટ આપવામાં આવ્યું હોય અને પ્રોબેટ આપ્યું હોય તે કોર્ટ, તેણીને/તેને લેખિતમાં હુકમ કરીને, નિયંત્રણ હોવા છતાં, હુકમથી પરવાનગી આપેલી રીતે હુકમમાં નિર્દિષ્ટ કરેલી કોઈપણ સ્થાવર મિલકત (એસ્ટેટ)નો નિકાલ કરવાની પરવાનગી આપે.

(ખ) વહીવટકર્તા, જે કોર્ટે વહીવટ-પત્રો મંજૂર કર્યા હોય તેની પૂર્વ-મંજૂરી વિના -

(૧) કલમ ૨૧૦ હેઠળ તેણીમાં/તેનામાં નિહિત થયેલી તત્સમાન કોઈપણ સ્થાવર મિલકત (એસ્ટેટ)ને, વેચાણથી, ભેટ આપીને, વિનિમય કરીને અથવા અન્યથા ગીરો મૂકી શકશે નહિ, તેના પર બોજો નાખી શકશે નહિ અથવા તબદીલ કરી શકશે નહિ; અથવા

(૨) આવી કોઈપણ મિલકત (એસ્ટેટ) પાંચ વર્ષથી વધુ મુદત માટે ભાડાપટે આપી શકશે નહિ.

(ગ) એક્ઝિક્યુટરે અથવા વહીવટકર્તાએ ખંડ (૧) અથવા યથાપ્રસંગ, ખંડ (૨)નું ઉલ્લંઘન કરીને કરેલી મિલકત (એસ્ટેટ)નો નિકાલ, મિલકતમાં હિતસંબંધ ધરાવતી કોઈપણ બીજી વ્યક્તિની સૂચના પર રદ થવાપાત્ર છે.

(૩) આવા કિસ્સામાં, કોઈપણ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રો આપવામાં આવે તે પહેલાં, તેના પર પેટા-કલમ (૧) અને પેટા-કલમ (૨)ના ખંડો (૧) અને (૩) અથવા યથાપ્રસંગ, પેટા-કલમ (૧) અને પેટા-કલમ (૨)ના ખંડો (૨) અને (૩)-ની એક નકલમાં શેરો મારવો જોઈશે અથવા તેની સાથે જોડવી જોઈશે.

(૪) તેના પર પેટા-કલમ (૩)થી ફરમાવ્યા મુજબ શેરો મારવામાં આવ્યો ન હોય અથવા જોડાણ કરવામાં આવ્યું ન હોય તેના કારણે પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્રો અમાન્ય ગણવામાં આવશે

નહિ અને આવા શેરા અથવા જોડાણ ન હોય તો, એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, આ કલમની જોગવાઈઓ અનુસાર હોય તે સિવાય અન્યથા કાર્યવાહી કરવા માટે અધિકૃત થશે નહિ.

વહીવટની સામાન્ય સત્તા. 30૪. એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા,-

(૧) તેણી/તેના દ્વારા સંચાલિત કોઈપણ એસ્ટેટની માલિકીની કોઈપણ મિલકતની યોગ્ય સંભાળ અથવા સંચાલન માટે જરૂરી હોય તેવા કાર્યો પર; અને

(૨) જિલ્લા ન્યાયાધીશની પૂર્વ-મંજૂરી સાથે, ધાર્મિક, સખાવતી મિલકત (એસ્ટેટ) પર અને આવી મિલકત (એસ્ટેટ)ના કિસ્સામાં વાજબી અને યોગ્ય હોય તેવી અન્ય વસ્તુઓ પર અને તેવા સુધારા પર,

-તેણી/તે કાયદેસર રીતે ઉપયોગમાં લઈ શકે તેવી ખર્ચની અન્ય કોઈપણ સત્તા ઉપરાંત અને તેનું અલ્પીકરણ કર્યા વિના ખર્ચ કરી શકશે.

મૃતકની મિલકત (એસ્ટેટ)ની એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા

30૫. કોઈ એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, પ્રત્યક્ષ રીતે અથવા પરોક્ષ રીતે મૃતકની મિલકત (એસ્ટેટ)નો કોઈપણ ભાગ ખરીદે, તો વેચાયેલી મિલકત(એસ્ટેટ)માં હિતસંબંધ ધરાવતી કોઈપણ બીજી વ્યક્તિની સૂચનાથી વેચાણ રદ થવાપાત્ર છે.

અનેક એક્ઝિક્યુટર્સ અથવા વહીવટકર્તાઓ પૈકી એક દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાની સત્તા.

30૬. અનેક એક્ઝિક્યુટર્સ અથવા વહીવટકર્તાઓ હોય, ત્યારે વિરુદ્ધનો કોઈ આદેશ ન હોય તો, તેમની તમામ સત્તાનો ઉપયોગ, જેણે વસિયતનામાને સાબિત કર્યું હોય અથવા તેનો વહીવટ હાથ ધર્યો હોય તેવા તેમનામાંથી કોઈપણ એક એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા કરી શકશે.

ઉદાહરણો

(૧) અનેક એક્ઝિક્યુટર્સ પૈકી એકને મૃતકનું બાકી દેવું મુક્ત કરવાની સત્તા છે.

(૨) (તેમાંના) એકને ભાડાપટે સોંપવાની સત્તા છે.

(૩) (તેમાંના) એકને મૃતકની જંગમ અથવા સ્થાવર મિલકત (એસ્ટેટ) વેચવાની સત્તા છે.

(૪) (તેમાંના) એકને વારસામાં સંમતિ આપવાની સત્તા છે.

(૫) (તેમાંના) એકને મૃતકને ચૂકવવાપાત્ર પ્રોમિસરી નોટ પર શેરો મારવાની સત્તા છે.

(૬) વસિયતનામાથી A, B, C અને D-ને એક્ઝિક્યુટર્સ તરીકે નીમે છે, અને આદેશ આપે છે કે તેમાંથી બે કોરમ રહેશે. કોઈપણ કાર્યવાહી, એક જ એક્ઝિક્યુટર કરી શકશે નહિ.

૩૦૭. અનેક એક્ઝિક્યુટર્સ અથવા વહીવટકર્તાઓ પૈકી એક અથવા એકથી વધુના મૃત્યુ પર, વસિયતનામામાં અથવા વહીવટ-પત્રો આપવામાં વિરુદ્ધનો કોઈ આદેશ ન હોય તો, હોદ્દાની તમામ સત્તા, હયાત વ્યક્તિઓ અથવા હયાત વ્યક્તિમાં નિહિત થઈ જાય છે.

એક અથવા એકથી વધુ એક્ઝિક્યુટર્સ અથવા વહીવટકર્તાઓ પૈકી એકનું મૃત્યુ થતાં બાકીનાને સત્તા રહેવા બાબત.

૩૦૮. વહીવટ વગરની માલમત્તાના વહીવટકર્તાને, આવી માલમત્તાના સંબંધમાં, મૂળ એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા જેટલી જ સત્તા છે.

વહીવટ વગરની માલમત્તાના વહીવટકર્તાની સત્તા.

૩૦૯. સગીરાવસ્થા દરમિયાનના વહીવટકર્તાને, સામાન્ય વહીવટકર્તાની તમામ સત્તા છે.

સગીરાવસ્થા દરમિયાનના વહીવટકર્તાની સત્તા.

૩૧૦. પરિણીત સ્ત્રીને પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રોની મંજૂરી આપવામાં આવે, ત્યારે તેણીને/તેને સામાન્ય એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની તમામ સત્તા છે.

પરિણીત એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની સત્તા.

એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની ફરજો

૩૧૧. મૃતકે આવશ્યક અંત્યેષ્ટિ વિધિઓ કરવાના હેતુ માટે પૂરતી મિલકત (એસ્ટેટ) છોડી હોય, તો તે માટે તેણીની/તેની સ્થિતિને અનુરૂપ ભંડોળ (ફંડ) પૂરું પાડવાની ફરજ એક્ઝિક્યુટરની છે.

મૃતકની અંત્યેષ્ટિ અંગે.

૩૧૨. (૧) એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્રો આપ્યાના છ મહિનાની અંદર અથવા જે કોર્ટે પ્રોબેટ અથવા પત્રો આપ્યા હોય તે કોર્ટ નક્કી કરે તેટલા વધુ સમયની અંદર, જેના પર એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા તે સ્વરૂપમાં હકદાર હોય તેવા કોઈપણ વ્યક્તિના કબજામાં રહેલી તમામ મિલકત (એસ્ટેટ) અને તમામ ધિરાણો (કેડિટ્સ)-ના અને તેણે ચૂકવેલા તમામ દેવાના સંપૂર્ણ અને સાચા અંદાજ-નો સમાવેશ કરતી એક યાદી તે કોર્ટમાં પ્રદર્શિત કરવી જોઈશે; અને તે જ રીતે, મંજૂરી મળ્યાના એક વર્ષની અંદર અથવા સદરહુ કોર્ટ નક્કી કરે તેટલા વધુ સમયની અંદર, તેણીના/તેના હાથમાં આવેલી અસ્કયામતો અને તેનો ઉપયોગ અથવા વ્યવસ્થા કેવી રીતે કરવામાં આવ્યો/આવી છે તે દર્શાવતો મિલકત (એસ્ટેટ)નો હિસાબ પ્રદર્શિત કરવો જોઈશે.

યાદી અને હિસાબ.

(૨) હાઈકોર્ટ, આ કલમ હેઠળ યાદી અથવા હિસાબ પ્રદર્શિત કરવાના નમૂનાને ઠરાવી શકશે.

(૩) કોઈ એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, કોર્ટે આ કલમ હેઠળ યાદી અથવા હિસાબ પ્રદર્શિત કરવા માટે ફરમાવ્યા પછી, ઇરાદાપૂર્વક માગણીનું પાલન કરવામાં ચૂક કરે, તો તેણીએ/તેણે ભારતીય ન્યાય સંહિતા, ૨૦૨૩ની કલમ ૨૧૧ હેઠળ ગુનો કર્યો હોવાનું ગણાશે.

સન ૨૦૨૩
નો ૪૫ મો.

(૪) આ કલમ હેઠળ ઇરાદાપૂર્વક ખોટી યાદી અથવા હિસાબ પ્રદર્શિત કરવી/કરવો તે ભારતીય ન્યાય સંહિતા, ૨૦૨૩ની કલમ ૨૨૯ હેઠળ ગુનો ગણાશે.

સન ૨૦૨૩
નો ૪૫ મો.

અમુક
કિસ્સામાં
ભારતના
કોઈપણ
ભાગમાંની
મિલકત
(એસ્ટેટ)નો
સમાવેશ
કરવાની

૩૧૩. સમગ્ર ભારતમાં અમલમાં આવે તેવા ઉદ્દેશથી પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો આપવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે તેવા તમામ કિસ્સામાં, એક્ઝિક્યુટરે અથવા વહીવટકર્તાએ, મૃતકની માલમત્તાની યાદીમાં ભારતમાં આવેલી તેણીની/તેની તમામ જંગમ અને સ્થાવર મિલકતનો સમાવેશ કરવો જોઈશે અને દરેક રાજ્યમાં આવેલી આવી મિલકતનું મૂલ્ય, આવી યાદીમાં અલગથી જણાવવું જોઈશે તેમજ ભારતમાં ગમે ત્યાં આવેલી હોય તેમ છતાં, પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રોમાં અસર પામેલી મિલકત (એસ્ટેટ)ની સંપૂર્ણ રકમ અથવા મૂલ્યને તત્સમાન હોવ તેવી ફી સાથે પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્રો વસૂલવાપાત્ર થશે.

મૃતકની
મિલકત અને
તેના પર
બાકી રહેલા
દેવા અંગે.

૩૧૪. એક્ઝિક્યુટરે અથવા વહીવટકર્તાએ, વાજબી કાળજી રાખીને મૃતકની મિલકત (એસ્ટેટ) અને તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે, તેણીના/તેના બાકી રહેલા દેવા વસૂલ કરવા જોઈશે.

૩૧૫. મૃતકના દરજ્જા અને મોભા અનુસાર વાજબી રકમના અંત્યેષ્ટિ ખર્ચ અને તબીબી સારવાર માટે ફી અને તેણીના/તેના મૃત્યુ પહેલાંના એક મહિના માટે રહેવા અને જમવાની વ્યવસ્થાનો સહિતના મૃત્યુશય્યા ખર્ચ, તમામ દેવા પહેલાં ચૂકવવા જોઈશે.

તમામ દેવા
પહેલાં
ચૂકવવાના
ખર્ચ.

૩૧૬. મિલકત (એસ્ટેટ)નું સંચાલન કરવા માટે જરૂરી હોય તેવા કોઈપણ ન્યાયિક કાર્યવાહી માટે અથવા તેના સંબંધમાં થયેલા ખર્ચ સહિતના પ્રોબેટ અથવા વહીવટ-પત્ર મેળવવાના ખર્ચ, અંત્યેષ્ટિ ખર્ચ અને મૃત્યુશય્યા ખર્ચ પછી તરત જ ચૂકવવા જોઈશે.

આવા ખર્ચ
પછી
ચૂકવવાના
ખર્ચ.

૩૧૭. કોઈપણ મજૂરે, કારીગરે અથવા ઘરના નોકરે મૃતકને તેણીના/તેના મૃત્યુ પહેલાંના ત્રણ મહિનાની અંદર આપેલી સેવાઓ માટે બાકી રહેલ વેતન ચૂકવવું જોઈશે અને પછી મૃતકના અન્ય દેવાના સંબંધમાં દેવાની પ્રાથમિકતા (કોઈ હોય તો) અનુસાર ચૂકવવા જોઈશે.

ત્યાર પછી અમુક સેવાઓ માટે વેતન ચૂકવવા અને તે પછી અન્ય દેવા ચૂકવવા બાબત.

૩૧૮. ઉપર્યુક્ત સિવાય, કોઈપણ લેણદારને બીજા લેણદાર પર પસંદગીનો અધિકાર રહેશે નહિ; પરંતુ એક્ઝિક્યુટરે અથવા વહીવટકર્તાએ, મૃતકની અસ્કયામતોનો બોજો હોય ત્યાં સુધી, તેણી/તે જાણતી/જાણતો હોય તેવા પોતાના દેવા સહિતના તમામ દેવા સમાન રીતે અને ફાળે પડતાં ચૂકવવા જોઈશે.

ઉપર્યુક્ત દેવા સિવાય, તમામ દેવા સમાન રીતે અને ફાળે પડતાં ચૂકવવા જોઈશે.

૩૧૯. (૧) મૃતકનો કાયમી વસવાટ ભારતમાં ન હોય, તો તેના/તેણીના દેવાની ચુકવણી માટે તેણીની/તેની જંગમ મિલકત (એસ્ટેટ)ના ઉપયોગનું નિયમન, ભારતના કાયદાથી નિયંત્રિત કરવામાં આવશે.

કાયમી વસવાટ ભારતમાં ન હોય તેવા દેવાની ચુકવણી માટે જંગમ મિલકત (એસ્ટેટ)નો ઉપયોગ.

(૨) પેટા-કલમ (૧)ની રૂએ તેણીના/તેના દેવાના ભાગની ચુકવણી પ્રાપ્ત કરે તેવો કોઈપણ લેણદાર, મૃતકની સ્થાવર મિલકત (એસ્ટેટ)ની આવકમાં ભાગ લેવા માટે હકદાર રહેશે નહિ, સિવાય કે તેણી/તે, અન્ય લેણદારોના લાભ માટે આવી ચુકવણી ધ્યાનમાં લે.

ઉદાહરણ

A મૃત્યુ પામે છે, તેનું નિવાસસ્થાન એવા દેશમાં હોય છે જ્યાં સીલ હેઠળના દસ્તાવેજો સીલ હેઠળના ન હોય તેવા દસ્તાવેજો કરતાં પ્રાથમિકતા ધરાવે છે, ૫૦૦,૦૦૦ રૂપિયાના મૂલ્યની સ્થાવર મિલકત (એસ્ટેટ) અને ૧,૦૦૦,૦૦૦ રૂપિયાની સ્થાવર મિલકત (એસ્ટેટ), ૧,૦૦૦,૦૦૦ રૂપિયાની રકમના સીલ હેઠળના ન હોય તેવા દસ્તાવેજો પરના દેવા અને તે જ રકમની સીલ હેઠળના દસ્તાવેજો પરના દેવા છોડી દે છે. સીલ હેઠળના દસ્તાવેજો ધરાવતા લેણદારોએ, સ્થાવર મિલકતની આવકમાંથી તેમના દેવાનો અડધો ભાગ મેળવ્યો હતો. સ્થાવર મિલકતની આવક સીલ હેઠળના ન હોય તેવા દસ્તાવેજો પરના દેવાનો અડધો ભાગ છૂટો ન થાય ત્યાં સુધી, આવા દેવાની ચુકવણીમાં લાગુ કરવામાં આવશે. આનાથી ૫૦૦,૦૦૦ રૂપિયા બાકી રહેશે જે તમામ લેણદારોમાં ભેદભાવ વિના, તેમના પર બાકી રહેલી રકમના પ્રમાણમાં વહેંચવાના રહેશે.

વસિયતી વારસા પહેલાં ચૂકવવાના દેવા.

૩૨૦. દરેક પ્રકારના દેવા, કોઈપણ વસિયતી વારસા પહેલાં ચૂકવવા પડશે.

એક્ઝિક્યુટર
અથવા
વહીવટકર્તા
ક્ષતિપૂર્તિ
વિના
વસિયતી
વારસો સોંપી
દેવા માટે
બંધાયેલા
નથી.

૩૨૧. મૃતકની મિલકત, કોઈપણ આકસ્મિક જવાબદારીઓને અધીન હોય, તો એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, તે જવાબદારીઓ પૂરી કરવાનો સમય આવે ત્યારે, તે પરિપૂર્ણ કરવા પૂરતી ક્ષતિપૂર્તિ વિના કોઈપણ વસિયતી વારસો સોંપી દેવા (ચૂકવવા) માટે બંધાયેલા નથી.

સામાન્ય
વસિયતી
વારસામાં
કપાત.

૩૨૨. દેવા, આવશ્યક ખર્ચ અને યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસા ચૂકવ્યા (સોંપી દીધા) પછી અસ્કયામતો, તમામ સામાન્ય વસિયતી વારસો સોંપી દેવા (ચૂકવવા) માટે પૂરતી ન હોય, તો પછીથી સરખા પ્રમાણમાં કપાત થશે અથવા તેમાં ઘટાડો થશે અને વસિયતનામામાં વિરુદ્ધનો કોઈ આદેશ ન હોય તો, એક્ઝિક્યુટરને, એક વારસદારને બીજા વારસદાર કરતાં વધુ ચૂકવણી કરવાનો, અથવા તેણીને/તેને અથવા જેના માટે તે/તેણી ટ્રસ્ટી હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિને, વસિયતી વારસાના કારણે કોઈપણ નાણા રાખવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

દેવાની
ચૂકવણી કરવા
માટે પૂરતી
અસ્કયામતો
હોય, ત્યારે
યથાનિર્દિષ્ટ
વસિયતી
વારસામાં
કપાત.

૩૨૩. યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસો હોય અને અસ્કયામતો દેવાની ચૂકવણી અને આવશ્યક ખર્ચ માટે પૂરતી હોય, ત્યારે નિર્દિષ્ટ કરેલી વસ્તુ, કોઈપણ વારસદારને કોઈપણ કપાત વિના સોંપવી આવશ્યક છે.

૩૨૪. મિલકતદર્શક વસિયતી વારસો હોય અને સંપત્તિ દેવાની ચૂકવણી અને આવશ્યક ખર્ચ માટે પૂરતી હોય, ત્યારે વારસદારને જેમાંથી વસિયતી વારસો ચૂકવવાનો આદેશ આપવામાં આવે તે ભંડોળ સમાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી, આવા ભંડોળમાંથી તેણીના/તેના વસિયતી વારસાની ચૂકવણી માટે પસંદગીનો દાવો હોય છે અને ભંડોળ સમાપ્ત થયા પછી, વારસાનો ભાગ હજુ પણ ચૂકવવામાં ન આવે, તો તેણી/તે આવી ચૂકવવામાં ન આવેલી બાકીની રકમના વસિયતી વારસા માટે સામાન્ય સંપત્તિ સામે બાકી રકમ માટે ક્રમ આપવા માટે હકદાર છે.

દેવા અને
જરૂરી ખર્ચ
ચૂકવવા માટે
પૂરતી સંપત્તિ
હોય ત્યારે
મિલકતદર્શક
વસિયતી
વારસા હેઠળ
અધિકાર.

૩૨૫. દેવા અને યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસા સોંપી દેવા માટે પૂરતી સંપત્તિ ન હોય, તો પછીથી તેમની સંબંધિત રકમના પ્રમાણમાં ફાળે પડતી કપાત કરવામાં આવશે.

યથાનિર્દિષ્ટ
વસિયતી
વારસામાં ફાળે
પડતી કપાત.

ઉદાહરણ

A-એ B-ને ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાની કિંમતની હીરાની વીંટી અને C-ને ૧૦૦,૦૦૦ રૂપિયાની કિંમતનું મોટર વાહન વસિયતમાં આપ્યું છે. વસિયતકર્તાની તમામ માલમત્તા વેચવી જરૂરી જણાય છે; અને દેવાની ચુકવણી પછી તેની સંપત્તિ ફક્ત ૧૦૦,૦૦૦ રૂપિયા છે. આ રકમમાંથી, ૩૩,૩૩૩ રૂપિયા B ને અને ૬૬,૬૬૭ રૂપિયા C-ને ચૂકવવાના છે.

૩૨૬. કપાતના હેતુ માટે, જીવનભરનો વસિયતી વારસો, વાર્ષિકી ઉત્પન્ન કરવા માટે વસિયતનામાથી ફાળવવામાં આવેલી રકમ અને તેને રજૂ કરવા માટે કોઈ રકમ ફાળવવામાં ન આવી હોય ત્યારે તેવી વાર્ષિકીનું મૂલ્ય, સામાન્ય વસિયતી વારસા તરીકે ગણવામાં આવશે.

કપાતના હેતુ માટે વસિયતી વારસાઓને સામાન્ય વસિયતી વારસા ગણવા બાબત.

એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા દ્વારા વારસાને સંમતિ

૩૨૭. વારસદારના વસિયતી વારસાના માલિકી હકને પરિપૂર્ણ કરવા માટે, એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની સંમતિ જરૂરી છે.

વારસદારના માલિકી હકને પરિપૂર્ણ કરવા માટે સંમતિ જરૂરી છે.

ઉદાહરણો

(૧) A તેના વસિયતનામાથી B-ને તેના સરકારી કાગળ વારસામાં આપે છે જે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયામાં જમા છે. બેંકને એક્ઝિક્યુટરની સંમતિ વિના સિક્યોરિટીઝ (જામીનગીરી) સોંપવાનો કોઈ અધિકાર નથી કે B-ને તેનો કબજો લેવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

(૨) A-એ, અમદાવાદમાં B-ને ભાડે આપેલું પોતાનું ઘર તેના વસિયતનામાથી C-ને વરસામાં આપેલ છે. C એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની સંમતિ વિના ભાડું મેળવવાને હકદાર નથી.

યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસાને એક્ઝિક્યુટરની સંમતિની અસર.

૩૨૮. (૧) યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતમાં એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની સંમતિ, તેમાં તેણીના/તેના હિતસંબંધને, એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા તરીકેના હકથી વંચિત કરવા અને વારસદારના વસિયતના વિષયને તબદીલ કરવા માટે પૂરતી રહેશે, સિવાય કે મિલકત (એસ્ટેટ)ના પ્રકાર અથવા સંજોગો, તેને અમુક રીતે તબદીલ કરવાની જરૂર હોય તેવા હોય.

(૨) આ સંમતિ મૌખિક હોઈ શકે અને તે, એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની વર્તણૂક (એસ્ટેટ)થી સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત હોઈ શકે.

ઉદાહરણો

(૧) A ઘોડાને વસિયતમાં આપવામાં આવે છે. એક્ઝિક્યુટર, વસિયતદારને તેનો નિકાલ કરવાની વિનંતી કરે છે અથવા કોઈ તૃતીય પક્ષકાર, એક્ઝિક્યુટર પાસેથી ઘોડો ખરીદવાનો પ્રસ્તાવ મૂકે છે, અને તેણી/તે (એક્ઝિક્યુટર), તેણીને/તેને (તૃતીય પક્ષકારને) વસિયતદારને અરજી કરવાનું સૂચન કરે છે. વારસાને સંમતિ ગર્ભિત છે.

(૨) વસિયતથી અમુક ભંડોળનું વ્યાજ, વસિયતદારની સગીરાવસ્થા દરમિયાન તેણીના/તેના ભરણપોષણ માટે ઉપયોગમાં લેવાનો આદેશ કરવામાં આવે છે. એક્ઝિક્યુટર તેનો એ રીતે ઉપયોગ કરવો શરૂ કરે છે. આ સમગ્ર વસિયતી, બક્ષિસની અનુમતિ છે.

(૩) વસિયતી બક્ષિસથી અમુક ડંડ A ને અને તેણીને/તેને આપ્યા પછી B ને આપવામાં આવે છે. એક્ઝિક્યુટર, તે ડંડનું વ્યાજ Aને આપે છે. આ બાબત Bને આપેલી વસિયતી બક્ષિસની ગર્ભિત અનુમતિ છે.

(૪) વસિયત કરનારના તમામ દેવાં ચૂકવ્યા પછી પરંતુ યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસા આપ્યા પહેલાં એક્ઝિક્યુટરો મૃત્યુ પામે છે. તે વારસાને અનુમતિ આપવામાં આવી છે એમ માની શકાય.

(૫) જેને કોઈ યથાનિર્દિષ્ટ વસ્તુની વસિયતી બક્ષિસ આપવામાં આવેલ હોય તે વ્યક્તિ એક્ઝિક્યુટર તરફથી કોઈ વાંધો લેવાયા વિના તે વસ્તુ કબજે લઈને રાખી લે છે. તેણીની/તેની (એક્ઝિક્યુટરની) અનુમતિ મળી છે એમ માની શકાય.

૩૨૯. વસિયતી વારસા અંગેની એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની અનુમતિ શરતી હોઈ શકે અને જો તે શરતનો અમલ કરાવવાનો તેણીને/તેને (એક્ઝિક્યુટરને) હક હોય અને તેનું પાલન કરવામાં ન આવે, તો અનુમતિ મળી ન ગણાય.

શરતી
અનુમતિ

ઉદાહરણો

(૧) A વસિયતી બક્ષિસથી Bને પોતાની અમદાવાદની જમીન આપે છે, તે જમીન વસિયતની તારીખે અને Aના મૃત્યુ સમયે ૫,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા માટે ગીરો મૂકેલી હતી. એક્ઝિક્યુટર સદરહુ વસિયતી બક્ષિસને એવી શરતે અનુમતિ આપે છે કે B એ વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે ગીરોની રૂએ લેણી થતી રકમ મર્યાદિત સમયમાં ચૂકવવી જોઈશે. તે રકમ ચૂકવવામાં આવતી નથી. અનુમતિ મળી ન ગણાય.

(૨) વસિયતદારે તેણીને/તેને અમુક રકમ ચૂકવવી જોઈશે એવી શરતે એક્ઝિક્યુટર, વસિયતી બક્ષિસ અંગે અનુમતિ આપે છે. ચુકવણી કરવામાં આવતી નથી. તેમ છતાં, અનુમતિ માન્ય ગણાય.

૩૩૦. (૧) એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા પોતે વસિયતદાર હોય તો બીજી કોઈ વ્યક્તિને વસિયતી બક્ષિસ આપવામાં આવેલ હોય, ત્યારે જેમ તેણીની/તેની અનુમતિ આવશ્યક હોય છે એ જ પ્રમાણે તેણીના/તેના વસિયતી વારસાનો હક સંપૂર્ણ કરવા માટે, તેના તેણીના/તેના વારસાને તેની અનુમતિ જરૂરી હોય છે અને તેણીની/તેની અનુમતિ એવી જ રીતે સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત હોઈ શકે.

પોતાના
વસિયતી
વારસા અંગે
એક્ઝિક્યુટર
ની અનુમતિ.

(૨) મિલકત (એસ્ટેટ)નો વહીવટ કરવામાં એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, કોઈ એવું કાર્ય કરે કે તે તેણીની/તેની વસિયતદારની હેસિયતથી કર્યું ગણાય અને તેણીની/તેની એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની હેસિયતથી કર્યું ન ગણાય તો અનુમતિ ગર્ભિત છે એમ સમજવું.

ઉદાહરણ

એક્ઝિક્યુટર, તેને વસિયતી વારસામાં મળેલ ઘરનું ભાડું અથવા સરકારી જામીનગીરીઓનું વ્યાજ મેળવે છે અને તેના પોતાના ઉપયોગ માટે વાપરે છે. આ સંમતિ છે.

૩૩૧. કોઈ વસિયતી વારસા અંગે એક્ઝિક્યુટરે અથવા વહીવટકર્તાએ આપેલી અનુમતિ, તે વસિયતી વારસાને, વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી અસરકર્તા બનાવે છે.

એક્ઝિક્યુટરની
અનુમતિની
અસર.

ઉદાહરણો

(૧) વસિયતદાર, તેણીના/તેના વસિયતી વારસા અંગે એક્ઝિક્યુટર અનુમતિ આપે તે પહેલાં તે વસિયતી વારસો વેચી દે છે. એક્ઝિક્યુટરે પાછળથી આપેલી અનુમતિ, ખરીદનારના ફાયદા માટે અમલી બને છે અને વસિયતી વારસા અંગેનો તેણીનો/તેનો હક સંપૂર્ણ થાય છે.

(૨) A વસિયતી વારસાથી B ને તેણી/તે પોતે મૃત્યુ પામે ત્યારથી ચઢતાં વ્યાજે રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦ આપે છે. A મૃત્યુ પામ્યો ત્યારથી એક વર્ષ પૂરું થતાં સુધીમાં એક્ઝિક્યુટર તેણીના/તેના વસિયતી વારસાને અનુમતિ આપતો નથી. A મૃત્યુ પામ્યો ત્યારથી B વ્યાજ માટે હકદાર છે.

એક્ઝિક્યુટરે
વસિયતી
વારસા ક્યારે
સોંપી દેવાં
જોઇએ.

૩૩૨. વસિયત કરનાર, મૃત્યુ પામે ત્યારથી એક વર્ષ પૂરું થાય ત્યાં સુધી એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, કોઇ વસિયતી વારસો સોંપી દેવા અથવા આપી દેવા બંધાયેલ નથી.

ઉદાહરણ

A તેણીની/તેની વસિયતથી એવો આદેશ કરે છે કે તેણીના/તેના વસિયતી વારસા તેણીના/તેના મૃત્યુ પછી છ મહિનાની અંદર ચૂકવી આપવા (સોંપી દેવા), એક્ઝિક્યુટર વર્ષની સમાપ્તિ પહેલાં તેને ચૂકવી આપવા (સોંપી દેવા) બંધાયેલ નથી.

વર્ષાસનોની ચુકવણી અને ફાળવણી

વસિયતથી
સમય
નક્કી
કરવામાં
આવ્યો ન
હોય ત્યારે
વર્ષાસનોની
શરૂઆત.

૩૩૩. વસિયતથી વર્ષાસન આપવામાં આવ્યું હોય અને તે શરૂ કરવા માટે કોઈપણ સમય નક્કી કરવામાં આવેલ ન હોય ત્યારે, વસિયત કરનાર, મૃત્યુ પામે ત્યારથી તે શરૂ થશે, અને તે ધરના (વસિયત કરનારના મૃત્યુ) પછી તરતનું એક વર્ષ પૂરું થયે પહેલી ચુકવણી કરવી જોઇશે.

દર ત્રણ
મહિને
અથવા દર
મહિને
આપવાનું
વર્ષાસન
પ્રથમ
ક્યારે લેણું
થાય.

૩૩૪. દર મહિને અથવા દર મહિને વર્ષાસન આપવાનો આદેશ હોય, ત્યારે વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી, પહેલાં ત્રિમાસ અથવા યથાપ્રસંગ, પહેલાં મહિનાને અંતે પહેલીવાર આપવાની રકમ લેણી થશે; અને એક્ઝિક્યુટર અને વહીવટકર્તાને યોગ્ય લાગે તો લેણી થાય ત્યારે તે આપવામાં આવશે. પરંતુ એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા વર્ષના અંત સુધી તે આપવા માટે બંધાયેલ રહેશે નહિ.

૩૩૫. (૧) એવો આદેશ હોય કે વસિયત કરનારનું મૃત્યુ પામે ત્યારે એક મહિનાની અથવા બીજી કોઈ સમયમર્યાદાની અંદર અથવા ચોક્કસ દિવસે કોઈ વર્ષાસનોની પહેલીવારની ચુકવણી કરવી જોઇશે, ત્યારે વહેલામાં વહેલા જે તારીખે પહેલી ચુકવણી કરવાનું વસિયતથી અધિકૃત કરવામાં આવ્યું હોય તે તારીખથી એક વર્ષ પૂરું થયા પછી એ જ તારીખે ઉત્તરોત્તર ચુકવણી કરવાની રહેશે.

(૨) ચુકવણીની તારીખો વચ્ચેના ગાળામાં વર્ષાસનો મૃત્યુ પામે, તો વર્ષાસનોનો ફાળો પડતો હિસ્સો, તેણીના/તેના પ્રતિનિધિને ચૂકવવો જોઇશે.

નિયત
સમયની
અંદર અથવા
ચોક્કસ
દિવસ પહેલાં
ચુકવણી
કરવાનો
આદેશ
કરવામાં
આવ્યો હોય
ત્યારે
ઉત્તરોત્તર
ચુકવણીની
તારીખો.

વસિયતી વારસા માટેની જોગવાઈ કરવા ભંડોળનું રોકાણ

૩૩૬. યથાનિર્દિષ્ટ ન હોય એવો વસિયતી વારસો, જીવનપર્યંત આપવામાં આવેલ હોય, ત્યારે વર્ષને અંતે હાઇકોર્ટ, કોઈ સામાન્ય નિયમથી અધિકૃત કરે અથવા આદેશ કરે એવી જામીનગીરીઓમાં વસિયતથી આપેલી રકમનું રોકાણ કરવું જોઈશે અને તેની ઊપજ પ્રાપ્ત થતી જાય તેમ વસિયતદારને તે આપવી જોઈશે.

યથાનિર્દિષ્ટ
ન હોય એવો
વસિયતી
વારસો
જીવનપર્યંત
આપવામાં
આવેલ હોય,
ત્યારે
વસિયતથી
આપેલી
રકમનું
રોકાણ.

ભવિષ્યમાં
સોંપી
દેવાના
સામાન્ય
વસિયતી
વારસા અંગે
રોકાણ અને
વચગાળાના
હિતની
નિકાલ.

૩૩૭. (૧) ભવિષ્યમાં સોંપી દેવો એ રીતે કોઈ સામાન્ય વસિયતી વારસો આપવામાં આવેલ હોય, ત્યારે એક્ઝિક્યુટરે અથવા વહીવટકર્તાએ, આ માટે પૂરતી રકમનું કલમ ૩૩૬માં જણાવેલાં પ્રકારની જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવું જોઈશે.

(૨) વચગાળાનું હિત, વસિયત કરનારની શેષ મિલકતનો ભાગ બનશે.

કોઈ ભંડોળ
ઉપર
વર્ષાસનનો
બોજો
રાખવામાં
આવ્યો ન
હોય અથવા

૩૩૮. કોઈ વર્ષાસન આપવામાં આવે અને વસિયતથી કોઈ ભંડોળ ઉપર તેની ચુકવણીનો બોજો રાખવામાં આવે નહિ અથવા તેના માટે ભંડોળનો વિનિયોગ કરવામાં આવે નહિ, ત્યારે નિર્દિષ્ટ રકમનું સરકારી વર્ષાસન ખરીદવું જોઈશે અથવા એવું કોઈ વર્ષાસન મળી શકે નહિ તો વર્ષાસનની રકમ ઊપજે એટલા પૂરતી રકમનું કલમ ૩૩૬ માં જણાવેલા પ્રકારની જામીનગીરીઓમાં તે હેતુ માટે રોકાણ કરવું જોઈશે.

અવલંબી
વસિયતી
બક્ષિસની શેષ
વસિયતદારને
તબદીલી.

૩૩૯. કોઈ વસિયતી બક્ષિસ અવલંબી (પ્રાસંગિક) હોય, ત્યારે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા તે વસિયતી વારસાની રકમનું રોકાણ કરવા બંધાયેલ નથી પણ શેષ વસિયતદાર હોય તો તેણી/તે, જો સદરહુ વસિયતી વારસો સોંપી દેવાના થાય તો તે સોંપી દેવા માટે પૂરતી જામીનગીરી આપે એટલે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા તેને તમામ શેષ મિલકત તબદીલ કરી શકશે.

૩૪૦. કોઈ વસિયત કરનારે તેણીની/તેની શેષ મિલકતનું કોઈ ખાસ જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવાનો આદેશ કર્યા વિના કોઈ વ્યક્તિને તેના જીવનપર્યંત વસિયતી બક્ષિસથી તે આપેલ હોય, ત્યારે વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે તેનો જેટલો ભાગ કલમ ૩૩૬માં જણાવેલા પ્રકારની જામીનગીરીઓમાં રોકેલો ન હોય તેનું નાણામાં રૂપાંતર કરી એવી જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવું જોઈશે.

ખાસ
જામીનગીરી
ઓમાં
રોકાણ
કરવાનો
આદેશ કર્યા
વિના
વસિયતીથી
જીવનપર્યંત
આપેલી શેષ
મિલકતનું
રોકાણ.

૩૪૧. કોઈ વસિયત કરનારે, તેણીની/તેની શેષ મિલકત (એસ્ટેટ)નું અમુક નિર્દિષ્ટ કરેલી જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવાના આદેશ સાથે કોઈ વ્યક્તિને તેના જીવનપર્યંત વસિયતી બક્ષિસથી તે આપેલ હોય, ત્યારે તે મિલકતનો જેટલો ભાગ તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે નિર્દિષ્ટ કરેલા પ્રકારની જામીનગીરીઓમાં રોકેલો ન હોય તેનું નાણામાં રૂપાંતર કરી એવી જામીનગીરીઓમાં રોકાણ કરવું જોઈશે.

નિર્દિષ્ટ કરેલી જામીનગીરી ઓમાં રોકાણ કરવાના આદેશ સાથે વસિયતી બક્ષિસથી જીવનપર્યંત આપેલ શેષ મિલકતનું રોકાણ.

૩૪૨. કલમો ૩૪૦ અને ૩૪૧માં જણાવેલું છે એવું રૂપાંતર અને રોકાણ, એક્ઝિક્યુટર અને વહીવટકર્તાને યોગ્ય લાગે તે સમયે અને તે રીતે કરવાનું રહેશે અને એવું રૂપાંતર અને રોકાણ પૂરું ન થાય ત્યાં સુધી, એ રીતે રોકાણ કરવામાં આવે ત્યારે તે ભંડોળની આવક માટે તે સમયે હકદાર હોય તે વ્યક્તિને એ રીતે રોકાણ કરવામાં આવેલ ન હોય તેવાં સદરહુ ભંડોળના ભાગની(વસિયત કરનારના મૃત્યુની તારીખે હોય તે બજાર કિંમતે ગણતરી કરવાની) બજાર કિંમત ઉપર વર્ષે દર છ ટકાના દરે વ્યાજ મળશે.

રૂપાંતર કરવાનો અને રોકાણ કરવાનો સમય અને રીત.

વસિયતી બક્ષિસની તાત્કાલિક ચુકવણી અથવા કબજા માટે કોઈ સગીર હકદાર હોય અને તેણીના/તેના વતી કોઈ વ્યક્તિને તે સોંપી દેવાનો આદેશ ન હોય ત્યારે અનુસરવાની

૩૪૩. (૧) કોઈ વસિયતી બક્ષિસના લખાણ મુજબ બક્ષિસ આપેલી રકમ અથવા વસ્તુની તાત્કાલિક ચુકવણી અથવા કબજા માટે વસિયતદાર હકદાર હોય પણ તે સગીર હોય અને તેના વતી કોઈ વ્યક્તિને તે આપવાનો વસિયતમાં કોઈપણ આદેશ ન હોય ત્યારે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાએ, જે કોર્ટ અથવા જે જિલ્લા ડેલિગેટે પ્રોબેટ અથવા વસિયત સાથે જોડેલા વહીવટપત્ર આપેલ હોય તે જિલ્લા ન્યાયાધીશની કોર્ટમાં સદરહુ રકમ અથવા વસ્તુ વસિયતદારના ખાતે આપવી અથવા સોંપવી જોઈશે.

(૨) જિલ્લા ન્યાયાધીશની કોર્ટમાં કરેલી ચુકવણીથી આપેલાં નાણાં માટેની જવાબદારી પૂરતી રીતે અદા થઈ ગણાશે.

(૩) આ કલમ હેઠળ ચૂકવવામાં આવે ત્યારે સરકારી જામીનગીરીઓ ખરીદવામાં તેનું રોકાણ કરવું જોઈશે. જે તેના વ્યાજ સાથે, ન્યાયાધીશ આદેશ કરે તે પ્રમાણે તે માટે હકદાર વ્યક્તિને તબદીલ કરવી જોઈશે અથવા અન્યથા રીતે તેણીના/તેના ફાયદા માટે ઉપયોગમાં લેવી જોઈશે.

વસિયતી વારસાની ઊપજ અને વ્યાજ

વસિયતદારનો
યથાનિર્દિષ્ટ
વસિયતી
વારસાની
ઊપજ
મેળવવાનો
હક.

૩૪૪. યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસાનો વસિયતદાર, વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી તેની ચોખ્ખી ઊપજ માટે હકદાર છે.

અપવાદ- કોઈ યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસો, તેની શરતો મુજબ અવલંબી વારસો હોય તો તેમાં વસિયત કરનારના મૃત્યુના અને સદરહુ વસિયતી વારસો નિહિત થવાના સમય દરમિયાનની તે વસિયતી વારસાની ઊપજનો સમાવેશ થતો નથી. તેની ચોખ્ખી ઊપજ, વસિયત કરનારની શેષ મિલકતનો ભાગ બને છે.

ઉદાહરણો

(૧) A, વસિયતી બક્ષિસથી પોતાનું ઘેટાનું ટોળું Bને આપે છે. Aના મૃત્યુના અને તેના એક્ઝિક્યુટરે ઘેટા સોંપી દેવાના સમય દરમિયાન ઘેટાનું ઊન ઉતારવામાં આવે છે અથવા કેટલીક ઘેટીઓ વિચાઈ છે તે ઊન અને ગાડરડાં Bની મિલકત છે.

(૨) A, વસિયતી બક્ષિસથી તેની સરકારી જામીનગીરીઓ Bને આપે છે. પણ Cનું મૃત્યુ થતાં સુધી તેને તે સોંપી દેવાનું મુલતવી રાખે છે. Aના મૃત્યુ અને Cના મૃત્યુ વચ્ચેના સમય દરમિયાન લેણું થયેલું વ્યાજ Bને મળશે અને તે સગીર ન હોય તો વ્યાજ મળતું જાય તેમ તેને તે ચૂકવવું પડશે.

(૩) A ૧૮ વર્ષની વય પૂરી કરે ત્યારે તેને મળે એ પ્રમાણે વસિયત કરનાર તેને પોતાની ચાર ટકા વ્યાજવાળી તમામ સરકારી પ્રોમિસરી નોટ વસિયતી બક્ષિસથી આપે છે. A, પોતે જો ૧૮ વર્ષની વય પૂરી કરે તો, તે નોટ મેળવવા હકદાર છે, પણ તેના અંગે વસિયત કરનારના મૃત્યુના અને Aને ૧૮ વર્ષ પૂરાં થયાના સમય દરમિયાન ઉપજેલું વ્યાજ શેષ, મિલકતનો ભાગ બને છે.

૩૪૫. શેષ મિલકતની સામાન્ય વસિયતી બક્ષિસ હેઠળ વસિયતદાર, વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી શેષ ભંડોળની ઊપજ મેળવવા હકદાર છે.

અપવાદ- કોઈ શેષ મિલકતની સામાન્ય વસિયતી બક્ષિસ, તેની શરતો મુજબ અવલંબી બક્ષિસ હોય તો તેમાં વસિયત કરનારના મૃત્યુના અને સદરહુ વસિયતી વારસો, નિહિત

શેષ
વસિયતદારનો
શેષ ભંડોળની
ઊપજ
મેળવવાનો
હક.

થવાના સમય દરમિયાનની વસિયતી બક્ષિસથી આપેલા ભંડોળની આવકનો સમાવેશ થતો નથી. આવી આવક તેની વ્યવસ્થા (નિકાલ) કરવામાં આવી ન હોય તેમ જશે.

ઉદાહરણો

(૧) A એ સગીર છે. A ૧૮ વર્ષની વય પૂરી કરે ત્યારે તેને સોંપી દેવા માટે વસિયત કરનાર, પોતાની શેષ મિલકત, વસિયતી બક્ષિસથી તેને આપે છે. વસિયત કરનાર, મૃત્યુ પામે ત્યારથી આવક Aને મળશે.

(૨) A ૧૮ વર્ષની વય પૂરી કરે ત્યારે તેને મળે એ પ્રમાણે વસિયત કરનાર, પોતાની શેષ મિલકત વસિયતી બક્ષિસથી તેને આપે છે. A ૧૮ વર્ષની વય પૂરી કરે, તો તે શેષ મિલકત મેળવવા હકદાર થશે. તે મિલકત અંગે વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી થયેલી આવક તેની વ્યવસ્થા (નિકાલ) કરવામાં આવી ન હોય તેમ જશે.

૩૪૬. કોઈ સામાન્ય વસિયતી વારસો સોંપી દેવા માટે કોઈ સમય નક્કી કરવામાં આવેલ ન હોય, ત્યારે વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી એક વર્ષ પૂરું થયે વ્યાજ ચડવું શરૂ થશે.

અપવાદો- (૧) કોઈ દેવું ભરપાઈ કરવા માટે વસિયતી વારસો આપવામાં આવે, ત્યારે વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી વ્યાજ ચડશે.

(૨) વસિયત કરનાર, વસિયતદારનો પિતા કે માતા અથવા વધુ દૂરનો પૂર્વજ હોય અથવા પોતે વસિયતદારના પિતા કે માતાની જગ્યાએ હોય, ત્યારે વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી વસિયતી વારસાનું વ્યાજ મળશે.

(૩) વસિયતી બક્ષિસથી કોઈ સગીરને કોઈ રકમ આપવામાં આવે અને તેમાંથી સગીરના (તેણીના/તેના) ભરણપોષણનું ખર્ચ ચૂકવવાનો આદેશ કરવામાં આવે, ત્યારે વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર થશે.

સમય નક્કી કરવામાં આવેલ હોય ત્યારે વ્યાજ. ૩૪૭. કોઈ સામાન્ય વસિયતી વારસો સોંપી દેવા માટે સમય નક્કી કરવામાં આવેલ હોય, ત્યારે એવા નક્કી કરેલા સમયથી વ્યાજ ચડવું શરૂ થાય છે. એવા સમય સુધીનું વ્યાજ, વસિયત કરનારની શેષ મિલકતનો ભાગ બને છે,

અપવાદ- વસિયત કરનાર, વસિયતદારનો પિતા કે માતા અથવા વધુ દૂરનો પૂર્વજ હોય અથવા તેણી/તે વસિયતદારના પિતા કે માતાની જગ્યાએ હોય અને વસિયતદાર સગીર હોય, ત્યારે વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી વસિયતી વારસાનું વ્યાજ મળશે, સિવાય

સામાન્ય વસિયતી વારસો સોંપી દેવા માટે કોઈ સમય નક્કી કરવામાં આવેલ ન હોય ત્યારે વ્યાજ.

કે વસિયતથી કોઈ યથાનિર્દિષ્ટ રકમ ભરણપોષણ માટે આપવામાં આવેલ હોય અથવા વસિયતમાં કોઈ વિરુદ્ધ આદેશ કરવામાં આવેલ હોય.

વ્યાજનો ૩૪૮. વ્યાજનો દર, વર્ષે છ ટકાનો રહેશે.
દર.

વસિયત કરનારના મૃત્યુ પછી પ્રથમ વર્ષની અંદર વર્ષાસનની પહેલી ચુકવણી માટે, વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી એક વર્ષ પૂરું થતાં પહેલાંનો કોઈ સમય નક્કી કરવામાં આવ્યો હોય તો પણ તે મૃત્યુ પામે ત્યારથી પહેલાં વર્ષની અંદર તે વર્ષાસનની બાકી ઉપર કંઈ વ્યાજ ચૂકવવાનું થશે નહિ.

વર્ષાસનની બાકી ઉપર વ્યાજ મળશે નહિ.

વર્ષાસન ઉપજાવવા માટે રોકાણ કરવાની રકમનું વ્યાજ. ૩૫૦. કોઈ વર્ષાસન ઊભું કરવા માટે કોઈ રકમનું રોકાણ કરવાનો આદેશ હોય, ત્યારે તેના ઉપર વસિયત કરનાર મૃત્યુ પામે ત્યારથી વ્યાજ ચૂકવવાનું થશે.

વસિયતી વારસા પરત આપવા બાબત

૩૫૧. એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાએ કોર્ટના હુકમ હેઠળ કોઈ વસિયતી વારસો સોંપી દીધો હોય, ત્યારે તમામ વસિયતી વારસો સોંપી દેવા માટે અસ્કયામતો પૂરતી સાબિત ન થાય તો વસિયતદાર પાસેથી વારસો પરત કરવાની માંગણી કરવા તેણી/તે હકદાર છે.

કોર્ટના હુકમોથી સોંપી દીધેલો વસિયતી વારસો આપવા બાબત.

૩૫૨. એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાએ કોઈ વસિયતી વારસો સ્વેચ્છાપૂર્વક સોંપી દીધો હોય, ત્યારે તમામ વસિયતી વારસા સોંપી દેવા માટે અસ્કયામતો પૂરતી ન થાય તો તે/તેણી વસિયતદાર પાસે વારસો પરત કરવાની માંગણી કરી શકશે નહિ.

સ્વેચ્છાપૂર્વક
વારસો
સોંપી
દીધેલ હોય
તો પરત
માંગી
શકાય નહિ.

૩૫૩. કોઈ શરતનું પાલન કરવા માટે વસિયતથી ઠરાવેલો સમય, શરતનું પાલન થયા વિના વીતી ગયો હોય, અને તેમ થતાં એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાએ છળકપટ કર્યા વિના અસ્કયામતો વહેંચી દીધી હોય તેવા કિસ્સામાં, શરતનું પાલન કરવા માટે કલમ ૧૩૭ હેઠળ વધુ સમય આપવામાં આવેલ હોય અને તદનુસાર તે શરતનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય, તો એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા પાસે વસિયતી વારસાની માંગણી કરી શકાશે નહિ, પણ તેણીએ/તેણે જેઓને તે વારસો સોંપી દીધો હોય તેઓ તે રકમ પરત કરવા માટે જવાબદાર છે.

કલમ ૧૩૭
હેઠળ
આપેલા વધુ
સમયની
અંદર
શરતનું
પાલન
થવાથી
વસિયતી
વારસો સોંપી
દેવાનો થતો
હોય ત્યારે
પરત કરવા
બાબત.

૩૫૪. એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાએ, અસ્કયામતો વારસાઓમાં સોંપી દીધી હોય અને ત્યાર પછી તેણીને/તેને જેની અગાઉથી જાણ ન હોય એવું કોઈ દેવું ચૂકવવાની ફરજ પડે, ત્યારે દરેક વસિયતદાર પાસે પ્રમાણસર વારસો પરત કરવાની માંગણી કરવા તેણી/તે હકદાર છે.

દરેક
વસિયતદારને
પ્રમાણસર
વારસો પરત
કરવાની
ફરજ
પાડી શકાય.

૩૫૫. લેણદારોએ અને અન્ય વ્યક્તિઓએ મૃતક વ્યક્તિની મિલકત સામેના તેમના દાવાઓ તેણીને/તેને મોકલવા માટે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાએ હાઇકોર્ટ લેણદારો અને અન્યો માટે, કોઈ સામાન્ય નિયમથી, ઠરાવે તેવી નોટિસો આપી હોય, ત્યારે દાવા મોકલવા માટે તે નોટિસોમાં જણાવેલો સમય પૂરો થયેથી, એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને જેની પોતાને જાણ હોય એવા કાયદેસરના દાવા ચૂકવવા માટે તે અસ્કયામતો અથવા તેના કોઈ ભાગની વહેંચણી કરવાની છૂટ રહેશે અને એવી વહેંચણી કરતી વખતે જેના દાવાની તેણીને/તેને જાણ ન હોય એવી વ્યક્તિને એ રીતે વહેંચી આપેલી અસ્કયામતો માટે તે જવાબદાર રહેશે નહિ;

અસ્કયામતોની
વહેંચણી.

પરંતુ જે વ્યક્તિઓને તે અસ્કયામતો મળી હોય તેમના હસ્તકની તે અસ્કયામતો અથવા તેના કોઈ ભાગમાંથી કોઈ લેણદારના અથવા દાવેદારના વસૂલ કરવાના હકને, આ કલમના કોઈપણ મજફૂરથી પ્રતિફળ અસર થશે નહિ

લેણદાર, વસિયતદાર પાસે વારસો પરત કરવાની માંગણી કરી શકે. ૩૫૬. વસિયત કરનારની મિલકતની અસ્કયામતો તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે તેના દેવાં અને લેણદારો વસિયતી વારસા એ બન્ને આપી દેવા માટે પૂરતી હોય કે ન હોય અને એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટીકર્તાએ કરેલી વસિયતી વારસાની ચુકવણી સ્વૈચ્છિક હોય કે ન હોય, છતાં જેને પોતાનું લેણું ચૂકવવામાં આવ્યું ન હોય એવો લેણદાર જેને પોતાનો વારસો મળી ગયો હોય તે વસિયતદાર પાસે તે પરત કરવાની માંગણી કરી શકશે.

જેને વસિયતી વારસો મળી ગયો ન હોય અથવા જેને કલમ ૩૫૬ હેઠળ વારસો પરત કરવો પડ્યો હોય તે વસિયતદાર, જે વસિયતદારને પૂરો વારસો મળી ગયો હોય તેને તે પરત કરવાની ફરજ પાડી શકે નહિ, પછી ભલે તે વારસો દાવો માંડીને કે માંડ્યા વિના તેને મળ્યો હોય જો કે પાછળથી તે અસ્કયામતો, વહીવટકર્તાના દુર્વ્યયથી ઓછી પડી હોય. ૩૫૭. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે તમામ વસિયતી વારસા સોંપી દેવા માટે અસ્કયામતો પૂરતી હોય, તો પણ જેને તેણીનો/તેનો વસિયતી વારસો મળી ગયો ન હોય અથવા જેને કલમ ૩૫૬ હેઠળ તે પરત કરવો પડ્યો હોય તે વસિયતદાર, જે વસિયતદારને પૂરો વારસો મળી ગયો હોય તેને તે પરત કરવાની ફરજ પાડી શકે નહિ, પછી ભલે તે વારસો દાવો માંડીને કે માંડ્યા વિના તેને મળ્યો હોય જો કે પાછળથી તે અસ્કયામતો, વહીવટકર્તાના દુર્વ્યયથી ઓછી પડી હોય. ૩૫૮. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે તમામ વસિયતી વારસા સોંપી દેવા માટે અસ્કયામત

જેને વારસો મળી ગયો ન હોય તેવા વસિયતદારે, જો એક્ઝિક્યુટર નાદાર ન હોય તો વસિયતદાર, વારસો મળી ગયો હોય તેવા દરેક વસિયતદારને ફાળે પડતો વારસો પરત કરવાની ફરજ પાડી શકશે. ૩૫૮. વસિયત કરનારના મૃત્યુ સમયે તમામ વસિયતી વારસા સોંપી દેવા માટે અસ્કયામત પૂરતી ન હોય તો જેને તેણીનો/તેનો વારસો મળી ગયો ન હોય તે વસિયતદાર જેને વારસો મળી ગયો હોય તે વસિયતદાર પાસે તે પરત કરવાની માંગણી કરી શકે તે પહેલાં તેણે જો એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા નાદાર ન હોય તો તેની સામે પહેલાં કાર્યવાહી કરવી પડશે; પણ જો એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા નાદાર હોય, અથવા વારસો સોંપી દેવા માટે જવાબદાર ન હોય તો, વારસો મળી ગયો ન હોય તે વસિયતદાર, વારસો મળી ગયો હોય તેવા દરેક વસિયતદારને ફાળે પડતો વારસો પરત કરવાની ફરજ પાડી શકશે.

જેને વારસો મળી ગયો ન હોય તેવા વસિયતદારે, જો એક્ઝિક્યુટર નાદાર ન હોય તો તેની સામે પહેલાં કાર્યવાહી કરવી પડશે.

૩૫૯. એક વસિયતદારે બીજાને પરત કરવાની રકમ, મિલકતનો યોગ્ય રીતે વહીવટ કરવામાં આવ્યો હોત અને જેટલી રકમ પૂરતો સોંપી દીધેલો વસિયતી વારસો ઓછો થયો હોત તે રકમ કરતાં વધુ હોવી જોઈશે નહિ.

એક
વસિયતદારે
બીજાને
પરત
કરવાની
મર્યાદા.

ઉદાહરણ

A એ વસિયતથી B ને રૂપિયા ૨૪,૦૦૦, Cને રૂપિયા ૪૮,૦૦૦ અને Dને રૂપિયા ૭૨,૦૦૦ આપેલ છે. અસ્કયામત ફક્ત ૧૨૦,૦૦૦ રૂપિયાની છે; અને જેનો યોગ્ય રીતે વહીવટ કરવામાં આવે તો Aને ૨૦,૦૦૦ રૂપિયા, Cને ૪૦,૦૦૦ રૂપિયા અને Dને ૬૦,૦૦૦ રૂપિયા મળે. Bને માટે કશું રાખ્યા વિના Cને અને Dને તેમના વસિયતી વારસા પૂરેપૂરા સોંપી દેવામાં આવેલ છે. Cને ૮,૦૦૦ રૂપિયા અને Dને ૧૨,૦૦૦ રૂપિયા પરત કરવાની B ફરજ પાડી શકશે.

૩૬૦. તમામ કિસ્સામાં, પરત કરવાની રકમ ઉપર વ્યાજ લેવામાં આવશે નહિ.

પરત
કરવાની
રકમ ઉપર
વ્યાજ
લેવામાં
આવશે નહિ.

૩૬૧. દેવાં અને વસિયતી વારસા આપી દીધા પછી મૃતક વ્યક્તિની મિલકતનો વધારો અથવા શેષ રહે તે, વસિયતથી શેષ વસિયતદાર નીમવામાં આવ્યો હોય તો તેને સોંપી દેવો જોઈશે.

રાબેતા મુજબ
ચુકવણી કર્યા
પછી શેષ
મિલકત, શેષ
વસિયતદાર
ને સોંપી દેવા
બાબત.

કાયમી વસવાટના દેશમાંના એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાને વહેંચણી કરવા માટે ભારતમાંથી અસ્કયામતોની તબદીલી. ૩૬૨. ભારતમાં જેનો કાયમી વસવાટ ન હોય એવી કોઈ વ્યક્તિ, ભારત અને પોતાના મૃત્યુ સમયે જેમાં પોતાનો કાયમી વસવાટ હોય તે દેશ, એ બન્નેમાં અસ્કયામતો મૂકીને મૃત્યુ પામેલ હોય અને ભારતમાંની અસ્કયામત અંગેનું પ્રોબેટ અથવા વહીવટ પત્ર ભારતમાં અને મૃતકના કાયમી વસવાટના દેશમાંની અસ્કયામત અંગેનો વહીવટપત્ર તે દેશમાં આપવામાં આવેલ હોય ત્યારે ભારતમાંનો એક્ઝિક્યુટર અથવા યથાપ્રસંગ, વહીવટકર્તા કલમ ૩૫૫ માં જણાવેલી હોય તેવી નોટિસ આપ્યા પછી, અને તેમાં જણાવેલો સમય પૂરો થયે તેણીને/તેને જેની જાણ હોય એવા કાયદેસરના દાવા ચૂકવ્યા પછી મૃતક વ્યક્તિની મિલકતનો વધારો અથવા તેની શેષ, તે માટે હકદાર હોય એવી ભારતની બહાર રહેતી વ્યક્તિઓને પોતે વહેંચી દેવાને બદલે કાયમી

વસવાટના દેશમાંના એક્ઝિક્યુટર અથવા યથાપ્રસંગ, વહીવટકર્તાની સંમતિથી તેવી વ્યક્તિઓને વહેંચી દેવા માટે તે વધારો અથવા શેષ તેને તબદીલ કરી શકશે.

નુકસાન માટે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની જવાબદારી

નુકસાન માટે
એક્ઝિક્યુટર
અથવા
વહીવટકર્તાની
જવાબદારી.

૩૬૩. કોઈ એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, મૃતક વ્યક્તિની મિલકતનો ગેરઉપયોગ કરે અથવા તેને નુકસાન અથવા હાનિ પહોંચાડે ત્યારે, એ રીતે થયેલું નુકસાન અથવા હાનિ ભરી આપવા માટે તેણી/તે જવાબદાર છે.

ઉદાહરણો

(૧) એક્ઝિક્યુટર, મિલકતમાંથી કોઈ આધાર વિનાનો દાવો ચૂકવે છે. નુકસાન ભરી આપવા માટે તેણી/તે જવાબદાર છે.

(૨) મૃતક વ્યક્તિની તરફેણમાં નોટિસ આપીને તાજો કરી શકાય એવો કીમતી ભાડાપટો હતો. એક્ઝિક્યુટર યોગ્ય સમયે નોટિસ આપવામાં બેદરકારી કરે છે. એક્ઝિક્યુટર નુકસાન ભરી આપવા માટે જવાબદાર છે.

(૩) મૃતક વ્યક્તિની તરફેણમાં તે માટે આપવાના ભાડાની રકમ કરતાં ઓછી કિંમતનો પણ ચોક્કસ સમયે નોટિસ આપવાથી અંત લાવી શકાય એવો ભાડાપટો હતો. એક્ઝિક્યુટર એવી નોટિસ આપવામાં ગફલત કરે છે. નુકસાન ભરી આપવા માટે તેણી/તે જવાબદાર છે.

મિલકતનો
કોઈ ભાગ
મેળવવામાં
બેદરકાર
રહેવા માટે
એક્ઝિક્યુટર
અથવા
વહીવટકર્તાની
જવાબદારી

૩૬૪. કોઈ એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા, મૃતકની મિલકતનો કોઈ ભાગ હસ્તગત કરવામાં બેદરકારી બતાવીને મિલકતને કંઈ નુકસાન કરે, ત્યારે તે રકમ ભરપાઈ કરવા માટે તેણી/તે જવાબદાર છે.

ઉદાહરણો

(૧) એક્ઝિક્યુટર કોઈ સફર વ્યક્તિ પાસે મૃતકની લેણી થતી રકમ સંપૂર્ણપણે જતી કરે છે અથવા પૂરી રકમ ચૂકવવા શક્તિમાન હોય એવા દેણદાર સાથે સમાધાન કરે છે. એક્ઝિક્યુટર તે રકમ ભરપાઈ કરવા માટે જવાબદાર છે.

(૨) દેણદાર દાવાને મુદતનો બાધ છે એવી દલીલ કરી શકે ત્યાં સુધી એક્ઝિક્યુટર કોઈ લેણાં માટે દાવો કરવામાં બેદરકારી બતાવે છે અને તેથી મિલકતને સદરહુ લેણું ખોવું પડે છે. તે રકમ ભરપાઈ કરવા માટે એક્ઝિક્યુટર જવાબદાર છે.

પ્રકરણ ૬

વારસા સર્ટિફિકેટો

૩૬૫. મૃતક વ્યક્તિ તેણીના/તેના મૃત્યુ સમયે જેની હક્કમતની અંદર સામાન્ય રીતે રહેતી હોય તે જિલ્લા ન્યાયાધીશ અથવા તે સમયે તેણીને/તેને કાયમી રહેઠાણ ન હોય, તો જેની હક્કમતની અંદર મૃતકની મિલકતનો કોઈ ભાગ આવેલો હોય તે જિલ્લા ન્યાયાધીશ આ પ્રકરણ હેઠળ સર્ટિફિકેટ આપી શકશે.

હક્કમત
ધરાવતી
કોર્ટ
સર્ટિફિકેટ
આપવા
બાબત.

૩૬૬. (૧) એવાં સર્ટિફિકેટ માટેની અરજી, વાદીએ અથવા વાદીની વતી કોઈ વ્યક્તિએ, દાવા અરજી ઉપર સહી કરવા અને તેની ખરાઈ કરવા માટે દીવાની કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૦૮(સન ૧૯૦૮ના અધિનિયમ ક્રમાંક ૫મા) થી ઠરાવેલી રીતે અરજદારે અથવા તેના વતી સહી કરેલી અને ખરાઈ કરેલી દાવા અરજીથી જિલ્લા ન્યાયાધીશને કરવી જોઈશે અને તેમાં નીચેની વિગતો જણાવવી જોઈશે-

સન ૧૯૦૮
નો ૫ મો.

સર્ટિફિકેટ
માટે
અરજી.

(ક) મૃતક વ્યક્તિના મૃત્યુનો સમય;

(ખ) મૃતક વ્યક્તિનું તેના મૃત્યુ સમયનું સામાન્ય રહેઠાણ અથવા જેને અરજી કરવામાં આવી હોય તે ન્યાયાધીશની સ્થાનિક હક્કમતની અંદર મૃતક વ્યક્તિનું રહેઠાણ ન હોય તો, એવી હદની અંદર આવેલી મૃતકની મિલકત;

(ગ) મૃતકના કુટુંબના સભ્યો અથવા બીજા નજીકના સગાં અને અનુક્રમે તેમના રહેઠાણો;

(ઘ) અરજદાર કયા હકની રૂએ દાવો કરે છે તેની વિગત;

(ચ) સર્ટિફિકેટ આપવા અંગે અથવા સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવે તો તેની માન્યતા અંગે આ ભાગ અથવા કોઈ અન્ય અધિનિયમની કોઈ જોગવાઈ હેઠળ કોઈ હરકત નથી એ હકીકત; અને

(છ) જેના અંગે સદરહુ સર્ટિફિકેટ માટે અરજી કરી હોય તે દેવાં અને જામીનગીરીઓ.

(૨) અરજીમાં જે હકીકત ખોટું હોવાનું ખરાઈ કરનાર વ્યક્તિ જાણતી હોય અથવા માનતી હોય અથવા જે સાચી હોવાનું પોતે માનતી ન હોય તે ખરી હોવાનું જણાવેલ હોય, તો તે વ્યક્તિએ ભારતીય ન્યાય સંહિતા, ૨૦૨૩ ની કલમ ૨૩૫ હેઠળ ગુનો કર્યો છે એમ ગણાશે.

(૩) મૃતક લેણદારની કોઈપણ લેણી નીકળતી રકમ અથવા રકમો અથવા તેના કોઈ ભાગ અંગે એવા સર્ટિફિકેટ માટે અરજી કરી શકાશે.

અરજી થતાં
અનુસરવાની
કાર્યરીતિ.

૩૬૭. (૧) જિલ્લા ન્યાયાધીશને ખાતરી થાય કે અરજી સ્વીકારવા માટે કારણ છે, તો તેણી/તે અરજીની સુનાવણી માટે તારીખ નક્કી કરશે અને તે અરજીની અને તેની સુનાવણી માટે નક્કી કરેલી તારીખની નોટિસ-

(ક) પોતાના અભિપ્રાય મુજબ જેને સદરહુ અરજીની ખાસ નોટિસ આપવી જોઈએ તે વ્યક્તિને બજાવડાવશે, અને

(ખ) કોર્ટના મકાનના સહેલાઈથી દેખાઈ આવે એવા ભાગ ઉપર ચોંટાડાવશે અને આ અર્થે હાઇકોર્ટે કરેલા નિયમોને અધીન રહીને, પોતાને યોગ્ય લાગે તેવી બીજી રીતે પ્રસિદ્ધ કરાવશે અને નક્કી કરેલી તારીખે અથવા ત્યાર પછી બનતી ત્વરાએ સર્ટિફિકેટ મેળવવાના હક અંગે નિર્ણય કરવા માટે તેઓ સંક્ષિપ્ત રીતે કાર્યવાહી કરશે.

(૨) ન્યાયાધીશ એવો નિર્ણય કરે કે સર્ટિફિકેટ મેળવવાનો અરજદારને હક છે ત્યારે તેને સર્ટિફિકેટ આપવાનો ન્યાયાધીશે હુકમ કરવો જોઈશે.

(૩) કોઈ સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીમાં જેનો નિર્ણય કરવાનું બહુ ગૂંચવણભર્યું અને મુશ્કેલ જણાય એવા કાયદાના અથવા હકીકતના પ્રશ્નોનો નિર્ણય કર્યા વિના ન્યાયાધીશ સર્ટિફિકેટ મેળવવાના હક અંગે નિર્ણય કરી શકે તેમ ન હોય છતાં, તે/તેણી તે સર્ટિફિકેટ મેળવવા માટે પ્રથમદર્શની સૌથી સબળ હક ધરાવતો હોવાનું તે/તેણી જણાય તો તે/તેણી તેને સર્ટિફિકેટ આપી શકશે.

(૪) સર્ટિફિકેટ માટે એકથી વધુ અરજદારો હોય અને ન્યાયાધીશને એવું જણાય કે તેઓ પૈકી એકથી વધુ અરજદારો મૃતકની મિલકતમાં હિત ધરાવે છે, ત્યારે સર્ટિફિકેટ કોને આપવું તેનો નિર્ણય કરતી વખતે ન્યાયાધીશ અરજદારોનું કેટલું હિત છે અને બીજી રીતે તેઓની શું યોગ્યતા છે તે બાબત ધ્યાનમાં લઈ શકશે.

૩૬૮. જિલ્લા ન્યાયાધીશ સર્ટિફિકેટ આપે ત્યારે, તેણીએ/તેણે સર્ટિફિકેટ માટેની અરજીમાં જણાવેલા લેણાં અને જામીનગીરીઓ તેમાં નિર્દિષ્ટ કરવાં જોઈશે અને જે વ્યક્તિને સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવે તેને તે સર્ટિફિકેટથી એવી તમામ અથવા તેમાંની કોઈ જામીનગીરી અંગે-

સર્ટિફિકેટનો
મજકૂર.

(૧) તેનું વ્યાજ અથવા ડિવિડન્ડ મેળવવાની, અથવા

(૨) તે વટાવવાની અથવા તબદીલ કરવાની, અથવા

(૩) તેનું વ્યાજ અથવા ડિવિડન્ડ મેળવવાની તેમજ તે વટાવવાની અથવા તબદીલ કરવાની તેઓ સત્તા આપી શકશે.

૩૬૯. (૧) કલમ ૩૬૭ની પેટા-કલમ (૩) અથવા પેટા-કલમ (૪) હેઠળ પોતે કાર્યવાહી કરવા માંગતા હોય ત્યારે જિલ્લા ન્યાયાધીશે સર્ટિફિકેટ આપવાની પૂર્વશરત તરીકે ફરમાવવું જોઈશે કે પોતે જેને સર્ટિફિકેટ આપવા માંગતા હોય તે વ્યક્તિએ, તેને મળેલાં લેણાં અને જામીનગીરીઓનો હિસાબ આપવા માટે અને તે લેણાં અને જામીનગીરીઓ અથવા તેના કોઈ ભાગ માટે હકદાર વ્યક્તિઓની ક્ષતિપૂર્તિ માટે ન્યાયાધીશને એક અથવા વધુ જામીનો સહિતનું બોન્ડ કરી આપવું અથવા બીજી પૂરતી જામીનગીરી આપવી અને બીજા કોઈ દાખલાઓમાં ન્યાયાધીશ એ પ્રમાણે ફરમાવી શકશે.

સર્ટિફિકેટ
મેળવનાર
પાસેથી
જામીનગીરી
માંગવા
બાબત.

(૨) ન્યાયાધીશ, અરજદારે અરજી પરથી ખાતરી થાય એવું કારણ દર્શાવવામાં આવે એટલે અને પોતાને યોગ્ય લાગે એવી જામીનગીરી અંગેની શરતોએ અથવા મેળવેલાં નાણાં કોર્ટમાં અથવા અન્યથા ભરવાની જોગવાઈ કરીને તે બોન્ડ અથવા બીજી જામીનગીરી કોઈ યોગ્ય વ્યક્તિને નામે કરી આપી શકશે અને તે વ્યક્તિ તેમ થતાં સદરહુ બોન્ડ અથવા જામીનગીરી કોર્ટના ન્યાયાધીશને બદલે મૂળથી જ પોતાને આપવામાં આવેલ હોય તે ઉપરથી પોતાને નામે દાવો માંડવા અને હિત ધરાવતી તમામ વ્યક્તિઓના ટ્રસ્ટી તરીકે તે બોન્ડ અથવા બીજી જામીનગીરી હેઠળ વસૂલ કરી શકાય તેટલી રકમ વસૂલ કરવા હકદાર રહેશે.

૩૭૦. (૧) આ પ્રકરણ હેઠળનું સર્ટિફિકેટ ધરાવનારની અરજી ઉપરથી જિલ્લા ન્યાયાધીશ, તે સર્ટિફિકેટમાં મૂળભૂત રીતે નિર્દિષ્ટ કરેલ ન હોય એવાં કોઈ લેણાં અથવા જામીનગીરીને તે લાગુ પાડી શકશે અને જે લેણાં અથવા જામીનગીરીને તે લાગુ પાડવામાં આવે તે લેણું અથવા જામીનગીરી તેમાં મૂળભૂત રીતે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલ હોય તેમ તે સર્ટિફિકેટ, બીજા લેણાં અથવા જામીનગીરીને લાગુ પડવાની અસર થશે.

સર્ટિફિકેટનું
વિસ્તરણ.

(૨) સર્ટિફિકેટ લાગુ પાડવામાં આવે એટલે, સર્ટિફિકેટ પ્રથમવાર આપવામાં આવ્યું હોય તે પ્રમાણે જેને સર્ટિફિકેટ લાગુ પાડવામાં આવ્યું હોય તે કોઈ જામીનગીરી મેળવવા અંગે સત્તા આપી શકાશે અને મૂળ સર્ટિફિકેટ આપતી વખતે ફરમાવી શકાય એ રીતે, કલમ ૩૬૯માં જણાવેલા હેતુઓ માટે બોન્ડ અથવા વધારાનું બોન્ડ અથવા બીજી જામીનગીરી આપવા ફરમાવી શકાશે.

સર્ટિફિકેટનો
અને ઉમેરો
કરેલા
સર્ટિફિકેટનો
નમૂનો.

૩૭૧. સંજોગો અનુસાર શક્ય હોય ત્યાં સુધી, અનુસૂચિ-૭માં જણાવેલા નમૂનામાં સર્ટિફિકેટ આપવા જોઈશે અથવા તે બીજા લેણાં અને જામીનગીરીઓને લાગુ કરવાં જોઈશે.

જામીનગીરીઓ ૩૭૨. જિલ્લા ન્યાયાધીશે સર્ટિફિકેટમાં નિર્દિષ્ટ કરેલી જામીનગીરીના સંબંધમાં, સર્ટિફિકેટ અંગેની સત્તા બાબતમાં સર્ટિફિકેટ વસૂલ કરવાની અથવા તે વટાવવાની અથવા તેને તબદીલ કરવાની સત્તા આપી હોય, ત્યારે સુધારવા બાબત. ન્યાયાધીશ, અરજદાર દ્વારા અરજી કરવામાં આવે અને તેણીને/તેને ખાતરી થાય એવું કારણ દર્શાવવામાં આવે એટલે, કલમ ૩૬૮માં જણાવેલી કોઈપણ સત્તા અથવા તે પૈકી કોઈ એક સત્તાને બદલે, બીજી સત્તા આપીને તે સર્ટિફિકેટ સુધારી શકશે.

સર્ટિફિકેટ અંગે કોર્ટ ફી વસૂલ કરવાની પદ્ધતિ. ૩૭૩. (૧) સર્ટિફિકેટ માટેની અથવા સર્ટિફિકેટ બીજા લેણાં અથવા જામીનગીરીઓને લાગુ પાડવા માટેની દરેક અરજી સાથે માંગેલા સર્ટિફિકેટ અંગે અથવા બીજા લેણાં અથવા જામીનગીરીઓને લાગુ પાડવા અંગે કોર્ટ-ફી અધિનિયમ, ૧૮૭૦ હેઠળ ભરવાની ફી જેટલી રકમ અનામત મૂકવી જોઈશે. સન ૧૮૭૦ નો ૭ મો.

(૨) અરજી મંજૂર કરવામાં આવે, તો અરજદારે અનામત મૂકેલી રકમ ઉપર જણાવ્યા મુજબ ભરવાની ફી દર્શાવવા માટે, ઉપયોગમાં લેવાનો સ્ટેમ્પ ખરીદવા માટે, ન્યાયાધીશના આદેશ હેઠળ વાપરવામાં આવશે.

(૩) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ મળેલી અને પેટા-કલમ (૨) હેઠળ નહિ વપરાયેલી રકમ, અનામત મૂકનાર વ્યક્તિને પાછી આપવામાં આવશે.

સર્ટિફિકેટની સ્થાનિક વ્યાપ્તિ. ૩૭૪. આ પ્રકરણ હેઠળ આપેલું સર્ટિફિકેટ, સમગ્ર ભારતમાં અસરકર્તા રહેશે.

સર્ટિફિકેટની અસર. ૩૭૫. આ પ્રકરણની જોગવાઈઓને અધીન રહીને, જિલ્લા ન્યાયાધીશનું સર્ટિફિકેટ, તેમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા લેણાં(દેવાં) અને જામીનગીરીઓ અંગે, એવા લેણાં(દેવાં) અથવા જામીનગીરીઓ માટે જવાબદાર વ્યક્તિ સામે નિર્ણયાત્મક રહેશે, અને કોઈપણ ખામી હોવા છતાં, સર્ટિફિકેટ જેમને આપવામાં આવ્યું હોય તે વ્યક્તિને અથવા તેની સાથે એવા લેણાં(દેવાં) અથવા જામીનગીરીઓ અંગે શુદ્ધબુદ્ધિથી ચૂકવેલી તમામ રકમોના સંબંધમાં અથવા તેની સાથે કરેલી લેવડદેવડના સંબંધમાં, એવી તમામ વ્યક્તિઓને, તે સર્ટિફિકેટથી પૂરી ક્ષતિપૂર્તિ મળશે.

૩૭૬. આ પ્રકરણ હેઠળ આપવામાં આવેલ સર્ટિફિકેટ, નીચેના કોઈપણ કારણો રદ કરી શકાશે -

(૧) સર્ટિફિકેટ મેળવવા માટેની કાર્યવાહી, મહત્વની બાબતમાં ખામી ભરેલી હોય;

સર્ટિફિકેટ રદ કરવા બાબત.

(૨) ખોટું સૂચન કરીને અથવા કેસને લગતી કોઈ મહત્વની બાબત કોર્ટથી છુપાવીને સર્ટિફિકેટ કપટપૂર્વક મેળવવામાં આવ્યું હોય;

(૩) સર્ટિફિકેટ આપવા માટે કાયદાની દ્રષ્ટિએ આવશ્યક હોય એવી કોઈ હકીકતનું ખોટું આરોપણ અજાણતાં અથવા ભૂલથી કર્યું હોય તો પણ એવું આરોપણ કરીને સર્ટિફિકેટ મેળવ્યું હોય;

(૪) તે સર્ટિફિકેટ, સંજોગોવશાત બિનઉપયોગી અથવા બિનઅમલી બન્યું હોય;

(૫) તે સર્ટિફિકેટમાં નિર્દિષ્ટ કરેલાં લેણાં(દેવાં) અને જામીનગીરીઓની બનેલી માલમત્તા અંગે કોઈ સક્ષમ કોર્ટે કોઈ દાવામાં અથવા અન્ય કાર્યવાહીમાં કરેલાં હુકમનામાં અથવા હુકમમાં તે સર્ટિફિકેટ રદ કરવાનું યોગ્ય બન્યું હોય.

૩૭૭. (૧) આ પ્રકરણની અન્ય જોગવાઈઓને અધીન રહીને, આ પ્રકરણ હેઠળનું સર્ટિફિકેટ અપીલ આપવાના, આપવાની ના પાડવાના અથવા તે રદ કરવાના જિલ્લા ન્યાયાધીશના હુકમ સામે હાઇકોર્ટને અપીલ થઈ શકશે અને હાઇકોર્ટ પોતાને યોગ્ય લાગે તો અપીલ પર તેનો હુકમ કરીને, સર્ટિફિકેટ કોને આપવું જોઈએ તે ઠરાવી શકશે અને તે માટે અરજી કરવામાં આવે એટલે અગાઉ સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવ્યું હોય તો તેને રદ કરી તેને બદલે તદનુસાર સર્ટિફિકેટ આપવાનો જિલ્લા ન્યાયાધીશને આદેશ કરી શકશે.

(૨) દીવાની કાર્યરીતિ અધિનિયમ(સિવિલ પ્રોસિજર કોડ), ૧૯૦૮ હેઠળ અપીલ માટે આપવામાં આવેલ સમયની અંદર પેટા-કલમ (૧) હેઠળની અપીલ કરવી જોઈશે. સન ૧૯૦૮ નો ૫ મો.

(૩) પેટા-કલમ (૧) ની જોગવાઈઓને અને દીવાની કાર્યરીતિ અધિનિયમ(સિવિલ પ્રોસિજર કોડ), ૧૯૦૮ ની કલમ ૧૪૧ થી લાગુ પાડ્યા પ્રમાણેની હાઇકોર્ટને રેફરન્સ કરવા અંગેની અને હાઇકોર્ટ દ્વારા રીવિઝન કરવા અંગેની અને ચુકાદાનું પુનર્વિલોકન કરવા અંગેની તે અધિનિયમની જોગવાઈઓને અધીન રહીને, જિલ્લા ન્યાયાધીશનો આ ભાગ હેઠળનો હુકમ આખરી ગણાશે. સન ૧૯૦૮ નો ૫ મો.

અગાઉ ૩૭૮. કોઈ મૃતક વ્યક્તિની મિલકત અને અગાઉ આ અધિનિયમ હેઠળનું કોઈ સર્ટિફિકેટ, અથવા આપેલા કોઈ પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવામાં આવેલ હોય અને તે અમલમાં હોય તો તેની કોઈપણ સર્ટિફિકેટ, પ્રોબેટ અથવા માલમત્તા અંગે આ અધિનિયમ હેઠળ આપવામાં આવેલું સર્ટિફિકેટ, આ અધિનિયમમાં જોગવાઈ વહીવટપત્રોની કર્યા પ્રમાણે હોય તે સિવાય, અમાન્ય ગણાશે.

સર્ટિફિકેટ ઉપર અસર.

અમાન્ય ૩૭૯. આ પ્રકરણ હેઠળનું કોઈ સર્ટિફિકેટ કલમ ૩૭૬ હેઠળ રદ થયું હોવાને અથવા કલમ ૩૭૭ હેઠળ અપીલમાં કરેલાં હુકમમાં જણાવેલી વ્યક્તિને સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવ્યું હોવાને અથવા ધરાવનારને

શુદ્ધબુદ્ધિથી કરેલી અમુક ચુકવણી માન્ય ઠરાવવા

અગાઉ કોઈ સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવ્યું હોવાને કારણે અથવા બીજા કોઈ કારણે તેના બદલે બીજું સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવે અથવા તે અમાન્ય હોય ત્યારે સદરહુ સર્ટિફિકેટ રદ થયું હોવાની અથવા અમાન્ય હોવાની જાણ વિના તેમાં નિર્દિષ્ટ કરેલ લેણાં અને જામીનગીરીઓ સંબંધમાં તે સર્ટિફિકેટ ધરાવનાર વ્યક્તિને કરવામાં આવેલી તમામ ચુકવણી અથવા તેની સાથે કરવામાં આવેલી લેવડદેવડ બીજા કોઈ સર્ટિફિકેટ હેઠળના દાવા સામે માન્ય છે એમ ગણાશે.

આ ભાગ
હેઠળ કરેલા
નિર્ણયોની
અસર અને તે
હેઠળનું
સર્ટિફિકેટ
ધરાવનારની
જવાબદારી.

૩૮૦. કોઈ પક્ષકારો વચ્ચેના હક સંબંધી કોઈ પ્રશ્ન અંગે આ પ્રકરણ હેઠળના કોઈપણ નિર્ણયથી તે જ પક્ષકારો વચ્ચેના કોઈ દાવા અથવા બીજી કોઈ કાર્યવાહીમાં એ જ પ્રશ્નની ઇન્સાફી કાર્યવાહીને બાધ આવે છે એમ ગણાશે નહિ અને જે વ્યક્તિ કોઈ લેણું અથવા જામીનગીરી અથવા કોઈ જામીનગીરી ઉપરનું વ્યાજ અથવા ડિવિડન્ડ પૂર્ણતઃ અથવા અંશતઃ મેળવે તે વ્યક્તિની તે માટે કાયદેસર રીતે હકદાર વ્યક્તિને તેનો હિસાબ આપવાની જવાબદારીને, આ પ્રકરણનો કોઈપણ મજદૂર અસર કરે છે એવો અર્થ કરવામાં આવશે નહિ.

આ ભાગના
હેતુઓ માટે
નીચલી
કોર્ટને,
જિલ્લા
કોર્ટની
હકૂમત
આપવા

૩૮૧. (૧) રાજ્ય સરકાર, ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, જિલ્લા ન્યાયાધીશથી નીચલા દરજ્જાની કોઈ કોર્ટને, આ પ્રકરણ હેઠળના જિલ્લા ન્યાયાધીશના કાર્યો બજાવવાની સત્તા આપી શકશે.

(૨) એ રીતે સત્તા આપવામાં આવેલ હોય તેવી કોઈ નીચલી કોર્ટને, પોતાની હકૂમતની સ્થાનિક હદમાં આ પ્રકરણથી જિલ્લા ન્યાયાધીશને આપવામાં આવેલી તમામ સત્તા વાપરવામાં જિલ્લા ન્યાયાધીશ સાથે સહવર્તી હકૂમત રહેશે અને જિલ્લા ન્યાયાધીશને લગતી આ પ્રકરણની જોગવાઈઓ, નીચલી કોર્ટ, જિલ્લા ન્યાયાધીશ હોય તેમ, તેવી નીચલી કોર્ટને લાગુ પડશે:

પરંતુ કલમ ૩૭૭ની પેટા-કલમ (૧)માં જણાવેલી નીચલી કોર્ટના આવા કોઈ હુકમ ઉપર હાઇકોર્ટને નહિ પણ જિલ્લા ન્યાયાધીશને અપીલ થઈ શકશે. અને સદરહુ પેટા-કલમથી, જિલ્લા ન્યાયાધીશના હુકમ ઉપરની અપીલમાં તેણી/તે હુકમ કરીને હાઈકોર્ટ એવી કોઈ જાહેરાત અને આદેશ કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવેલ હોય એવો જાહેરાત અને એવો આદેશ તે પોતાને યોગ્ય લાગે તો અપીલમાં હુકમ કરીને કરી શકશે.

સન ૧૯૦૮
નો ૫ મો.

(૩) પૂર્વવતી પેટા-કલમ હેઠળના નીચલી કોર્ટના હુકમ ઉપરની અપીલમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશે કરેલ હુકમ, દીવાની કાર્યરીતિ અધિનિયમની કલમ ૧૪૧થી લાગુ કર્યા પ્રમાણે હાઈકોર્ટને રેફરન્સ કરવા અંગેની અને હાઈકોર્ટને રીવીઝન કરવા અંગેની અને ચુકાદાનું પુનર્વિલોકન કરવા અંગેની તે અધિનિયમની જોગવાઈઓને અધીન રહીને આખરી ગણાશે.

(૪) જિલ્લા ન્યાયાધીશ કોઈ નીચલી કોર્ટ પાસેથી આ પ્રકરણ હેઠળની કાર્યવાહી પાછી ખેંચી લઈ શકશે અને પોતે તેનો નિકાલ કરી શકશે અથવા જિલ્લા ન્યાયાધીશની હક્કમતની સ્થાનિક હદમાં સ્થપાયેલી અને તે કાર્યવાહીનો નિકાલ કરવાનો અધિકાર ધરાવતી કોઈ બીજી કોર્ટને તે સોંપી શકશે.

(૫) પેટા-કલમ (૧) હેઠળના જાહેરનામાથી કોઈ નીચલી કોર્ટને ખાસ કરીને અથવા કોઈ સ્થાનિક વિસ્તારમાંની એવા વર્ગની કોર્ટોને નિર્દિષ્ટ કરી શકાશે.

(૬) કોઈપણ અધિનિયમન કોઈ હેતુ માટે જિલ્લા ન્યાયાધીશના તાબામાં હોય અથવા તેના નિયંત્રણને અધીન હોય એવી દીવાની કોર્ટ, આ કલમના હેતુઓ માટે જિલ્લા ન્યાયાધીશથી નીચલા દરજ્જાની કોર્ટ છે એમ ગણાશે.

૩૮૨. (૧) આ પ્રકરણ હેઠળનું કોઈ સર્ટિફિકેટ કલમ ૩૭૯માં જણાવેલાં કોઈપણ કારણે રદ કરવામાં આવે અથવા અમાન્ય હોય ત્યારે, તે સર્ટિફિકેટ આપનાર કોર્ટ માગણી કરે એટલે તે સર્ટિફિકેટ ધરાવનારે તેને તે પાછું સોંપી દેવું જોઈશે.

રદ થયેલાં
અને અમાન્ય
સર્ટિફિકેટો
પાછા સોંપી
દેવા બાબત.

(૨) જો તે વ્યક્તિ વાજબી કારણ વિના અને જાણીબુજીને તે સર્ટિફિકેટ એ રીતે પાછું સોંપી ન દે તો, તે વ્યક્તિ દસ હજાર રૂપિયા સુધીના દંડની, અથવા ત્રણ મહિના સુધીની કેદની, અથવા તે બન્ને શિક્ષાને પાત્ર થશે.

પ્રકરણ - ૭

પ્રકીર્ણ

૩૮૩. આ ભાગના પ્રકરણ ૨ માંના કોઈપણ મજકૂરથી વસિયત કરનારને -

અપવાદ.

(૧) જે વારસાગત મિલકતો તે/તેણી જીવિત વ્યક્તિઓને આપી શક્યા ન હોય તેવી વારસાગત મિલકત આપવાનો;

(૨) જે ભરણપોષણનો કોઈ હક તેણી/તે વસિયતનામાથી અન્યથા તેમને વંચિત કરી શક્યો ન હોત તેવા, કોઈપણ વ્યક્તિના જીવન નિર્વાહના કોઈ હકથી વંચિત કરવા ;

નો અધિકાર મળશે કરશે નહિ.

ભાગ - ૩

લિવ-ઇન રિલેશનશિપ

લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં ભાગીદારો/સાથીદારો દ્વારા નિવેદન (પત્રક) રજીસ્ટ્રાર ની હક્કમતમાં તેઓ એવી રીતે રહેતા હોય તે રજીસ્ટ્રારને સુપરત કરવું ફરજિયાત રહેશે.

(પત્રક) રજૂ કરવા બાબત. (૨) રાજ્યના પ્રદેશની બહાર લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં રહેતા ગુજરાતના કોઈપણ રહેવાસીઓ કલમ ૩૮૭ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ લિવ-ઇન રિલેશનશિપનું નિવેદન રજીસ્ટ્રારને રજૂ કરી શકશે જે રજીસ્ટ્રારની હક્કમતમાં આવા રહેવાસીઓ સામાન્ય રીતે કહેતા હોય તે રજીસ્ટ્રારને છે.

લિવ-ઇન રિલેશનશિપના બાળકો. ૩૮૫. લિવ-ઇન રિલેશનશિપનું કોઈપણ બાળક, દંપતીનું કાયદેસર બાળક ગણાશે.

લિવ-ઇન રિલેશનશિપ ક્યારે રજીસ્ટ્રાર ન કરાવી તે બાબત. ૩૮૬. બે વ્યક્તિઓ વચ્ચેની લિવ-ઇન રિલેશનશિપ રજીસ્ટર (નોંધણી) જોઈશે નહીં, જ્યારે- (૧) ભાગીદારો/સાથીદારો કલમ ૩ ની પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (ઘ) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા પ્રમાણે પ્રતિબંધિત સંબંધની પેઢીની અંદર હોય:

પરંતુ જો તે લગ્ન હોય અને જેમના રિવાજો અને પ્રથા સંબંધને મંજૂરી આપતા હોય એવી વ્યક્તિ(વ્યક્તિઓ)ને પ્રતિબંધો પર લાગુ પડશે નહીં,

(૨) ઓછામાં ઓછી એક વ્યક્તિ પરિણીત હોય અથવા તે અગાઉથી જ લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં હોય; અથવા

(૩) ઓછામાં ઓછી એક વ્યક્તિ સગીર હોય; અથવા

(૪) ભાગીદારો/સાથીદારોમાંથી એકની સંમતિ, તેની/તેણીની ઓળખ સહિત, અન્ય સાથીદારને લગતી કોઈ મહત્વની હકીકત અથવા સંજોગો અંગે દબાણ, બળજબરી, અનુચિત પ્રભાવ, ખોટી રજૂઆત અથવા છેતરપિંડી દ્વારા મેળવવામાં આવી હોય.

૩૮૭. (૧) લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં રહેલા ભાગીદારો/સાથીદારો અથવા લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં પ્રવેશવા માંગતી વ્યક્તિઓ, ઠરાવવામાં આવે તેવા નમૂનામાં અને એવી રીતે, સંબંધિત રજીસ્ટ્રારને લિવ-ઇન રિલેશનશિપનું નિવેદન રજૂ કરી શકશે.

લિવ-ઇન રિલેશનશિપની નોંધણી માટેની કાર્યરીતિ.

(૨) રજીસ્ટ્રાર, એવી રીતે રજૂ કરેલા લિવ-ઇન રિલેશનશિપના નિવેદનની વિગતોની તપાસ કરશે અને સંક્ષિપ્ત તપાસ હાથ ધરીને તેણીએ/તેણે ખાતરી થવી જોઈશે કે લિવ-ઇન રિલેશનશિપ કલમ ૩૮૬ હેઠળ ઉલ્લેખેલ છે તેવા પ્રકારની નથી.

(૩) પેટા-કલમ (૨) હેઠળ સંક્ષિપ્ત તપાસ હાથ ધરતી વખતે, રજિસ્ટ્રાર, ઠરાવેલી રીતે ખરાબ થવા માટે ભાગીદારો/વ્યક્તિઓ અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને બોલાવી શકશે અને જરૂરી જણાય તો ભાગીદારો/વ્યક્તિઓને જરૂરી હોય તો વધારાની માહિતી અથવા પુરાવા પૂરા પાડવાનું ફરમાવી શકશે.

(૪) યોગ્ય ગણવામાં આવે તેવી સંક્ષિપ્ત તપાસ હાથ ધર્યા પછી, રજિસ્ટ્રાર, પેટા-કલમ (૧) હેઠળ લિવ-ઇન રિલેશનશિપનું નિવેદન મળ્યાના ત્રીસ દિવસની અંદર, -

(ક) લિવ-ઇન રિલેશનશિપ રજિસ્ટર કરવા માટે ઠરાવેલા રજિસ્ટરમાં આવું નિવેદન નોંધશે, અને ભાગીદારો (સાથીદારો)/વ્યક્તિઓને ઠરાવેલા નમૂનામાં રજિસ્ટ્રેશન (નોંધણી) સર્ટિફિકેટ કાઢી આપશે; અથવા

(ખ) આવા નિવેદનની નોંધણી કરવાનો ઇનકાર કરશે, જે કિસ્સામાં રજિસ્ટ્રાર ભાગીદારો (સાથીદારો)/વ્યક્તિઓને આવા ઇનકાર માટેના કારણોની લેખિતમાં જાણ કરશે.

૩૮૮. કલમ ૩૮૭ ની પેટા-કલમ (૪) ના ખંડ (ક) હેઠળ લિવ-ઇન રિલેશનશિપ સંબંધિ નોંધણી, ફક્ત રેકર્ડના હેતુઓ માટે જ રહેશે.

ફક્ત રેકર્ડ માટે આ ભાગ હેઠળ નોંધણી.

૩૮૯. (૧) રાજ્ય સરકાર, ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, ભાગ-૧ હેઠળ નિમાયેલા રજિસ્ટ્રારને, આ ભાગ હેઠળ રજિસ્ટ્રાર તરીકે કાર્ય કરવા માટેની સત્તા આપી શકશે.

આ ભાગ હેઠળ રજિસ્ટ્રારની સત્તા, અને રજિસ્ટ્રારની જાળવણી.

(૨) રજિસ્ટ્રારે, લિવ-ઇન રિલેશનશિપના નિવેદનો અને લિવ-ઇન રિલેશનશિપના સમાપ્તિના નિવેદનો માટેના રજિસ્ટરો અને આવા અન્ય રજિસ્ટર અને ઠરાવવામાં આવે તેવી રીતે જાળવવા જોઈશે.

૩૯૦. લિવ-ઇન રિલેશનશિપના બંને ભાગીદારો (સાથીદારો) અથવા તેમાંથી કોઈપણ, તેને લિવ-ઇન રિલેશનશિપને સમાપ્ત કરી શકશે અને ઠરાવેલા ફોર્મેટમાં અને ઠરાવેલી રીતે જેની હક્કમતની અંદર આવા રહેવાસીઓ સામાન્ય રીતે રહેતા હોય તેવા રજિસ્ટ્રારને સમાપ્તિનું નિવેદન સબમિટ કરી શકે છે, અને જો ભાગીદારો/સાથીદારોમાંથી ફક્ત એક જ ભાગીદાર (સાથીદાર) લિવ-ઇન રિલેશનશિપ સમાપ્ત કરે તેવા કિસ્સામાં આવા નિવેદનની નકલ બીજા ભાગીદાર (સાથીદાર)ને પૂરી પાડી શકશે. આવા કિસ્સાઓમાં, રજિસ્ટ્રાર રાજ્ય સરકાર દ્વારા ઠરાવેલા નમૂના (ફોર્મેટ)માં, બંને ભાગીદારો (સાથીદારો)ને લિવ-ઇન રિલેશનશિપનો સંબંધ સમાપ્ત કરવા અંગેનું સર્ટિફિકેટ કાઢી આપશે.

લિવ-ઇન રિલેશનશિપના સમાપ્તિના નિવેદનની રજૂઆત.

રજિસ્ટ્રારની
ફરજો.

૩૯૧. (૧) કલમ ૩૮૭ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ રજૂ કરેલું લિવ-ઇન રિલેશનશિપ અંગેનું કોઈપણ નિવેદન, રજિસ્ટ્રાર દ્વારા સ્થાનિક પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ અધિકારીને રેકર્ડ માટે મોકલવું જોઈશે અને ભાગીદારોમાંથી કોઈ એકની ઉંમર એકવીસ વર્ષથી ઓછી હોય, તેવા કિસ્સામાં, ભાગીદાર(ભાગીદારો)ના માતાપિતા/વાલીઓને પણ જાણ કરવી જોઈશે.

(૨) રજિસ્ટ્રાર એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે કલમ ૩૮૬ હેઠળ જણાવેલ પ્રકારની રિલેશનશિપ છે અથવા કલમ ૩૮૭ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળના નિવેદનની વિગતો ખોટી અથવા સંદિગ્ધ છે તો તેણીએ અથવા તેણે યોગ્ય પગલાં માટે સ્થાનિક પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ અધિકારીને જાણ કરવી જોઈશે.

(૩) કલમ ૩૯૦ હેઠળ રજૂ કરાયેલા એક ભાગીદાર દ્વારા લિવ-ઇન રિલેશનશિપ અંગે સમાપ્તિના કોઈપણ નિવેદન ના આધારે, રજિસ્ટ્રાર, અન્ય ભાગીદાર (સાથીદાર)ને અને કોઈપણ ભાગીદાર(સાથીદાર) એકવીસ વર્ષથી ઓછી હોય, તેવા કિસ્સામાં, આવા ભાગીદાર(ભાગીદારો)ના માતાપિતા/વાલીઓને પણ આવા નિવેદન (પત્રક) અંગેની માહિતી આપશે.

લિવ-ઇન
રિલેશનશિપની
નોંધણી માટેની
નોટિસ.

૩૯૨. લિવ-ઇન રિલેશનશિપના કોઈપણ ભાગીદારે (ભાગીદારો) આવા સંબંધનું નિવેદન રજૂ કરવામાં ચૂક કરી હોય ત્યારે રજિસ્ટ્રાર, આપમેળે અથવા આ સંદર્ભમાં ફરિયાદ અથવા માહિતી મળ્યેથી, નોટિસ દ્વારા, આવા ભાગીદાર(ઓ) ને આવી નોટિસ મળ્યાની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર ઠરાવેલી રીતે નિવેદન(પત્રક) રજૂ કરવા ફરમાવી શકશે. આવું નિવેદન(પત્રક) રજૂ કરેથી, રજિસ્ટ્રારે, અગાઉની જોગવાઈઓમાં નિયત કરેલી કાર્યરીતિ અનુસાર કાર્ય કરવાનું રહેશે.

૩૯૩. (૧) જે કોઈ વ્યક્તિ, કલમ ૩૮૭ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ આવા રિલેશનશીપ (સંબંધ)નું નિવેદન રજૂ કર્યા વિના આવા રિલેશનશીપ (સંબંધ)માં પ્રવેશ્યાની તારીખથી એક મહિનાથી વધુ સમય સુધી લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં રહે તે વ્યક્તિ, દોષિત ઠરેથી આવે તો, જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ત્રણ મહિના સુધીની કેદ અથવા દસ હજાર રૂપિયાથી વધુ ન હોય તેટલા દંડની અથવા તે બંનેની શિક્ષાને પાત્ર થશે.

(૨) કોઈપણ વ્યક્તિ, જે કલમ ૩૮૭ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ રજૂ કરાયેલા લિવ-ઇન રિલેશનશિપના નિવેદનમાં કોઈ એવી દલીલ કરે છે જે ખોટી હોય અને જે તેણી/તે ખોટું હોવાનું જાણતી હોય અથવા તેમ માનવાનું કારણ ધરાવતી હોય, અથવા રજિસ્ટ્રારના નિર્ણયને અસર કરતી કોઈપણ મહત્વપૂર્ણ હકીકતને છૂપાવે આવા લિવ-ઇન રિલેશનશિપને રજિસ્ટર કરવું (નોંધવું) કે તેમ કરવાનો ઇનકાર કરવો કે કેમ તેવા રજિસ્ટ્રારના નિર્ણયને અસર કરે, તો દોષિત

ગુનાઓ
અને સજા.

ઠરેથી, તેને ત્રણ મહિના સુધીની કેદની અથવા પચીસ હજાર રૂપિયાથી વધુ ન હોય તેટલા દંડની અથવા તે બંનેની શિક્ષાને પાત્ર થશે.

(૩) લિવ-ઇન રિલેશનશિપ અંગેનો કોઈપણ ભાગીદાર, કલમ ૩૯૨ હેઠળ નોટિસ દ્વારા તેમ કરવાનું ફરમાવ્યેથી લિવ-ઇન રિલેશનશિપનું નિવેદન(પત્રક) રજૂ કરવામાં ચૂક કરે તેને, દોષિત ઠરેથી, જ્યૂડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા છ મહિના સુધીની કેદની અથવા પચીસ હજાર રૂપિયાથી વધુ ન હોય તેટલા દંડની અથવા તે બંનેની શિક્ષાને પાત્ર થશે.

(૪) જે કોઈ વ્યક્તિ લિવ-ઇન રિલેશનશિપ (સંબંધ) સ્થાપિત કરવા માટે બળજબરી, સખ્તાઇ અથવા છેતરપિંડી દ્વારા કોઈ પણ વ્યક્તિની સંમતિ મેળવે, તેને, પાંચ વર્ષ સુધીની કેદની શિક્ષા થશે અને તે, દંડને પણ પાત્ર થશે.

(૫) જે કોઈ વ્યક્તિ કલમ ૩૯૬ની પેટા-કલમ (૨)નું ઉલ્લંઘન કરીને લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં રહેતી હોય, તેને, પાંચ વર્ષ સુધીની કેદની શિક્ષા થશે અને તે, દંડને પણ પાત્ર થશે:

પરંતુ આ પેટા-કલમમાંનો કોઈપણ મજકૂર, એવી વ્યક્તિને લાગુ પડશે નહીં કે જેણે લિવ-ઇન રિલેશનશિપને સમાપ્ત કરી દીધું હોય અથવા જેના ભાગીદારની સાત વર્ષ કે તેથી વધુ સમય સુધી સુનાવણી કરવામાં આવી ન હોય.

(૬) કલમ ૩૯૬ની પેટા-કલમ (૩)નું ઉલ્લંઘન કરીને સગીર સાથે લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં રહેતી હોય તેવી કોઈપણ પુખ્ત વયની વ્યક્તિ, જાતીય ગુનાઓથી બાળકોના રક્ષણ બાબત અધિનિયમ, ૨૦૧૨ (સન ૨૦૧૨નો અધિનિયમ ક્રમાંક ૩૨-મા)માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ અનુસાર શિક્ષાને પાત્ર થશે. સન ૨૦૧૨નો
૩૨ મો.

૩૯૪. કોઈ સ્ત્રીને તેણીના લિવ-ઇન પાર્ટનર(સાથીદાર) દ્વારા ત્યજી દેવામાં આવે, તો તેણી, જ્યાં તેઓ છેલ્લે સહનિવાસ કરતા હતા તેના લિવ-ઇન પાર્ટનર પાસેથી ભરણપોષણનો દાવો કરવા માટે હકદાર થશે, જેના માટે તેણી તે સ્થાનની હકૂમત ધરાવતી સક્ષમ કોર્ટમાં જઈ શકશે અને આવા કિસ્સામાં, આ સંહિતાના પ્રકરણ-૫, ભાગ-૧ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ ઉચિત ફેરફારો સાથે લાગુ પડશે. ભરણપોષણ.

૩૯૫. - રાજ્ય સરકાર, ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, આ ભાગના હેતુઓ પાર પાડવા માટે નિયમો કરી શકશે. નિયમો
કરવાની
સત્તા.

પ્રકીર્ણ

રદ કરવા
બાબત અને
અપવાદ.

૩૯૬. (૧) આ સંહિતાના કલમ ૨ ની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, આ સંહિતા દ્વારા આવરી લીધેલી બાબતોને લગતા આ સંહિતા ના આરંભની તરત પહેલાં રાજ્યમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા (વૈધાનિક અથવા અન્યથા), રૂઢિ, રિવાજ અને પ્રથા, આ સંહિતામાં સમાવિષ્ટ કરેલી કોઈપણ જોગવાઈઓ સાથે તે અસંગત હોય તેટલે સુધી રાજ્યના પ્રદેશમાં અમલમાં રહેશે નહિ.

(૨) આ સંહિતામાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ મજકૂરથી, આ સંહિતા દ્વારા આવરી લીધેલી બાબતોને લગતા આ સંહિતા ના આરંભ તત્સમયે પહેલાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા હેઠળ ઉપાર્જિત કોઈપણ અધિકાર, જવાબદારી અથવા ફરજ અથવા શરૂ કરાયેલ કાર્યવાહીઓને અસર થશે નહિ અને આવી કાર્યવાહીઓ આ સંહિતાના આરંભની થયાની તારીખે વિદ્યમાન હોય તેવા કાયદા (વૈધાનિક અથવા અન્યથા), રૂઢિ, રિવાજ અને પ્રથા મુજબ ચાલુ રહેશે.

(૩) ગુજરાત લગ્ન નોંધણી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ આથી રદ કરવામાં આવે છે.

સન ૨૦૦૬નો
૧૬મો

નિયમો
કરવાની
સત્તા.

૩૯૭. (૧) રાજ્ય સરકાર, ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, આ સંહિતાના હેતુઓ પાર પાડવા માટે નિયમો કરી શકશે.

(૨) પૂર્વવર્તી સત્તાની વ્યાપકતાને બાધ આવ્યા સિવાય આવા નિયમોથી નીચેની તમામ અથવા તે પૈકીની કોઈપણ બાબતો માટે જોગવાઈ કરી શકાશે-

(ક) ઇલેક્ટ્રોનિક રજિસ્ટરો સહિત ઇલેક્ટ્રોનિક અને ડિજિટલ સિસ્ટમો મૂકીને પ્રક્રિયાઓને સરળ બનાવવી અને પક્ષકારોને મૂકરર વેબ પોર્ટલ મારફત રજૂ કરવા અને અરજીઓ કરવાની મંજૂરી આપવા બાબત;

(ખ) સરકાર પ્રયોજિત કલ્યાણ યોજનાઓ હેઠળ લાભો મેળવવા માટે ફરજિયાત નોંધણી સહિત લગ્નો નોંધણીની સરળ બનાવવા અને પ્રોત્સાહન આપવા બાબત; અને

(ગ) નિયમોથી ઠરાવેલા અથવા જોગવાઈ કરવાનું ફરમાવવામાં આવે તેવી અન્ય કોઈપણ બાબત.

૩૯૮. (૧) સંહિતાની જોગવાઈઓને અમલમાં મૂકવામાં કોઈ મુશ્કેલી ઊભી થાય, તો રાજ્ય સરકાર, ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા હુકમથી, મુશ્કેલી દૂર કરવા માટે જરૂરી અથવા યોગ્ય લાગે તેવી આ સંહિતાની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત ન હોય તેવી જોગવાઈઓ કરી શકશે:

મુશ્કેલીઓ
દૂર કરવાની
સત્તા.

પરંતુ આ સંહિતાના આરંભથી બે વર્ષની મુદત પૂરી થયા પછી આવો કોઈ હુકમ કરી શકાશે નહિં.

(૨) આ કલમ હેઠળ કરેલો દરેક હૂકમ, તે કરવામાં આવે તે પછી બનતી ત્વરાએ, રાજ્ય વિધાનસભા સમક્ષ મૂકવો જોઈશે.

અનુસૂચિ - ૧

[જુઓ કલમ ૩(૧)(ઘ)]

પ્રતિબંધિત રિલેશનશીપ (સંબંધો)ની યાદી

યાદી - ૧

૧. માતા.
૨. પિતાની વિધવા (સાવકી માતા).
૩. માતાની માતા.
૪. માતાના પિતાની વિધવા (સાવકી નાની).
૫. માતાની માતાની માતા.
૬. માતાની માતાના પિતાની વિધવા (સાવકી પરનાની).
૭. માતાના પિતાની માતા.
૮. માતાના પિતાના પિતાની વિધવા (સાવકી પરનાની).
૯. પિતાની માતા
૧૦. પિતાના પિતાની વિધવા (સાવકી દાદી).
૧૧. પિતાની માતાની માતા.
૧૨. પિતાની માતાના પિતાની વિધવા (સાવકી પરદાદી).
૧૩. પિતાના પિતાની માતા.
૧૪. પિતાના પિતાના પિતાની વિધવા (સાવકી પરદાદી).
૧૫. પુત્રી.
૧૬. પુત્રની વિધવા.
૧૭. પુત્રીની પુત્રી.
૧૮. પુત્રીના પુત્રની વિધવા.
૧૯. પુત્રની પુત્રી.
૨૦. પુત્રના પુત્રની વિધવા.

૨૧. પુત્રીની પુત્રીની પુત્રી.
૨૨. પુત્રીની પુત્રીના પુત્રની વિધવા.
૨૩. પુત્રીના પુત્રની પુત્રી.
૨૪. પુત્રીના પુત્રના પુત્રની વિધવા.
૨૫. પુત્રની પુત્રીની પુત્રી.
૨૬. પુત્રની પુત્રીના પુત્રની વિધવા.
૨૭. પુત્રના પુત્રની પુત્રી.
૨૮. પુત્રના પુત્રના પુત્રની વિધવા.
૨૯. બહેન.
૩૦. બહેનની પુત્રી.
૩૧. ભાઈની પુત્રી.
૩૨. માતાની બહેન.
૩૩. પિતાની બહેન.
૩૪. પિતાના ભાઈની પુત્રી.
૩૫. પિતાની બહેનની પુત્રી.
૩૬. માતાની બહેનની પુત્રી.
૩૭. માતાના ભાઈની પુત્રી.

સ્પષ્ટીકરણ - આ ભાગના હેતુ માટે, "વિધવા" શબ્દપ્રયોગમાં છૂટાછેડા લીધેલી પત્નીનો સમાવેશ થાય છે.

ચાદી - ૨

૧. પિતા.
૨. માતાનો પતિ (સાવકા પિતા).
૩. પિતાના પિતા.
૪. પિતાની માતાનો પતિ (સાવકા દાદા).
૫. પિતાના પિતાના પિતા.
૬. પિતાના પિતાની માતાનો પતિ (સાવકા પરદાદા).
૭. પિતાની માતાના પિતા.
૮. પિતાની માતાની માતાનો પતિ (સાવકા પરદાદા).
૯. માતાના પિતા.
૧૦. માતાની માતાના પતિ (સાવકા દાદા).
૧૧. માતાના પિતાના પિતા.

૧૨. માતાના પિતાના માતાના પતિ (સાવકા પરદાદા).
૧૩. માતાની માતાના પિતા.
૧૪. માતાની માતાની માતાના પતિ (સાવકા પરદાદા).
૧૫. પુત્ર.
૧૬. પુત્રીનો પતિ.
૧૭. પુત્રનો પુત્ર.
૧૮. પુત્રની પુત્રીનો પતિ.
૧૯. પુત્રીનો પુત્ર.
૨૦. પુત્રીની પુત્રીનો પતિ.
૨૧. પુત્રના પુત્રનો પુત્ર.
૨૨. પુત્રના પુત્રની પુત્રીનો પતિ.
૨૩. પુત્રની પુત્રીનો પુત્ર.
૨૪. પુત્રની પુત્રીની પુત્રીનો પતિ.
૨૫. પુત્રીના પુત્રનો પુત્ર.
૨૬. પુત્રીના પુત્રનો પુત્રીનો પતિ.
૨૭. પુત્રીનો પુત્રીનો પુત્ર.
૨૮. પુત્રીની પુત્રીનો પુત્રીનો પતિ.
૨૯. ભાઈ.
૩૦. ભાઈનો પુત્ર.
૩૧. બહેનનો પુત્ર.
૩૨. માતાનો ભાઈ.
૩૩. પિતાનો ભાઈ.
૩૪. પિતાના ભાઈનો પુત્ર.
૩૫. પિતાની બહેનનો પુત્ર.
૩૬. માતાની બહેનનો પુત્ર.
૩૭. માતાના ભાઈનો પુત્ર.

સ્પષ્ટીકરણ - આ ભાગના હેતુ માટે, "પતિ" શબ્દપ્રયોગમાં છૂટાછેડા લીધેલા પતિનો સમાવેશ થાય છે.

અનુસૂચિ - ૨
[જુઓ કલમ ૫૫]

વારસા માટે વારસદારોની યાદી

વર્ગ - ૧

૧. પુત્ર.
૨. પુત્રી.
૩. વિધવા/વિધુર
૪. માતા અને પિતા.
૫. પૂર્વ મૃત પુત્રનો પુત્ર.
૬. પૂર્વ મૃત પુત્રની પુત્રી.
૭. પૂર્વ મૃત પુત્રીનો પુત્ર.
૮. પૂર્વ મૃત પુત્રીની પુત્રી.
૯. પૂર્વ મૃત પુત્રની વિધવા.
૧૦. પૂર્વ મૃત પુત્રના પૂર્વ મૃત પુત્રનો પુત્ર.
૧૧. પૂર્વ મૃત પુત્રના પૂર્વ મૃત પુત્રની પુત્રી.
૧૨. પૂર્વ મૃત પુત્રના પૂર્વ મૃત પુત્રની વિધવા.
૧૩. પૂર્વ મૃત પુત્રીની પૂર્વ મૃત પુત્રીનો પુત્ર.
૧૪. પૂર્વ મૃતક પુત્રના પૂર્વ મૃતક પુત્રીનો પુત્ર.
૧૫. પૂર્વ મૃતક પુત્રીના પૂર્વ મૃતક પુત્રનો પુત્ર.
૧૬. પૂર્વ મૃતક પુત્રીના પૂર્વ મૃતક પુત્રીની પુત્રી.
૧૭. પૂર્વ મૃતક પુત્રીના પૂર્વ મૃતક પુત્રની પુત્રી.
૧૮. પૂર્વ મૃતક પુત્રના પૂર્વ મૃતક પુત્રીની પુત્રી.

વર્ગ - ૨

- નોંધ ૧. (૧) ભાઈ
(૨) બહેન
- નોંધ ૨. (૧) ભાઈનો પુત્ર.
(૨) બહેનનો પુત્ર.
(૩) ભાઈની પુત્રી.
(૪) બહેનની પુત્રી.
- નોંધ ૩. (૧) પિતાના પિતા.
(૨) પિતાની માતા.

- નોંધ ૪. (૧) પિતાની વિધવા (સાવકી માતા).
 (૨) ભાઈની વિધવા.
- નોંધ ૫. (૧) પિતાનો ભાઈ.
 (૨) પિતાની બહેન.
- નોંધ ૬. (૧) માતાના પિતા.
 (૨) માતાની માતા.
- નોંધ ૭. (૧) માતાનો ભાઈ.
 (૨) માતાની બહેન.

અનુસૂચિ - ૩

[જુઓ કલમ ૨૭૧(૨)]

પ્રમાણપત્રનો નમૂનો

હું,, જિલ્લાના ન્યાયાધીશ, આથી પ્રમાણિત કરું છું કે સન..... ના
મહિનાની..... તારીખેની કોર્ટે A. B. ના વિલ(વસિયતનામા)નું પ્રોબેટ
 (અથવા એસ્ટેટનો વહીવટપત્ર).....ના રહેવાસીC. D. ને અને
 ના રહેવાસી E. F. ને આપેલ છે અને સદરહુ પ્રોબેટ (અથવા વહીવટપત્ર) મૃતકની સમગ્ર ભારતમાં
 આવેલી તમામ મિલકત અંગે અસરકર્તા છે.

અનુસૂચિ - ૪

[જુઓ કલમ (૨૮૧)(૪)]

વાંધાપત્રનો નમૂનો

..... ના રહેવાસી મૃતક A.B. જેઓ સન.....ના મહિનાની
તારીખે મુકામે મૃત્યુ પામેલ છે તેની એસ્ટેટની બાબતમાં C.D. ને નોટિસ આપ્યા
 વિના કોઈએ કશું કરવું નહિ.

અનુસૂચિ - ૫

[જુઓ કલમ ૨૮૬]

પ્રોબેટનો નમૂનો

હું, જિલ્લાનો ન્યાયાધીશ અથવા..... (અહીં ડેલીગેટની હક્કમતની હદ દર્શાવવી) માં પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા માટે નીમાયેલો ડેલિગેટ આથી જાહેર કરું છું કે સન.....ના મહિનાની..... તારીખેના રહેવાસી મૃતક નું છેલ્લું વિલ(વસિયતનામું), જેની નકલ આ સાથે જોડેલી છે તે મારી સમક્ષ સાબિત કરવામાં અને નોંધાવવામાં આવ્યું છે અને સદરહુ વિલ(વસિયતનામા)માં જણાવેલા એકઝીક્યુટરે સદરહુ મૃતકની મિલકતનો અને લેણાંનો અને દરેક પ્રકારે તેના વિલ(વસિયતનામા)ને લગતો વહીવટ કરવાનું અને સદરહુ મિલકત અને લેણાંની પૂરી અને ખરી યાદી કરીને આ પ્રોબેટ આપ્યાની તારીખથી છ મહિનાની અંદર અથવા કોર્ટ વખતોવખત આપે તેટલા વધુ સમયની અંદર તે બતાવવાનું તેમજ આ કોર્ટને સદરહુ મિલકત અને લેણાંનો ખરો હિસાબ આપવાનું કબૂલ કર્યું હોવાથી તેને એવો વહીવટ કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે.

અનુસૂચિ- ૬

[જુઓ કલમ ૨૮૭]

વહીવટપત્રનો નમૂનો

હું....., જિલ્લાનો ન્યાયાધીશ અથવા (અહીં ડેલીગેટની હક્કમતની હદ દર્શાવવી) માં પ્રોબેટ અથવા વહીવટપત્ર આપવા માટે નીમાયેલો ડેલીગેટ આથી જાહેર કરું છું ના..... ના રહેવાસી મૃતકના પિતાએ (અથવા, યથાપ્રસંગ, જે હોય તે વ્યક્તિએ) મૃતકના મિલકત અને લેણાંનો વહીવટ કરવાનું અને સદરહુ મિલકત અને લેણાંની પૂરા અને ખરેખરી યાદી કરીને આ કોર્ટને આ વહીવટપત્ર આપ્યાની તારીખથી છ મહિનાની અંદર અથવા કોર્ટ વખતોવખત આપે તેટલા વધુ સમયની અંદર તે બતાવવાનું તેમજ આ કોર્ટને સદરહુ તારીખથી એક વર્ષની અંદર અથવા કોર્ટ વખતોવખત આપે તેટલા સમયની અંદર સદરહુ મિલકત અને લેણાંનો ખરેખરો હિસાબ આપવાનું કબૂલ કર્યું હોવાથી તેને સન..... ના..... મહિનાની..... તારીખે મૃતક..... ની મિલકત અને લેણાંનો (યથાપ્રસંગ, વિલ(વસિયતનામા) સાથેનો અથવા સાથે રાખ્યા વિનાનો) અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે.

અનુસૂચિ - ૭

[જુઓ કલમ ૩૭૧]

પ્રમાણપત્ર અને (બીજા લેણાં અને જામીનગીરીઓને) લાગુ પાડેલા પ્રમાણપત્રના નમૂના
.....ની કોર્ટમાં

પ્રતિ A.B.

તમે સન..... નામહિનાનીતારીખે
'ગુજરાત સમાન નાગરિક સંહિતા, ૨૦૨૬'ના ભાગ ૨ ના પ્રકરણ ૬ હેઠળ નીચેનાં લેણાં અને
જામીનગીરીઓ અંગે પ્રમાણપત્ર માટે અરજી કરી છે.

લેણાં

અનુક્રમ નંબર	દેણદારનું નામ	પ્રમાણપત્ર માટેની અરજીની તારીખે લેણાં થતાં વ્યાજ સહિત લેણાંની રકમ	કોઈ લેખથી લેણું સુરક્ષિત કરવામાં આવેલ હોય તો તેની તારીખ અને વિગત

જામીનગીરીઓ

અનુક્રમ નંબર	પ્રકાર			પ્રમાણપત્ર માટેની અરજીની તારીખે જામીનગીરીની બજાર કિંમત
	જે નંબર અથવા અક્ષરથી જામીન-ગીરી ઓળખાતી હોય તે નંબર અથવા અક્ષર	જામીનગીરીનું નામ, શીર્ષક અથવા વર્ગ	જામીનગીરીની રકમ અથવા મૂળ કિંમત	

તદનુસાર તમોને આ સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવે છે અને તેથી તમને તે લેણાં વસૂલ
કરવાની (અને) (તે જામીનગીરીઓનું વ્યાજ) (તે જામીનગીરીઓનું ડિવિડન્ડ) (મેળવવાની) (તે

જામીનગીરીઓનો વિનિમય કરવાની) (તે જામીનગીરીઓ તબદીલ કરવાની) સત્તા આપવામાં આવે છે.

આજ તારીખ..... મહિનો..... સન.....

જિલ્લા ન્યાયાધીશ.

.....ની કોર્ટમાં,

સનનામહિનાનીતારીખે A, B એ મને કરેલી અરજી ઉપરથી હું આથી આ પ્રમાણપત્ર નીચેના લેણાં અને જામીનગીરીઓને પણ લાગુ પાડું છું.

લેણાં

અનુક્રમ નંબર	દેણદારનું નામ	પ્રમાણપત્ર માટેની અરજીની તારીખે લેણાં થતાં વ્યાજ સાથે લેણાંની રકમ	કોઈ લેખથી લેણું કરવામાં સુરક્ષિત આવેલ હોય તો તેની તારીખ અને વિગત

જામીનગીરીઓ

અનુક્રમ નંબર	પ્રકાર			પ્રમાણપત્ર માટેની અરજીની તારીખે જામીનગીરીની બજાર કિંમત
	જે નંબર અથવા અક્ષરથી જામીનગીરી ઓળખાતી હોય તે નંબર અથવા અક્ષર	જામીનગીરીનું નામ, ટૂંકી સંજ્ઞા અથવા વર્ગ	જામીનગીરીની રકમ અથવા મૂળ કિંમત	

આ લેણાં અને જામીનગીરીઓને સર્ટિફિકેટ લાગુ પાડવાથી A, B ને તે લેણાં વસૂલ કરવાની અને તે જામીનગીરીઓનું વ્યાજ (તે જામીનગીરીઓનું ડિવિડન્ડ) (મેળવવાની) (તે જામીનગીરીઓનો વિનિયોગ કરવાની) (તે જામીનગીરીઓ તબદીલ કરવાની) સત્તા આપવામાં આવે છે

આજ તારીખ માહે..... સન.....

જિલ્લા ન્યાયાધીશ.

ઉદ્દેશો અને કારણો

રાજ્ય નીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોનાં અનુચ્છેદ ૪૪ હેઠળ સમાવિષ્ટ સંવૈધાનિક આદેશ અનુસાર, રાજ્યને સમગ્ર રાજ્યક્ષેત્રમાં તેના નાગરિકો માટે, સમાન નાગરિક સંહિતા સુરક્ષિત કરવાનો પ્રયાસ કરવા માટે આહવાન કરે છે. ગુજરાત સરકારે, ગુજરાતમાં સમાન નાગરિક સંહિતાનો અમલ કરવાની જરૂરિયાતનું મૂલ્યાંકન કરવા અને ત્યારબાદ મૂલ્યાંકન કરાયેલ જરૂરિયાતના આધારે આવા કાયદાની રૂપરેખા સૂચવવા માટે, નામદાર ન્યાયમૂર્તિ (નિવૃત્ત) રંજના પ્રકાશ દેસાઈના અધ્યક્ષપદ હેઠળ એક સમિતિની રચના કરેલ છે. આ પ્રક્રિયામાં, સમિતિ ગુજરાતના રહેવાસીઓના વ્યક્તિગત દીવાની (નાગરિક) બાબતોનું નિયમન કરવાને લગતા વિદ્યમાન કાયદાની સમીક્ષા કરશે.

પ્રખ્યાત વરિષ્ઠ વકીલ, શિક્ષણવિદો અને સામાજિક કાર્યકર્તાની બનેલી સમિતિએ, વિદ્યમાન વ્યક્તિગત કાયદા, ન્યાયિક ઘોષણાઓ અને અધિકારક્ષેત્રોમાં તુલનાત્મક પ્રથાઓનો વ્યાપક અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો. સ્ટેક હોલ્ડર (હિસ્સેદારો) અને સમુદાયો સાથે વ્યાપક વિચારવિનિમય કર્યા પછી સમિતિએ, લગ્ન, છૂટાછેડા, વારસાહક (ઉત્તરાધિકાર), દત્તકની બાબતોમાં અને સંબંધિત દીવાની (નાગરિક) બાબતોમાં સમાનતા, ન્યાય અને સંવાદિતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે, સમાન નાગરિક સંહિતા અપનાવવાની ભલામણ કરતો પોતાનો અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો.

હાલના વિધેયકથી, ધર્મ, જાતિ, સંપ્રદાય અથવા લિંગને ધ્યાનમાં લીધા સિવાય, રાજ્યના તમામ નાગરિકો માટે દીવાની (નાગરિક) બાબતોનું સંચાલન કરતું એક સમાન કાનૂની માળખું પૂરું પાડીને, આ ભલામણોને અમલમાં મૂકવા ધાર્યું છે. તેનો ઉદ્દેશ ધર્મનિરપેક્ષતા, લિંગ, ન્યાય અને સામાજિક સુધારાના સિદ્ધાંતોને સમર્થન આપવાનો છે, જેનાથી સમાજની એકતા અને અખંડિતતા મજબૂત બનાવી શકાય.

આ વિધેયક, એવા વિશ્વાસ સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સમાન નાગરિક સંહિતા, ફક્ત સંવિધાનના ઘડવૈયાઓના દુરદર્શિતા (વિઝન)ને જ પરિપૂર્ણ કરશે નહિ પરંતુ રાજ્યમાં નિષ્પક્ષતા, સમાવેશકતા અને પ્રગતિશીલ સામાજિક મૂલ્યોને પણ પ્રોત્સાહન આપશે.

આ વિધેયકથી, ઉપર્યુક્ત ઉદ્દેશોને સિદ્ધ કરવા ધાર્યું છે.

કલમો અંગેની નીચેની નોંધોથી, વિધેયકની કેટલીક અગત્યની જોગવાઈઓ સંક્ષિપ્તમાં સમજાવેલી છે:-

કલમ ૧.- આ કલમથી, અધિનિયમની ટૂંકી સંજ્ઞા અને આરંભ માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૨.- આ કલમથી, અનુસૂચિત આદિજાતિને અને વ્યક્તિઓના અમુક અન્ય જૂથોને આ સંહિતા લાગુ ન પડવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૩.- આ કલમથી, વિધેયકમાં વાપરેલા અમુક શબ્દોની વ્યાખ્યા કરી છે.

કલમ ૪.- આ કલમથી, એવી જોગવાઈ કરી છે કે તેમાં ઉલ્લેખેલી શરતો પરિપૂર્ણ થાય, તો એક પુરુષ અને એક સ્ત્રી વચ્ચે વિધિવત લગ્ન કરી શકશે/લગ્નનો કરાર કરી શકશે.

કલમ ૫.- આ કલમથી, તેમાં ઉલ્લેખ્યા મુજબ લગ્ન માટેના સમારોહ માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૬.- આ કલમથી, સંહિતાના આરંભ પછી વિધિવત કરેલા/ કરારથી કરેલા લગ્નની ફરજિયાત નોંધણી માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૭.- આ કલમથી, સંહિતાના આરંભ પહેલાં વિધિવત કરાયેલા/કરાર કરાયેલા લગ્નની નોંધણી માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૮ થી ૧૧.- આ કલમોથી, અનુક્રમે સંહિતાના આરંભ પછી આખરી થયેલા છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના હુકમનામાની નોંધણી, સંહિતાના આરંભ પહેલાં આખરી થયેલા છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના હુકમનામાની નોંધણી, કલમ ૬ અને કલમ ૭ હેઠળ લગ્નની નોંધણી માટેની મુદત અને કાર્યરીતિ, કલમ ૮ અને કલમ ૯ હેઠળ છૂટાછેડા અથવા (લગ્ન) રદ કરવાના હુકમનામાની નોંધણી માટેની મુદત અને કાર્યરીતિ માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૧૨.- આ કલમથી, રાજ્ય સરકાર દ્વારા રજિસ્ટ્રાર જનરલ અને રજિસ્ટ્રારની નિમણૂક કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૧૪.- આ કલમથી, નોંધણીને રદ કરવા માટેની અને નોંધણીના અસ્વીકારની સામે અપીલ કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૧૭.- આ કલમથી, યાદી (મેમોરેન્ડમ) રજૂ કરવામાં બેદરકારી માટે દંડની અને તેના ખોટા નિવેદન બદલ શિક્ષા કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૧૯.- આ કલમથી, રજિસ્ટ્રારની નિષ્ઠિયતા માટે દંડ અને આવા દંડની સામે અપીલ કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૨૨.- આ કલમથી આ સંહિતા હેઠળ નિભાવવામાં આવતા રજિસ્ટરને કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા ગુપ્ત રાખવામાં આવે, તેનો નાશ કરવામાં આવે અથવા તેમાં ફેરફાર કરવામાં આવે તે બદલ શિક્ષા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૨૩ અને ૨૪.- આ કલમોથી, રજિસ્ટ્રાર જાહેર સેવક ગણાશે તેવી અને સામાન્ય ક્ષતિપૂર્તિની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૨૫.- આ કલમથી, આદેશો આપવાની રાજ્ય સરકારની સત્તાની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૨૬ અને ૨૭.- આ કલમોથી, દાંપત્ય અધિકારોની પુનઃસ્થાપનાની અને ન્યાયિક (આંશિક) લગ્ન-વિચ્છેદની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૨૮થી ૩૮.- પ્રકરણ-૪ના ભાગ-૧ની સદરહુ કલમોમાં ઉલ્લેખ્યા પ્રમાણે લગ્ન અને છૂટાછેડા રદ કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૩૯થી ૪૨.- આ કલમોથી, અનુક્રમે દાવો પડતર હોય તે દરમિયાન (pendente lite) ભરણપોષણ અને કાર્યવાહીના ખર્ચ, કાયમી નિર્વાહ-ખર્ચ અને ભરણપોષણ, બાળકોની કસ્ટડી અને સંભાળ અને મિલકતના નિકાલ માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૪૩ થી ૫૧.- પ્રકરણ-૬ના ભાગ-૧થી સદરહુ કલમોમાં ઉલ્લેખ્યા પ્રમાણે કોર્ટની હક્કમત અને તેની કાર્યરીતિ માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૫૨ થી ૫૪.- પ્રકરણ-૭ના ભાગ-૧થી, પૂરક જોગવાઈઓ જેવી કે હુકમનામા અને હુકમોમાં અપીલ, હુકમનામા અને હુકમોનો અમલ અને ભાગ-૧ના હેતુઓ માટે નિયમો કરવાની સત્તા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૫૫ થી ૬૬.- ભાગ-૨ ના પ્રકરણ-૧થી, બિન-વસિયતી વારસાહક, ડિગ્રીઓની ગણતરી, ગર્ભમાં બાળકના અધિકાર, એક સાથે થયેલા મૃત્યુના કિસ્સાઓમાં અનુમાન જેવી સામાન્ય જોગવાઈઓ અને તેમાં ઉલ્લેખેલા સંજોગોમાં વારસાહક માટેની ગેરલાયકાતો માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૬૭ થી ૬૯.- આ કલમોથી, વસિયત અને પૂરક વસિયતનામા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૭૦ અને ૭૧.- આ કલમોથી, આ સંહિતા હેઠળ વસિયત તૈયાર કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૭૨ થી ૭૫.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ્યા મુજબ વસિયત પ્રમાણિત કરવા, રદ કરવા, તેમાં ફેરફાર કરવા અને તેને ફરી અમલમાં મૂકવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૭૬ થી ૧૧૨.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ્યા મુજબ વસિયતના અર્થઘટન માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૧૩ થી ૧૧૮.- આ કલમોથી, કેવા સંજોગો હેઠળ વસિયત રદબાતલ થાય તે માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૧૯ થી ૧૨૧.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ કર્યા મુજબ વારસો નિહિત કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૨૨ અને ૧૨૩.- આ કલમોથી, બોજાવાળી વસિયતો માટેની જોગવાઈ કરી છે અને વસિયતદાર એકજ વ્યક્તિને આપેલી બે જુદી જુદી અને સ્વતંત્ર વસિયતી બક્ષિસો પૈકીની એક સ્વીકારી શકે છે અને વસિયતદાર બીજી સ્વીકારવાની ના પાડી શકે છે તેવી પણ જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૨૪ અને ૧૨૫.- આ કલમોથી, અવલંબી વસિયતી બક્ષિસો માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૨૬ થી ૧૩૭.- આ કલમોથી, શરતી વસિયતી બક્ષિસો માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૩૮ થી ૧૪૦.- આ કલમોથી, ઉપયોગ અથવા ભોગવટા અંગેના આદેશો સાથેની વસિયતી બક્ષિસો માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૧૪૧.- આ કલમથી, એક્ઝિક્યુટર તરીકે નિમાયેલો વસિયતદાર જો પોતે એક્ઝિક્યુટર તરીકે કાર્ય કરવાનો ઈરાદો દર્શાવે નહીં તો તેને કંઈ મળી શકે નહીં તે માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૪૨ થી ૧૪૯.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ્યા મુજબના યથાનિર્દિષ્ટ વસિયતી વારસાની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૫૦ અને ૧૫૧.- આ કલમથી, તેમાં જણાવેલા નિર્દેશિત વારસા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૫૨ થી ૧૬૬.- આ કલમોથી, તેમાં જણાવેલા વારસા-વિચ્છેદ માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૬૭ થી ૧૭૦.- આ કલમોથી, વસિયતનામાના સંદર્ભમાં જવાબદારીઓની ચુકવણી માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૧૭૧.- આ કલમથી, જો સામાન્ય શરતોમાં વર્ણવેલ કોઈ વસ્તુની વસિયત હોય, તો વહીવટકર્તાએ વારસાધારક માટે તે ખરીદવું આવશ્યક છે જે વર્ણનનો જવાબ આપવા માટે વાજબી રીતે ગણી શકાય તેવી જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૧૭૨.- આ કલમથી, જ્યારે વસિયત તેના હેતુમાં કોઈ સંકેત ન હોય ત્યારે ભંડોળની વસિયત અથવા ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા માટેની જોગવાઈ કરે છે.

કલમો ૧૭૩ થી ૧૭૬.- આ કલમોથી, તેમાં જણાવેલા વસિયતનામાની વાર્ષિકી માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૭૭ થી ૧૭૯.- આ કલમોથી, લેણદારો અને હિસ્સાધારકોને વારસા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૮૦ થી ૧૯૦.- આ કલમોથી, તેમાં જણાવેલા ચૂંટણી થાય તેવા અને કેટલાંક અન્ય આનુષંગિક સંજોગો માટે જોગવાઈઓ કરી છે.

કલમ ૧૯૧.- આ કલમથી, મૃત્યુ નજીક છે એમ માનીને આપેલી બક્ષિસો માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૧૯૨ થી ૨૦૯.- ભાગ-૨-ના પ્રકરણ-૩-માં, મૃતકની સંપત્તિના ઉત્તરાધિકાર દ્વારા અધિકારનો દાવો કરતી વ્યક્તિ ખોટા કબજા સામે રાહત માટે અરજી કરી શકે છે, ન્યાયાધીશ દ્વારા કરવામાં આવેલી તપાસ અને પ્રક્રિયા, નિમણૂક, ફરજો અને ક્યુરેટરની સત્તાઓ, ક્યુરેટર્સ દ્વારા ચોક્કસ સત્તાઓના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ, કલેક્ટર પાસેથી અહેવાલ જ્યાં સંપત્તિમાં મહેસૂલ ચૂકવનાર બાળક, સંસ્થા અને બચાવ દાવાનો સમાવેશ થાય છે, તે જ સંપત્તિ માટે બીજા ક્યુરેટરની નિમણૂક પર પ્રતિબંધ, અરજી માટે સમયની મર્યાદા, આ પ્રકરણની લાગુ થવા પર પ્રતિબંધ, સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીના નિર્ણયની દાવો અસર લાવવાના અધિકારની બચત જેવી મૃતકની સંપત્તિના રક્ષણની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

કલમો ૨૧૦ થી ૨૧૩.- ભાગ-૨-ના પ્રકરણ-૪થી, મૃતકની મિલકત વારસામાં જતાં તે મિલકતના પ્રતિનિધિત્વના હક માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૨૧૪ થી ૨૩૩.- આ કલમોથી, તેમાં જણાવેલા પ્રોબેટ અને વહીવટપત્ર આપવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૨૩૪ થી ૨૩૭.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણેના અમુક સંજોગોમાં, વસિયતનામું ખોવાઈ ગયું હોય અથવા નાશ પામ્યું હોય, ત્યારે મર્યાદિત મંજૂરીને લગતી અમુક જોગવાઈઓ કરી છે.

કલમો ૨૩૮ થી ૨૪૪.- આ કલમોથી, ગેરહાજર એક્ઝિક્યુટરના મુખત્યારનામા સાથે જોડાયેલા વસિયતનામા સાથેના વહીવટ, ગેરહાજર વ્યક્તિ, જો હાજર હોય, તો વહીવટ કરવાને હકદાર થાય, તેના મુખત્યારનામા સાથે જોડાયેલ વસિયતનામા સાથેના વહીવટ, વસિયતનામા વિના વહીવટ કરવા હકદાર હોય તેવી ગેરહાજર વ્યક્તિના મુખત્યારનામાના વહીવટ, એકમાત્ર એક્ઝિક્યુટર અથવા બાકીના વારસાદારના સગીરપણા દરમિયાન વહીવટ, અનેક એક્ઝિક્યુટર્સ અથવા બાકીના વારસાદારના સગીરપણા દરમિયાન વહીવટ, પાગલ અથવા સગીરના ઉપયોગ અને લાભ માટે વહીવટ અને દાવા અનિર્ણિત હોય ત્યાં સુધી વહીવટ જેવા અધિકાર ધરાવતા અન્ય લોકોના ઉપયોગ અને લાભ માટે મંજૂરી આપવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૨૪૫ થી ૨૬૦.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણેના અમુક સંજોગોમાં ખાસ હેતુઓ માટે મંજૂરી, અપવાદ સાથે મંજૂરી (ગ્રાન્ટ), બાકીની મંજૂરી (ગ્રાન્ટ) વહીવટ વિનાના માલસામાન (મિલકતના ભાગ)ની મંજૂરી અને મંજૂરીમાં ફેરફાર અને તે રદબાતલ કરવા-ને લગતી જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૨૬૧ થી ૨૯૮.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણેના અમુક સંજોગોમાં, પ્રોબેટ અને વહીવટ-પત્રો આપવા અને રદ કરવાની પ્રથા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૨૯૯ અને ૩૦૦.- આ કલમોથી, સદોષ એક્ઝિક્યુટર અને તેની જવાબદારી માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૩૦૧ થી ૩૨૬.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણેની એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની સત્તા અને ફરજો માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૩૨૭ થી ૩૩૨.- આ કલમોથી, એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તા દ્વારા વસિયતી વારસાને સંમતિ અને તેની અસર બાબતની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૩૩૩ થી ૩૩૫.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણેના અમુક સંજોગોમાં, વાર્ષિકીની ચુકવણી અને વહેંચણી માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૩૩૬ થી ૩૬૨.- આ કલમોથી, તેમાં ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણેના અમુક સંજોગોમાં, વસિયતી વારસા માટે ભંડોળના રોકાણ, વસિયતી વારસો તૈયાર કરવા અને (તેના) હિતસંબંધ અને વસિયતી વારસાના વળતર (રિફંડ) બાબતની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૩૬૩ અને ૩૬૪.- આ કલમોથી, વિનાશ માટે તેમજ મિલકતનો કોઈપણ ભાગ મેળવવામાં અવગણના માટે એક્ઝિક્યુટર અથવા વહીવટકર્તાની જવાબદારી માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમો ૩૬૫ થી ૩૮૨.- આ કલમો સમાવિષ્ટ કરતા ભાગ-૨-ના પ્રકરણ-૬થી, વારસાહકના પ્રમાણપત્રો માટેની જોગવાઈઓ અને કાર્યવાહી બાબત જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૩૮૩.- આ કલમથી જોગવાઈ કરી છે કે ભાગ-૨-ના પ્રકરણ-૨-માંનો કોઈપણ મજફૂર, વસિયત કરનારને, જે વારસાગત મિલકતો તેણી/તે જીવિત વ્યક્તિઓને આપી શક્યા ન હોત,

તેવી (વારસાગત) મિલકતનું વસિયત કરવા માટે અને જીવન-નિર્વાહના જે હકથી તેણી/તે વસિયતથી અન્યથા કોઈપણ વ્યક્તિને વંચિત કરી શક્યા ન હોત તેવા (જીવન નિર્વાહના) કોઈ હકથી વંચિત કરવા માટે અધિકૃત કરશે નહિ.

કલમો ૩૮૪ થી ૩૯૫.- આ કલમો સમાવિષ્ટ કરતા અધિનિયમના ભાગ-૩થી, લિવ-ઇન રિલેશનશિપ માટેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૩૯૬.- આ કલમથી, આ અધિનિયમથી આવરી લેવામાં આવતી બાબતોને લગતા આ અધિનિયમના આરંભની તરત પહેલાં રાજ્યમાં અમલમાં હોય તેવા કોઈપણ કાયદા (વૈધાનિક અથવા અન્યથા), પ્રથા, રૂઢિ અને રિવાજ રદ કરવા અને તેના અપવાદ બાબતની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૩૯૭.- આ કલમથી, અધિનિયમના હેતુઓ પાર પાડવા માટે નિયમો કરવા માટેની રાજ્ય સરકારની સત્તા અંગેની જોગવાઈ કરી છે.

કલમ ૩૯૮.- આ કલમથી, અધિનિયમના આરંભથી બે વર્ષની મુદતની અંદર ઊભી થતી મુશ્કેલીઓ દૂર કરવા માટેની રાજ્ય સરકારની સત્તા અંગેની જોગવાઈ કરી છે.

હર્ષ સંઘવી,

નાણાકીય યાદી

રાજ્ય સરકારના વિવિધ વિભાગોનો વિદ્યમાન કર્મચારીવર્ગ (સ્ટાફ), સંહિતાના ઉદ્દેશો પાર પાડવા માટે કાર્યો કરશે અને તેથી, વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે અને અમલમાં લાવવામાં આવે, તો રાજ્યના એકત્રિત ફંડમાંથી કોઈ વધારાનો ખર્ચ થશે નહિ.

હર્ષ સંઘવી,

ધારાકીય સત્તા સોંપવાની યાદી

આ વિધેયકથી, નીચેની બાબતોના સંબંધમાં ધારાકીય સત્તાની સોંપણી માટેની જોગવાઈ કરી છે:-

કલમ ૧.- આ કલમની પેટા-કલમ (૨)થી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, અધિનિયમ જે તારીખે અમલમાં આવશે તે તારીખ નક્કી કરવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૩.- (૧) આ કલમની પેટા-કલમ (૪)ના પરિચ્છેદ (ગ)થી, રાજ્ય સરકારને, લિવ-ઇન રિલેશનશિપમાં હોય અથવા આવા સંબંધમાં જોડાવાનો ઇરાદો ધરાવતા હોય તેવા પુરૂષ અને સ્ત્રી દ્વારા જે રીતે સંયુક્ત રીતે સહી કરેલું નિવેદન રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરવું જોઈશે તે રીત, નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે;

(૨) આ કલમની પેટા-કલમ (૪)ના પરિચ્છેદ (ઘ)થી, રાજ્ય સરકારને, હાલના લિવ-ઇન રિલેશનશીપના કોઈપણ અથવા બંને ભાગીદારો દ્વારા આવા સંબંધનો અંત આવેલ છે તેવું સહી કરેલું સમાપ્તિનું નિવેદન જે રીતે રજિસ્ટ્રારને રજૂ કરવું જોઈશે તે રીત, નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૧૦.- (૧) આ કલમની પેટા-કલમ (૧)થી, રાજ્ય સરકારને, તેમાં ઉલ્લેખેલા સંજોગોમાં, લગ્નના પક્ષકારોએ, જે રીતે લગ્નની તારીખથી સાઠ દિવસની મુદતની અંદર, યાદી (મેમોરેન્ડમ) રજૂ કરવી જોઈશે તે રીત નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

(૨) આ કલમની પેટા-કલમ (૨)થી, રાજ્ય સરકારને, તેમાં ઉલ્લેખેલા સંજોગોમાં, લગ્નના પક્ષકારોએ, જે રીતે આ સંહિતાના આરંભની તારીખથી એક વર્ષની મુદતની અંદર, જેની હકૂમતની અંદર (૧) લગ્નની વિધિ/લગ્નનો કરાર થયો હોય અથવા (૨) લગ્નના બંને અથવા કોઈ પક્ષકાર રહેતા હોય તે રજિસ્ટ્રારને, યાદી (મેમોરેન્ડમ) રજૂ કરવી જોઈશે તે રીત નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

(૩) આ કલમની પેટા-કલમ (૩)થી, રાજ્ય સરકારને, તેમાં ઉલ્લેખેલા સંજોગોમાં, લગ્નના પક્ષકારોએ, જે રીતે આ સંહિતાના આરંભની તારીખથી એક વર્ષની મુદતની અંદર, યાદી (મેમોરેન્ડમ) રજૂ કરવી જોઈશે તે રીત, નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૧૧.- (૧) આ કલમની પેટા-કલમ (૧)થી, રાજ્ય સરકારને, તેમાં ઉલ્લેખેલા સંજોગોમાં, હુકમનામાના બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકારે, જે રીતે હુકમનામું જે તારીખે આખરી કરવામાં આવે

તે તારીખથી સાઠ દિવસની મુદતની અંદર, યાદી (મેમોરેન્ડમ) રજૂ કરવું જોઈશે તે રીત નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

(૨) આ કલમની પેટા-કલમ (૨)થી, રાજ્ય સરકારને, રજિસ્ટ્રેશન(નોંધણી) કરાવવા ઇચ્છતા હુકમનામાના બંને અથવા કોઈપણ પક્ષકારો, આ સંહિતાના આરંભની તારીખથી એક વર્ષની મુદતની અંદર, તેમાં જણાવેલા સંજોગોમાં જે રીતે યાદી(મેમોરેન્ડમ) રજૂ કરી શકશે તે રીત, નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૧૨.- આ કલમથી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, રાજ્ય માટે રજિસ્ટ્રાર જનરલ તરીકે પોતાને યોગ્ય જણાય તેવી વ્યક્તિની નિમણૂક કરવાની સત્તા મળે છે; તેનાથી રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, પોતાને યોગ્ય જણાય તેવા કોઈ વિસ્તાર (વિસ્તારો) માટે રજિસ્ટ્રાર(રજિસ્ટ્રારો)ની નિમણૂક કરવાની પણ સત્તા મળે છે.

કલમ ૫૪.- આ કલમથી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, સંહિતાના ભાગ ૧ ના હેતુઓ પાર પાડવા માટે નિયમો કરવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૨૧૯.- આ કલમથી, રાજ્ય સરકારને, જે શરતોને અધીન રહીને, કંપનીને પ્રોબેટ આપી શકાય તે શરતો, નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૨૩૨.- આ કલમથી, રાજ્ય સરકારને, જે શરતોને અધીન રહીને, વહીવટપત્રો કંપનીને આપી શકાય તે શરતો, નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૨૬૨.- આ કલમની પેટા-કલમ (૧)થી, ગુજરાત હાઇકોર્ટને, જે સ્થાનિક હદોની અંદર તે, જિલ્લા ન્યાયાધીશ માટે બિન-વિવાદિત કેસોમાં પ્રોબેટ અને વહીવટીપત્રો આપવા માટે પ્રતિનિધિ તરીકે કાર્ય કરવા માટે પોતાને યોગ્ય લાગે તેવા કોઈપણ જિલ્લામાં આવા ન્યાયિક અધિકારીઓની નિમણૂક કરી શકશે તે સ્થાનિક હદો ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૩૧૨.- આ કલમની પેટા-કલમ (૨)થી, ગુજરાત હાઇકોર્ટને, જે નમૂનામાં તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણેની યાદી (ઇન્વેન્ટરી) અથવા હિસાબ પ્રદર્શિત કરવા જોઈશે તે નમૂના ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૩૮૧.- આ કલમની પેટા-કલમ (૧)થી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, (આ) સંહિતાના પ્રકરણ ૬ હેઠળ જિલ્લા ન્યાયાધીશથી ઉતરતા દરજ્જાની કોઈપણ અદાલતને, જિલ્લા ન્યાયાધીશના કાર્યો કરવાની સત્તા આપવા માટેની સત્તા મળે છે.

કલમ ૩૮૯.- આ કલમની પેટા-કલમ (૧) થી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, ભાગ-૧ હેઠળ નિમાયેલા રજિસ્ટ્રારને, ભાગ-૩ હેઠળ રજિસ્ટ્રાર તરીકે કાર્ય કરવાની સત્તા આપી છે.

કલમ ૩૯૨.- આ કલમથી, રાજ્ય સરકારને, રજિસ્ટ્રારની નોટિસ પ્રાપ્ત થયાની તારીખથી ત્રીસ દિવસની મુદતની અંદર તેમાં ઉલ્લેખિત સંજોગોમાં, લિવ-ઇન રિલેશનશિપના કોઈ ભાગીદાર (રો) ને નિવેદન રજૂ કરવું જોઈશે તે રીત, નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા આપી છે.

કલમ ૩૯૫.- આ કલમથી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, સંહિતાના ભાગ ૩ના હેતુઓ પૂર્ણ કરવા માટે, નિયમો કરવાની સત્તા આપી છે.

કલમ ૩૯૭.- આ કલમની, પેટા-કલમ (૧) થી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, સંહિતાના હેતુઓ પૂર્ણ કરવા માટે, નિયમો કરવાની સત્તા આપી છે.

કલમ ૩૯૮.- આ કલમની, પેટા-કલમ (૧) થી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા હુકમથી, સંહિતાના આરંભથી બે વર્ષના સમયગાળામાં ઊભી થતી મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાની સત્તા આપી છે.

રાજ્ય સરકાર દ્વારા જેના સંબંધમાં નિયમો કરી શકાશે તેવી કલમો ૧૩ (૧), ૧૩ (૨), ૧૩ (૨) (ક), ૧૩ (૨) (ખ), ૧૪ (૨) (ખ), ૧૫, ૧૮, ૧૯ (૩), ૩૮૭ (૧), ૩૮૭ (૩), ૩૮૭ (૪) (ક), ૩૮૯ (૨) અને ૩૯૦માં નિર્દિષ્ટ કરેલી બાબતો, કાર્યરીતિ અને વહીવટી પાસાને લગતી બાબતો છે, અને તેથી, તેનો ઉલ્લેખ ધારાકીય સત્તાની સોંપણીમાં કર્યો નથી.

ઉપર્યુક્ત ધારાકીય સત્તાની સોંપણી આવશ્યક અને સામાન્ય પ્રકારની છે.

તારીખ: ૧૭મી માર્ચ, ૨૦૨૬.

હર્ષ સંઘવી.

ગુજરાત વિધાનસભા સચિવાલય

[સન ૨૦૨૬નું ગુજરાત વિધેયક ક્રમાંક. ૧૭.]

લગ્ન અને છૂટાછેડા, વારસાહક, લિવ-ઇન
રિલેશનશિપ અને તેને સંબંધિત બાબતોને લગતા
કાયદાનું સંચાલન અને નિયમન કરવા માટેનું
વિધેયક.

[શ્રી હર્ષ સંઘવી,

નાયબ મુખ્ય મંત્રીશ્રી]

(સન ૨૦૨૬ના માર્ચ મહિનાની ૧૭મી તારીખે
ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં પ્રસિદ્ધ કર્યા મુજબ)

ચેતન પંડયા,
સચિવ,
ગુજરાત વિધાનસભા.